

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Theodōritu Episkopu Kyru Kai Eyagriu Scholastiku
Ekklesiastikē Istorìa, Eklogai Apo Tōn Istorion
Philostorgiu Kai Theodōru**

Theodoretus <Cyrrhensis>

Mogvntiae, 1679

Theodoriti Episcopi Cyri Ecclesiasticae Historiae Liber Primus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14162

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ^A THEODORITI

ΙΣΤΟΡΙΑΣ

EPISCOPI CYRI

ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ

ECCLESIASTICÆ

ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΥΡΟΥ

HISTORIÆ

Λόγος Α΄.

LIBER PRIMUS.

Κεφ. Α΄.

CAPUT PRIMUM.

Ὁ τῆς ἱστορίας συνοπία.

Historia synopsis.

ΖΩΓΡΑΦΟΙ μὲν *Caenisi* καὶ τοίχοις τὰς παλαμὰς ἐξ ἑξή-
 Φόντες ἰσορίας, τέρψιν μὲν τοῖς ὀρώσι προσφέρουσι τῷ
 ᾧ γεφυρωθῶν τῶν μνημῶν, ἃν πλείον ἀντῆσαν φυλάτῃσι. λοβοῦ-
 φοῖ, ἀντὶ μὲν στανίδων, ταῖς βίβλοις. ἀντὶ
 ᾧ χρωμάτων, τοῖς τῶν λόγων ἀντῆσαι κεχη-
 μένοι, διαρκετέραν καὶ μοιμώτερον τῶν πέ-
 πταγμένων τοῖσι τῶν μνημῶν. ὁ γὰρ χεῖρον
 λωβὰ τῶν ζωγράφων τῶν τέχνῳ. τὰς δὲ
 δὴ χάριν καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἰσορίας
 τὰ ληπόμῃρα συγχεῖναι παρεχόμεναι. ἔ-
 γὼ ὅσιον ὡς εἶναι, λαμπροῦσιν ἔργων καὶ ὀνη-
 σιφόρων διηγημάτων τὸ κλέειν παρὰ δὲ ἐν
 ἑαυτῶν τῆς λήθης συλῆμῃρον. διὰ γὰρ δὴ τῆτο,
 καὶ τῶν σωθῆτων πῶς ἃν τὸνδε μὲ τὸν πό-
 νον πολλὰκις παρῶτερον. ἐγὼ δὲ, τῆ μὲν
 ἑμαυτῶ δυνάμει τὸ δετὸ ἔρπον σαθ μὲν
 τῶ ἐγχείρησιν ὀρρωδῶ. θαρρῶν δὲ τῶ φιλο-
 πῶ δὲ ἴηε τῶν ἀγαθῶν, μείζον ἢ καὶ ἑ-
 μαυτῶ ἐγχείρη. δισέειμι μὲν ἐν ὁ παλαμ-
 σινός, ἀπὸ τῶν ἱερῶν ἀποστόλων τῆς ἰσορίας
 δεξιά μὲν, μέχρι τῆς κωνσταντίνε θεοφι-
 λῆ βασιλείας, τὰ ταῖς ἐκκλησιαίαις συμβε-
 ἐκκότα σωτέρον. ἐγὼ δὲ τῆς συγχεφῆς
 ἐκείνης τὸ τέλει, δεχθῶ τῆς ἰσορίας ποιη-
 σομαι.

PICTORES quidem, dum veteres Histo-
 rias in tabulis & in parietibus depin-
 gunt, non modo in-
 tuentium oblectant
 oculos, verum etiam memoriam re-
 rum gestarum quam diutissime floren-
 tem conservant. Historiarum vero
 scriptores, qui tabularum loco libris, &
 colorum vice, orationis pigmentis ut-
 untur, multo diuturniorem ac stabili-
 orem præstant memoriam rerum
 præteritatum. Etenim opus pictorum
 longinquitate temporis consumitur.
 Hanc ob causam ea quæ Historiæ Ec-
 clesiasticæ adhuc deerant, ipse quoque
 scriptis mandare institui. Nefas enim
 esse duxi, æquo animo pati, ut clarissi-
 morum facinorum gloria, & fructus u-
 tilium narrationum, oblivioni tradan-
 tur. Qua etiam de causa quidam ex
 familiaribus meis sæpenumero me co-
 hortati sunt, ut hunc laborem suscipere-
 rem. Ego vero hinc vires meas, illinc
 opus ipsum æqua lance perpendens,
 aggredi quidem illud reformido. Fre-
 tus tamen munificentia largitoris bo-
 norum omnium, majora viribus meis
 aggredior. Et Eusebius quidem Palæ-
 stinus, à sanctissimorum Apostolorum
 temporibus exorsus, res in Ecclesiis
 gestas usque ad Deo acceptum Con-
 stantini principatum perscripsit. Ego
 vero à fine Historiæ illius, initium o-
 peris mei sumam.

CAP. II.

Unde ceperit hæresis Arianorum.

SUBLATIS de medio scelestis illis at-
 que impiis tyrannis, Maxentio sci-
 licet, Maximino & Licinio, sedata est
 tempestas, quam furia illa ac velut tur-
 bines quidam adversus Ecclesiam con-
 citaverant: & compressis violentis fla-
 tibus, firma deinceps tranquillitate
 fruebatur Ecclesia. Quam quidem
 tranquillitatem Ecclesiam præstitit Con-
 stantinus, omni laude dignissimus Im-
 perator: qui non ab hominibus nec per
 homines, sed plane divinitus, quem
 admodum Paulus Apostolus, ad id vo-
 catus fuerat. Leges enim tulit, quibus
 & victimas immolari simulacris veta-
 bat, & Ecclesias extrui præcipiebat.
 Rectores quoque eos provinciis præfi-
 ciebat, qui Christiana religione exor-
 nati essent; mandans iis ut Sacerdotes
 honore afficerent: iis vero qui Sacer-
 dotes contumelia afficere ausi essent,
 capitis supplicium intentans. Quo
 quidem tempore, alii Ecclesias quæ di-
 rutas fuerant, denuo instaurarunt: alii
 novas prioribus laxiores ac splendidio-
 res ædificarunt. Quæ dum ita fierent,
 res quidem nostræ lætæ ac prosperæ e-
 rant: adversarii vero mærore ac luctu
 confundebantur. Nam simulachrorum
 quidem templa erant occlusa: in Eccle-
 siis vero dies festi, & hominum conven-
 tus frequentes agebantur. Verum in-
 vidus ac pessimus dæmon, pernicies
 generis humani, cum Ecclesiam tam fe-
 licis cursu ferri cerneret, pati id non
 potuit: sed fraudulenta consilia excogita-
 vit, Ecclesiam quæ ab omnium condi-
 tore ac dominatore regitur, submerge-
 re omni studio conatus. Videbar enim
 præfactum jam esse Gentilium erro-
 rem, & varias dæmonum fraudes de-
 prehensas: & res quidem creatas à ple-
 tisque jam non amplius adorari: earum
 autem loco conditorem ipsum hymnis
 celebrari. Quocirca jam non aperte ad-
 versus Deum Servatoremque nostrum
 bellum excitavit: sed homines nactus
 Christianorum quidem vocabulo exor-
 natos, verum ambitioni & inani gloriæ
 inceptos, eos malitiæ luxæ ministros
 designavit. Eorumque operâ multos ad
 priorē superstitionis errorē revocavit.
 Non id quidem molitus, ut creaturam
 denuo colerent: sed efficiens, ut opifex
 & Conditor universi in codē cum crea-

Κεφ. Β'.

Πόθεν ἤρξατο τῶν ἀρειανῶν ἡ αἵρεσις.

Τὸν ἀνοσιεργῶν ἐκείνων ἐδυσσεῶν κα-
 ταλυθείων τυραννῶν, μαξιμίαν Φημί-
 κη μαξιμίαν κη λικινίαν, καθηνάδην τὴν ἐκκλη-
 σίας ἡ ζάλην, ἡ ἀλάσσορες ἐκείνοι κατὰ
 πέρ πνευ καλαγίδες ἐκείνοι κατὰ
 πόν ἀπὸ λαυε σαφερῶς, τῆς σεργίλων παυ-
 σαμύρων ἀνέμῳ, καὶ κωνσταντίνῳ τῷ ὁ παυδύ-
 φημῳ βασιλίδος, ὅς ὄσα ἀπ' ἀνθρώπων, ἐδὲ
 δι' ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐρενοδεν κτὶ τὸν θεῖον δότο-
 σολον τῆς κλήσεως ταύτης ἔτυχε, ταύτῳ
 αὐτῆ ἐπεσύνθησε νόμους γδ' ἔγραψε, δὴν μὴν
 εἰδώλοισ ἀπέργων, δομείως τὰς ἐκκλησί-
 ας παρεργῶν, καὶ ἀρχοντας μὴν τίσει κοσ-
 μεμῶν ἐφίση τοῖς ἐθέσει, γεραίρειν κελδῶν
 ὁδὸν ἱερέας, καὶ τοῖς παρορῶν εἰς τῆς ἐπι-
 χρεσῶν, ὁλεθρον ἀπὸ κλῶν. τότε δὴ, ὁ μὴ
 τὰς καταλυθείσας ἐκκλησίας ἀνήγαγον. ὁ
 ἐτέρως διυρίερας ἀνωκοδόμην καὶ λαμπροῦ-
 ρας. Τῆτων ἔτω δρωμῶν, τὰ μὴ ἡμέτε-
 ρα, χαρῶν ἡ ἐμπλα καὶ θυμηδίας τὰ τῆ
 ἐνανθῶν, καθ' ἑαίας καὶ ἀθυμίας μεσῶ. τὰ
 μὴ γδ' τῆ εἰδώλων ἀπεκείλδης ο τεμῶν, ἐν
 τῆς ἐκκλησίαις, ἐορῶν καὶ πανηγυρῶν ἐπέ-
 λῶν ὁ συχγαί, ἀλλ' ὁ παμπονηρῶς ἐβασίκα-
 νῶ δαίμων ὁ τῆ ἀνθρώπων ἀλάσσορ, ὁ κη-
 νεγκεν δὲ ἐρεῶν φερεμῶν τῶν ἐκκλησίαν
 ὁρῶν ἀλλὰ τὰς κακομηχανῶς ἐκείν βελάς,
 κατὰ δύσαι φιλοφικῶν τῶν ὑπὸ τῆ ποιητῆ καὶ
 φεσπότε τῆ ὄλων κυβερημῶν, εἰρα γδ' τῆ
 ἑλληνικῆν πλάνην δὴ λην γεγρημῶν, καὶ φω-
 ραθῶν τὰ ποιητῶν τῆ δαιμόνων τεχνάσ-
 ματῶ, καὶ τῶ μὴ κλῶν, ὁ δὲ τῆ πλείων
 ὁ δὲ ἐπ' ἀρεσκῶν μὴ μὴ, τὸν ὁ ποιητῶν ἀντὶ
 ταύτης ὑμνῶν. ἔδὴ χάριν, ὁ δὲ ἐπ' ἀρε-
 φανῶς τὸν κτὶ τῆ θεῶ καὶ ὁ δὲ τῆ ἡμῶν ἀνερ-
 ρίπις ἐπόλεμον. ἀλλ' ἀνδρας ὁρῶν, τῆς μὴ
 χριστιανικῆς ἀρεσκῶν ἡξιομένους, φιλο-
 πμῶν ὁ καὶ κενὴ δόξη δεδελωμένους, ὁρῶν
 να τῆ τῶν οἰκείων ἀπέφινε τεχνασμά-
 των· καὶ διὰ τῆτων πολλὰς εἰς τῶν ἀρε-
 τέραν ἐπανήγαγε πλάνην, ἐτῶν κλῶν πάλ-
 λιν ἀρεσκῶν ὁ δὲ ἀρεσκῶν, ἀλλὰ τὸν
 ποιητῶ καὶ δημιεργὸν ὁ δὲ ἀρεσκῶν

τῆ κλησὶ κατασιδάσας· πῶς ἵπλῳ δρχλῳ, καὶ ὅπως ἐσφρετὰ ζιζάνια, εἰδὼ διηγῆσομαι. ἀλέξανδρος πόλις ἐστὶ μέγιστη καὶ πολυάνδρωπῳ· ἔσχε αὐτῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ θεβαίων καὶ λιβύων τῶν παρὰ αἰγύπτῳ τῶν ἡγεμονίαν πεπεσθυμένη. ταύτης μὲν πῶς ἔπεισον ἐκείνων τὸν νικηφόρον ἀγῶνιστῶν, ὃς ἐπὶ τῶν δυσεβῶν ἐκείνων τυραννῶν τὴν μαρτυρίαν τὸν σέφανον ἀνεδήσατο, ἀχιλλῆας μὲν ὀλίγον χρόνον παρῴσθη, καὶ τὰ τῆς ἐκκλησίας κατέλασε πηδάλια· μὲν ἵπτον, ἀλέξανδρος ὁ γυναικῶν τῶν διαγελικῶν δογμάτων γρόμῳ παρόμαχῳ. Κατὰ τὸν τὸν χρόνον, ἀρῆς τῶν μὲν κατὰ λόγῳ τῶν πρὸς εὐερίων ἐπέταγμα, τῶν δὲ τῶν θείων γραφῶν πεπεσθυμένη· ἐξήγησεν, εἰδὼν τὸν ἀλέξανδρον τῆς δρχηρωσύνης ἐλθῆναι εἰς τὴν πόλιν, ἔσχε ἡνέκες ἐφθόνη τῶν παρῴσθῳ. ἀλλ' ὑποτάξας νηθῶν, ἀφορμῆς ἐρεθῆς ἐπέστη καὶ μάχης· καὶ τῶν ἰδρῶν ἀξέπαμον ἔσχε ἀνδρῶς πολίτην θεώμῳ, Συκοφιλίας ὑφαινεῖν ἐσχε ἡδύνατο ἡσυχίαν ἢ ὁμῶς ἀγῶν αὐτὸν ἐφθόνη ἐκώλυε. τὸν δὲ ἐρῶν ὁ τῆς ἀληθείας ἀνὴρ παλῶν, δι' αὐτὸν καὶ καὶ κινεῖ τῆς ἐκκλησίας τῶν ζαλίω. τῆ δὲ ἀποστολικῆ ἀλέξανδρος διδασκαλία, προφανῶς ἀνὴρ ἐν ἀνέπιδε, καὶ ὁ μὲν τοῖς θεοῖς λόγοις ἐπάμῳ, ὁμοίῳ ἐλεγε ἔσχε πατρὸς τὸν υἱόν, καὶ τῶν ἀνὴρ ἐσιανέχθη τῶν γενηθῆκόπι θεῶν. ὁ δὲ ἀρῆς ἀνὴρ τῆ ἀληθείας μαχόμενος, κλισμα καὶ ποίημα προσηγόρευεν καὶ τὸ ἦν πῶς ὅτι ἐσχε ἡν παρῴσθη, καὶ τ' ἀλλὰ ὅσα ἐκ τῶν ἐκείνων γραμμάτων λαφῆς ἐρεση μαθησόμεθα. καὶ ταῦτα ἐ μόνον ἐκ ἐκκλησία διετέλεθ' ἄλλων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐξω συλλόγοις καὶ συνεδρείοις· καὶ τὰς οἰκίας πρῶτων, ἐξήγησεν ὅσους ἔχουεν. ἀλέξανδρος ἵπτον τῶν ἀποστολικῶν δογμάτων Συνηγορῶν, πρῶτον μὲν αὐτὸν παρανέσει ἐπέσθη· τὸ πως μελαπέσιον ἐκ Συμελαίς ἐπέσθη ἢ κορυβαλιῶν εἶδε, καὶ ἀναφανδὸν κηρύττει τὴν ἀσέβειαν, τῶν ἰεραλικῶν ἐξήλασε κατὰ λόγῳ. ἡκεσε γὰρ ἔσχε νόμος βοῶν, εἰάν ὁ ἐφθάλμιος ἐσχε ὁ δὲ ἐξὸς Σκανδαλίσησε, ἐξελε αὐτὸν καὶ βάλε δὸπὸ σῆ.

A turis ordine censeretur. Porro quo primum in loco, & qua ratione hujusmodi sparserit semina, hic exponam. Alexandria urbs est maxima & incolarum multitudine abundans; non Ægypti solum, verum etiam Thebaidis ac Libyæ quæ Ægypto finitima est, metropolis. In hac urbe, post Petrum celebrem illum & gloriosum athletam, qui sub impiis illis tyrannis palmam martyrii est consecutus, Achilles exiguo tempore Ecclesiam gubernavit. Post illum vero Alexander, qui Evangelicæ doctrinæ propugnator fuit acerrimus, Ecclesiæ clavum suscepit. Eodem tempore Arius, qui in presbyterorum ordinem erat adscriptus, & cui sacrorum voluminum expositio commissa erat, cum Alexandrum videret Ecclesiæ administrationem suscepisse, livoris impetum ferre non potuit: sed invidia stimulis exagitatus, contentionis ac discordiæ causas aucupari cepit. Et calumnias quidem adversus illum contexere nullas poterat, cum vitam ejus & conversationem omni laude dignam videret. Invidia tamen eum quiescere non sinebat. Hunc igitur nactus dæmon veritatis inimicus, ejus operâ Ecclesiam miscere ac perturbare cepit. Persuasit enim illi, ut Apostolicæ Alexandri doctrinæ palam contradiceret. Et Alexander quidem sacrarum litterarum vestigijs insistens, Filium ejusdem esse dignitatis cum Patre, eandemque cum Deo, qui ipsum genuit, habere substantiam, assererat. Arius vero aperte veritatem impugnans, Filium Dei creaturam & facturam vocabat. Addebat etiam fuisse tempus cum non esset, & alia nonnulla, quæ ex ejus scriptis clarius cognoscemus. Atq; hæc ille, non in Ecclesia solum, verum etiam in exterius conventibus ac cœtibus assidue diserebat. Quin etiam domos circumiens, quotquot poterat in sententiam suam traducebat. Verum Alexander Apostolicorum dogmatum vindex & patronus, primum admonitionibus & consiliis hominem ab instituto revocare conatus est. Sed ubi eum insanire, & impietatem suam palam prædicare animadvertit, ex presbyterorum ordine eum eiecit. Auscultaverat enim divinam legem ita jubentem: Si oculus tuus dexter scandalizat te, erue illum, & projice abs te.

CAP. III.

Enumeratio precipuorum Sacerdotum.

PORRO ea tempestate, Romanam quidem Ecclesiam regebat Silvester, successor Miltiadis illius, qui post Marcellinum eum qui persecutionis temporibus inclaruit, ejusdem Ecclesie administrationem susceperat. Antiochie vero, post tyrannum, pace Ecclesiis primum restituta, Episcopatum sortitus est Vitalis, qui & in Palæa Ecclesiam quæ à Tyrannis destructa fuerat, instauravit. Quem deinceps excipiens Philogonius, & opus residuum fabricæ consummavit, & pro veritatis defensione singulare studium Licinii temporibus declaravit. Hierosolymis vero, post Hermonam Macarius Ecclesiam gubernavit, vir nomine suo dignissimus, & omni virtutum genere decoratus. Denique Constantinopoli per idem tempus Alexander Pontificalem sedem tenebat, vir donis Apostolicis ornatus. Tunc igitur Alexander Alexandrinæ Antistes Ecclesie, cum Arium dominandi cupiditate abreptum, eos quos ad impietatem suam traduxerat congregare, & privatos conventus agere cerneret, Ecclesiarum Præsidibus blasphemiam illius per litteras indicavit. Ego vero epistolam illam quam ad gentilem suum Alexandrum scripsit, in qua impietas Arii manifeste exponitur, hoc loco apponam, ne quis forte suspicetur hæc à me temere confingi. Post hanc vero alteram ipsius Arii, ac deinde alias subijciam, quæ sunt ad Historiæ narrationem prorsus necessaria: tum ut veritatem Historiæ nostræ testimonio suo confirmet, tum ut res gestas manifestius exponant. Sic igitur Alexander ad gentilem suum scribit.

CAP. IV.

Epistola Alexandri Alexandriæ Episcopi ad Alexandrum Constantinopolitanum.

CHARRISSIMO & unanimi fratri Alexandro Alexander in Dno salutem. Improborum hominum voluntas, dominationis & pecuniae avida, majoribus Ecclesiis semper insidari solet, dum illi per varias occasiones Ecclesiasticam pietatem oppugnant. Etenim à diabolo qui in ipsis operatur, ad

A

Κεφ. γ'.

Κατάλογος τῶν πρώτων τῶν ἐπισκόπων.

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ἴσον χρόνον, τὴν μὲν Ῥωμαίων ἐκκλησίας Σύβεςτρος καλεῖται τὰς ἡνίας, μυριάδην διαδέξαμην, ὃς μὲν μαρκελλίνου ἴσον τῷ διωγμῷ διαπέψαυθα, ἴσον τῆς ἀρχιερωσύνης χερσὶ θανάτου ἔδειξατο. ἴσον ἀνιόχῃα ἡ μὲν τυράννον, τὴν ἐκκλησιῶν ἀρξάμην εἰρήνης, βίβλου τὴν ἡγεμονίαν παρέλαβεν, ὃς καὶ τὴν ἐν τῇ παλαιᾷ καταλυθεῖσαν ὑπὸ τῶν τυράννων ὠκοδόμησεν ἐκκλησίαν. Φιλογόνου ἡ μὲν τέτον τὴν παρὰ δέξιαν λαβὼν, τὰ τε λησπόμενα τῆ οἰκοδομίας προεβέβηκε, καὶ τὸν ὑπὲρ τῆ δισεβείας ἐν τοῖς λικιννίαις καιροῖς ἐπεδείξατο (ἦλον τὴν ἐν ἱεροσολύμοις ἡ μὲν ἑρμωνῶν, μακάριου ἡπιστάθη, φερώνυμου ἀνὴρ καὶ πατρὸς ἀποῖς κοσμητῆρος ἀγαθοῖς. τὸ ἴσον ἀνιων πύλωνος καὶ τέτον ἀντιόν τον καιρὸν, ἀλέξανδρου τῆ ἱεροσολύμης ἡξίετο λητταργίας, διποσολοκίαις χαιρισμασι λαμπρυνόμενος. τότε τοίνυν ὁ τῶν ἀλεξανδρέων ἀλέξανδρος, ὁρᾷ τὸν ἀρξὸν τῶν φιλαρχίας καλεχομένων οἰσρω, καὶ ὑπὸ τῆ βλασφημίας ἐξωρηθὲς ἀγέροντα, καὶ συλλόγους ἰδίας ποιητῶν, τοῖς τῶν ἐκκλησιῶν ἡγεμόσι τὴν τότε βλασφημίαν διὰ γραμμάτων ἐδήλωσεν. ἐγὼ δὲ τὴν παρὰ τὸν ὁμώνυμον αὐτῶν γραφῆσαν ἡπιστάθη ἐν τῇ σωτῇ συγγραφῇ σαφῶς ἀπαίματα καὶ ἐμῶν διδάσκωσαν, ὡς ἀν μὴ τις ὑπολάβῃ, ταῦτα πλάθοντα με συγγραφῆναι ἡ μὲν τῆνδε, τὴν αὐτῆ γε ἀρεῖαι, καὶ μὲν ἐκείνῳ τὰς ἀλλας, ὡν ἡ ἰσοείας δέει) δὴ ἡπιστάθη. ἵνα μαρτυρῶσι τῇ ἀληθείᾳ τῆ συγγραφῆς, καὶ σαφῆς εἶναι τὰ γενημένα διδάσκωσιν. Γράφει ἡ ὁ τῶν ἀλεξανδρέων ἀλέξανδρος παρὰ τὸν ὁμώνυμον ταῦτα.

Κεφ. δ'.

Ἀλεξάνδρου ἐπισκόπου ἀλεξανδρείας ἐπιστολὴ πρὸς ἀλεξάνδρον ἐπίσκοπον κωνσταντινουπόλεως.

ΤΩ πρῶτῳ ἀδελφῷ καὶ ὁμοψύχῳ ἀλεξάνδρῳ, ἀλέξανδρος ἐν κυρίῳ χαίρειν. Ἡ φίλαρχος τῶν μοχθηρῶν ἀνθρώπων καὶ φιλάρπυρος παρὰ θεοῦ, τὰς δοκίμας αἰετὸς μείζονσι παροικίας πέφυκεν ἐπιβλεψῆναι, διὰ ποιητῶν προφάσεων τῶν ἐπιθεμένων ἡ ἐκκλησιαστικῆ εὐσεβείᾳ οἰσρω κλημένοι γὰρ ὑπὸ τῶν ἐνερ-

ἐνεργῆτος ἐν αὐτοῖς διαβολῆ, εἰς τὸν παρρη-
 μέλιω αὐτοῖς ἡδονῶν, πάσης ἐυλαβείας ἀπο-
 σιμῆσαι, παρῆσι τὸν τ' κείσεως ἔθεθ' φό-
 βον παρῆσι ἀνακαῖον ἡμοῖ τῷ πάροχι, δη-
 λῶσαι τῇ ὑμείρεα ἐυλαβεία, ἵνα φυλάτῃθε ε-
 σθ' τοῖτες, μήτις αὐτῶν τολμήση καὶ ταῖς
 ὑμείρεας παρρηκίαις ἑπιβῆναι, ἦτοι δι' ἐαυ-
 τῶν, εἴτε δι' ἄλλων. ἱκανοὶ γὰρ ὑποκείνασθε
 παρῆσι ἀπάτῳ οἰ γόητες, ἢ δια γραμμάτων
 ψευδῶς κεκομψομένων, καὶ δυναμένων
 ὑφαρπάσαι τὸν ἀπὸ πῆπίς ἢ ἀκεραῖω παρρη-
 κηκῶτα ἀρειος γενεαὶ ἀχιλλῆας, σιωμο-
 σίαι ἐναλχος ποιησάμενοι, τὴν κολλῆθ' φη-
 λαρχίαν πολὺ χεῖρον ἢ ἐκείνος ἐξήλωσαν. ὁ
 μὲν γὰρ αὐτοῖς τέτοις ἐκκαλῶν, τ' ἐαυτῶ μοχ-
 θηρῶς παρρηκίαις ἐν εὐρε παρῆσι. ④ ἢ τὴν
 ἐκείνη χεῖρι παρρηκίαι θεωρεῖτες, εἰς ἐτι τῆς
 ἐκκαλῶσας ὑποκείνοι μὲν ἐκαρῆρησαν.
 ἀλλ' ἐαυτοῖς σπῆλαμα λησῶν οἰκοδομήσαν-
 τες, ἀδιαλέπῳ ἐν αὐτοῖς ποιῆσαι σιωδῶδες,
 νόκησ' τε ἢ μεθ' ἡμέραν ἐν ταῖς κ' χεῖς ἔ-
 ἡμῶν διαβολαῖς ἀσκηρῶν. οἱ πάσης τῆς
 ἀποστολικῆς ἐσεβῆς δόξης κατηγορεῖτες, ἰσ-
 δαῖκῳ προσημαλῆσι μαχῶν σιωκερῆτη-
 σαν ἰργασῆσι, τὴν θεότηα τῶ σιωῆρος ἡμῶν
 δονῆμενοι, καὶ τοῖς πᾶσι ἴσον εἶναι κηρύσ-
 σῆσι: πᾶσαν τῆ αὐτῆ τῆς σιωῆς οἰκο-
 νομίας καὶ δι' ἡμᾶς ταπεινώσεως φανῶν
 ἐκλεξάμενοι, ἔξ αὐτῶν σιωαγῆσι πε-
 ρῶναι τῆς ἀσεβείας ἐαυτῶν τὸ κηρύμα, τῆς
 δεχῆθ' ἐν θεότηα αὐτῆ καὶ παρῆσι τῷ πα-
 τρι δόξης ἀλέκησ' εἰς λόγος ἀποσρεφό-
 μενοι. τὴν γενεὰ ἑλλήνων τε καὶ ἰεδαίων ἀ-
 σεβῆ παρῆσι χεῖς δόξαν κηρύνοτες, τὸν
 παρῆσι αὐτῶν ἐπαυον ὡς ἐν μαλῆσι θηρῶν-
 ται. πάντα μὲν ὅσα κατ' ἡμῶν παρῆσι αὐ-
 τοῖς γελᾶται παρρηκίαισιν. εἰσῆσι ἢ
 ἡμῶν κατ' ἡμέραν καὶ διωγμῶς ἐπεγεῖρον-
 τες: καὶ τέτο μὲν, δικασῆσι σιωκῆσι-
 τες, δι' ἐκκαλῶσας γιωμακῆσι ἀτάκῳ ἀ-
 ἡπάτησαν. τέτο δ' ἐ, τὸν χεῖσιανισμὸν δια-
 σῆσι, ἐκ τῆ παρρηκίαισιν πᾶσαν ἀ-
 γῆαν ἀσῆμῳ τὰς παρῆσι αὐτοῖς νεωῆσι.
 ἀλλὰ καὶ τὸν ἀρρηκίον τῆ χεῖς χηῶνα, ὃν οἱ
 δῆμοι διελεῖν εἰς ἐκκαλῶσας, αὐτοῖς χη-
 σῆσι ἐτόλμησαν. ἡμεῖς μὲν ἐν ἀ καὶ τῷ βίω
 αὐτῶν καὶ τῇ ἀνοσίω ἐπιχειρῆσι παρῆσι, δια τὸ

A propositam ipsis libidinem incitati, ab-
 jeeta omni religione, divini judicii me-
 tum conculcant. De quibus ego qui
 patior, necesse habui significare pietati
 vestrae, ut ab hujusmodi hominibus ca-
 veatis, ne quis illorum in vestras etiam
 Ecclesias pedem inferre praesumat, sive
 perse, sive per alios: callent enim male-
 fici simulatione uti ad fraudem facien-
 dam: & per litteras mendacijs compo-
 sitas atq; adornatas, quae hominem ad
 simplicem ac sinceram fidem intentum
 possint decipere. Arius igitur & Achil-
 las nuper conjuratione facta, Colluthi
 ambitionem aemulantes, longè peiores
 illo extiterunt. Nam Colluthus quidē,
 qui hos ipsos reprehendit, mali propo-
 siti sui praetextum nactus est. Illi vero
 impiam illius ex Christo nundinatio-
 nem cernentes, non amplius Ecclesiae
 subjacere voluerunt: sed speluncis la-
 tronum sibi constructis, sine intermis-
 sione conventus in illis agunt, noctu at-
 que interdium calumnias adversus Chri-
 stum & adversus nos comminantes.
 Qui cum omnem piam & Apostoli-
 cam doctrinam incenserent, Judaico more
 ad impugnandum Christum officinam
 instituerunt: Servatoris nostri Deita-
 tem negantes, & reliquis omnibus æ-
 qualem eum esse praedicantes. Colle-
 ctisque omnibus locis in quibus sermo
 est de salutari ejus dispensatione, & de
 abjectione, nostri causa ab eo suscepta,
 impietatis suae doctrinam eorum au-
 thoritate confirmare nituntur; loca
 quibus aeterna ejusdem divinitas, & in-
 explicabilis apud Patrem gloria ad-
 struitur, averfantes. Cum igitur Gen-
 tilium ac Judaeorum impiam de Chri-
 sto sententiam confirmant, laudem ab
 illis omni arte ac ratione aucupantur:
 ea quidem quae illi in nobis deridere so-
 lent, omnia confingentes: seditiones
 autem ac persecutiones adversus nos
 quotidie excitantes. Et nunc quidem
 ad judicum tribunalia nos trahunt per
 interpellationes mulierum discipli-
 nam non servantium, quas ipsi in erro-
 rem induxerunt: nunc Christianae re-
 ligioni probum atq; infamiam adspen-
 gunt, dum juvenulae ipsorum per om-
 nes vicos & compita turpiter cir-
 cumcursant. Sed & indissolubilem
 Christi tunicam, quam carnifices olim
 dividere noluerunt, isti ausi sunt dis-
 scindere. Ac nos quidem, cum ea quae
 vitae ipsorum ac nefariis conatibus
 competunt, serius propter ipsorum

latebras deprehendissimus, communi omnium suffragio ex cœtu Ecclesiæ quæ Christi divinitatem adorat, eos eiecimus. Ipsi verò contra nos huc & illuc discurrentes, ad collegas nostros idem nobiscum sentientes, proficisci instituerunt: specie quidem pacem & concordiam expetere se simulant: re ipsa verò quosdam eorum blandis sermonibus in errorem suum traducere conantes. A quibus etiam verbosiores epistolas flagitant, ut eas legentes hominibus quos ipsi deceperunt, eos pertinaciter in errore perseverare faciant absq; ullo pœnitentiæ sensu, in impietate obduratos, quasi qui Episcopos idem secum sentientes ac sibi suffragantes habeant. Ea porro quæ apud nos perperam docuerunt & egerunt, & quorum causa à nobis sunt expulsi, nequaquam illis contentur: sed vel silentio ista tradunt, vel fictis sermonibus & libellis conscriptis velantes, fucum faciunt. Probabilibus itaq; & ad assentationem compositis colloquiis pestiferam suam doctrinam obtegentes, simpliciorum quemq; & fraudi expolitum circumveniunt: neq; interim parcunt pietatem nostram apud omnes calumniari. Unde fit, ut nonnulli litteris eorum subscribentes, in Ecclesiam eos recipiant. Cum tamen comministris nostris qui hoc ausi sunt, gravissima, ut opinor, reprehensionis imminet infamia, eo quod nec Apostolica regula id permittit, & diabolica in ipsis operatio adversus Christum hoc facto validius accenditur. Quamobrem nihil cunctatus, fratres dilectissimi, animum ac fiduciam sumpsi, ut perfidiam istorum vobis indicarem, qui dicunt: fuit tempus cum non esset Filius Dei; & qui prius non erat, postea extitit, talis factus quodcumq; demum factus est, qualis quilibet hominum nasci solet. Omnia enim, ut ajunt, Deus fecit ex nihilo; in creatione omnium rerum, tam rationalium, quam ratione carentium, etiam Filium Dei comprehendentes. Quibus etiam consequenter addunt, eum mutabilis esse nature, virtutisque ac vitii capacem. Positaque semel hac sententia, Filium Dei ex nihilo esse, divinas literas de æternitate ejus evertunt, quibus immutabilitas & divinitas Sapientiæ ac Verbi, quæ sunt Christus, ostenditur. Possumus ergo, ut ajunt isti scelerati, nos quoque esse Filii Dei, perinde ac

Α λανθάνειν, βραδέως ἐπισήσαντες, παμψηφεί τῆς προσκυνήσεως χειρὶ τὴν θεοτήτα ἐκκλησίας Ἰζηλάσασθαι. ἐπεχείρησαν δὲ παειδρομαίς χρωόμενοι καὶ ἡμῶν, παρεκβαίνοντες εὐδομοφρονας συλλείψες, Ἰζηλάσι μὴ εἰρήνης καὶ ἐνώσεως ἀξίωσιν ὑποκρωόμενοι. τὸ ἰ ἀληθεῖς, συναρπάσαι τινὰς αὐτῶν εἰς τὴν ἰδίαν νόσον διὰ χηρολογίας παρὰ ἀζήτους. καὶ σωμυλώτερα γράμματα παρὰ αὐτῶν αἰτεῖτες, ἵνα παρὰ ἀναγνωσκόντες αὐτὰ τοῖς ὑπο αὐτῶν ἠπαρημένοις, ἀμετανοήτως ἐφ' οἷς ἐσφαλῆσαν καλασιδιδάξωσι, ἐπιτελομένους εἰς ἀσέβειαν, ὡς ἂν συμψηφείας αὐτοῖς καὶ ὁμοφρονας ἔχοντες ἐπισκόπους. ἐχ' ἄπερ γέν παρὰ ἡμῶν πονηροῦς ἐδιδάξαντε καὶ διεπράξατο, ὁμολογησὼ αὐτοῖς, διὰ τὸ Ἰζηλάσασθαι. ἀλλ' ἡ σιωπῆ ταῦτα παρὰ διδασκῶν, ἢ πεπλάσμενοις λόγοις καὶ ἐγγράφοις ἐπισκιάζοντες ἀπαλώσιν. παειδανωλέρας γέν καὶ ἑωμολόχοις ὁμιλίαις τὴν φθοροποιὸν αὐτῶν διδασκαλίαν ἐπικρύπτουσιν, συναρπάξουσιν τὸν εἰς ἀπάτην ἐκκείμενον, ὅσα ἀπεχόμενοι καὶ Ἰζηλάσι πᾶσι συκοφαντεῖν τὴν ἡμετέραν ἐσέβειαν. ὅθεν καὶ συμβαίνει τινὰς τοῖς γράμμασι αὐτῶν ὑπογράφοντας, εἰς ἐκκλησίαν εἰς δέχεσθαι. μεγίστης ὡς οἶμαι διαβολῆς ἐπικειμένης τοῖς τῆτο τολμῶσι συλλείψουσι, τὰ μῆτε τὸν διποσολικὸν κανόνα τῆτο συγχωρεῖν, ἀλλὰ καὶ ὑποεκβαίνον τὴν ἐπ' αὐτοῖς διαβολικῶν κατὰ χειρὶ ἐνέργειαν. διὸ δὴ καὶ ἐδὲν μελλήσας ἀγαπήσοι, δηλώσαι ὑμῖν τὴν τῶν τοιῶτων ἀπιστίαν ἐμαυτῶν διανέσθαι, λεγόντων ὅτι ἡμῶν ὡς ἔοτε ἐχ' ἡμῶν ὁ υἱὸς τῆ θεῶ, καὶ γέγονεν ὑστερον ὁ παρῆτερον μὴ ὑπάρχων, τοιῶτ' ὅ γενόμεν' ὅτε καὶ ὡς γέγονεν, οἷ' καὶ πᾶς εἶναι παρῆφυκεν ἀνθρωπ' ὅ. πάντα γ' ὅ φασιν, ὁ θεὸς Ἰζηλάσι ὄντων ἐποίησε, σιμναλαμβάνουσιν τῆ τῶν ἀπάντων λογικῶν τε καὶ ἀλόγων κτίσθαι καὶ τὸν υἱὸν τῆ θεῶ. οἷς ἀκολούθως καὶ φασιν αὐτὸν ἀπειθῆς εἶναι φύσεως, ἀπειθῆς τε ὅ κακίας Ἰζηλάσι κλικόν. καὶ τῆ Ἰζηλάσι ὄντων ὑποθέσθαι, καὶ τὰς θεῶ τῆ εἶναι αὐτὸν αἰετῶ σιμναλαμβάνουσιν γράφας, αἰ τὸ ἀπειθῆ τῆ λόγῳ, καὶ τὴν θεοτήτα τῆς σοφίας τῆ λόγῳ σημαίνουσιν, ἃ εἰν ὁ χειρὶς διωμάμεθα γέν καὶ ἡμεῖς, φασιν οἱ ἀλάστορες,

υἱὸν ἡγείας θεῶν, ὡς περ καὶ κείνῳ. γέγονε. πλάγῳ, ὑπὲρ ἐγέννησα καὶ ἕλωσα. Ἐπιθε-
 ρμῆναι δ' αὐτοῖς τὰ λέγοντι ἐξῆς τῆς ρητῆς,
 αὐτοὶ δὲ μεηθέτησαν. ὅπερ ἐ φυσικὸν ἐστὶν
 τῷ σωτῆρι, ὅτι τῆς φύσεως ἀπέπειρα, πά-
 σης εὐλαβείας ἐαυτῶν ἐρημώσαντες, τὰ το-
 φασι, ἀεργῶς καὶ ἀεργεῖα παρὲς αὐ-
 τὰ εἶδον τὸν θεόν, ὅτι οὐκ ἀπέληθη, ἔδει-
 λέχθαι αὐτὸν ἀπὸ πάντων. ἐ γὰρ φύσις καὶ
 κατ' ἐξάρτησιν τῶν ἄλλων ἐχούσα τι. ἔτε
 γὰρ φύσις ἡὸς τῶν ἐστὶν τῶν θεῶν φασίν. ἔτε τι-
 ναὶ ἐχούσα ἰδιότητα παρὰ αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ
 αὐτὸν περιπέρας τυχεῖν φύσεως, διὰ τῶν
 Ἐπιμελείαν καὶ ἀσκησιν μὴ περιπέρας
 Ἐπιτο χεῖρον, ἐξελέξατο ὡς εἰ καὶ παῦ-
 λῳ τὰ το βιάσατο καὶ πέτεται, μηδὲν δια-
 φέρειν τῶν τῆν ἐκείνη ἰδιότητα, εἰς πα-
 ρεῖσιν τῆς φρενοβλαβῆς ταύτης διδασ-
 καλίας, καὶ ταῖς γενοφαῖς ἐμπαραγωγῆ-
 ντες, καὶ ἀπὸ ἀπὸ ἐμῶν τὸ ἐν ψαλμοῖς παρὲς
 χεῖρ ἡρῶν, ἔως ἔχον. ἡγάπησας δικαιο-
 σύνην, ἐμίσησας ἀδικίαν. διὰ τῶν ἔχρι-
 σέ σε ὁ θεὸς σε ἐλαϊον ἀγαλλιάσεως παρὰ
 οὐ μείονος σε. παρὲς μὲν ἔν ὅτι ὁ ἡὸς τῶν
 θεῶν, ἔτε ἔξ οὐκ ὄντων γενέσθαι, ἔτε μὲν πο-
 τέ ὅτε οὐκ μὲν, ἀυτάρκεις παιδῶν ἰωάννης
 ὁ εὐαγγελιστῆς, γενοφῶν ἔως παρὲς αὐτῶν. ὁ
 μονογενὴς ἡὸς, ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τῶν πατέρων.
 ἀεργῶς μὲν γὰρ ὁ θεὸς δεικνύει διδασκα-
 λῳ, ἀλλήλων ἀγαλλίαια παρὰ γαμῶν ἀνο,
 τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱόν, ὅτι αὐτὸν ἐν τοῖς κόλ-
 ποῖς τῶν πατέρων ὡνόμασεν. ἀλλὰ γὰρ καὶ ὅτι
 τοῖς ἔξ οὐκ ὄντων ἡγομένους ὁ λόγῳ τῶν θεῶν
 ἐ συναριθμεῖται, πάντα δι' αὐτῶν γεγενῆσθαι
 ὁ αὐτὸς φησὶν ἰωάννης. τὴν γὰρ ἰδιότητα αὐ-
 τῶν ἡὸς αὐτῶν ἐδήλωσεν εἰπὼν. ἐν ἀρχῇ μὲν
 ὁ λόγῳ, καὶ ὁ λόγῳ μὲν παρὰ τὸν θεόν, καὶ θεὸς
 μὲν ὁ λόγῳ. πάντα δι' αὐτῶν ἐγένετο, καὶ χω-
 ρεῖς αὐτῶν ἐγένετο ἐκ' ἐν ὁ γέγονεν εἰ γὰρ πάν-
 τα δι' αὐτῶν ἐγένετο, ὡς ὁ τοῖς ἡγομένους
 τὸ εἶναι χαρισάμεν, αὐτὸς πῶς ἐκ μὲν; ἐ
 γὰρ πῶς ὁ λόγῳ τὸ ποιῆν, τοῖς ἡγομένους
 τῆς αὐτῆς εἶναι φύσεως διορίζεται. εἶγε αὐ-
 τὸς μὲν μὲν ἐν ἀρχῇ πάντα ἢ δι' αὐτῶν ἐγέν-
 ἔτο, καὶ ἔξ οὐκ ὄντων ἐποίησεν. ἐναντίον γὰρ
 δοκεῖ τοῖς ἔξ οὐκ ὄντων γενομένους τὸ ὄν,
 καὶ ἀφρητικός Ἐφόρα. τὸ μὲν γὰρ, μετὰ ἐν

A ille. Scriptum est enim: Filios genui
 & exaltavi. Cū verò illi objectum
 fuerit id quod sequitur: Ipsi autem
 spreverunt me, quod quidem non con-
 venit naturæ Servatoris, qui suapte
 natura est immutabilis, illi omni re-
 verentia ac religione abjecta, Deum
 ajunt cū præciteret ac prævidisset,
 quod Filius ipsum spreverurus non esset,
 illum ex omnibus elegisse. Non enim
 ut naturâ & prærogativâ quadam præ-
 cipuum quidquam præ cæteris filiis
 habentem, eum elegit: quippe qui na-
 tura filius non sit, ut inquirunt: neque
 ut qui aliquam haberet proprietatem
 ac dotem ad ipsum proximè acceden-
 tem, sed ipsum quoque mutabilis ex-
 istentem naturæ, ob studium tamen &
 accuratam morum diligentiam ad vi-
 tium nequitiam deflectentem, elegit
 Deus. Adeo ut si Paulus ac Petrus con-
 tento studio in id incubuisset, nihil ab
 istorum filiatione discrepatura fuerit
 hujus filiationis. Atque ut insanam istam
 doctrinam confirmet, Scripturis sa-
 ceris contumeliosè illudentes, afferunt
 illud quod in Psalmis de Christo di-
 ctum est: Dilexisti justitiam & odisti
 iniquitatem. Propterea unxit te Deus
 tuus oleo lætitiæ præ confortibus tuis.
 Verum quod Filius Dei factus non sit
 ex nihilo, & quod tempus non fuerit
 cū non esset, abunde docet Joannes
 Evangelista, de illo ita scribens: Uni-
 genitus Filius qui est in sinu Patris.
 Nam cū Divinus magister ostende-
 re vellet, Patrem ac Filium duas res es-
 se à se mutuo inseparabiles, hunc in si-
 nu Patris esse dixit. Jam verò quod
 verbum Dei inter res ex nihilo creatas
 non contineatur, idem Joannes testa-
 tur cū ait, omnia per ipsum facta esse.
 Propriam enim ejus hypostasin decla-
 ravit dicens. In principio erat Ver-
 bum, & Verbum erat apud Deum, &
 Deus erat Verbum. Omnia per ipsum
 facta sunt: & sine ipso factum est nihil
 quod factum est. Nam si omnia per
 ipsum facta sunt, quomodo is qui re-
 bus factis præstitit, ut essent, ipse ali-
 quando non extitit? Verbum enim
 quod facit, nequaquam ejusdem esse
 naturæ, cum rebus factis intelligitur.
 Quippe cū ipsum quidem esset in
 principio: cuncta verò per illud fa-
 cta sint & ex nihilo condita. Porro id
 quod est, contrarium esse videtur &
 longe diversum ab illis quæ facta sunt
 ex nihilo. Nam illud quidem declarat,

nullum esse intervallum inter Patrem & Filium, cum animus ne simplici quidem cogitatione fingere possit ullam inter utrumque distantiam. Ex nihilo vero creati mundum, recentiore indicat ac nuperam substantie originem, cum universa hujusmodi essentiam a Patre acceperint per Filium. Cum igitur Divini Verbi essentiam longissime, & ultra omnem cogitationem eorum quae genita sunt positam contempleretur piissimus Joannes, generationem ejus & facturam dicere noluit, factorem iisdem verbis quibus ea quae facta sunt, designare minime aulus. Non quod verbum sit ingentum: solus enim Pater ingentus est: sed quia solertissimam Evangelistarum, ipsorumque adeo Angelorum comprehensionem transcendit ingeniti Filii inexplicabilis subsistentia. Quare inter pios meo quidem iudicio censendus non est, qui ultra ista aliquid inquirere praesumit; non auscultans id quod scriptum est: Altiora te ne quaesieris, & sublimiora te ne scruteris. Nam si multarum aliarum rerum cognitio quae hac longe inferiores sunt, humanae mentis captum excedit: cujusmodi sunt apud Paulum Apostolum, ea quae oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt, quae preparavit Deus diligentibus se: cujusmodi etiam sunt stellae, quas Deus Abrahamo dicit non posse numerari: & illud: Arenam maris & guttas pluviae quis dinumerabit? Quomodo Divini Verbi essentiam curiosius investigare quispiam poterit, nisi atta bile sit percitus. De qua propheticus Spiritus ita dicit: Generationem ejus quis enarrabit? Et Servator noster totius mundi columnas beneficio obstringens, hujus rei notitiam tanquam onus ab illis removere studuit: omnibus quidem ipsis supra naturam esse dicens istud animo comprehendere: Soli vero Patri competere Divini hujus mysterii perceptionem. Ne-

A πατρὸς καὶ υἱὸς ἐδὲν δέκνυσιν εἶναι διάστημα, ἐδὲ ἀρετῆς ἐνοίας τῆτο φαίλασώσαι τῆς ψυχῆς δυναμένης. τὸ δὲ ἐξ ὄλων δημιουργείας τὸν κόσμον, νεώτερον ἔχει τῆς ὑποστάσεως καὶ πατρὸς φαινομένης γενέσει, ὑποστὰ πατρὸς διὰ τὸ υἱὸς πάντων εἰληφῶτων τὴν τοιαύτην ἐπίστασιν. μακρὴν γὰρ θεωρήσας τὸ θεολόγος τὸ ἰὼν, καὶ ὑπερῆρον τῆς τῶν χιμηλῶν διανοίας ὁ εὐλαβέστατος ἰωάννης, γενέσει αὐτῆ καὶ ποιήσει ἀπηξίωσεν εἰπεῖν, ἐδὲ ταῖς ὁμοσοίχοις συλλαβαῖς τὸ ποιῆν τοῖς γιγνωμένοις ὀνομάσαι τολμήσας, ἐχ' ὅτι ἀγέννητος ἰὼν. ἐν γὰρ ἀγέννητον ὁ πατήρ· ἀλλ' ὅτι τὸ ἐξ ἐσομένης τῶν εὐαγγελιστῶν, τὰ χαρὰ δὲ καὶ ἀγγέλων καὶ ἀληθῆς ψευδῆς ὑπέκεινα ἐστὶν ἡ τῆς μονοχρῆσθε θεῶ ἀνεκδιήγητος ὑποστάσις. εἰς ἐσοθείς ὅσα ὀμματα λογισομένης τῆ μέχει τῆτον ἐπερῶν τὴν τολμῶνθ, διὰ τὸ ἀνήκοον τῆ, χαλεπώτερον μὴ ζήτησ, καὶ ὑψηλότερον μὴ ἐξέταξε. εἰ γὰρ ἐτέρων πολλῶν ἠγνώσκει, καὶ τῶν ἀσυγκρίτως κολοθεῶν, κέρυθται τὴν ἀνθρωπίνην καὶ ἀληθῆν. οἶα ἐστὶ παύλω, ἀ ὀφθαλμὸς ὅσα εἶδε καὶ ἐς ὅσα ἠέκσε, καὶ τῆ καρδίαν ἀνθρώπου ἐκ ἀνέθε ἀητοίμασεν ὁ θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. ἀλλὰ καὶ τὰ ἀσέρα φησὶν ὁ θεὸς τῶ ἀθεραμ ἀειθμήσαι μὴ δύνασθ. καὶ ἐτι, ἀμμοι θαλασσῶν καὶ σαγῶνας ὑετῆ, φησὶ τὶς ἐξαειθμήσθ. πῶς ἀν παειργάσαι τὸ τὴν τῆ θεολόγος ὑποστάσιν, ἐπὶ ἢ μὴ μελαγχολικῆ διαθέσθ λιφθῆς τυγχάνοι παει ἢ τὸ παειφθικὸν πνομά φησι. τὴν χιμελῶν αὐτῆ τὶς διηγήσθ; ἰὼν καὶ αὐτὸς ὁ σωτῆρ ἰμῶν, εὐεργετῶν ὅσων πάντων τῶν ἐν κόσμῳ κίονας, τὴν παει τῆτων γνώσιν αὐτῶν ἀποφορτίσασθ ἐπαξάσσε. πᾶσι μὲν ἐν αὐτοῖς ἀφύσικον εἶναι λέγων εἰς καὶ ἀληθῆν, μόνῳ δὲ τῶ παει ἀνακείσθ τὴν τῆ θεολόγος τε τῆτε μυστηεῖς εἶδησιν· ἐδὲ ἢ ἔγνω τὶς ἐστὶν ὁ υἱὸς, λέγων, εἰ μὴ ὁ πατήρ. καὶ τὸν πατήρα ἐδὲ ἢ ἔγνω εἰ μὴ ὁ υἱὸς. παει ἔ καὶ τὸν πατήρα ὀμματα λέγῶν, τὸ μυστήριον μὲ ἐμοὶ καὶ τοῖς ἐμοῖς. ὅτι δὲ μανιῶδες, τὸ δὲ ἐκ ὄλων τὸν υἱὸν γεγονέναι φεγεῖν, χροικῶν ἔχοντα τὴν παειβολῶν, ἀντόφεν δέκνυσθαι τὸ ἐξ ἐκ ὄλων, καὶ ἀγνωσθ ὀ ἀνόθη τὴν τῆς φωνῆς αὐτῶν μανίαν.

ἢ ἄλλοις ἐμπολιτευέσθαι δὲ τὸ οὐκ ἴσως, ἢ αἰῶνος πνι διαστήματι. εἰ τοίνυν ἀληθές τὸ πάντα δι' αὐτῶν γεγονέναι, διλονότι καὶ πᾶς αἰὼν καὶ χρόνος καὶ διαστήματα καὶ τὸ ποτε, ἐν οἷς τὸ οὐκ ἴσως δόξειεν, δι' αὐτῶν ἔχρηστο. καὶ πῶς οὐκ ἀπίθανον, τὸν καὶ χρόνος καὶ αἰῶνας καὶ καιρὸς, ἐν οἷς τὸ οὐκ ἴσως συμπέφυρ', ποιήσαντα, αὐτὸν ποτε μὴ ἐναλλέγειν. ἀδιανόητον γὰρ πάσης ἀμαθίας ἀνάπλεων, τὸν αἰῶνα γρηγορόν τινα, αὐτὸν μεταχρήστερον λέγειν τῆς ἐκείνης χρήσεως. ἠρηγεί' γὰρ κατ' αὐτὸν τῆς ταύτης ἀληθείας τῆς θεῆς ἁγίας ἐκείνου τὸ διάστημα, ἐν ᾧ φασὶ μὴ γεγενηδαί τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ πατρὸς. ὑποδομένης καὶ αὐτῆς καὶ τῆς πρῶτοκον αὐτὸν εἶναι πάσης κλίσεως ἀναγορεύσεως γραφῆς. σύμφωνά γὰρ τῶν βοᾶν καὶ ὁ μεγαλοφρονότατος παῦλος, φάσκων περὶ αὐτῶν. ὃν ἔθηκε κληρονομον πάντων, δι' ἧς καὶ τὰς αἰῶνας ἐποίησεν. ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῶν ἐκλήθη τὰ πάντα, τὰ ἐν τοῖς θρανοῖς, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὄρατα καὶ τὰ ἀόρατα, εἴτε δόξαί, εἴτε δεξιά, εἴτε κρυφότητες, εἴτε θρόνοι πάντα δι' αὐτῶν καὶ εἰς αὐτὸν ἐκτεταταί καὶ αὐτός ἐστι περὶ πάντων. ἀσέβητος ἂν φανείσθαι τῆς θεῆς οὐκ ὄντων ὑποθέσεως, ἀνάγκη τὸν πατέρα αἰεὶ εἶναι πατέρα, εἴη ἢ παῖρ αἰεὶ παρόντος τῆς θεῆς, δι' ὃν χρηματίζηται παῖρ. αἰεὶ ἢ παρὸν τὸ αὐτὸ τῆς θεῆς, αἰεὶ ἐστὶν ὁ πατὴρ τέλει, ἀνελλιπὴς τυγχάνων ἐν τῷ καλῷ. ἔχρονικῶς ἔδ' ἐκ διαστήματος, ἔδ' ἐκ οὐκ ὄντων γρηγορήσας τὸν μονογενῆ υἱόν. ἢ ἡ οὐκ ἀνόσιον τὸ λέγειν, πολεμῆναι τὴν ἁγίαν τῆς θεῆς, τὴν λέξασαν. ἐγὼ ἤμην παρ' αὐτῶν ἀρμόζουσα, ἐγὼ ἤμην ἢ προσέχαιρεν ἢ τὴν δύναμιν τῆς θεῆς μὴ ὑποάρχον πολεῖ ἢ τὸν λόγον αὐτῆς ἠκρωτηριασθῆ πολεῖ, ἢ ἄλλα ἔξ ὧν ὁ υἱὸς γνωρίζεται ὁ πατὴρ χαρακίηται. τὸ γὰρ ἀπαύσιασμα τὸ δόξης μὴ εἶναι λέγειν, συναιρεῖ καὶ τὸ πρῶτον ὑποφῶς. ἔστιν ἀπαύσιασμα. εἴη ἢ ἢ εἰκὼν τῆς θεῆς ἐκ τῶν αἰετῶν ὅτι ἔδ' ἔστιν εἰκὼν, ἐστὶν αἰετῶν. ἀλλὰ καὶ τὸ μὴ εἶναι τὸν τῶν ὑποθέσεως τῆς θεῆς χαρακίηται, συναιρεῖται καὶ αἰετῶν, ὁ πάντως παρ' αὐτῶν χαρακίηται ὁμοιος. ἔξ ἧς ἐστὶν ἰδέειν τὴν ὑπόθεσιν τῆς σωτηρίας ἡμῶν, ἔδ' ἢ μίαν ἐχέσαν κοινωνίαν περὶ τῶν λοιπῶν ὑπόθεσιν.

A Illud enim, non erat, in tempore ceteri oportet aut in aliquo ævi spatio. At si verum est omnia per ipsum facta esse, constat utique & ævum & tempus, & spatium omne, & illud aliquando, in quibus non fuisse reperitur, per ipsum facta esse. Et quomodo absurdum non sit, eum qui tempora & secula ac tempestates condidit, in quibus illud, non erat, confusum esse, ipsum aliquando non extitisse dicere. Est enim alienum à sensu, omniq; plenum inscitia, cum qui alicujus rei auctor sit, eadem re posteriori affirmare. Quippe juxta illorum sententiam, spatium temporis quo dicunt, Filium Dei non extitisse ex Patre, præcessit sapientiam Dei omnium rerum conditricem: mentiturq; secundum eos scriptura, quæ primogenitum omnis creaturæ illum vocat. Quibus consona sunt, quæ vocalissimus Paulus de illo prædicat ita dicens: Quem constituit heredem universorum: per quæ fecit & secula. Sed & in ipso condita sunt universa in cælis & in terra, visibilia & invisibilia, sive principatus sive potestates, sive dominationes, sive throni: omnia per ipsum creata sunt, & ipse est ante omnia. Proinde cum ab omni pietate alienissimam esse appareat sententiam illam de non extantibus, necessariò dicendum est Patrem semper esse Patrem. Pater autem est, præfente semper Filio, ob quem dicitur Pater. Quocirca cum semper ei præfens sit Filius, semper est perfectus Pater, nulla re destitutus in bono: qui non in tempore, neq; ex intervallo, neq; è non extantibus, unicum Filium genuit. Quomodo autem impium non sit dicere, Sapientiam Dei aliquando non extitisse, quæ de se ipsa ita loquitur. Ego eram apud ipsum cuncta componens: ego eram cui adgaudebat: Aut virtutem Dei aliquando non extitisse: aut verbum ejus aliquando fuisse mutilatum: aut alia quandoque defuisse, ex quibus Filius cognoscitur & Pater designatur. Is enim qui negat splendorem gloriæ existere, simul tollit primitivum lumen cujus est splendor. Et si imago Dei semper non fuit, nec illum semper fuisse liquet cujus imago est. Denique negando figuram substantiæ Dei semper fuisse, simul tollitur ille qui perfecte ab eo exprimitur. Ex quo licet perspicere filiationem Servatoris nostri nihil prorsus habere commune cum reliquorū filia-

rione. Nam quemadmodum inexpli-
 cabilem eius substantiam incompara-
 bili excellentia præstare ostentum est
 reliquis omnibus, quibus ille essentiam
 tribuit, sic & ejus filiatione quæ juxta na-
 turam est Paternæ Divinitatis, ineffa-
 bili quadam præstantia superat filiationem
 eorum, qui per ipsum adoptati
 sunt filii. Nam ipse quidem immutabi-
 lis est naturæ, undecunque perfectus,
 nec ullius rei indigens. Hi vero cum
 mutationi in utramque partem sint
 obnoxii, opus habent illius auxilio.
 Quem enim profectum facere potest
 Dei sapientia? Quod augmentum ac-
 cipere potest ipsa veritas & Deus Ver-
 bum? Qua ratione melior fieri possit
 vita & lux vera? Quod si ita se habet,
 quanto absurdus est, ut sapientia ali-
 quando stultitiæ capax fuerit, ut virtus
 Dei infirmitati conjuncta sit, aut ut ra-
 tio obscurata fuerit vecordiâ, aut tene-
 bræ cum vera luce permixta? cum A-
 postolus disertè dicat: Quæ societas lu-
 ci cum tenebris, aut quæ conventio
 Christo cū Belial: & Salomon neget fie-
 ri posse, ut cogitatione comprehenda-
 tur via colubri super petram, quæ Chri-
 stus est juxta sententiam Pauli. Homi-
 nes verò & Angeli, qui sunt ejus creatu-
 ræ, benedictionem acceperunt ut pro-
 ficerent, in virtutis studio & in manda-
 tis legis sese exercentes, ne in vitia dila-
 bantur. Quamobrem Dominus noster,
 cum natura sit Filius Patris, ab omni-
 bus adoratur. Hi verò deposito spiritu
 servitutis, ubi ex fortibus factis & ex
 continuo progressu spiritum adoptio-
 nis acceperint, beneficio ejus qui na-
 tura est Filius, filii fiunt adoptivi. Ac
 germanam quidem & propriam ac na-
 turalem, eximiamque ejus filiationem
 Paulus declaravit, ita dicens de Deo:
 Qui proprio Filio non perpercit, sed
 pro nobis non naturalibus scilicet filiis,
 illum tradidit. Nam ut illum distingue-
 ret ab iis, qui non sunt proprii filii, pro-
 prium Filium esse eum dixit. In Evan-
 gelio verò legitur: Hic est Filius meus
 dilectus, in quo mihi complacui. Præ-
 terea in Psalmis Servator ait: Dominus
 dixit ad me, Filius meus es tu. Ubi se
 germanum ac genuinum esse demon-
 strans, alios præter se genuinos non esse
 significat. Jam verò quidnam illud est?
 Ex utero ante luciferum genui te. An
 non apertè indicat naturalem Paterni
 partus filiationem, quam non accurata
 morum castigatione, non exercita-

A ἄν τρέπον γὰρ ἡ ἀρρήτῳ αὐτῷ ὑπόστασις, ἀ-
 συγκρίτῳ ὑπερῶν ἡδὲ ἰσχυρῶν ὑπερεκκεκμη-
 πάντων οἷς αὐτὸς τὸ εἶναι ἐχάριστο, ἕως καὶ
 ἡ ὑπόστασις αὐτῆς καὶ φύσιν τυγχάνουσα τῆς πα-
 τερικῆς θεότητος, ἀλέκῳ ὑπερῶν διαφέρεται
 τῶν δι' αὐτὴν θεσφ' ὑποθέσθ' ἐν τῶν. ὁ μὲν γὰρ ἀ-
 τρέπῃ φύσεως τυγχάνει, τέλει ὧν καὶ δια-
 πάντων ἀνευδής, ὁ δὲ τῆς εἰς ἑκάτερα τρο-
 πῆ ὑποκείμενος, τ' ὅθεν τὰς βοηθείας δέον-
 ται. τί γὰρ ἀνὴρ παροικῶν ἐπιτοίχῃ θεῶν ἑστία,
 ἢ πῶς ἀπολαβεῖν ἢ ἀπολαβῆναι, ἢ ὁ θεὸς λόγος.
 πῶς ἂν ἔχοι βελιωθῆναι ἢ ζῶν, τὸ ἀληθινὸν
 B Φῶς, εἰ ἢ τὸ πῶς πλεονάζον φυσικὸν τυγχά-
 νει, μωρίας ποτὲ δεκτικὴν ἡμετέριον σοφίας,
 ἢ τῶν θεῶν δυνάμιν ἀδυνεία παροικῶν ἡ-
 ναι, ἢ ἀλογία τὸν λόγον ἀμαυρωθῆναι, ἢ τὰ
 ἀληθινὰ φῶς ἐπιμυχθῆναι σκότῳ. τὸ μὲν
 δὲ πῶς οὐκ αὐτὸ ἐν λείοντῳ, τίς κοινῶν φῶς
 πρὸς σκότος, ἢ πῶς συμφώνησις χειρῶν πρὸς
 βελίαν τῶν ἰσχυρῶν, ὅτι ἀδύνατον ἂν εἴη
 καὶ μέγας πρὸς ἐνοίας ἀρεθῆναι ὁδὸς ὁφείας
 ἐπιπέτρας, ἢ τίς καὶ πᾶν ἔστι ὁ χριστός. οἱ
 C ἢ κτιστὰ αὐτῶν τυγχάνοντες, ἀνθρώποι τε
 καὶ ἄγγελοι, καὶ διλογίας εἰδήσασιν παροικῶ-
 πλῆν, ἀρεταῖς ἀσκήσαντες καὶ νομίμοις ἐνδοξῶς,
 πρὸς τὸ μὴ ἀμαρτάνειν. διὸ δὲ ὁ κύριος ἡμῶν
 φύσει τε πατὴρ ἢ υἱὸς τυγχάνων, ὑπὸ πάν-
 των παροικῶν. οἱ δὲ, ἀποθέμενοι τὸ πνεύ-
 μα τ' ἀλείας, ὅθεν ἀνδραγαθημάτων καὶ
 προκοπῆς τὸ τῆς οἰοθεσίας λαβόντες πνεῦμα,
 δια τῆ φύσει υἱὸς ἐνεργεῖσθαι, γίγνοντ'
 αὐτοὶ θεοὶ υἱοὶ. τὴν μὲν ἐν γησίαν αὐτῶν καὶ
 ιδιότροπον, καὶ φυσικὴν καὶ κατεξαιρητον
 υἱότητα ὁ παῦλος ἕως ἀπεφώνησε, ὅθεν
 D θεῶν εἰπὼν ὅς γε τῶν ἰδίων υἱὸς ὄντως ἐφείσατο,
 ἀλλ' ὑπερῶν ἡμῶν, δηλονότι τῶν μὴ φύσει υἱῶν,
 παρίδωκεν αὐτὸν. πρὸς γὰρ ἀντιδιαστολῶν
 τῶν ὄντων ἰδίων, αὐτὸν ἰδίον υἱὸν ἐφίσησε εἶναι.
 ἐν ἧ τῶν εὐαγγελίων ἕως ἔστι ὁ υἱὸς μου ὁ ἀ-
 γαπήτης, ἐν ᾧ εὐδόκησα. ἐν ἧ ψαλμοῖς,
 ὁ σωτὴρ φησὶν κύριος εἶπε πρὸς με, υἱὸς μου
 εἶ σύ γνησιότητα ἐμφανίζων, σημαίνει μὴ
 εἶναι αὐτὴ γνησίως υἱὸς ἄλλης τινός παρ'
 αὐτῶν τίς καὶ τὸ, ἐν γὰρ πρὸς ἐως φέ-
 ρει ἐγγύσά σε, ἐχὶ ἀντικρὺς τῆς πατερικῆς
 μακροσεως φυσικῶν ἐνδείκνυται υἱότητα, ἐ-
 τρέπων ἐπιμελῆα καὶ προκοπῆς ἀσκήσει,

ἀλλὰ φύσεως ἰδιώματι ταύτῃ λαχόντες. ὅθεν καὶ αὐτοὶ πῶτον ἐχρήσατο ἡ φύσις ὁμογενεῖς ἡ φύσις πατρὸς. τῷ δὲ τῷ λογικῶν φύσεσιν, ἐκ τῆς φύσεως ὑπαρχούσας αὐτοῖς, ἀλλὰ τῶν ἁπλῶν φύσεσιν καὶ δωρεὰ θεῶν, καὶ μεταπῶλλον οὐδὲν ὁ λόγος. ἰδιότητες γὰρ οὗτοι τῶν θεῶν τὰς θυγατέρας τῷ ἀνθρώπων, ἔλαβον ἑαυτοῖς γυναῖκας, καὶ τὰ ἐξῆς, καὶ ὑβὲς ἐγέννησαν καὶ ἔβασαν αὐτοὶ δὲ μετῴθησαν, δια ἡσυχίας εἰρηκέναι τὸν θεὸν ἐδιδάχθησαν. πολλὰ λέγειν ἔχον ἀγαπήσει παρέρχομαι. Φορικὸν εἶναι νομίσας, διὰ πλόνων διδασκαλίας ὁμοθετίας ὑπομιμνήσκον αὐτοὶ γὰρ θεοδιδάκτοι ἐσέ, σὺ ἀγαθὸν ἔστι ἢ ἑναλχῶ ἱερανασῶσα τῇ ἐκκλησιαστικῇ διδασκαλίᾳ διδασκαλία, ἐβίονος ἐστὶ καὶ δὲ μετῴθη, καὶ ζῆλον ἔχει ἀνιόχου παύλου τῆς σαμοσαίως, σιωπῶν καὶ κελσὶ τῷ ἀπαναχῆς Ἐπισκόπων Διοκλεῖος τῆς ἐκκλησίας ὃν διαδέξαμεν ἑλευκίανος, Διοσυνάγωγῶν ἐμεινε τῶν Ἐπισκόπων πολυεταῖς χρόνοις, ὃν τῆς αἰσεθείας τῷ τῆς γαῖρας ἐρροφηκότες, ἰνὴν ἡμῶν ἔξ ὁκόντων ἐπεφύσαν. τὰ ὁκνῶν κεκρυμμένα μοχθῶν, ἀρξὸς τῆς καὶ ἀχιλλῆας, καὶ ἡ τῶν σὺ αὐτοῖς τῶν ἁπλῶν ἀνδρῶν συνοδῶν καὶ σὺ οὖν ὅπως ἐν συρία χρεσθῆν ἔστι Ἐπισκοποι τρεῖς, διὰ τῆς σωμαίνῃ αὐτοῖς, Ἐπιστὸ χῆρον ὑπεκκαίσει πᾶσι ὃν ἡ κελσὶς ὑπανακείδω τῇ ὑμετέρα δοκιμασία ὀϊτας μὴν ἔρωτηεις πᾶτας, ταπεινώσεως τε καὶ κενώσεως καὶ τῆς καλυψῆς αὐτῆς πωχίας, καὶ ὃν Ἐπισκότης ὁ Ἐρωτηρ δι' ἡμᾶς ἀνεδέξατο φωνῆς, διὰ μνήμης ἐχόντες, πᾶσι δὲ τῇ Ἐπιστῶν γὰρ τῆς ἀνωτάτω καὶ δεχθῆν αὐτῆς θεότητι τῶν ὅ τῆς φυσικῆς αὐτῆς δόξης τε καὶ δόξης καὶ πᾶσι τῶν πατρῶν μόνος σηματικῶν λόγων ἐπλήσμονες γεγονῶσιν ὁ ἰόν ἐστὶ τὸ, ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἑσμῶν. ὅπως φησὶν ὁ κύριος, καὶ πατέρα ἑαυτὸν ἀναγορεύων, ἐδὲ τῆς ὑποστάσεως δύο φύσεις μιαν εἶναι Ἐπιστῶν ἀλλ' ὅτι τῷ πατρὶ ἑμφῆριαν ἀκρίτως πέφυκε σῶζεν ὁ ἡμῶν πατρὸς, τὴν καὶ πάντα ὁμοιότητα αὐτῆς ἐκ φύσεως Διομαξάμεν, καὶ ἀπαράλλακτῶν εἰκῶν τῶν πατρὸς τυχεῖαν, καὶ τῶν πῶσι πε ἐκλυτῶν χαρακτήρ ὅθεν καὶ τῶν τῶν κελσὶ τα πᾶσι εἶναι ἰδὲν Φιλίππου ἀφθῶν ὁ κύριος ἐμφανῆς πρὸς ὃν λέγοντα, δεῖξον

Actione virtutum ac profectu, sed naturæ proprietatem sortitus est? Quamobrè unigenitus quidem Filius Patris firmam ac stabilem possidet Filiationem. Rationalium vero filiorum adoptione non natura illis competere, sed morum probitate & Dei beneficio parari, mutabilemque esse agnoscit Scriptura. Videntes enim filii Dei filias hominum, acceperunt sibi uxores, & quæ sequuntur. Et alibi: Filios genui & exaltavi, ipsi autem spreverunt me: Deum per Esaiam Prophetam dixisse accepimus. Plura cum possim dicere, fratres carissimi, consulto prætereo, quippe qui importunum esse ducam, Doctores qui nobiscum consentiunt, pluribus admonere. Ipsi enim è Deo docti estis: nec ignoratis, eam doctrinam quæ adversus Ecclesiasticam pietatem nuper caput extulit, Ebionis esse & Artem: nec aliud esse quàm imitationem Pauli Samosatensis Antiochiæ Episcopi, qui omnium ubique Episcoporum concilio ac iudicio ab Ecclesia remotus est. Cui succedens Lucianus, pluribus annis à communionem trium Episcoporum sese abjunct. Horum impietatis faciem cum huiusmodi, nuper nobis orti sunt Exucantii: occulta illorum germina, Arius scilicet & Achilles, & reliqua impiorum istis adherentium turba. Ac nescio quo modo ordinati in Syria tres Episcopi, illis consentiendo, eos ad peiora incitant. Quorum iudicium vestro examini reservetur. Qui salutis passionis & abjectionis atque exinanitionis, & paupertatis quam vocant, eorum denique omnium quæ Servator noster nostræ causæ suscepit, ad ceteras voces memoria retinentes, eas ad supremam æternamque illius Divinitatem refellendam afferunt. Eorum autem verborum quæ naturalem ejus gloriam ac nobilitatem & apud Patrem mansionem designant, protus immemores sunt. Cujusmodi est illud: Ego & Pater unum sumus. Quod quidem Dominus dicit, non quo seipsum Patrem renuntiet, nec quo duas personas unam esse demonstrat: sed quoniam Patris Filii expressam Patris similitudinem exactissime servat, quippe qui omnimodam ejus similitudinem à natura impressam habeat, sicut imago Patris, nulla in re discrepans, & primitivi exemplaris expressa figura. Unde etiâ Philippo tunc videre cupienti Dominus abunde demonstrat. Dicenti enim, Ostēde nobis,

Patrem, responder: Qui vidit me, vidit A
& Patrem. Quippe cum perpurissimū
& animatum Speculum Divinæ imagi-
nis ipse conspiciatur Pater. Quibus si-
militudo est id quod Sancti dicunt in Psal-
mis. In lumine tuo videbimus lumen.
Quo circa qui honore afficit Filium, si-
mul honore afficit Patrem: & qui hono-
rant Patrem, honorat etiam Filium, &
quidem merito. Omne enim impium
verbum quod profertur in Filium, ad
personam Patris pertinet. Posthæc ve-
ro cui mirum videatur id quod scriptu-
rus sum, si calumnias ab illis confictas
adversus me & adversus religiosissimam
plebem exposuero. Nam qui Divinitatem
Filii Dei oppugnare aggressi sunt, B
nos quoque ingrato animo conviciis
appetere non verentur. Qui nec ullos
ex antiquis sibi comparari volunt: nec
eos quibus nos ab ineunte ætate magi-
stris usi sumus, ex æquari sibi patiuntur.
Sed nec ullum ex omnibus qui hodie
sunt collegæ nostri, ad mediocrem sci-
entiam pervenisse censent: Solos sapi-
entes ac nihil possidentes, solos dogma-
tum inventores se esse jactantes, sibiq;
folis ea revelata esse, quæ nemini un-
quam eorum qui sub cælo sunt in men-
tem venerint. O impiam arrogantiam!
O vesaniam immensam! O inanem glo-
riam, atrabile percitis convenientem!
O superbia Satanz, quæ sceleratis eo-
rum mentibus infedit. Non illis pudorem
incussit veterum Scripturarum
perspicuitas religiosa: nec collegarum
nostrorum consentiens de Christo do-
ctrina, audaciam eorum adversus illum
repressit. Quorum impietatem ne ipsi
quidem demones laturos sunt, quippe
qui cavent, ne quam adversus Filium
Dei impiam vocem emittant. Atque
hæc pro virili parte nunc a nobis dispu-
tata sunt, adversus eos qui in imperita
materia tanquam in pulvere volutati,
Christum impugnare aggressi sunt,
& nostram erga illum pietatem cal-
umnari instituerunt. A junt enim isti
ineptiarum fabularum inventores, nos
qui impiam & nullo scripturarum tes-
timonio fultam blasphemiam, ex non
extantibus, averfamur, duo ingeni-
ta asserere. Duorum enim alterum
necessario esse dicendum affirmant im-
periti: aut illum ex non extantibus esse,
aut certe duo esse ingeni-
ta: nec intelligunt rudes atque ignari, mul-
tum interesse inter Patrem ingeni-
tum, & res ab illo creatas ex nihilo,

A ἡμῶν τὸν πατέρα, λέγει' ὁ ὄρωρακὸς ἐμὲ, ἐώ-
ρακε τὸν πατέρα· ὡς περ δι' ἐσόπῃε ἀκτι-
νώτε καὶ ἐμψύχε θείας εἰκόνος, αὐτὴ θεω-
ρεμὸς τὸ παρὸς· ὡν ὁμοίον ἐν ψαλμοῖς
Ⓞ ἀγιώτατοι φασίν· ἐν τῷ φάτι σε ὁ ψό-
μεθα φῶς. διὸ δὴ καὶ ὁ πῦρ τὸν ἵόν, πρῶ-
τὸν πατέρα, καὶ εἰκότως. πάντα γὰρ ἀσεβῆς
Φωνὴ εἰς τὸν ἵόν λέγει αὐτὸν τολμωμένη, εἰς
τὸν πατέρα τὴν ἀναφορὴν ἔχει· καὶ ἡ λοι-
πὸν ἐπὶ θαυμασὸν ὁ μέλλω γραφῆν ἀγα-
πήσι, εἰ τὰς κατ' ἐμῶ ψυδαῖς διαβολὰς
καὶ Ἐδισέβεις ἀτε ἡμῶ λαθ' ἐκλήσομαι Ⓞ
γὰρ καὶ τὸ θεότητος· Ἐ γὰρ τὸ θεὸς ὡς ἀλάξάμε-
νοι, εἶδε τὰς κατ' ἡμῶν ἀχαίριους παρονί-
ας ὡς αἰετῶν) λέγειν· οἱ εἶδε τῶν δευχάων
πῶς συκρεῖν ἐαυτοῖς ἀξίωσιν, εἶδε οἷς ἡ-
μεῖς ἐκ παιδῶν ὠμιλήσαμεν διδασκά-
λοις, ἔξιστάται ἀνεχονται ἀλλ' εἶδε
τῶν νῦν πανταχῶ συλλειτουργῶν τινὰ εἰς
μέτρον θείας ἡγῆνται· μόνοι θεοὶ καὶ
ἀκτῆμονες καὶ δογματῶν διέρεται λέγον-
τες εἶναι, καὶ ἀσὸς ἀποκαλύφθαι μό-
νοις, ἀπὸ εἶδεν τῶν ὑπὸ τὸν ἥλιον ἐτέρω
πέφυκεν εἰδῆν εἰς ἐνοίαν. ὡ ἀνοσίε τυ-
φε καὶ ἀμέτερε μαρίας, καὶ μελαγχολικῆς
ἡρμοσμένης δόξης κενῆς, καὶ ὁρατικῆς φρο-
νηματι, εἰς τὰς ἀνοσίε αὐτῶν ψυχὰς
ἀποκυρώσασθαι. Ἐ καλῆδεσεν ἀνδρῶν ἡ τῶν
δευχάων γραφῶν φιλόθεος ὁραφίνα. εἶδε
ἡ τῶν συλλειτουργῶν σύμφωνος· ὡς χεῖρ
δύλαβεια, τὴν κατ' αὐτὴ θρασύτητα αὐ-
τῶν ἡμῶρσεν ὡν εἶδε τὰ δαιμόνια τῆς ἀνο-
σιεργίας ἀνέξε), φωνὴν βλάσφημον κα-
τὰ τὸ ἡσ τὸ θεὸς ἐπεὶ φυλαττόμενα.
ταῦτα μὲν ἐν ἡμῶν κατὰ τὴν παρεῖσαν
δύναμιν ἐπαποεῖδω, πρὸς ὅδον ἀπαι-
δεύτω ὑλὴ καὶ τὸ χεῖρ κονισαμῶν, καὶ
τὴν εἰς αὐτὸν ἐσέβειαν ἡμῶν συκοφαντικῶν
πρὸς θεμῶν. φασὶ γὰρ ἡμᾶς Ⓞ φλη-
νάφον ἐφθερεται μύθων, ἀποσεφομένους
τὴν ἔξ ὁρα ὄντων ἀσεβῆ καὶ ἀγραφον κα-
τὰ χεῖρ βλασφημίας, ἀγνήτητα διδασκῆν
δύο· δύο ἡ τῶν λέγοντες δεῖν εἶναι Ⓞ
ἀπαιδεύτοι, ἡ ἔξ ὁρα ὄντων αὐτὸν εἶναι φρο-
νεῖν, ἡ πάντως ἀγνήτητα λέγειν δύο· ἀγνοῦ-
τες Ⓞ ἀνάσκητοι, ὡς μακρὸν ἀν εἶη μετα-
ξὺ πατρὸς ἀγνήτες, καὶ τῶν κτισθέντων
ἰω'

ἴσῳ αὐτῷ ἔξ ὅσων ὄντων, λογικῶν τε καὶ ἀλό-
γων. ὡν μεσιθύσσα φύσις μονογενῆς, δι' ἧς
τὰ ὅλα ἔξ ἐκ ὄντων ἐποίησεν ὁ πατήρ (θεὸς λό-
γος. ἢ ἔξ αὐτοῦ τῶ ὄντος πατρὸς γεγέννη). ὡς
καὶ αὐτὸς περὶ διεμαρτύρητο λέγων ὁ κύριος, ὁ
ἀγαπῶν τὸν πατέρα, ἀγαπᾷ καὶ τὸν υἱὸν τὸν
γεγεννημένον ἐξ αὐτοῦ. ὡς ἂν ἡμεῖς ἕτως πι-
σθίουμεν, ὡς τῇ δόξασιν ἐκκλησίᾳ δοκεῖ,
εἰς μόνον ἀγέννητον πατέρα, ἕδνα τὸ εἶναι
αὐτῷ τὸν αἰώνιον ἔχοντα, ἀπεριπέτον τε καὶ ἀναλ-
οίωτον, αἰεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχον-
τα, ἕτερον ὡς πάλιν, ἕτερον μείωσιν ἰσοπέ-
διστον. νόμος καὶ ἀποστόλων ἐναγκαλίου δό-
ξης, πατριάρχων ἐ δόξασιν καὶ ἀπείων
ἀγίων κύριον. καὶ εἰς ἕνα κύριον ἰσοπέ-
τον υἱὸν θεοῦ τὸν μονογενῆ, γεννηθέντα ἐκ ἐκ
σῆμῃ ὄντος, ἀλλ' ἐκ τῆ ὄντος πατρὸς, ἕ κα-
τὰ τὰς τῶν σωμάτων ὁμοιότητος, ταῖς το-
μαῖς ἢ ταῖς ἐκ διαμέσεων δόξασιν, ὡς περὶ
σαβελγιῶ καὶ βαλειῶν δοκεῖ. ἀλλ' ἀρρη-
τως καὶ ἀνεκδιηγήτως, καὶ τὸν εἰπόντα, ὡς
ἀνωτέρω παρεθήκαμεν, τὴν ἡμεῖς αὐτῷ πᾶσι
διηγήσε). τῆς ὑποστάσεως αὐτῷ πάση τῇ
ἡμεῖς φύσιν ἀπεριέργασε τυχευόμενος, κα-
τὰ τὸν αὐτὸν ὁ πατὴρ ἀπεριέργαστος ἐστὶν, διὰ
τὸ χωρεῖν τὴν τῶν λογικῶν φύσιν, τῆς πα-
τριάρχης θεογονίας τὴν εἰδῆσιν. ἀπερὶ ἕ παρ'
ἡμῶν δὲ μαθεῖν ἀνδρας τῷ τῆς ἀληθείας
πρόματι κινεμένους, ὑπηρέτας ἡμῶν καὶ
τῆς φθασάσης χριστῷ ὡς τῆς φωνῆς καὶ
διδασκῆσης. ἕδεις οἵδε τίς ἐστὶν ὁ πατὴρ, εἰ
μὴ ὁ υἱός. καὶ ἕδεις οἵδε τίς ἐστὶν ὁ υἱός, εἰ
μὴ ὁ πατὴρ ἀπεριπέτον τῶτον καὶ ἀναλ-
οίωτον ὡς τὸν πατέρα, ἀπερὶ δεινῶν, καὶ τέ-
λειον υἱόν, ἐμφερεῖ τῷ πατρί μεμαθήκα-
μεν, μόνον τῷ ἀληθῶν λιπομέτρον ἐκεί-
νη. εἰκὼν γὰρ ἐστὶν ἀπικεῖσθαι καὶ ἀπα-
ράλληλα τῷ πατρί. τῶν ὄντων ἡμεῖς τὴν
εἰκόνα πληροῖ, δι' ὧν ἡ μείζων ἐμφερεῖα δῆ-
λον, ὡς αὐτὸς ἐπαίδευσεν ὁ κύριος. ὁ πατὴρ
με, λέγων, μείζων με ἐστὶ. καὶ κατὰ τῶτον
καὶ τὸ αἰεὶ εἶναι τὸν υἱὸν ἐκ τῆ πατρὸς πι-
σθίουμεν. ἀπαύγασμα γὰρ ἐστὶ τῆς δό-
ξης, καὶ χαράκις τῆς πατριάρχης ὑποστά-
σεως. ἀλλὰ μὴ τις τὸ αἰεὶ ὡς ὑπονοῖαν
ἀληθῶς λαμβανέτω, ὡς οἰοῖται τὰ ψυχῆς
αἰσθητήρια ὡς πεπωμένοι. ἕτερον γὰρ τὸ ἕτερον, ἕτερον

A tam rationales, quam rationis exper-
tes. Inter quæ duo medium obtinens
unigenita natura Dei Verbi, per quam
Pater universa condidit ex nihilo, ex
ipso vero Patri progenita est. Sicut
ipse Dominus quodam loco testatus
est his verbis; Qui diligit Patrem, dili-
git etiam Filium qui ex eo genitus est.
De quibus nos ita credimus, quemad-
modum Apostolica sentit Ecclesia: In
unū ingenitum Patrem, qui à nullo cau-
sam habet essentiæ suæ: nec conversio-
ni obnoxium nec mutationi: qui sem-
per eodem modo se habet: nec profe-
ctum nec diminutionem admittit: qui
legem & Prophetas & Evangelia nobis
dedit: qui Dominus est Patriarcha-
rum & Apostolorum, Sanctorumq; o-
mnium. Et in unum Dominum Jesum
Christum, Filium Dei unigenitum:
non ex nihilo genitum, sed ex eo qui
Pater est; non corporum more, per
incisiones aut defluxus divisionum,
quemadmodum Sabellio videtur &
Valentino: sed inexplicabili & in-
enarrabili quodam modo, juxta Pro-
phetæ verba, quæ supra retulimus: Ge-
nerationem ejus quis enarrabit: Quip-
pe cum ejus subsistentiam nulla mor-
talis natura pervestigare possit, sicut
nec Pater ab ullo investigari potest,
propterea quod rationalis natura mo-
dum divinæ illius ex Patre generatio-
nis percipere haudquaquam valet. Ve-
rum homines qui Spiritu veritatis mo-
ventur, non opus habent ista à se di-
scere, cum auribus nostris insonent
verba jam olim à Christo hac de re pro-
lata, nosque ita doceant: Nemo novit
Patrem nisi Filius, & nemo novit quis
sit Filius nisi Pater. Hunc conversionis
ac mutationis expertem perinde ac Pa-
trem, nullius egentem, & perfectum
Filius Patrisque similem esse didici-
mus, hoc solo inferiorem Patre, quod
ingenitus non est. Est enim imago
Patris exactissima & in nullo discre-
pans. Quippe liquet eum imaginem
esse plene omnia continentem, quibus
maxima similitudo declaratur, sicut
ipse Dominus docuit, cum ait: Pater
major me est. Et secundum hoc Filium
è Patre semper existere credimus. Est
enim splendor Paternæ gloriæ, & figu-
ra substantiæ ejus. Sed nemo eam vo-
cem, Semper, ad suspicionem trahat
ingeniti, sicut existimant ii qui sensus
animi occæcatos habent. Nam nec
verbum erat, nec semper, nec ante

C

secula idem est quod ingenitum. Sed neq; aliud ullum vocabulum humana mens comminisci potest, quod significet ingenitum. Atque ita vos intelligere credo, vestroq; in omnibus recto consilio ac proposito confido, quandoquidem hæc verba nullatenus ingenitum significant. Etenim hæc verba nihil aliud videntur esse quam temporis productio: sed Divinitatem, & quasi antiquitatem Unigeniti pro dignitate exprimere non possunt: à sanctis autem viris prolata sunt, dum singuli hoc mysterium pro captu suo nituntur exprimere, veniam petentes ab auditoribus, cum iusta ac probabili excusatione dicendo; huc usque pertigimus. Quod si qui sunt qui ab ore mortali vocem aliquam expectent præstantiorem humano sensu captuque, abolita esse, dicentes; ea quæ ipsis ex parte sunt cognita; longe profecto inferius est illorum spe atq; expectatione verbum erat & semper, & ante secula. Et quidquid tandem prolatum fuerit, non idem est cum Ingenito. Itaq; Patri quidem ingenito propriam dignitatem servare oportet, nullam eum habere existentie suæ causam profitendo. Filio vero competens honor tribuendus est, principio carentem ex Patre generationem ei assignando, cultumque ei sicut diximus exhibendo: ita ut tantummodo, erat, & semper, & ante secula, pie ac religiose de illo prædicemus: Divinitatem quidem ejus nequam rejicientes; sed imagini atque exemplari Patris respondentem in omnibus similitudinem ei adscribentes. Solum vero ingenitum, Patris proprium esse dicamus, cum & ipse Servator dixerit, Pater major me est. Præter hanc autem piam de Patre & Filio sententiam, unum insuper Spiritum sanctum, ut divinæ Scripturæ nos docent, confitemur, qui & sanctos homines veteris Testamenti, & divinos doctores ejus quod novum appellatur, innovavit. Unam præterea ac solam Catholicam, Apostolicam Ecclesiam: quæ semper quidem inexpugnabilis est, licet universus orbis eam oppugnet: victrix una est omnis impiæ factionis hæreticorum qui adversus ipsam confurgunt. Quippe sponsus illius, animos nostros confirmavit his verbis: Confidite, ego vici mundum. Ad hæc novimus resurrectionem mortuorum, cujus primitiæ fuit Dominus noster Jesus

τὸ αἰετέτο πρὸ αἰῶνων, ταυτὸν ἐστὶ τῷ ἀγγε-
νήτω. ἀλλ' ἐδ' ὅτι ἐν ἀνθρώπων ἐνοια ὀνο-
μαίσοποιῆσαι ἀπεδάσθη, δηλοῖ τὸ ἀγέννητον.
ὡς καὶ ὑμᾶς ἔως ἐκδέχεσθε πισθίω, καὶ τε-
θάρρηκα τῇ περὶ πάντων ὑμῶν ὀρθῇ περὶ ἐ-
σθ, καὶ μὴ δὲνα τρέπον τέτων τῇ ὀνομάτων
τὸ ἀγέννητον δηλέην. εἶκοι γὰρ οἰοεὶ χρόνων
εἶναι παρέκλιαις ταυτὰ τὰ ὀνόματα, τὴν μέν-
τοι καὶ ἀξίαν τῆ μονογενῆς θεότητα, καὶ οἶον
δεχαιότητα σημαίνην μὴ διωάμην. τῇ δ'
B ἀγίων ἀνδρῶν ὡς δύναιμις ἐκάσω ἐμφανίσαι
τὸ μυστήριον βιαζομένων, καὶ συζητήσω αἰ-
τέτην περὶ τῶν ἀεραίων δι' εὐλόγησιν ἀπολο-
γίας, διὰ τὸ λέγειν εἰς ἀεὶ φθάσαμεν. εἰ δὲ π
περὶ τὸ ἀνθρώπων, διὰ χεῖρων φθέγμα
μεῖζον πρὸς δοκῶσιν οἱ ἀνδρες, τὰ ἐν μέρεσ
αὐτοῖς γινώσκον ἐνὰ καλαργείας λέγοντες, δη-
λον ὅτι πολὺ τῶ ἐλπιζομένων λείπειαι τὸ ἴδιον
τὸ αἰεὶ καὶ τὸ πρὸ αἰῶνων, ὅπερ δ' ἀντὶ ἐστὶ
ταυτὸν τῷ ἀγγελήτω. ἐκεῖ τῷ μὲν ἀγγελήτω
πάλαι, οἰκεῖον ἀξίωμα φυλακίον, μὴ δὲ να
τῶ εἶναι αὐτὰ τὸν αἰτίον λέγοντας. τῷ δ' ὑπὸ
τὴν ἀρμύζουσαν τιμὴν δότουμένηον, τὴν ἀναε-
C χον αὐτῶν περὶ τῆ πατρὸς γέννησιν ἀναλιδέν-
τας, καὶ ὡς ἐφθάσαμεν αὐτὰ σέβας ἀπονέ-
μοις, μόνον εὐσεβῶς καὶ εὐφρόμως τὸ ἴδιον καὶ τὸ
αἰεὶ καὶ τὸ πρὸ αἰῶνων λέγοντες ἐπ' αὐτῶ. τὴν
μέντοι θεότητα αὐτῶ μὴ περὶ ἀεὶ μὲν, ἀλλὰ
τῇ εἰκόνι καὶ τῶ χαρῆ κληῖ τῶ πατρὸς ἀπη-
κελευμένω ἐμφερεται καὶ πάντα ἀναλιδέν-
τες. τὸ δ' ἀγέννητον τῶ πατρὸς μόνον ἴδιωμα
παρεῖναι δοξάζοντες, αἰτε δὴ καὶ αὐτῶ φά-
σκοντες τῶ σωτήριον, ὁ πατήρ με μείζων με
ἐστὶ. περὶ δ' τῇ εὐσεβεί ταυτῇ περὶ πατρὸς καὶ
ὑπὸ δόξη καὶ τῶ ἡμᾶς ἀθεῖαι γραφαὶ διδασ-
D σκασιν, ἐν πνεῦμα ἅγιον ὁμολογῶμεν, τὸ
καμῖσαι τῶς τε τῆς παλαιᾶς διαθήκης ἀ-
γίης ἀνθρώπων, καὶ τῶς τῆς χερμαίζουσης
καμῖς παιδὸς τῶς θεῖας. μίαν καὶ μόνω καθε-
λικῶ, τὴν ἀποστολικῶ ἐκκλησίαν. ἀκαθάρ-
ετον μὲν αἰεὶ, καὶ πᾶς ὁ κόσμος αὐτῇ πολεμῶν
βελδῆ. νικηφόρον δ' πάσης τῆς τῶν ἑτερο-
δόξων ἀσεβῆσαις ἐπαναστάσεως, εὐθαρσείας
ἡμᾶς καλασθῶν ἀσπίδος τῶ οἰκοδεσπότης αὐ-
τῆς, διὰ τῶ βοᾶν. θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν
κόσμον. καὶ τῶ τῶ τὴν ἐν νεκρῶν ἀνάστασιν οἰ-
δαμεν, ἧς ἀπαρχὴ γέγονεν ὁ κύριος ἡμῶν

ἰησοῦς χριστός, σῶμα Φορέσας ἀληθῶς καὶ ἐδο-
κῆσεν, ἐκ τῆς θεοτοκίας, Ἰπὶ συνελεία τῶν
αἰώνων εἰς ἀθέτησιν ἀμαρτίας Ἰπὶ δημήσας τῶν
γένε τῶν ἀνθρώπων, σαυρωθεὶς καὶ δόξαν τῶν,
ἀλλ' ἐδὴ ταῦτα τῆς αὐτῆς θεότητος ἡπὶ ἡμε-
τημένος ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν, ἀναληφθεὶς ἐν ἐ-
ρανοῖς, καὶ ἠμῶν ἐν δεξιᾷ τῆς μεγαλωσύνης.
Ταῦτα ἐκ μέρες ἐνεχάραξα τῆς ἐπιστολῆς, τὸ
καθ' ἕκαστον ἐπ' ἀκριβείας γράφειν, Φορικόν
ὡς ἐφίλω, ἐναυνομίαις, διὰ τὸ μὴ ἵ τὴν ἰεραὴν
ὑμῶν ταῦτα λεληθῆναι σπερδὴν. ταῦτα διδά-
σκουμῶν, ταῦτα κηρῶν, ταῦτα τῆς ἐκκλη-
σίας τῆς ἀποστολικῆς δόξας, ὑπερὸν καὶ ἀπο-
θνήσκουμῶν, τῆς ἐξομῶν ἀνὰ εἰσαζομένων ἡπὶ ἡ
πεφρονηκότες, εἰ καὶ διὰ ἑσῶν ἀνακάλυψι,
τὴν ἐν αὐτοῖς ἐλπίδα μὴ ἀποσπερδόμενοι. ὡν
ἐναντίοι γηρόμενοι οἱ ἀμφὶ τὸν ἀρειον καὶ ἀχιλ-
λάν καὶ οἱ τῆς ἀληθείας σὺν αὐτοῖς πολέμιοι, ἀ-
πεώδησαν τῆς ἐκκλησίας, ἀλλότριον γηρόμενοι
τῆς εὐσεβείας ἡμῶν διδασκαλίας, καὶ τὸν μακά-
ριον παῦλον λέγοντα. εἰς ὑμᾶς ἐναγγελίαν
παρ' ὃ παρελάθει, ἀναθεμα εἰς ὡκάν' ἄγγελος
ἐξ ἑρανοῦ εἶναι πρὸς ὡκάν' (ἀλλὰ καὶ εἰ τις ἐτε-
ροδιδασκαλεῖ, καὶ μὴ προσερχέται τοῖς ὑγαί-
νεσι λόγοις τοῖς ἐκκερῶν ἡμῶν ἰησοῦς χριστός, ἐτῆ
καὶ εὐσεβείαν διδασκαλία, τῆς ἐφίλω, μὴδὲν
ἐπιστάμενος, ἐτῆ ἐξῆς. τέτες ἐν ἀναθεμαλι-
δέντας δὸ τῆς ἀδελφότητος, μὴδὲν ὑμῶν δε-
χέσθω, μὴ ἵ ἀνεχέσθω τῶν λεγομένων ἡ γρα-
φομένων ὑπ' αὐτῶν. πάντα γὰρ οἱ γόνιες ψυ-
δόνται, ἀλήθειαν καὶ μὴ λαλήσονται. περὶ ἐρχομῶν
γὰρ πάλαι, ἀδὲν ἕτερον σπερδόμενοι, ἡ τῆς
Φιλίας προσημαλὶ ἐτῆ τῆς εἰρήνης ὀνομαλὶ, δι'
ὑποκρίσεως ἐκκολακείας γράμματῶν διδόναι
καὶ λαμβάνειν, πρὸς τὸ πλανᾶν διὰ τέτων τῶν
ὑπ' αὐτῶν ἡπασημένα ὀλίγα γυναικεία, σε-
σορμένα ἀμαρτίας, καὶ τῆς ἐξῆς. τέτες ἐν
σδὲν τὰ τοσαῦτα καὶ χριστὸς τολμήσαντας σδὲν
τὸν χριστιανισμόν τετομὴν δημοσίᾳ διασύ-
ραμῶν, ἵετο ἵ ἐπὶ δικαστηρίων ἐπεδεικνύειν Φι-
λομειμένους, σδὲν διωγμὸν ἡμῶν ἐν εἰρήνῃ τὸ
ὅσον ἐπ' αὐτοῖς ἐπεγέραντας, σδὲν τὸ ἀρρήλον
μυστήριον τῆς χριστῆς ἡμετέρας ἐκνεύσαντας,
τέτες ἀποσραφέντες ἀγαπητοὶ καὶ μόνυχοι
ἀδελφοί, σύμψυχοι γίνεσθαι τῆς ματιώδους
αὐτῶν τολμῆς, καθ' ὁμοιότητα τῶν ἀγανακ-
τησάντων συλλείβεργων ἡμῶν, καὶ ἐπισειλάτων

A Christus, qui carnem revera gestavit,
non sola specie, sumptam ex Maria
Deipara, qui in fine seculorum, ut pec-
catum tolleret, ad humanum genus
advenit, crucique fixus & mortuus est;
nec tamen idcirco divinitatis suæ de-
trimentum sensit: suscitatus ex mor-
tuis, assumptus in cœlum, sedensque ad
dexteram majestatis. Hæc ex parte
perscripti in hac epistola, singula accu-
rate persequi importunum arbitratus,
ut antea dixi, eo quod religiosam ve-
stram diligentiam non lateant. Hæc
B docemus, hæc prædicamus. Hæc sunt
Apostolica Ecclesie dogmata, pro qui-
bus mortem quoque libenter oppeti-
mus: parvi facientes eos qui nos ista
negare compellunt, spemque in iis po-
sitam non abjicientes, licet isti tor-
mentis adhibitis vim afferant. Qui-
bus adversantes Arius & Achilles, &
qui cum illis sunt hostes veritatis, Ec-
clesia expulsi sunt, utpote alieni à no-
stra pia doctrina, juxta beatum Pau-
lum, qui ait: Si quis vobis evangeliza-
verit præter id quod accepistis, ana-
thema sit, licet Angelum de cœlo se-
esse simulet. Sed & Si quis aliud do-
ceat & non acquiescat sacris sermoni-
C bus Domini nostri Jesu Christi, & ei
quæ secundum pietatem est doctri-
næ, is infatur nihil sciens: & quæ se-
quuntur. Hos igitur ab universis fra-
tribus anathematizatos nemo vestrum
suscipiat, nec ea quæ ab illis aut di-
cuntur aut scribuntur admittat. Om-
nia enim mentiuntur prestigiatore-
res, nec veritatem unquam loquentur.
Circumeunt siquidem civitates, nihil
aliud molientes, quam ut amicitie
specie, & sub nomine pacis, per simu-
lationem & blanditias dent litteras
atque accipiant; quibus mulierculas
paucas ab ipsis deceptas & peccatis
D onustas in errorem inducant; & cæte-
ra. Hos ergo qui tot ac tanta ausi sunt
contra Christum; qui Christianam re-
ligionem partim irriserunt publicè,
partim in judiciis traducere ac denota-
re student: qui pacis tempore per-
secutionem adversus nos quantum in
ipsis est, excitarunt: qui ineffabile my-
sterium generationis Christi enerva-
runt: hos inquam adversantes, charis-
simi atque unanimis fratres, suffraga-
mini nobis adversus furiosam illorum
audaciam, perinde ac collegæ nostri,
qui indignati sunt & nobis epistolas
scripserunt adversus illos, & tomo

nostro subscripserunt. Quæ etiam ad A vos nisi per filium meum Apionem diaconum, partim ex universa Ægypto ac Thebaide, partim ex Libya ac Pentapoli: item ex Syria, Lycia, Pamphylia, Asia, Cappadocia aliisque finitimis provinciis. Quorum exemplo à vobis quoque litteras me accepturum esse confido. Nam cum multa à me præfida comparata sint ad sanandos eos qui læsi sunt, tum illud præcipue remedium excogitatum est ad curandam multitudinem quæ ab illis decerta est, ut collegarum nostrorum consenti obtemperent, & per hoc ad penitentiam redire festinent. Salutate B vos invicem una cum fratribus qui vobiscum sunt. Opto vos in Domino valere Dilectissimi; meque ex vestra in Christum pietate fructum percipere. Porro hæreticorum qui anathemate damnati fuerunt hæc sunt nomina. Ex Presbyteris quidem Arius; ex Diaconis vero, Achilles, Euzoius, Aithalas, Lucius, Sarmates, Julius, Mena, Arius alter, & Helladius. His confona scripsit ad Philogonium Antiochenis Ecclesiæ Antistitem, & ad Eustathium qui tunc temporis Berrhoënsis regebat Ecclesiam, & ad alios, quotquot Apostolicæ doctrinæ defensores erant. Sed neq; Arius quiescere sustinuit. Nam & ipse scripsit ad illos quos idem fecum sentire existimabat. Porro nihil falso adversus illum à divino Alexandro scriptum esse, ipse Arius testatur in litteris ad Eusebium Nicomediensem. Quas quidem huic historiæ idcirco inferam, ut impietatis illius confortes nescientibus demonstrarem.

CAP. V.

Epistola Arii ad Eusebium Nicomediensem Episcopum.

DOMINO desideratissimo, viro Dei, fidei, orthodoxo Eusebio, Arius qui injustè persecutionem patitur ab Alexandro Papa ob victicem omnium veritatem, quam tu quoque defendis, in Domino salutem. Cum pater meus Ammonius Nicomediam pergeret, officii mei esse iudicavi, ut te per illum salutarem: simulque ut in vitam tibi charitatem & dilectionem, quæ fratres propter Deum & Christum ejus prosequeris, admonerem, quam vehementer nos oppugnet ac persequatur, omnemque

μοι καὶ αὐτῶν, ἔ τὸ τόμῳ συνπογραψάντων. ἀ καὶ διεπεμψάμην ὑμῖν διὰ τῆς υἱοῦ ἀπίωνος τῆς διακόνου, τὸτο μὲν πάσης αἰγύπτου ἔ θεβαίδου. τὸτο ἡ λιβύης τῆς πενταπόλεως, καὶ συρίας, καὶ ἐτι λυκίας ἔ παμφυλίας, ἀσίας, καππαδοκίας, καὶ τῶν ἄλλων περιχώρων. ὧν καὶ ὁμοιότητα, καὶ παρ' ὑμῶν δέξαοις πέποιθα. πολλῶν γὰρ μοι βοήθημάτων πρὸς τὴν βλαβείας πεπορισμένων, καὶ τὸτο ἔνρηται λυσιφάρμακον τῆς ἰσῶ αὐτῶν ἀπαληθύνου λαῶ, πειδομένων καὶ ταῖς τῶν συλλειργῶν ἡμῶν συγκαταθέσει, εἰς μελιάνοιαν διὰ τῆς ἐρχοῦς περὶ ἀρῶν ἀσπασαοῦ εἰ ἀλλήλους σὺ τῆς παρ' ὑμῶν ἀδελφότητι. ἐρρώοις ὑμᾶς ἐν κυρίῳ ἔνχομαι ἀγαπήσει. οὐαίμην ὑμῶν τῆς φιλοχρείου ψυχῆς. εἰσι ἡ οὐ ἀναθεματίζεις αἰρεσιῶται, ἀπὸ πρεσβυτέρων μὲν, ἀρειου. ἀπὸ διακόνων ἡ, ἀχιλλᾶς, ἐξωίου, ἀειθαλῆς, λάκιου, σαρμάτης, ἰβλίου, μνηᾶς, ἀρειος ἑτερος, καὶ ἑλλαδίου. σωωδὰ τῆτοις ἐπίσει καὶ φιλογονίῳ τῶ τῆς ἀνισοχέων ἐκκλησίας περὶ δρω, καὶ εὐσαδίῳ τῶ τῆνικαῦτα τῆν βερροικῶν ἰθύνην πεπισθυμένῳ, καὶ τοῖς ἄλλοις ὅσοι τῶν ἀποστολικῶν ἦσαν δογματῶν σωήγοροι. ἀλλ' ἐδὲ ὁ ἀρειος ἠσυχίαν ἀγῆν ἠέχετο. ἔγραψε ἡ καὶ αὐτὸς περὶ ἐκείνου, ἐς ὁμόφροντας ἔχῆν ἠγῆτο. ὅτι ἡ ἐδὲν ψευδῆς καὶ ἀπὸ ἔγραψεν ὁ θεῖος ἀλεξάνδρου, αὐτὸς ἀρειος ἐν τοῖς περὶ εὐσέβιον τὸν νικομηδείας μεμαρῖνρηκε γράμμασι ἐν τῆσῳ ἡ καὶ ταῦτῳ τῆ συγγραφῆ, ἠα καὶ ἐδὲ κοινωνῆς τῆς ἀσεβείας, δῆλος τοῖς ἀγνοοῖσι ποιῆσω.

Κεφ. ε'.

Αριος ἐπιστὸς πρὸς εὐσέβιον τὸν νικομηδείας ἐπίσκοπον.

Κυρίῳ ποθεινῶτάτῳ, ἀνθρώπῳ θεῶ πιστῶ, ὀρθοδόξῳ εὐσεβίῳ, ἀρειος ὁ διακόμμος ὑπὸ ἀλεξάνδρου τῆς πάπα ἀδικῶς διὰ τὴν πάντα νικῶσαν ἀλήθειαν, ἧς καὶ σὺ ὑπερασπίζεις, ἐν κυρίῳ χαίρειν. τῆς παρῆς με ἀμμονίῳ ἐρχομένῳ εἰς τὴν νικομηδείαν, ἐνλογον ὀφειλόμην ἐφᾶντ περὶ σαγορδοῦσαι σε δι' αὐτῆς. ὁμῶς τε ὑπομνήσαι τὴν ἐμφυτον σε ἀγάπῳ καὶ διάθεσιν, ἡ ἔχῆς εἰς ἐδὲ ἀδελφῆς διὰ τὸν θεὸν καὶ τὸν χριστὸν αὐτῆς, ὅτι μεγάλως ἡμᾶς ἐκπορθεῖ καὶ ἐκδιώκε, καὶ

πάσα κάλων κινεί καὶ ἡμῶν ὁ ἐπίσκοπος ὡς ἄν-
 τε καὶ ἐκδιώξαι ἡμᾶς ἐν τῆς πόλεως ὡς ἀν-
 θρωπος ἀθέτος, ἐπεὶ δὴ ἐ συμφωνῶμεν αὐτῶν
 δημοσία λόγονι, αἰεὶ ὁ θεός, αἰεὶ ὁ υἱός· ἅμα
 πατήρ, ἅμα υἱός. συνυπάρχει ἀγεννήτως ὁ υἱός
 τῷ θεῷ, αἰεγενής ἐστίν, ἀγεννήτογενής ἐστίν·
 ἔτε ἐπινοία, ἔτε ἀτόμῳ τινὶ παρὰ γὰρ ὁ θεός τῶ
 υἱῷ. αἰεθεός, αἰευῖός. Ἐξ αὐτῶν ἐστὶ θεὸς ὁ
 υἱός· καὶ ἐπὶ δὴ ἐν ἐσέβειος ὁ ἀδελφός σε ὁ ἐν και-
 σαρεία, καὶ θεὸς ὁ παυλῶν καὶ ἀθανάσι-
 ος καὶ γρηγόριος καὶ αἰετίος, καὶ πάντες ἅπ-
 τῶ ἀνατολῶν λέγουσιν ὅτι παρὰ γὰρ ὁ θεός
 ἔτε ἀνάρχος, ἀνάθεμα ἐγένοντο, διχα μό-
 νε φιλογονίαι καὶ ἑλλανίαι καὶ μακαρίαι, ἀν-
 θρωπῶν αἰρετικῶν ἀκατήχητων, τῶν τὸν υἱὸν
 λεγόντων ἄμην, ἐρυγῶν ἡ παρολίαν ἡ
 ἡ συναγρηθῶν, καὶ τῶν τῶν ἀσεβῶν ἐδὲ ἀ-
 κῆσαι δυνάμεθα, ἐάν μνηστέροις θανάτους
 παρὰ παλαιώσων αἰρετικοί. ἡμῶν ἡ πῆ λε-
 γομεν ἐφρηθῶμεν, καὶ ἐδιδάξαμεν καὶ δι-
 δάσκομεν. ὅτι ὁ υἱός ἐκῆσιν ἀγρηθῶν, ἐδὲ
 μέρῳ ἀγρηθῶν καὶ ἐδὲ ἀνα τῶσπον, ἐδὲ ἔξ
 ὑποκειμένης τινός. ἀλλ' ὅτι θελήματι ἐβε-
 λῆ ὑποῖσιν περὶ χερῶν καὶ περὶ αἰώνων πλήρης
 θεός, μονογενής, ἀναλλοίωτος καὶ πρὶν γρη-
 νηθῆ, ἡ τοικτιδῆ, ἡ ὀρειδῆ, ἡ θεμελιωθῆ,
 ἐκ τῶν ἀγρηθῶν γὰρ ὅσα τῶν διωκό-
 μεθα ὅτι εἴπαμεν, ἀγρηθῶν ὁ υἱός· ὁ ἡ θεός
 ἀναρχός ἐστι. διὰ τὸ διωκόμεθα, καὶ ὅτι εἴ-
 παμεν, ὅτι ἐξ ἐκόντων ἐστίν. ἔτως ἡ εἴπαμεν,
 κατ' ὅτι ἐξ ἡμέρῳ θεὸς ἐστίν, ἐξ ἡμέρῳ
 νε τινός διὰ τὸ διωκόμεθα λοιπὸν σὺ οἶ-
 δας ἐρρωθῶσιν ἐν κρυφῶ ἐχομαι μεμνημέ-
 νων τῶν θλιψῶν ἡμῶν, συλλυκαίαν ἀληθῶς
 ἐυσέβει. Τῶν τῶν ὑπο τῶν τε καὶ ἀλεχθῶν
 ἐυσέβει ἄμην καισαρείας ἐπίσκοπος ἦν. θεός
 ἡ λαοδικείας, τῶν τῶν παυλῶν, ἀνα-
 ζαρβῶ ἀθανάσιος, καὶ γρηγόριος βηρυτῆ
 αἰετίος ἡ λυδῶν. λυδῶν δὲ ἐστίν, ἡ νὸν καλα-
 μῆν διώσων. τῶν τῶν ἐν μόνος συμφῶ-
 νος ἐχῶν ὁ ἀρῶ ἐσεμνύετο ἀντιπάλλας ἡ κέ-
 κληκα, φιλογονίον τ' ἀντιοχέων τὸν πρέσβρον,
 καὶ ἑλλανικὸν τὸν τριπόλεως, καὶ τὸν ἱεροσολύμων
 μακάριον σκοφάνιας καὶ τῶν συρράβας,
 ἐπεὶ δὴ πῆ αἰεθῶν καὶ προαιωνίον ἐφασαν τὸν υἱὸν,
 καὶ τῶν πατρὸς ὁμοτίμον τε καὶ ὁμοῦσιον.
 ταυτῶν δεξάμεν ἐυσέβει τὴν ἐπιστολήν,

adversus nos machinam moveat Epi-
 scopus: adeo ut nos etiam velut impi-
 os urbe expulerit, eo quod ipsi non as-
 sentimur ista publice prædicanti: Sem-
 per est Filius: simul Pater, simul Filius:
 Filius Deo coexistit ingenite, semper
 genitus est, ingenite genitus est: nec
 cogitatione nec ullo temporis puncto
 Deus præcedit Filium: semper Deus,
 temper Filius: ex ipso Deo existit Filius.
 Et quoniam Eusebius frater tuus, Epi-
 scopus Cæsareæ, & Theodotus, ac Pau-
 linus, Athanasius, Gregorius & Aetius,
 omnes denique per Orientem Episco-
 pi assenserunt Deum principii omnis ex-
 ptertem existere ante Filium, anathe-
 mate damnati sunt: exceptis dumtaxat
 Philogonio, Hellanicō & Machario,
 hominibus hæreticis nec eruditis in fi-
 de: qui Filium esse dicunt, alter eru-
 ctationem, alter projectionem, alter coin-
 genitum. Quas impietates ne audire
 quidem possumus, etiam si mille mor-
 tes nobis minentur hæretici. Nos verò,
 quid dicamus & quid sentiamus, & pro-
 fessi jam sumus & nunc profitemur: Fi-
 lium non esse ingenitum, nec partem
 ingeni ullo modo, neque ex aliqua
 subiecta materia: sed voluntate & con-
 silio substituisse ante omnia tempora &
 secula perfectum Deum, unigenitum,
 immutabilem: & antequam gigneretur,
 aut crearetur, aut terminaretur aut
 fundaretur, eum non fuisse. Ingenitus
 enim non erat. Persecutionem patimur
 propterea quod dixerimus eum esse ex
 non extantibus. Quod ideo diximus
 quia nec pars Dei est, nec ex ulla subje-
 cta materia. Ob id exagitamur reliqua
 tu nostri. Opto te in Domino valere,
 memorem vexationum nostrarum, ve-
 re Conlucianista, vere Eusebi. Porro
 ex iis quos Arius in hac epistola recen-
 set, Eusebius quidem Episcopus erat
 Cæsareæ, Theodotus verò Laodiceæ:
 Paulinus Tyri: Athanasius Anazarbi:
 Gregorius Beri: Aetius autem Lyd-
 cæ. Lydda vero civitas est quæ nunc
 Diospolis appellatur. Atque hos qui-
 dem opinionis suæ fautores habere se
 Arius gloriabatur. Adversarios verò no-
 minat, Philogonium Antiochenfis Ec-
 clesie Antistitem, Ellanicū Tripoleos,
 & Macarium Episcopū Hierosolymor-
 rum. Calumnias adversus eos concin-
 nans, propterea quod Filium æternum
 & ante secula esse dixissent, æqualem-
 q; & consubstantialem Patri. Hanc igitur
 epistolam cum accepisset Eusebius,

ipse quoque impietatem suam evomit: & ad Paulinum Episcopum Tyriorum scripsit in hæc verba.

Ἡμεσε καὶ αὐτοῖς τῶν οὐκ εὐσεβῶν. γραφὴν ἔγραψα πρὸς παυλίῳ τῶν τυρίων ἡγούμενον.

CAP. VI.

Eusebii Nicomedensis epistola ad Paulinum Tyri.

DOMINO meo Paulino Eusebii in Domino salutem. Nec domini mei Eusebii in tuenda veritate studium silentio mandatam est, sed ad nostras usque aures pervenit: nec tua, Domine, in eodem negotio taciturnitas. Et sicut consentaneum erat, domini quidem mei Eusebii causam gavisi sumus: Tua vero causa magnopere dolemus, tanti viri silentium, condemnationem nostram esse arbitantes. Quamobrem hortor te, qui scias quam indecorum sit viro prudenti, aliena sentire, & veritatem reticere, ut intelligentiam spiritu suscitans, hac de re scribere aggrediaris, quod tibi & auditoribus tuis utile futurum est: præsertim si Scripturæ vestigiis insistens, juxta ejus sermones ac sententias scribere volueris. Quandoquidem nec duo ingenita unquam audivimus, nec unum divinum in duo, aut corporeum quidquam passum esse didicimus aut credidimus, domine. Sed unum quidem ingenitum; alterum autem ab eo vere, & non ex ejus substantia factum, nec ullo modo particeps naturæ illius, nec est substantia ejus existens: sed natura & virtute profus diversum, ad perfectam tamen similitudinem naturæ virtutisque factoris sui conditum. Cujus initium non modo verbis inexplicabile esse, sed ne cogitatione quidem, non dicam hominum, sed omnium qui supra homines sunt, comprehendi posse credimus. Atque hæc non ratiocinatione nostra collecta, sed à scripturis edocti dicimus: creatum ac fundatum esse, & genitum substantiam, & immutabilem atque ineffabilem naturam ac similitudinem quam habet ad factorem suum, didicimus ex ipsius Domini verbis qui ait: Deus creavit me initium viarum suarum, & ante seculum fundavit me, & ante omnes colles genuit me. Quod si ex ipso hoc est, de ipso esset, tanquam pars ejus, vel ex defluxu substantiæ, non jam creatus, nec fundatus amplius diceretur. Nec tu profecto id ignoras Domine. Nam quod est ex ingenito, non amplius sive ab altero, sive

Κεφ. 5'.

Ἐυσεβίου ἐπισκοπῆς νικομηδείας ἐπιστολὴ πρὸς παυλίῳ ἐπισκοπῶν τυρίων.

ΤΩ δεασότη με παυλίῳ, δισεβίῳ ἐν κυρίῳ χαίρων. ἔτε ἡ τῆ δεασότη με δισεβίῳ σαρδῆ, ἡ ὑπὲρ τῆ ἀληθείας λόγῳ παρεσιωπήθη, ἀλλ' ἐφθασεν ἕως καὶ ἡμῶν, ἔτε ἡ σὲ ἐπιτέτω σιωπῆ δεσποῖα. καὶ ὡς ἡ ἀκόλαστον, ἐπιμὴν τῆ δεασότη με δισεβίῳ διφραίνθημεν. ἐπὶ ᾧ σοὶ λυπεμέτα, σοχαζόμενοι καὶ τῶν σιωπῆ ἀνδρῶν τοιῶτα ἦσαν ἡμῶν εἶναι διὸ παρκαλῶ εἰδοῦτά σε, ὡς ἀπεσπες ἀνδρὶ φρονιμῶ, ἀλλοῖα φρονεῖν καὶ σιωπῆν ἀληθῆ, ἀνασκαλῶσαν τῶν πνεύματι τὸν λογισμὸν, πρὸ τῆ γραφῆν πρὸς τέτε ἀρχε, λυσιελπίῳ καὶ σοὶ καὶ τοῖς ἀκούσι σε. μάλα δ' ὅταν καὶ ἀκολαθῆς διαντῆς γραφῆς καὶ τοῖς ἔχουσι τῆ λόγων ἀληθείας καὶ τῆ βελημιμάτων ἐθέλης γραφῆν. ὅτι γὰρ ἔτε δύο ἀγγήθη ἀκηκόαμεν, ἔτε ἐν εἰς δύο διηρημένον, εἰς ζωμολικόν καὶ πεπονηδὸς μεμαθήκαμεν ἡ πεπεσδύκαμεν δεσποῖα. ἀλλ' ἐν μὴν τὸ ἀγγήθη, ἐν ᾧ τὸ ὑπ' αὐτῆ ἀληθῶς, καὶ οὐκ ἐκ τῆ σίας αὐτῆ γεγονὸς, κατὰ τῆ φύσεως τῆς ἀγγήθη μὴ μετέχον, ἡ ὁκ τῆς σίας αὐτῆ ἀλλὰ γεγονὸς ὀλοχερῶς ἔτερον τῆ φύσῃ καὶ τῆ δυνάμει, πρὸς τελείαν ὁμοιότητα διαθέσεως τε καὶ δυναμείας ἔτε πεπονηδὸς γινόμενον. ἔτε τῆ δρχῆν ἐλόγω μόνον ἀδύγηθη, ἀλλὰ καὶ ἐννοία οὐκ ἀνθρώπων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑπὲρ ἀνθρώπων πάντων εἶναι ἀκατάληπτον πεπεσδύκαμεν, καὶ ταῦτα ἐχίλοισμας ἐαυτῶν ὑποθέμενοι, ἀλλ' διὰ τῆ γραφῆς μεμαθηκότες λέγομεν κλισὸν εἶναι καὶ θεμελιῶν καὶ γινόμεν τῆ σία, καὶ τῆ ἀναλλοιώτῃ καὶ ἀρρήτῃ φύσει, καὶ τῆ ὁμοιότητι τῆ πρὸς τὸν πεπονηδὸτα μεμαθήκαμεν, ὡς αὐτὸς ὁ κύριος φησὶν ὁ θεὸς ἐκτισέ με δρχῆν ὁδῶν αὐτῆ, καὶ πρὸς τῆ αἰῶν ἔθεμελιώσε με. πρὸς ᾧ πάντων βενῶν γινάμε εἰ ἔξ αὐτῆ, ἔτε εἰν ἀπ' αὐτῆ ἡ, ὡς ἀν μέρους αὐτῆ, ἡ ἐξ ἀπορροίας τῆς σίας, οὐκ ἀν ἐτι κλισὸν, εἰς θεμελιῶν εἶναι ἐλέγετο. εἰς αὐτὸς ἀγνοεῖς κύριε ἀληθῶς τὸ γὰρ ἐκ τῆ ἀγγήθη ὑπάρχον. κλισὸν ἐπ

ἴφ' ἑτέρας ἢ ἴσῳ αὐτῆς ἢ θεμελιωτὸν ὄντα ἀν εἶναι, ἃ
 δὲ δευτέρως ἀρχήν τὸν ἴσῳ ἀέχον. εἰ δὲ τὸ γεννη-
 τὸν αὐτὸν λέγειας ἴσῳ φασὶν πῶς παρέχῃ, ὡς
 ἀν ἐκ τῆς ἰσῳίας τῆς πατρικῆς αὐτὸν γεγονότα, καὶ
 ἐκ τῆς αὐτῆς τῆς ταυλότητος τῆς φύσεως, γι-
 νοσκομῶν ὡς ἀπὸ αὐτῆς μόνον τὸ γεννητὸν εἶναι
 φησὶν ἡ γραφή, ἀλλὰ καὶ ἴσῳ τῆς ἀνομοίων
 αὐτῆς πᾶν τῆ φύσῃ. καὶ γὰρ καὶ ἐπ' ἀνθρώ-
 πων φησὶν, ἡς ἐγέννησα καὶ ἕψωσα. αὐτοὶ
 δέ με ἠθέτησαν καὶ θεὸν τὸν γεννησάντα σε
 ἐγκατέλιπες καὶ ἐν ἑτέροις φησὶ, πῶς ὁ τέλειως
 βάλως δρόσος ἐπὶ τῆς φύσῃ ἐκ τῆς φύσεως δι-
 γμῶν, ἀλλὰ τῶν ἐφ' ἑκάστῳ τῶν γενομέ-
 νων ἐκ τῆς βελήματι αὐτῆς γένεσι. ἃ δὲ ἐν γὰρ
 ἐπὶ ἐκ τῆς ἰσῳίας αὐτῆς. πάντα δὲ βελήματι
 αὐτῆς γενόμενα, ἑκάστων ὡς καὶ ἐγένετο ἐν. ὁ μὴν
 γὰρ θεός. τὰ δὲ, ὡς ὁμοιοτήτα αὐτῆς λόγῳ
 ὁμοία ἐσόμενα. τὰ δὲ καὶ ἐκασιασμὸν γενό-
 μενα. τὰ δὲ πᾶν δι' αὐτῆς ἴσῳ τῆς θεῆς γενό-
 μενα. πᾶν δὲ ἐκ τῆς θεῆς. ἀπὸ λαβῶν καὶ ἐξερ-
 γασάμεν καὶ τὴν προσεσάντα θεοῦ χεί-
 ρων. γράφεται δὲ ἀπὸ τῆς αἰξάνδρω ἀπέ-
 δασον πεπίσθηκα γὰρ ὡς εἰ γράφεται αὐτῆς,
 ἐν τῆς φάσε αὐτὸν πρόσθε πᾶν τῆς ἐν κυ-
 ελίῳ. ἐρραμῆρον σε καὶ ὑπὲρ ἡμῶν διχόμενον ἢ
 θεία χεῖρες διαφυλάτῃσι δὲ ἀσπίδα. Τοιαῦτα
 καὶ εἰς πῶς ἀλλήλους ἐπέσειλλον, εἰς τὸν καὶ
 τῆς ἀληθείας καθοπλιζόμενοι πόλεμον. ἔ-
 τω δὲ τῆς βλασφημίας ἐν ταῖς καὶ τὴν αἰγυπτιον
 καὶ τὴν ἐφ' ἀν ἐκκλησίαις διασπαρείσης, ἐρι-
 δες ἐν ἑκάστῃ πόλει καὶ κάμη, καὶ μάχαι ἀπὸ
 τῶν θείων δόγματων ἐγένοντο. ὁ δὲ λοιπὸς ὁμι-
 λος, θεατῆς ἦν τῶν γιγνομένων, καὶ τῶν λε-
 γομένων κρητῆς, καὶ ὁ μὴν, τὰ τέτων. ὁ δὲ τὰ
 ἐκείνων ἐπήνην καὶ παραγωγίας τὰ δρώμενα καὶ
 θρηῶν ἀξία ἦν. ἃ γὰρ ἀλλόφυλοι καὶ πολέμιοι,
 καὶ ἀπὸ πᾶσαι, τὰς ἐκκλησίας ἐπολιόρην. ἀλλ'
 ὁμοφύλοι καὶ ὁμορόφιοι ὁμοτράπεζοι,
 καὶ ἀλλήλων ἀντὶ δόρατον ἐκίνει τὰς γλώσ-
 σας μᾶλλον δὲ μέλη ἀλλήλων ὄφεις, καὶ εἰς ἐν τε-
 λῆτες σώματα, καὶ ἀλλήλων ὠπλιζόντο.

A ab eodem creari ac fundari potest, cum
 sit ab initio ingenitum. Si vero ex eo
 quod genitus esse dicatur, subindicari
 videtur eum ex Paterna substantia or-
 tum eandem quoque cum Patre natu-
 ram habere, scimus Scripturam non de
 illo solo dicere quod genitus sit, sed et-
 jam de aliis quæ natura profus ab illo
 discrepant. Nam & de hominibus di-
 cit: Filios genui & exaltavi: ipsi autem
 spreverunt me. Et alibi: Deum qui te
 genuit, dereliquisti. Et de aliis rebus
 ait: Quis est qui genuit stillas toris?
 Non quo naturam ex natura esse decla-
 ret, sed ut singula quæ facta sunt, arbi-
 trio & voluntate ejus facta esse signifi-
 cet. Nihil enim ex substantia ejus exi-
 stit: sed omnia nutu illius facta, ita exi-
 stunt singula prout facta sunt. Nam ille
 quidem Deus est. Hæc vero ad ejus si-
 militudinem, verbo similia futura, ejus
 arbitrio facta sunt. Et omnia quidem
 per ipsum, à Deo tamen facta sunt. Om-
 nia enim ex Deo. Quæ tu cum acce-
 peris, & juxta concessam tibi divinitus
 gratiam limaveris, fac ut domino meo
 Alexandro quamprimum scribas. Nam
 si ad illum scripseris, te illis persuasu-
 rum confido. Saluta omnes fratres in
 Domino. Incolumem te & pro nobis
 orantem Divina gratia conservet Do-
 mine. Hujusmodi litteras isti quoque
 ad se mutuo scribebant, ad oppugnan-
 dam veritatem sese instruentes. Porro
 cum per Ægypti & Orientis Ecclesias
 hunc in modum sparsa essent blasphe-
 miæ semina, in singulis urbibus ac vi-
 cis tixæ & concertationes de Divinis
 dogmatibus exstiterunt. Reliqua au-
 tem multitudo, cum factorum specta-
 trix, tum eorum quæ dicebantur, judex
 fuit. Et alii quidem his favebant: alii
 illis assentiebantur. Profusque tragæ-
 diâ & luctu digna erant quæ gereban-
 tur. Neque enim extranei & hostes,
 perinde ac olim, Ecclesias oppugna-
 bant: sed contribules, ejusdemque te-
 ræ ac mensæ participes, linguis tan-
 quam telis inter se mutuo dimicabant.
 Immo vero, cum alter alterius mem-
 bra essent, & in unum corpus coalesce-
 rent, adversus se invicem armabantur.

Derebus gestis in magna Synodo Nicæna.

His cognitis sapientissimus Imperator, primum quidem ipsum malorum fontem obstruere conatus est: & quendam virum solertiae nomine ubique celebratum Alexandriam cum litteris misit, contentionem extinguere cupiens, & dissidentes ad concordiam revocaturum se esse confidens. Postquam vero spe sua frustratus est, celebre illud concilium in urbe Nicæa collegit: Episcopis eorumque comitibus facultate data, ut equis ac jumentis publicis uterentur. Cumque convenissent quicumque itineris laborem perferre potuerant, ipse quoque Nicæam venit, tum Episcoporum cæterum videre, tum eos inter se conciliare desiderans. Statimque iussit, ut cuncta illis abunde subministrarentur. Erant porro universi trecenti decem & octo. Episcopus autem urbis Romæ ob extremam senectutem abfuit ipse quidem: duos tamen misit Presbyteros, qui ipsius nomine gestis concilii subscriberent. Porro ea tempestate multi erant qui donis Apostolicis refulgerent: nec pauci qui stigmata Jesu Christi, ut ait Divinus Apostolus, corpori suo impressa circumferrent. Jacobus enim Episcopus Antiochiæ Mygdoniæ, quam Syri vulgo & Assyrii Nisibim appellant, & mortuos suscitavit vitæque restituit, & alia plurima fecit miracula. Quæ quidem superfluum existimo huic operi denuo intexere, cum in historia quæ Philotheus inscribitur, jam sine à me commemorata. Paulus vero Episcopus Neocaesareæ, quod castellum est ad Euphratis ripas positum, Licinii rabiem fuerat expertus. Ambabus enim manibus fuerat debilitatus, candente ferro eis admoto, nervisque quibus articuli moventur contractis atque enectis. Aliis dextri poplites succisi. Ex quorum numero fuit Paphnutius Ægyptius. In summa, cernere illic licebat turbam martyrum in unum collectam. Nec tamen Divinus ille ac memorandum cæteris viris contrariis modo affectis caruit. Erant enim quidam inter illos, pauci quidem numero: subdoli tamen ac velut brevia quædam in mari, improbitatem suam occultantes, qui

Τὰ κατὰ τὴν μεγάλην σύνοδον τῆ ἐν νικαίᾳ.

Τὰ δὲ μαζῶν ὁ πᾶνσοφὸς βασιλεὺς, πρῶτον μὲν αὐτὴν ἐπέφραθη τὴν τῶν κακῶν ἐμφορέζαν πηγὴν ἢ τινὰ τῶν ἐπ' ἀγχινοία ἀειβοήτων εἰς τὴν ἀλεξάνδρειαν μὴ γραμματῶν ἀπέστειλε, ἵνα εἰς αὐτὴν ἐξελθὼν ἐπιβλέψῃ τὸν συναγαγεῖν εἰς ὁμόνοιαν τῶν ἁρσδοκῶν ἐπέδῃ ἢ τὴν ἐλπίδα ἐψύδαση, τὴν πολυθρύλητον ἐκείνην εἰς τὴν νικαίαν συνήγαγε σύνοδον, δημοσίοις ὄνοις ἐπιμόνοις ἐὼς ὅσοι καὶ ἵπποις χρήσασθαι ἐδύτο ἐπισκόπους καὶ ἐδύτο σὺν τέτοις ἀφικνευόμενος παρεργύσας. ἐπέδῃ ἢ ἠθροίσθησαν ὅσοι τὸ ὁδοιπορίας τὸν πόνον ἐνεκῆν ἠδυνήθησαν, ἀφικέσθαι αὐτὸς εἰς τὴν νικαίαν, ἵδῃ τε τὴν τῶν δεξιερῶν πηγὴν ἐφίμνησεν, καὶ τὴν ὁμόνοιαν αὐτοῖς πεύσανευσαι ποσῶν ἢ ἄλλο ἄριστον πάντα ἀφθόνως αὐτοῖς χορηγήσας προσέταξεν. ὁλοκαίεισθε καὶ ἢ καὶ τετρακόσιοι συνήλθον δεξιερῆς. ὁ δὲ τὴν ἐρώμην, διὰ γῆρας ἀπελείφθη βασιλεὺς. δύο μὲν τοὶ πρῶτοὶ ἐπέστειλε ἀπέστειλε, συνθεῖσθαι τοῖς παραπομπῶν παρεργύσας. ἦσαν ἢ κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον, πολλοὶ μὲν ἀποστολικῶς χάρισμασι διαπέποντες πολλοὶ ἢ τὰ σιγματὰ τῶν κυρίων ἰσοῦ, καὶ τὸν θεὸν ἀπόστολον ἐν τῷ σώματι φέροντες. ἰάκωβος μὲν γὰρ ἀντιοχείας τὴν μυγδονίαν, σύροι δὲ αὐτὴν καὶ ἀσσυριοὶ νισίβην ὀνομάζουσι, καὶ νεκρῶν ἀνέστησε καὶ ἐν τοῖς ζῶσι συνέταξεν ἢ ἄλλα μυρία εἰργασάσθαι θαύματα ἀειπτόν ἡγεῖται τῆδε πάλιν ἐνθέναι τῆς συγραφῆς, ἐν τῇ φιλοθεωταῦτα διηγησάμενος ἰσοῦ. παῦλος δὲ ὁ νεοκαισαρείας, φρέσιν ἢ ἐτοταῖς ἐν φροῦντι ἀπαχέμενον ὄχθαις, τῆς λιανίας ἀπαπῆλαυσε λυτῆς. ἀμφω γὰρ τὸν χρόνον πεπεδημένους, σιδήρεα πεπερακτωμένους προσβαλόντες αὐταῖς, καὶ τὰ κηλικάτων ἀεθρῶν νεύου συστάσαντος καὶ νεκρῶσάντων. ἕτεροι δὲ ὄρωε γυμνῶς ἔχοντες δεξιερῶς ὀφθαλμοῦς ἄλλοι δὲ τὰς ἀγκύλας ἐκκεκομμένοι τὰς δεξιερῶς. εἰς τῶν ἦν παφνῆτιος ὁ αἰγύπτιος καὶ ἀπαξ ἀπλῶς ἦν ἰδῆν δῆμον μαρτύρων καὶ ταυτὸν συνήθεοισμένον. ὁ δὲ ἦν ἢ ἀμοιρῶς ὁμοιωτῶν ἐναντιῶν ὁ θεὸς ἐδύτο ἢ ἀοιδίμος ὁμιλος. ἀλλ' ἦσαν πῆρες, ἐναεῖθμοι μὲν ὑπελοὶ ἢ καὶ τὰ βεράχη μιμῆμενοι, καὶ

τὴν πονηρίαν καλύπτουσι, κ' αὐτὰς δ' οὐκ ἐβλά-
 σθημίαις ἔσθ' ἐφ' ἁπλῶς συνήγορεύουσιν· συμ-
 εληλυθότων δ' πάντων, οἷον μέγιστον ἐν τοῖς
 βασιλείοις ἠνέρεψεν ὁ βασιλεὺς, Βάθρα δ'
 θεόνης ὅτι μάλιστα πλείους ἐν τῷ τεθνήαι
 κελύφῃ, τῶν δ' ἄλλων ἀποχρώσῃ συλ-
 λόγῃ· ἔτω τὸ πρῆπον αὐτοῖς ἐν τῷ πρῆπον γέ-
 ρας, εἰσελθεῖν τε ἐπέτρεψε δ' αὖτε τῶν πρῆ-
 κειμένων βελύσσασθαι· εἰσελθούσης δ' αὖτε
 ἔρχατος σὺ δ' ὀλίγοις, ἀξέπαινον μὲν ἔχων τὸ
 μέγεθος, ἀξιάγαστον δ' τὴν ἄραν· θυμασιω-
 τέρων δ' τὴν τοῖς μελῶσι ἐπιμαθημένῳ αἰδῶ
 θεόνης δ' σμικρῆ τεθέλιος ἐν μέσῳ κεκαθικεν,
 ἐπὶ πρῆπον τῶν ἐπισηκόπων αἰτήσας, σὺ
 αὐτῶν δ' ἄπαρ ὁ θεὸς ἐκείνος ἐκαθέδην χο-
 ρῆς· παραυτίκα δ' πρῶτος ὁ μέγας εὐσα-
 θηθεὺς, ὁ δ' ἀντιοχείων ἐκκλησίας τὴν προεδρίαν
 λαχών· φιλοχόριος δ' ἐπὶ προσημνήδην, εἰς τὴν
 ἀμείνω μετὰ εὐεθέως βίον, τῆτον δ' ἀκονία, ποι-
 μαίνην αὐτ' ἐκείνη τὴν ἐκκλησίαν ἐκείνην ψή-
 φω κοινῇ καθύψωσαν, δόξαστες τε κ' ἱερεῖς
 κ' ἄπαρ ὁ λέως ὁ φιλόχρηστος· ἐδὲ τοῖς αἰθεσι
 τῆς κομίων τὴν βασιλείω ἐσφαινωσε κεφα-
 λῶν, καὶ τὴν αὖτε τὰ θεῖα παρὰ τὴν εὐλογίαν
 ἠμείψατο· παυσαμένους δ' τῆτε, βασιλεὺς
 ὁ παρὰ τὸ φημιος ἐδὲ αὖτε τὴν ὁμονοίας τε κ' συμ-
 φωνίας πρῶτον ἠκολούθησε· τῆς τε τῶν τυ-
 ράννων ἐκείνων ἀναμνηστικῶν ὁμοτιῶν, κ'
 τῆς ἐπ' αὐτῆς θεόθεν πρῶτον ἀνάστασης ἐν ἡμο-
 τάτης εἰρήνης, κ' ὡς δεινὸν εἶπ' ἡ αἴαν δεινὸν, τῶν
 πολεμίων καὶ ἀλυτῶν δ' μηδενὸς ἀντιένειν
 τοιμῶν δ' ἀλλήλους βάλειν, δ' τοῖς δυσ-
 μένεσιν ἠδονῶν κ' γέλωτα πρῶτον ἐξενεῖν· ἀλ-
 λως τε κ' αὖτε θεῶν διαλεγόμενος πραγμα-
 τῶν, κ' τὴν παναγίαν πνύματος τὴν διδασκα-
 λῖαν ἀνάγραφον ἔχοντας· ἐναγέλικαί γάρ,
 φησι, βίβλοι, κ' ἀποστολικαί, κ' τῶν παλαιῶν
 προφητῶν τὰ θεασίματα, σαφῶς ἡμᾶς
 ἀρετῆ πρῶτον θείας φρονεῖν ἐκπαυδύσει· τὴν
 πολεμοποιὸν ἐν ἀπελάσασθαι ἐξεν, ἐκ τῶν θεο-
 πνύτων λόγων λαβόμενοι τῶν ἡλικίων τὴν
 λύσιν ταῦτα κ' τὰ τέτοις πρῶτον ἀπλήσια, οἶα
 δὴ παρὰ φιλοπάτωρ τοῖς ἱερέσιν ὡς παρὰ τὴν
 πρῶτον φέρει, τῶν ἀποστολικῶν δογμάτων τὴν
 συμφωνίαν πραγματιδόμενοι· τ' ἡ συνόδε
 τοῦ πνύ πλείστον τοῖς δεομένοις ἐπέτετο, κ' τὴν
 τε πρὸς ἀλλήλους ὁμονοίαν, τὴν τε τὴν δογμα-

Arii blasphemiis occulte patrocina-
 bantur. Cumque universi jam conven-
 sissent, amplissimum eis conclave in
 palatio Imperator preparari iussit, se-
 desq; ac subsellia plurima in eo locari,
 quæ Episcoporum cætui sufficerent.
 Hunc in modum cum omnia pro ho-
 nore illis debito preparasset, ingredi
 eos iussit, & de rebus propositis delibe-
 rare. Ipse quoq; cum paucis comitibus
 postremus ingressus est: proceritate
 quidem corporis & forma conspicuus,
 sed ob verecundiam quæ in ejus vultu
 infidebat, multo admirabilior. Parva-
 que sella in medio posita, non prius re-
 sedit quam ejus rei licentiam ab Episco-
 pis postulasset. Ac simul cum eo uni-
 versus ille Divinus cætus confedit.
 Statimq; magnus Eustathius Ecclesiæ
 Antiochenis Episcopus, qui Philogo-
 nio, cujus supra meminimus, ad melio-
 rem sortem translato, communi con-
 sensu Episcoporum & Clericorum,
 Deique amantissimæ plebis, invitus ad
 Ecclesiæ illius administrationem eve-
 ctus fuerat, primus omnium Impera-
 tori panegyricum dixit; ejusque erga
 res Divinas studium gratulationibus
 ac votis remuneratus est. Qui cum di-
 cendi finem fecisset, laudatissimus Im-
 perator de concordia & consensu ora-
 tionem habuit; priorum tyrannorum
 crudelitatem eis in memoriam revo-
 cans, & honorificentissimam pacem
 quæ ipsius temporibus eis a Deo con-
 cessa esset; Et quam grave atque acer-
 bum foret, hostibus profligatis, cum
 nemo esset qui rebellare auderet, ipsos
 se mutuo impetere, & voluptatem ac-
 ridendi materiam adversariis suppedita-
 re: maxime cum de rebus Divinis
 differerent, & sancti Spiritus doctrinam
 perscriptam haberent. Etenim; ut a-
 jebat, Evangelici atq; Apostolici libri,
 & veterum Prophetarum oracula, quid
 sentiendum sit de Deo, nos aperte do-
 cent. Quamobrem hostili contentio-
 ne deposita, ex scripturis Divinitus in-
 spiratis solutionem eorum quæ in con-
 troverfiam veniunt, requiramus. Hæc
 & alia his similia, tanquam patris aman-
 tissimus filius, Episcopis velut patribus
 suis proposuit, Apostolicorum dogma-
 tum consensum firmare cupiens. Ex
 Episcopis vero qui consilio intererant,
 pars quidem maxima verbis ejus ob-
 temperavit, & mutuam inter ipsos con-
 cordiam, & sinceram doctrinam am-
 plexata est. Pauci vero, quorum supere-

D

rius mentionem feci, & præter illos Menophantus Ephesus, Patrophilus Scythopolitanus, Theognius ipse Nicææ Episcopus, & Neroniades Narcessus: est autem Neronias urbs secunde Ciliciæ, quam nunc Irenopolim vocamus: Theonas denique Marmaricæ, & Secundus Ptolemaidis in Ægypto Episcopi, Apostolicæ doctrinæ adverbantur, Atio patrocinant. Cumque formulam fidei conscripserunt, eam concilio obtulerunt: quam perlectam statim omnes discerpere, spuriam atque adulterinam eam appellantes. Cumque ingens omnium tumultus contra eos coortus esset, & tanquam proditores fidei ab universis accularentur, metu percussi exsurrexerunt: primique, exceptis Secundo ac Theona, Atium excommunicarunt. Hunc in modum impio illo ab Ecclesia exturbato, cum formulam fidei, quæ ad hunc usque diem in Ecclesiis obtinet, communi consensu dictassent & subscriptionibus suis confirmassent, concilium dimisere. Verum illi quos supra nominavi, subdole & parum sincere huic fidei consenserunt. Cujus rei fidem faciunt, tum ea quæ iidem postea moliti sunt adversus fidei defensores, tum ea quæ ab his ipsis scripta sunt adversus illos. Nam Eustathius ille Antiochenus Episcopus, cujus jam antea mentionem feci, exponens locum illum Proverbiorum: Dominus creavit me initium viarum suarum ad opera sua, hæc adversus illos scribit, res tum gestas commemorans, & blasphemiam eorum refellens.

CAP. VIII.

Confutatio Arianorum ex libris Eustathii & Athanasii.

VENTAM autem nunc ad ea quæ gesta sunt. Quid igitur? Cum ob eas res maxima Synodus Nicæam convenisset, ducentis circiter ac septuaginta Episcopis in unum collectis. Neque enim numerum certo referre possum ob ingentem conventus illius multitudinem, quippe cum nec in eo investigando valde curiosus fuerim. Postquàm de modo fidei quæri ceptum est, libellus Eusebii prolatus est in medium, ejus blasphemix certissimum argumentum. Qui cum palam audientibus cunctis recitatus fuisset, statim

Aτων υγείαν ησπάζεσθ. ολίγοι δέ τινες, ων η πρόθε εν εμνήδω, η πρόθε εν κείνοις μνηόφαν- τος ο εφέσιος, ε ο σκυθοπολίτης παρόφ- φιλος, θεόγμος τε νικαίας αλίης επίσκοπος, ων, η νερωνιαδος νάρκιος, κιλικίας η της δολιχας η νερωνιαδος εστι πόλις, ων νω ειρηνό- πολιν ονομάζουμρ. η μη τέτων, θεωνας τε ο μαρμαρείτης, ε ο πτολεμαίδος τ αιγυπθίας σεκένδος, ταις αποσολκοις ανέλεγον δόγ- μασιν, δρέω σιωπηγορέηες. υπαγορευ- σαντες η και πίσεως διδασκαλίαν, επέδωκαν τω κοινω ων αναγνωθεϊσαν ευθέως διερρη- ξαν άπαντες, νόθον η κέδηλον ονομάσαντες. θερύζε η πλείεσ και άυθων γενομένε, η πάντων παροδοσίαν άυθων της ευσεβείας καθηγορέηων, δέισαντες εξανέστησαν, και πρωτοι τον άρειον απεκήρυξαν, πλω σεκένδος ε θεωνά. ετω η τδ δυσεβείας εκποδων χρομένε, συμφώνως άπαντες την μεχει και νυν εν ταϊς εκκλησίαις πολυδδομένω πειν υπαγορεδσαντες, ε ταϊς υπογραφαϊς βεβαιώσαντες, διέλυσαν τό συν- έδριον. υπελως μέντοι και σκευλιχεως ε παρορηθίηες τη δε τη πίσε συνέθεντ. η μαρ- τυρείτα τε ύσεργη παρ άυθων τυροθείηα και τών τ ευσεβείας προμαχων, η τα παρ άυθων εκένων παρ άυθων συγγραφεία. ευσάδιος μω γδ εκείνος ο της ανιοχέων επίσκοπος, ε η πρόθε εν εμνήδω, ταυτα παρ άυθων έγραψε, τάτε γενημένα διδάσκων, ε την βλασφημίαν ελέγχων, η την παροιμιαικω έρμηνεύων ρήσιν την φάσκασαν, κύριος εκτισέ με δρχλω οδων αυτε είς έργα αυτε. βαδισ- μαι η εν ευθεν ηδη και πη τα πεπραμένα.

Κεφ. η'.

Dελιχος ησ άρειανθών εν ησ ενσαθίη και άθανασίη συγγραμμάτων.

TΙ εν. επειδη δια ταυτα σύνοδος ες την νικαέων άφικνεϊται μεγίση, διακο- σίων μηλί γε και έβδομηκοία τον αειθμόν όμότε στωαχθείηαν. τό γδ σαφές δια τον της πολυανθείας όχλον έχ όιος τέεμι γρα- φήν, επειδη μη πάνη τετό παρ επεδάσως ανήχουον. ως η εζηείτο της πίσεως ο τρέ- πος, διαργής μω ελεγχος τό γραμμα- της ευσείε παροβάλλεο βλασφημίας. πη πάντων η αναγνωθεϊν, άυλικα συμφοράν

μὴ ἀσάθητον τῆς ἐπιρρηγῆς ἕνεκα τοῖς ἀν-
 τικατοῖς προέβη. αἰχρύνω δ' ἀνήκεσον τῷ
 γραφῆσι παρέιχεν. ἐπειδὴ ἡ τὸ ἐργασήριον
 τῷ ἀμφιτόν εὐσεβιον σαφῶς ἐάλω, τῶν πα-
 νόμων γραμμάτων διαρραγῆσι ὑπ' ὅψα
 πάντων, ὁμῶς τινὲς ἐν συσκαθῆς, τῶνομα
 παροβαλλόμενοι τῆς εἰρήνης, καλεσίνησαν μὲν
 ἀπᾶντας ἐδὴ ἀεὶς λέγειν εἰωθότας. ὁ δ'
 δρεομανίται δέισαιες, μήπως ἀρεῖ τοσαύ-
 τῆς ἐν ταῦτά στωδῶς συσκευρημένης δεξο-
 στρακιδεῖν, ἀναθημαλίζεσι μὲν παροπηδή-
 σαιες τὸ ἀπηγορευμένον δόγμα, συμφά-
 νοις γραμμασιν ὑπογραψαίτες ἀντοχει. B
 τῷ ἡ παροπιδῶν διαπλείης ὅσης παροπιδῶν
 κρησῆσαιες, δέον ἀντὶς ὑποπῆσων λαμ-
 βάνειν, τότε μὴ λεληθότως, τότε ἡ παροφα-
 νῶς τὰς ἀποψηφιδείσας παροπιδῶν δόξας,
 διαφόροις ἐπιεκαλόουσι τοῖς ἐλέγχοις. βε-
 λόμενοι ἡ παγιῶσαι τὰ ζιζανιώδη φύεργή-
 ματα, δεδοίκασι ἐδὴ ἐπιγνώμονας, καὶ ἐκ-
 κλίνεσι ἐδὴ ἐφόρεσι καὶ ταῦτα ἐδὴ τῆς εὐ-
 σεβείας κήρυκας ἐν πολεμῶσιν. ἐχ' ἔτω ἡ
 πισθόμην, ὡς ἀνθρώπους ἀθέτους δὴ ἀναδῶ κρα-
 τῆσαι πάποσι τῶ θεῷ. καὶ γὰρ πάλιν ἰαχύ-
 σωσι, καὶ πάλιν ἠπῆθησούσι καὶ τὸν σεμνόν C
 φωνον παροπιδῶν ἡσάσαν. Ταῦτα μὴ ἐν ὁ
 μέγας εὐσαθῆσι. ὁ ἡ τέτα στωαγωνισῆς,
 καὶ τῆς ἀληθείας παροπιδῶν ἀθανάσι, ὁ
 τῆς ἀλεξάνδρου τῶ πανδοφῆμα παροπιδῶν
 διάδοχ, οἷς παροπιδῶν ἀφρες ἐπιελλων
 γέγραφε, καὶ ταῦτα παροπιδῶν. τῷ στωελ-
 θῶν ἐπισκόπων βελομένων, τὰς μὴ πα-
 ρῶ τῶν δρεομανῶν ἐφοπιδείσας τῆς ἀσεβείας
 λέξῆς ἀνελεῖν, τὸ δὲ ἐδὴ ὄλων, καὶ τὸ λέγειν
 κλίσμα καὶ ποιήμα τὸν ὑόν, καὶ τὸ μὴ ποιεῖ ὅτε
 ἐδὴ μὴ, καὶ ὅτι τρεπῆς ἐστὶ φύσεως. τὰς ἡ τῶν
 γραφῶν ὁμολογημένας γράφαι, ὅτι τῶ ἐν D
 θεῷ ὁ ὑὸς φύσεφ μονογενῆς ἐστὶ, λόγ, δύνα-
 μις, σοφία μόνη τῶ παρῶς, θεὸς ἀληθινός,
 ὡς εἶπεν ὁ ἰωάννης, καὶ ὡς ἐγραψεν ὁ παῦλ,
 ἀπαύγασμα τῆς δόξης καὶ χαρακτῆρ τῆς τῶ
 παρῶς ὑποσάσεως, παροπιδῶν εὐσεβιον ὑπο
 τῆς ἰδίας κακοδόξιας ἐκόμενοι, διελάλυν
 ἀλλήλοις, στωθόμεθα, καὶ γὰρ καὶ ἡμεῖς ἐν τῶ
 θεῷ ἐσμέν. εἰς γὰρ θεὸς δὲ ἡ τὰ πάντα, καὶ
 τὰ δρεομα παρῶν, ἰδὲ γέγονε τὰ πάντα
 κακῶ. τὰ ἡ πάντα ἐν τῶ θεῷ. ἐλογίζοντο δὲ

auditoribus quidem immeritum dolo-
 rem attulit ob doctrinae pravitatem :
 auctorem autem ipsum ingenti pudore
 ac dedecore affecit. Porro cum Euse-
 bianorum officina jam detecta esset, &
 impius libellus in conspectu omnium
 discerptus, quidam nihilominus ex
 composito nomen pacis prætenden-
 tes, reliquis omnibus qui optima dice-
 re consueverant, silentium imposue-
 runt. Ariani vero metuentes ne tot E-
 piscopis in unum congregatis ipsi Ec-
 clesia ejicerentur, in medium profu-
 lientes, dogma quod improbatum fue-
 rat, anathemate damnarunt, & libello
 qui unanimi omnium consensu con-
 scriptus fuerat, propria manu subscri-
 pserunt. Verum Episcopati dignitate
 per ambitum & assiduas interpellatio-
 nes retenta, cum eos penitentiam a-
 gere oporteret, damnatas opiniones
 nunc clam, nunc aperte defendunt, va-
 riis argumentationibus insidiantes. Cu-
 pientes autem zizaniorum semina sta-
 bilire, peritos homines reformidant, &
 sagaces inspectores refugiunt: atque id-
 circo pietatis præcones bello appetunt.
 Verum ne sic quidem credimus impios
 homines Divinum numen unquam
 posse superare. Quamvis vires denuo
 comparent, denuo vincuntur juxta ma-
 gnificum Prophetam Esaiam. Et ma-
 gnus quidem Eustathius ita scribit. Ejus
 vero contumalis, & veritatis propu-
 gnator Athanasius, qui celeberrimi il-
 lius Alexandri in Episcopatu successor
 fuit, in epistola quam scripsit ad Afros,
 hæc quoque adjecit. Cum Episcopi qui
 in unum convenerant in animo habe-
 rent, impias quidem illas voces ab A-
 rianis excogitatas penitus abolere: Ex
 non extantibus videlicet, & Filium
 creaturam esse & facturam; & fuisse
 tempus cum non esset; cum denique
 mutabilis esse natura: scripturarum au-
 tem voces omnium consensu receptas
 confiteri: Filium scilicet ex Deo na-
 turaliter unicum esse: eumque esse ver-
 bum, virtutem ac sapientiam solam Pa-
 tris, Deum verum, sicut Joannes dixit:
 & splendorem gloriae ac figuram sub-
 stantiae Patris, quemadmodum Paulus
 scribit: Eusebiani opinionis suae vesania
 correpti, inter se dixerunt, consen-
 tiamus. Nam nos quoque ex Deo su-
 mus. Unus enim Deus ex quo omnia.
 Et alibi, vetera transferunt: ecce facta
 sunt omnia nova. Omnia autem ex
 Deo. Reputabant etiam id quod scri-

prum est in libro Pastoris : Primum omnium crede unum esse Deum, qui omnia creavit atq; absolvit, fecitq; ut ex nihilo extarent. Verum Episcopi cum eorum malitiam & impietatis dolum intellexissent, illud, ex Deo, clarius exposuerunt, & Filium ex substantia Dei esse scripserunt: ita ut creaturæ quidem propterea quod non ex semetipsis nec absq; causa existunt, sed principium habent ortus sui, ex Deo esse dicantur: Filius vero solus proprie sit ex substantia Patris. Hoc enim proprium est unigeniti ac veri Verbi Patris. Et hæc quidem fuit causa cur illud, ex substantia Patris, scriberetur. Rursus vero cum Episcopi interrogassent Arianos qui pauci esse videbantur, utrum dicerent non creaturam esse, sed virtutem solamque sapientiam & imaginem Patris, aeternum & in nullo profusus à Patre discrepantem, verumque Deum: deprehensum est Eusebianos nutu sibi invicem significare, quod hæc etiam nobis convenirent. Nam nos quoque imago & gloria Dei dicimur. Et de nobis dictum est: Semper enim & nos qui vivimus. Sed & virtutes multæ sunt. Scriptum est enim: Egressa est omnis virtus Domini de terra Ægypti. Eruca quoque & locusta, virtus magna appellatur. Et iterum: Dominus virtutum nobiscum, susceptor noster Deus Jacob. Ad hæc ut proprii Dei simus, non simpliciter habemus, cum & ipse Filius Dei nos fratres vocaverit. Quod vero Filium verum Deum esse dicunt, id nobis nihil officit. Verus enim est qui revera factus est. Hujusmodi fuit perversa cogitatio Arianorum. Verum Episcopi, cum hic quoque fraudem eorum animadvertissent, has voces ex sacris voluminibus collegerunt, splendorem, fontem ac fluvium, figuram substantiæ: & illud: In lumine tuo videbimus lumen: Item, Ego & Pater unum sumus. Denique clarius ac brevius scripserunt, Filium Patri consubstantialem esse. Cuncta enim superius posita eam vim ac significationem habent. Quod autem obmurmurant, voces illas in Scripturis non reperiri, ex ipsismet inanis esse convincitur eorum obmurmuratio. Nam cum ipsi verbis non scriptis ad impietatem suam abusi sint: nusquam enim scriptum est illud, ex non extantibus, &

A καὶ τὸ ἐν τῷ ποιμένι γραφέν, πρῶτον πάντων πίθισον ὅτι εἰς ἕν ὁ θεός, ὁ τὰ πάντα κτίσας καὶ καταρτίσας, καὶ ποιήσας ἐν τῷ μὴ ὄντι εἰς τὸ εἶναι. ἀλλ' ἐπίσκοποι θεωρήσαντες τὴν κακουργίαν ἐκείνων καὶ τὴν τῆς ἀσεβείας κακολεχίαν, λευκότερον εἰρήκασιν τὸ ἐκ τῶν θεῶν. καὶ ἔγραψαν ἐν τῆς εὐστίας τῶν θεῶν εἶναι τὸν υἱόν. ἵνα τὰ μὲν κτίσματα διὰ τὸ μὴ ἄφ' αὐτῶν χωρὶς αἰτίας εἶναι, ἀλλ' ἀρχὴν ἔχον τῶν γενεῶν, λέγηται ἐκ τῶν θεῶν. ὁ δ' υἱὸς μόνος ἰδίος ἐκ τῆς τῶν πατρῶν εὐστίας. τῷ τῷ ἰδίῳ μονογενῆς, καὶ ἀληθινῶς λόγος τῶν πατρῶν. καὶ περὶ μὲν τῶν γεγραμμένων ἐν τῆς εὐστίας, ἢ προσφασίς ἀύση πάλιν ὅτι τῶν ἐπισκόπων ἐρωτήσαντες τὸς δοκεῖν ὀλίγους δρειανῶν, εἰ λέγοιεν τὸν υἱὸν ἢ κτίσμα, ἀλλὰ δὲ δύναμις σοφίαν τῶν μόνων τῶν πατρῶν καὶ εἰκόνα, αἰδιόν τε καὶ ἀπαρτίλακτον κατὰ πάντα τῶν πατρῶν, καὶ θεὸν ἀληθινόν, κατελήφθησαν. περὶ εὐσεβίων διανδρόντες ἀλλήλοις, ὅτι καὶ ταῦτα φθάνει καὶ εἰς ἡμᾶς. καὶ γὰρ καὶ ἡμεῖς εἰκὼν καὶ δόξα θεῶν λεγόμεθα, καὶ περὶ ἡμῶν εἰρήναι, αἰεὶ γὰρ καὶ ἡμεῖς οἱ ζῶντες καὶ δυνάμεις πολλαί εἰσιν. καὶ δεικνύει, πάντα ἢ δὲ δύναμις τῶν θεῶν ἐκ γῆς αἰγύπτου. ἢ δὲ κάμπη καὶ ἢ ἀκρίς λέγεται δύναμις μεγάλη. καὶ κύριος τῶν δυνάμεων μετ' ὑμῶν, ἀντιλήπτως ὑμῶν ὁ θεὸς ἰακώβ. ἀλλὰ καὶ τὸ ἰδίως ἡμᾶς εἶναι τῶν θεῶν, ἔχομεν ἔχ' ἀπλῶς, ἀλλ' ὅτι καὶ ἀδελφὸς ἡμᾶς ἐκάλεσεν. εἰ δὲ καὶ θεὸν ἀληθινόν λέγῃσι τὸν υἱόν, ἢ λυπεῖ ἡμᾶς. γρόμην γὰρ ἀληθινός, ἀληθινός ἐστιν. αὐτῆ τῶν δρειανῶν ἢ διεφθαρμένη διάνοια, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῦτα ἐπίσκοποι θεωρήσαντες ἐκείνων τὸ δόλιον, συνήγαγον ἐκ τῶν γραφῶν τὸ ἀπαύγασμα, τὴν τε πηγὴν καὶ ποταμὸν ἢ χαρακίηρα πρὸς τὴν ὑπόστασιν, καὶ τὸ ἐν τῷ φώτισε εὐλόγημα φῶς, καὶ τὸ ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ, ἐν ἑσμῶν. καὶ λευκότερον λοιπὸν καὶ συντόμως ἔγραψαν, ὁμοῦσι τῷ πατρὶ τὸν υἱόν. τὰ γὰρ προσενημένα πάντα, ταύτῳ ἔχον τὴν σημασίαν. καὶ ὁ γογγυσμὸς ὁ αὐτῶν, ὅτι ἀγεγραφοί εἰσιν αἱ λέξεις, ἐλέγχεται παρ' αὐτῶν μάταιος. εἰς ἀγεγραμμένων γὰρ ἀσεβήσαντες, ἀγεγραφα γὰρ τὸ εἶς ὅσα ὄντων, καὶ

τὸ ἴδιον ὅτε οὐκ ἔστιν, αἰπῶν) διότι ἔξ ἀ-
 γραφῶν μὲν δὲ σκευῆς νομῶν λέξεων κα-
 τεκρίθησαν ἀντιμνηστικῶς ἐν κοπῆς ἀρεῶν-
 τες, ἐλάλησαν ἀληθῶς διὰ τῆς ὁμοιο-
 πίας, ἐχ' αὐτοῖς ἀρεῶν τὰς λέξεις, ἀλλ' ἐν
 τῷ ἀλέξων ἔχοντες τὴν μαρτυρίαν, ἕως ἔ-
 γραψαν. Ἐπισκοποὶ γὰρ ἦσαν δευκαίσι, πρὸ
 ἐτῶν ἑξήκοντα πέντε καὶ ἑκατὸν πεντάκοντα, τῆς τε μεγά-
 λης ῥώμης ἑτῆς ἡμετέρας πόλεως, οἵητιά-
 σαντο οὐδὲ ποίημα λέγοντας τὸν ἴον, καὶ μὴ ὁ-
 μοῖοισιν τῶν πατέρων. καὶ τὸ ἐγνώσκον δὲ σέ-
 βει. ὁ γρόμυρ. Ἐπισκοπὸν τ' καυσαρείας,
 πρότερον μὲν σιωπῆσαν τῇ δευτανῇ αἰρέσει
 ὑπερῶν ἢ ὑπογράψας τῇ ἐν νικαίᾳ συνόδῳ,
 ἔγραψε καὶ τοῖς ἰδοῖς διαβεβαρημένον, ὅτι καὶ
 τῶν παλαιῶν πᾶσι λόγοις καὶ Ἐπιφανεῖς Ἐπι-
 σκόπος ἐ συζητήσας ἀρεῶν, Ἐπι τ' τῶ
 πατρὸς ἐ τῆς θεότητος, τὰ ὁμοιοῖς χρη-
 σαμῆρας ὀνόματι. ἔτοι μὲν ἐν κατὰ κρύψαν-
 τες τὴν νόσον, ἔδρασαν γὰρ τῶν Ἐπισκόπων τὸ
 πλῆθος, τοῖς ἐκτεθεῖσι σιωπῆσαν, τὴν περὶ
 φιλικὴν καὶ ἡγεμονίαν ἐπισπασάμενοι. βοᾷ γὰρ
 πρὸς αὐτοὺς ὁ τῶν ὀλων θεός, ὁ λαός ἐστὶ τοῖς
 χεῖλεσί με πῦμα, ἢ ἡ καρδία αὐτῶν πόρρω
 ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ. θεωνῶς ἢ καὶ σεκῆνδρον, τὸ
 δράσαι μὴ βεβηθῆναι, ὡς τῶν ἀνίων συμ-
 φώνως ἀπεχηρῆθησαν, ὡς τῶν ἀρεῶν βλασ-
 φημίαν τῆς εὐαγγελικῆς περὶ ἐξήκοντες δι-
 δασκαλίας. αὐτῶν ἢ συνελθόντες εἰς τὸ συνέ-
 δριον, ὡς τῆς ἐκκλησιαστικῆς πολιτείας νό-
 μους ἔγραψαν εἴκοσι.

A illud, fuit tempus cum non esset, da-
 mnatos se queruntur ex verbis non
 scriptis, pie tamen intellectis. Etenim
 ipsi quidem velut in stercore repertis
 vocibus, vere de terra locuti sunt. Epi-
 scopi vero non ex se ipsis voces com-
 menti, sed patrum habentes testimo-
 nia, ita scripserunt. Prisci enim Episco-
 pi qui ante annos fere centum ac vigin-
 ti, tum in magna urbe Roma, tum in
 nostra civitate sederunt, eos qui Filium
 Dei facturam esse dicerent, non autem
 Patri consubstantialem, reprehende-
 runt. Nec hujus rei ignarus fuit Eulebi-
 us Episcopus Casariensis: qui prius qui-
 dem Arianae opinioni adhaeserat,
 postea vero Nicænae Synodo subscrip-
 sit. Scripsit enim ad cives suos his ver-
 bis; Reperimus, inquit, quosdam ex
 antiquis disertos & illustres Episcopos
 ac scriptores, in explicanda Patris ac Fi-
 lii Deitate, consubstantialis vocabulo
 usos esse. Haecenus Athanasius. Isti
 ergo morbum animi sui occultantes:
 Episcoporum enim multitudinē refor-
 midabant: expositioni Synodi consen-
 serunt, prophetica objurgationem
 in semetipsos attrahentes. Clamat e-
 nim ad illos hujus universi conditor
 Deus: Populus hic labiis me honorat,
 cor autem eorum longe est a me.
 Theonas autem & Secundus, cum id
 facere abnuerent, ab omnibus uno
 consensu excommunicati sunt, utpote
 qui Arii impietatem Evangelicæ do-
 ctrinae anteposuisent. Posthæc Episco-
 pi rursus in unum convenientes, de Ec-
 clesiæ disciplina viginti leges conscri-
 psere.

Κεφ. θ.

Τὰ κατὰ μελίτιον πᾶν ἀγ' ὄπισθεν, ἐξ ἧς μελιτιανοὶ χριστιανοὶ
 μέχρι τῆ παρὸντος δέονται καὶ συνόδου περὶ
 τούτου ἐπιστολή.

ΕΠΙΘΗ ἢ καὶ μελίτιον τ' ἐπισκοπικῆς χρο-
 τονίας ἡξιοῦντο, ἐπεὶ πολλὰ τ' ἀρεῶν
 μανίας, εἴτα ἐπὶ ἡσυχαστικῶν διελεχθεῖς,
 ὑπὸ τῆς βίβλου τῆς πέσης τῆς ἀλεξανδρέων ἐπισκό-
 που, ὡς καὶ τῆς μαρτυρίας τῶν σέφανον ἀνεδήσαντο,
 καθηρέθη μὲν, ἐκ ἐσεξέθη τὴν τ' κατὰ ἀρεῶν
 ψήφον, τὴν τε θεοῦ καὶ τὴν πελαγῆσαν
 αὐτοῦ θορύβου καὶ ἰατρῆς ἐνεπίμπτου, τυραν-
 νίδος τ' ἀλεξανδρέων χρώμετος περὶ θεοῦ,
 ἔγραψαν πρὸς τὴν ἀλεξανδρέων ἐκκλησίαν

CAP. IX.

De rebus Meletii Aegyptii ex cuius nomina
 dicti sunt Meletiani Schismatici, qui ad
 hunc usque diem perdurant: & Synodica de
 illo epistola.

ET quoniam Meletius, qui non mul-
 to ante exortam Arii velaniam Epi-
 scopus fuerat ordinatus, postea vero
 quorundam criminum convictus, à Pe-
 tro sanctissimo Alexandrinorum Episco-
 po & martyre depositus quidem fuerat,
 sed tamen de positionis sententiæ mini-
 me acquieverat, & Thebaidem ac vici-
 nam Aegyptum tumultu ac perturba-
 tionibus implebat adversus Alexandri-
 num Primatum tyrannidem exercens,
 litteras ad Alexandrinam Ecclesiam scri-

plerunt, de his quæ contra novatorem A
istū decreverant. Sunt autē hujusmodi.

Epistola Synodica.

Sanctæ & magnæ per Dei gratiam A
Alexandrinorum Ecclesiæ, & dilectis fa-
tribus per Ægyptum, Libyam ac Pen-
tapolim constitutis, Episcopi qui Niceæ
congregati magnum & sanctum Conci-
lium celebrarunt, in Domino salutem.

Quandoquidem Deo optimo maxi-
mo, eique charissimo Principe Con-
stantino nos ex diversis civitatibus ac
provinciis congregante, sacra & ma-
gna Synodus Niceæ celebrata est, pro-
fus necessarium duximus ab universo
facto concilio etiam ad vos litteras mit-
ti, ex quibus intelligere possitis quæ-
nam proposita atque examinata, quæ-
nam item decreta ac stabilita sint. Pri-
mum igitur habita est quæstio coram
piissimo Principe Constantino de im-
pietate ac perversitate Arii & sociorum
ejus. Cunctisque suffragantibus, pla-
cuit, ut impia ejus opinio anathemate
damnaretur, verbaque ac nomina blas-
phemiæ plena quibus utebatur, dicens
filium Deum ortum ex nihilo, & fuisse
aliquando tempus cum non esset, &
pro arbitrii libertate eum vitii ac virtu-
tis capacem esse: & creaturam illum
vocans atque facturam. Hæc omnia
anathemate damnavit sanctissima Syn-
odus, opinionis hujus impietatem at-
que amentiam, & verba blasphemiæ
plena, ne audire quidem patienter su-
stinens. Et ea quidem quæ adversus il-
lum gesta sunt, vel comperistis jam, vel
brevi comperturi estis, ne nos insultare
videamur homini, qui scelus sui di-
gnam mercedem recepit. Tantam ve-
ro vim habuit ejus impietas, ut Theo-
nam Marmaricæ & Secundum Ptole-
maidis Episcopum, secum in exitium
pertraxerit. Nam & in istos eadem quæ
in illum lata sententia est. Sed quo-
niam Omnipotentis Dei gratia, pravi-
tate quidem illius opinionis & impie-
tate atque blasphemia, & iis homini-
bus qui in populo antehac pacato tur-
bas ac dissidia concitave aut fuerant,
vos jam liberavit; Meletii vero & eo-
rum qui ab illo ordinati sunt, adhuc re-
liqua erat contumacia: De his etiam
quid statuerit Synodus, vobis signifi-
cavimus fratres charissimi. Placuit igitur,
clementius erga Meletium agen-
te Synodo: Summo enim jure nullam
veniam merebatur: ut is in civita-
te sua maneat, nec ullam habeat aut

ἀπειλὴ τῆς τέττα νεώτεροῦ ἰσχυροῦ ἐνομοθέτησαν,
ἐπὶ ταῦτα.

Συνοδικαὶ Ἐπιστολαί.

Τῆ ἀγία καὶ μεγάλη, χάριτι τοῦ θεοῦ, ἀλεξ-
ανδρείου ἐκκλησίας, καὶ τοῖς καὶ τὴν αἴγυπτον καὶ
λυβίαν καὶ πεντάπολιν ἀγαπητοῖς ἀδελφοῖς, οἱ
ἐν νικαία συνελθόντες καὶ τῶν μεγάλων καὶ
ἀγίων συνόδων συγκατηρήσαντες Ἐπίσκοποι, ἐν
κλειῶ χαίρειν.

Ἐπεὶ δὴ τὸ θεῶ χάριτι καὶ θεοφιλεσά-
τε βασιλεῖος κωνσταντίνου συναγαγόντι ἡ-
μᾶς ἐν διαφόρων ἐπαρχιῶν καὶ πόλεων, ἡ με-
γάλη καὶ ἀγία σύνοδος ἐν νικαία συνελθὼν ἦν,
ἐξ ἀπάσης τῆς ἰερῆς συνόδου, ἀναγκαῖον ἐφά-
νη καὶ πρὸς ὑμᾶς διδοῦσαι γράμματα, ἵνα
εἰδέναι ἔχητε, τίνα μὴν ἐκινήθη καὶ ἐξήλασθη, τί-
να δὲ δόξῃ καὶ ἐκρηθῆναι. πρῶτον μὴν ἐξήλα-
σθη, τὰ καὶ τὴν ἀσέβειαν καὶ τὴν ὁμοίαν ἀ-
ρεῖαν, ἐπὶ τῷ θεοφιλεσάτῃ ἡμῶν βασιλεῖος κων-
σταντίνου. καὶ πᾶσι ψευθεῖσιν ἐδόξαν ἀναθεματι-
σθῆναι τῶν ἀσέβων αὐτῶν δόξαν, καὶ τὰ ῥήματα
καὶ τὰ νοήματα. αὐτῶν τὰ βλάσφημα, οἷς ἐ-
χρητο βλασφημῶν, τὸν ἰόντα θεῶ λέγων ἐξ
οὐκόντων εἶναι, καὶ πρὶν γεννηθῆναι μὴ εἶναι, καὶ
εἶναι πρὸ ὅτε οὐκ ἦν, καὶ ἀνέβη ἐξ οὐκίας
καὶ ἀρεῖας δεικνὸν εἶναι τὸν ἰόντα θεῶ. ταῦτα
πάντα ἀνεθεμάτισεν ἡ ἀγία σύνοδος, ἐδὲ
ὅσον ἀκῶσαι τῆς ἀσέβειας δόξης καὶ τῆς διανοί-
ας καὶ τῶν βλασφημῶν ῥημάτων ἀναχομέ-
νη. καὶ τὰ μὴ καὶ ἐκείνων οἷς τέλει τεύχηκεν,
ἡ ἀκήκοά τε ἡ ἀκῶσαι, ἵνα μὴ δόξωμεν ἐ-
πεμβαίνειν ἀνδρὶ δι' οὐκίαν ἀμαρτίαν ἀξία
τὰ ἐπίχειρα κομισαμένω. τοσῶτον δὲ ἰσχυ-
σεν ἡ αὐτῶ ἀσέβεια, ὡς καὶ ὁμοιωσάσαι
θεωρῶν τὸν διὰ μαρμαρικῆς, καὶ σεκενδρον
τὸν διὰ πτολεμαϊδῶ. τῶν γὰρ αὐτῶν καὶ κείνοι
τεύχηκασι. ἀλλ' ἐπεὶ δὴ ἡ τοῦ θεοῦ χάρις, τὸ μὴ
κακοδόξιας ἐκείνης καὶ τῆς βλασφημίας, καὶ τῶν
πρὸσώπων τῶν τολμησάντων διάσασιν καὶ δι-
αίρεισιν ποιῆσαι ἀδελφῶν εἰρηνευομένων ἀνωθεν λαῶν,
ἡλευθέρωσε τὴν αἴγυπτον ἐλείπετο ἡ καὶ τὴν
πρωπετρίαν μελίαν καὶ τῶν ὑπὸ αὐτῶ χρεῶ-
των ἐνέων, καὶ τὰ ἀπειλόμενα δόξαν ἐπὶ τῆ συν-
όδῳ, ἐμφανίως ὁμῶν ὑμῶν ἀγαπητοῖ ἀδελφοί.
ἐδόξε μὴ ἐν μελίον. φιλανθρωπότερον κι-
νηθείσης τῆς ἀγίας συνόδου καὶ γὰρ τὸν ἀκρίβη
λόγον, ἐδὲ μίαν συγγνώμης ἀξίαν ἡμῶν.

ἐν τῇ πόλει αὐτῆς, ἵνα μηδεμίαν ἐξουσίαν ἔχον
 μήτε παροικίας, μήτε κληρονομίας, μήτε
 ἐν χώρῃ ἢ πόλει τινὶ φιλίαν αὐτῆς τῆς πα-
 τέρους ἐνεκεν, ψιλὸν δὲ τὸ ὄνομα τῆς τιμῆς κε-
 κλημένος. Ἐδὲ δὲ ἡ πόλις αὐτῆς κατὰ τὴν ἐξουσίαν, μυσ-
 τικῶς ἔχει τὴν ἐξουσίαν βεβαίως ἔχον, κοινωμένη
 αὐτῇ τῆς πόλεως, ἐφ' ᾧ τε ἔχον, μὴν αὐτῶν τινὶ
 πικρῶν καὶ λυγρῶν δόξιν ἔχειν, ἢ ἐναντίον ἐξουσίαν
 τῶν ἐκαστῆ παροικίας καὶ ἐκκλησίας ἐξουσίαν ἔχον-
 των, ἡ πόλις αὐτῆς ἐκ συλλεγεμένων ἡμῶν
 ἀλεξάνδρον παροικίας ἐκκλησίας ὡς τῆς πό-
 λεως μηδεμίαν ἐξουσίαν ἐναντίον ἀρεσκομένους
 αὐτοῖς παροικίας, ἢ ἡ πόλις αὐτῆς ὄνομα, ἢ ὁ-
 λως ποιεῖν ἢ χωρὶς τῆς γνώμης τῶν τῆς κα-
 τοικίας καὶ δόξιν ἐκκλησίας ἐπισκόπων τῶν
 ἡ πόλις αὐτῆς. τῆς δὲ χάριτος θεοῦ ἵνα διχαί-
 ῃς ἐναντίον ἐκκλησίας ἐκκλησίας, ἀλλ'
 ἀκλήρωτος ἐν τῇ κατὰ τὴν καὶ δόξιν ἐκ-
 κλησίας ὄνομα, ἐξουσίαν ἔχον καὶ παροικίας
 καὶ ὄνομα ἐκκλησίας τῶν ἀξίων ἐκκλησίας, καὶ
 ὁλως πάντα ποιεῖν ἡ πόλις καὶ θεσμὸν τῶν ἐκ-
 κλησιαστικῶν, εἰ δὲ τινα πῶς συμβαίῃ ἀναπαύ-
 σασθαι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τινὶ καὶ τῶν σωμα-
 ναίων ἐν τῇ πόλει τῆς τετελεσμένης, τῆς
 ἀρχῆς παροικίας, μόνον εἰ ἀξιοφάνους
 καὶ ὁλοκαίρως, συνεπιψηφίζοντες αὐτοῖς ἐκ
 ἐπισκοπῆς, ἢ τῆς κατὰ τὴν ἀλεξάν-
 δρείας ἐπισκοπῆς. τῆς δὲ πόλεως μὴ ἀλλοῖς ἀπασί
 συνεχωρηθῆναι ἐπὶ τῆς μελέτης προσώπων, ἐκ-
 πταῦτα ἔδοξε, διὰ τὴν ἀνεκὰ ἐν αὐτῇ ἀταξί-
 αν, καὶ διὰ τὸ πρὸς χάριτος καὶ προπέτες τῆς γνώμης
 ἵνα μηδεμίαν ἐξουσίαν ἐναντίον αὐτῶν δοθῆναι,
 ἀνθρώπων δυνάμενος πάλιν αὐτοῖς ἀταξί-
 ας ποιῆσαι. ταῦτα ἐστὶν τὰ ἐξουσία καὶ διαφέ-
 ρον αὐτῶν, ἐπὶ τῇ ἀκλήρωτος ἐκκλησίας ἀλεξ-
 ανδρείων. εἰ δὲ τι ἄλλο ἐκαστῶν, ἢ ἐδοξάμεθα
 δὲ, συμπάροικίας, ἢ κληρονομίας καὶ τιμῶν ἐκ συ-
 λλεγεμένων καὶ ἀδελφῶν ἡμῶν ἀλεξάνδρους, αὐτοῖς
 παρὼν ἀκριβέστερον ἀνοίσθη πρὸς ὑμᾶς, ἀτε δὲ
 ἐκείνους καὶ κοινῶς τῶν γεγενημένων τυχε-
 νων διαγελίζομεθα ἢ ὑμᾶς ἐπὶ τῆς συμ-
 φωνίας τῆς ἀκλήρωτος ἡμῶν πάσης, ὅτι ταῖς ὑ-
 μετέρας διχαίς καὶ ὁλοκαίρως ἐπὶ τὸ μέρος,
 ὡς ἐπὶ πάσης τῆς πόλεως ἀδελφῶν, τῆς δὲ πρὸ-
 τερον μὴ ποιεῖν ἀσύνφωνα ἑωμαίους καὶ
 ὑμῶν καὶ πᾶσι τοῖς ἐξ ἐκκλησίας φυλάττειν τὸ
 πάχος, ἐκ τῆς δόξιν ἡμῶν ἀκλήρωτος καὶ ἡμῶν

manus imponendi, aut eligendi, pote-
 statem; nec hujus rei causâ aut in vico
 aut in urbe ulla compareat, sed nudum
 honoris sui nomen retineat. Si vero qui
 ab ipso constituti sunt, sanctiore ordi-
 natione confirmati, ad communio-
 nem admittantur ea lege, ut honorem
 quidem ac ministerium suum retine-
 ant: secundo tamen semper loco sint ab
 iis omnibus, qui in unaquaque par-
 te & Ecclesia versantur, à charissimo col-
 lega nostro Alexandro prius ordinati.
 Adeo ut his quidem nulla facultas sup-
 petat, quos visum fuerit eligendi, aut
 nomen cujuscumque suggerendi, aut o-
 mnino quidquam gerendi sine consen-
 su Episcopi Catholice Ecclesie qui A-
 lexandro subjectus est. Illi vero qui
 Dei iuvante gratia vestrisque precatio-
 nibus, nullo unquam in schismate de-
 prehensi sunt, sed in Catholica & Apo-
 stolica Ecclesia absque labe ulla perse-
 verant, potestatem habeant eligendi, &
 proponendi nomina eorum qui in cle-
 rum eligi meruerint; cuncta denique
 peragendi juxta legem & sanctionem
 Ecclesie. Quod si quempiam eorum
 qui in Ecclesia censentur, diem suum
 obire contigerit; tum in defuncti locum
 atque honorem provehantur, ii qui nu-
 per adsciti sunt, modo digni videantur,
 & modo populus eos eligat, suffragan-
 te nihilominus plebisque judicium
 confirmante, Alexandrinæ urbis Epi-
 scopo. Et aliis quidem omnibus id
 concessum est. De Meletio vero ob pri-
 stinam ejus contumaciam, & ob teme-
 rarium ac præceps hominis ingeni-
 um, aliter placuit decernere, ne pote-
 stas auctoritasque ulla tribuatur homi-
 ni, qui easdem rursus turbas excitare
 possit. Atque hæc sunt quæ ad Ægy-
 ptum, & ad sanctissimam Alexandri-
 norum Ecclesiam privatim pertinent.
 Si quid autem præterea, præsentem Do-
 mino & charissimo collega ac fratre no-
 stro Alexandro, sanctum ac definitum
 est; id ipse vobis accuratius referet,
 quippe qui gestorum auctor ac parti-
 ceptus existat. Nuntiamus præterea vo-
 bis de concordia sanctissimi Paschæ;
 hoc etiam negotium, precibus vestris
 adjuvantibus, feliciter confectum fuisse,
 cunctosque qui in Oriente sunt fra-
 tres, qui antea cum Romanis & vobis-
 cum, & cum omnibus jam inde ab ul-
 tima antiquitate Pascha observantibus
 minime consentiebant; deinceps vo-
 biscum esse celebraturos. Vos ergo

lati atque hilares ob felicem rerum eventum, & ob communem omnium pacem atque concordiam, & quod hæresis omnis penitus excisa est, majore cum honore ac benevolentia collegam nostrum vestrumque Episcopum Alexandrum excipite; qui & sua præsentia maximam nobis attulit voluptatem, & in tam provecta ætate plurimum laboris sustinuit, ut pax inter vos restitueretur. Orate etiam pro nobis omnibus, ut quæ recte constituta sunt, firma permaneant per Dominum nostrum Jesum Christum; facta ut credimus juxta beneplacitum Dei Patris in sancto Spiritu, cui gloria in cuncta secula, Amen.

Trinitas consubstantialis & æterna.

Ac Divinus quidem ille Antistitum cœtus hanc Meletii morbo medicinam adhibuit. Manserunt tamen in hunc usque diem reliquæ quædam illius vesaniæ. Suntque adhuc illis in locis quædam Sodalitia Monachorum, qui & sanam fidei doctrinam minime amplectuntur, & in vivendi ratione novis quibusdam studiis atque institutis utuntur; quæ cum Samaritanorum ac Judæorū stupore consentiunt. Scripsit etiam Maximus Imperator ad Episcopos qui ad Concilium venire non potuerant, de rebus in eo gestis certiores eos faciens. Quam quidem epistolam huic historia inserere, operæ pretium duxi, utpote qui pium ac Deo dicatum Imperatoris animum perspicue demonstraret.

CAP. X.

Epistola Imp. Constantini ad Episcopos, qui Synodon non interfuerant, de his qua decreta erant in Concilio.

Constantinus Augustus Ecclesiis.

CUM ex prospero Reipublicæ statu compertum haberem, quanta tuisset erga nos Omnipotentis Dei benignitas; in hoc præcipue mihi elaborandum esse existimavi, ut à sanctissimis Ecclesiæ catholicæ populis una fides, sincera charitas, & consona erga Omnipotentem Deo religio servaretur. Sed quoniam fieri non poterat, ut ea res firme ac stabiliter constitueretur, nisi omnibus Episcopis, vel certe plurimis eorum in unum congregatis, singula quæ ad sacratissimam religionem pertinent, disceptata prius fuissent: hanc ob causam coactis quam fieri potuit, plurimis Sacerdotibus, me

Α ἔν Ἰη τοῖς κατ' ὄνομασι, καὶ ἐπὶ τῇ κοινῇ εἰρήνῃ καὶ συμφωνίᾳ, καὶ ἐπὶ τὰ πάσα ἀίρεσιν ἐκκοπῆναι, ἀποδέξασθε μὲν μείζονα τιμῆς ἑπλείονα ἀγάπης τὸν συλλήγεργόν ἡμῶν ἐπίσκοπον Ἰὺμῆν ἀλέξανδρον, τὸν δι' Ἐφραίμῃ ἡμᾶς τῇ παρυσίᾳ, καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ἡλικίᾳ ἴσῃ τὸν πόνον ἕως ἀνάτα, ὑπερτὸ εἰρηνοδοῦσαι τὰ παρ' ὑμῶν. ὁχεθε δὲ καὶ ὑπερ' ἡμῶν ἀπάντα, ἵνα τὰ καλῶς ἐχόν δόξατα, βέβαια ἰσθῶν διὰ τὸ κρεῖτε ἡμῶν ἰσῆ χειρῶν, καὶ δι' ὁδοίαν γενηθῆναι, ὡς γε πεπευκάμεν, τὸ θεῶν καὶ πατρὸς ἐν πνεύματι ἀγίῳ ὡς ἡ δόξα εἰς εὐδαιμόναιας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

Ἡ τελευτὴ ὁμοῦ καὶ αἰδίου. Ὁ μὴν δὲ θεῶν ἐκείνων τῶν δευτέρων ὁμιλος, ταύτῃ τῇ νόσῳ μελέει τῷ θεράπειαν προσήνεγκε. μεμῆρκε δὲ ὁμοῦ μέχρι καὶ τήμερον, τῆς ἐκείνης παρρησίας τὰ λείψανα. καὶ εἰσὶν ἐν ἐκείνοις γε τοῖς χωρίοις μοναχῶν τινα συστήματα, ἔτε τοῖς ὑγίαινοι περὶ ὁδοίαν δόγμασι, καὶ ἐπὶ τῶν πολλῶν κενῶν τισὶν Ἰη ἰδύμασι κεχρηθῆναι, τῇ Ἐμαρτῆν καὶ ἰσθαίων φρενολαβείᾳ συμβαίνουσι. ἐπέσειλε δὲ καὶ βασιλεὺς ὁ μέγας, εὐδαιμόναια μὴ διωθῆναι τῶν Ἰη ἰσοκώπων τὰ πεπευκάμενα διδάσκων καὶ προὔργων νεόμικα καὶ ταύτῃ ἐνθεῖναι τῇ συγγραφῇ τῷ ἐπιστολῶν, τῆς τὸ γεγραφένου ψυχῆς τὸ θεοφιλεῖς Ἐφραίμ ἐκδιδάσκουσαν.

Κεφ. ι.

Ἐπιστολὴ τῷ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ πρὸς τὸς ἀπολειφθέντας ἐπισκόπους, περὶ τῶν ἐν τῇ συνόδῳ τυποδόντων.

Κωνσταντίνος σεβαστὸς ταῖς ἐκκλησίαις.

Πεῖραν λαβὼν ἐκ τῶν κοινῶν διπραξίας, ὅσην τὸ θεῖον δυνάμειος πέφυκε χάρις, τὸν πᾶσαν ἐκείνων ἐκεῖνα εἶναι μοι προσήκειν σκοπὸν, ὅπως ὡς τῶν μακαριωτάτοις τῷ καθολικῆς ἐκκλησίας πληθεσι, πῆσι μία καὶ εὐκρινῆς ἀγάπη, ὁμογνώμων τὸν πᾶσαν κεαλήθῃ θεὸν ἐυσέβεια τηρήσῃ. ἀλλ' ἐπεδὴ τὸ ἐτέρως ἐχ' ὅσον τὸ ἀκλινη καὶ βεβαίαν τάξιν λαβεῖν, εἰ μὴ εἰς ταῦτον πάντων ὁμοῦ, ἢ τῶν γένων πλῆθον ἐπισκόπων σιωλθόντων, ἐκάσθῃ τῶν προσηκότων τῇ ἀγλαίᾳ θρησκείᾳ διακρισις γήμοιο. τέτα ἐνεκεν πλείων ὅσων σιωαθεγι

ἴεν-

δένων κ' αὐτὸς ἢ καθάπερ εἰς δεξιῶν τυγχά. ^A
 νων, συμπαρῶν. ἔ γδ δρησταιμὼν ἀν ἐφ' ὧ
 μάλιστα χαίρω, συνθεράπων ὑμέτερος πεφυ-
 κέναι. ἀχρὶ τοσάυτ' ἀπαύα τ' προσωκίσης τε-
 τύχηκεν δεξιῶσεως, ἀχρὶς ἔη τῶ πάντων ἐφό-
 ρηθεῖ δ' εὐκτα γνώμη παρὸς τὴν τῆς ἐνότη-
 τος συμφωνίαν εἰς φῶς παρήχθη, ὡς μηδ' ἐν
 ἐπ' παρὸς διχόνοιαν ἢ πίσεως ἀμφισβήτησιν
 ὑπολέπεσθαι. ἐντα καὶ παρὶ τῆς ἀγιοπάτης τῆ
 πάχα ἡμέρας ἡρομένης ζήσεως, ἐδοξε
 κοινῇ γνώμη καλῶς ἔχθαι, ἔπι μίας ἡμέρας
 πάντας ἐδὲ ἀπαύαχ' ἐπιελείν. τί γδ ἡμῖν
 κάλλιον, τί ἢ σεμνότερον ὑπάρξει δυνήσασθαι, ^B
 πρὶ τὴν ἐορτὴν ταύτην, παρ' ἧς τὴν τῆς ἀθανα-
 σίας εἰλήφασκεν ἐλπίδα, μιᾶ τὰξί κ' Φανερά
 λόγῳ παρὰ πᾶσιν ἀδιαπίπτως φυλάττεσθαι.
 κ' πρῶτον μὲν, ἀνάξιον ἐδοξεν ἐν αὐτὴν ἀγιο-
 πάτην ἐκείνην ἐορτῆν, τῇ τῶν ἰσδαίων ἐπομέ-
 νης συνθεῖα πληρῶν, οἱ τὰς ἐαυτῶν χεῖρας
 ἀθεμίτω πλημμελήματι χεράνας, εἰκότως
 τὰς ψυχὰς οἱ μισροὶ τυφλώθησιν. ἔξετι γδ
 τῆ ἐκείνων ἐδνας διποληθεῖν, ἀληθεσέερα
 τὰξί καὶ ἐκ πρώτης τῆ πάχης ἡμέρας μέχει
 τῆ παρόλης φυλάττασθαι, κ' ἐπι τὰς μέλλον-
 τας αἰῶνας τὴν τῆς ἐπιήρησεως ταύτης συμ-
 πληρῶσιν ἐγίνεσθαι. μηδ' ἐν τοίνυν ἔσο ἡμῖν κοι- ^C
 νὸν μὲν τῆ ἐχθίστη τῶν ἰσδαίων ὄχλη. εἰλήφα-
 μιν γδ παρὰ τ' σωτήρος ἐτέραν ὁδόν. παρὸς κείναι
 δρόμος τῆ ἱερῶτατῆ ἡμῶν θρησκεία κ' πρέπων,
 κ' νόμιμο. τῆς συμφωνίας ἀνὴλα μισροὶ
 μισροὶ, τῆς ἀχρὸς ἐκείνης ἐαυτῶν συνειδήσεως
 ἀποσπαστῶν ἀδελφοὶ τιμιώτατοι. ἐστὶ γδ
 ὡς ἀληθῶς ἀτοπώτατον, ἐκείνας ἀυχεῖν, ὡς
 ἀεὶ παρὸς τῆς αὐτῶν διδασκαλίας ταῦτα
 φυλάττειν ἐκ εἰρηρῆκανοί. τί ἢ φρενεῖν ὀρθόν
 ἐκείνοι δυνήσασθαι, οἱ μὲν τὴν κυριοκτοῖαν ἐκεί-
 νη ἐκείνας τῶν φρενῶν, ἀγνοίαν ἐλογισμά-
 τινι, ἀλλ' ὀρμὴ ἀκαταχέτω, ὅπως ἀν αὐτῶν ἢ ^D
 ἐμφύλιος αὐτῶν ἀπάγη μαρτία. ἐκείθεν τοίνυν
 καὶ τῆ τῶ μέρε τὴν ἀλήθειαν ἐχόρωσιν, ὡς
 αἰετ' ἐτόπλεισον αὐτῶν πλανωμένους, ἀνὴ τῆς
 προσωκίσης ἐπανορθώσεως, ἐν τῶ αὐτῶ ἐτῆ
 δάτερον τὸ πάχα ἐπιελείν. τίνος ἐν χάρειν
 τῆ τοῖς ἐπομέσθαι, οἱ δὲ ἐν πλάνῳ νοσεῖν ὡ-
 μαλοῖσθαι. δάτερον γδ τὸ πάχα ἐν ἐνὶ ἐνιαυ-
 τῶ, ἐκ ἀν ὅτε ποιεῖν ἀνεξοίμεθα. ἀλλ' εἰ κ'
 ταῦτα μὴ πρέκεισο, τὴν ὑμείρεαν ἀσχνοίαν

quoq; tanquam uno ex vobis presente:
 neq; enim negaverim id quo maxime
 exulto, conservum me vestrum esse:
 cuncta competenti examine eous que
 discussa sunt, donec inspectori omni-
 um Deo accepta sententia, ad unitatis
 concentum proferretur in lucem: Ita
 ut nullus disensioni, nullus controver-
 sie de fide locus amplius relinqueretur.
 Ubi cum de sanctissimo etiam Pasche
 die qua situm fuisset, communi omni-
 um sententia decretum est, eam festi-
 vitate uno eodemq; die ab omnibus
 ubiq; celebrari oportere. Quid enim
 pulchrius, quid honestius nobis esse
 possit, quam ut hæc festivitas, à qua
 spem immortalitatis accepimus, uno
 eodemq; ordine & certa ratione ab om-
 nibus inoffense observetur? Ac pri-
 mum visum est omnibus rem esse pror-
 fus indignam, ut in sanctissimæ hujus
 solennitatis celebratione consuetudi-
 nem Judæorum sequeremur. Qui cum
 manus suas nefario scelere contamina-
 rint, merito impuri homines cæcitate
 mentis laborant. Quippe rejecta illo-
 rum consuetudine, possumus rectiori
 ordine, quem à primo passionis die ad
 hæc usq; tempora servavimus, ad futu-
 ra etiam secula hujus observantiæ ri-
 tum propagare. Nihil ergo nobis
 commune sit cum inimicissima Judæo-
 rum turba. Aliam enim viam à Serva-
 tore accepimus. Propositus est sacrati-
 ssimæ religioni nostræ cursus legiti-
 mus & honestus. Hunc unanimi con-
 sensu retinentes, ab illa turpissima so-
 cietate & conscientia nos abstrahamus,
 fratres charissimi. Est enim profecto
 absurdissimum, quod illi magnifice ja-
 ctant, nos absque ipsorum magisterio
 hæc commode observare non posse.
 Quidnam vero illi recte sentire possint,
 qui post necem Domini; post illud par-
 ricidium mente capti; non ratione
 sed præcipiti impetu feruntur, quocun-
 que innatus furor ipsos impulerit. Hinc
 est quod ne in hac quidem parte veri-
 tatem ipsam perspiciunt: adeo ut à
 convenienti emendatione longissime
 aberrantes, uno eodemque anno duo
 Paschata celebrent. Quid ergo est cur
 istos sequamur, quos constat gravissi-
 mo erroris morbo laborare? Nam uno
 eodemque anno geminum Pascha fa-
 cere, nunquam profecto sustinebimus.
 Verum etiamsi ea quæ dixi minime
 suppetere, vestra tamen solertia est,
 id curare omnibus modis atq; optare,

ne sanctitas animarum vestrarum, in ullius rei similitudine, cum nequissimorum hominum moribus sociari & commisceri videatur. Illud præterea considerandum est, nefas esse ut in tanti momenti negotio, & in hujusmodi religionis solemnitate, dissensio reperitur. Unum enim libertatis nostræ festum diem, hoc est, diem sacratissimæ passionis, Servator noster nobis reliquit: unamque esse voluit Catholicam Ecclesiam. Cujus membra licet variis locis dispersa sint, uno tamen spiritu, Dei scilicet voluntate, foventur. Consideret, quæso, vestræ sanctitatis solertia, quam grave sit & indecorum, iisdem diebus alios quidem jejuniis intentos esse; alios vero convivia celebrare: & post dies Paschæ, alios quidem in festivitibus & animorum remissione versari, alios vero definitis vacare jejuniis. Hoc itaque convenienti emendatione corrigi, & ad unam eandemque formam redigi, Divina vult providentia, quemadmodum omnes meo quidem iudicio intelligitis. Proinde cum hoc ita emendari oporteret, ut nihil nobis commune esset cum illorum Domini interfectorum & parricidarum consuetudine; cumque hic ordo decentissimus sit, quem omnes tam Occidentalium, quam Meridionalium & Septentrionalium orbis partium Ecclesiæ, ac nonnullæ quoque Orientalium servant: idcirco id equum rectumque esse omnes judicaverunt, quod & vobis placiturum esse spondi; ut scilicet quod in urbe Roma, perque omnem Italiam, Africam, Ægyptum, per Hispaniam, Gallias, Britannias, Libyas; per universam Achaiam; per Asianam & Ponticam diœcesin; per Ciliciam denique; concordis sententia observatur, id vestra quoque prudentia libentibus animis amplectatur. Illud D

A
ἐχρῶν καὶ διὰ σπευδῆς ἐδὶ ἐυχῆς ἔχον πάντες, ἐν μηδ' ἐνός ὁμοιώματι τὸ καθ' ἑαυτὸν τῆς ὑμετέρας ψυχῆς κοινωνεῖν δοκεῖν ἀνθρώπων ἔδεισε παγκάκων. πρὸς τέτοις κακίαις παρέσι συνορεῖν, ὡς ἐν ἰσχυρῶ πρᾶγματι ἐτοιμασθε θρησκείας ἐορτῆ διαφωτίαν ὑπάραχον, ἐς τὴν ἀθέμιτον μίαν γὰρ ἡμῶν τῆς ἡμετέρας ἐλθούθειας ἡμέραν, τρέψετε τὴν ἑαυτῶν πατέρα, ὁ ἡμέτερος παρέδωκε σωτήρα. μίαν εἶναι τὴν καθολικὴν αὐτῆς ἐκκλησίαν βεβέλην. ἢς εἰ καὶ τὰ
B
μάλισα, εἰς πολλὰς τε καὶ διαφορὰς τόπας τὰ μέρη διήρηται, ἀλλ' ὁμοῦ ἐν πνεύματι, τρέψετε τὸ θεῖον βεβέληται θάλασσῃ. λογισάτω ἡμεῖς τὴν ὑμετέρας ὁσιότητος ἀρχινοῖα, ὅπως ἐστὶ δεινόν τε ἐἀπρεπὲς, καὶ τὰς αὐτῶν ἡμέρας, ἑτέρας μὴ ταῖς νηστείας (χολάζειν, ἑτέρας δὲ συμπόσια συνελθεῖν. καὶ μὴ τὰς ἑαυτῶν ἡμέρας, ἀλλὰ μὴ ἐν ἐορταῖς καὶ ἀνεύσειν ἐξέλασσας, ἀλλὰ τὰς ἑορτῶν μέρας ἐκ δευτέρου νηστείας. διὰ τὸ γὰρ, τὸ προσηκόντος ἐπαγορεύσεως ψυχῶν καὶ πρὸς μίαν διαλύπωσιν ἀγαθῶν τῶν, ἡθεῖα πρὸς οἰκονομία βεβέληται, ὡς ἐγὼ εἶπα ἡμεῖς ἡμεῖς συνορεῖν. ὅθεν ἐπειδὴ τὸ ἕτος ἐπαγορεύσας
C
πρὸς ἡμεῖς, ὡς μηδ' ἐν μὴ τῶν παροικούντων τὸ κυριότητων ἐκείνων εἶναι ἡμῶν κοινόν, ἐστὶ τὸ ἑξὶς ἐυπρεπὲς, καὶ ἀπάσαι αἱ τῶν δουλικῶν τε καὶ μεσημεριῶν καὶ δροσίων τῆς οἰκουμένης μερῶν ὡς ἀφύλακτα ἡμεῖς ἐκκλησίαι, καὶ τινες τῶν καὶ τὴν ἐὼν τόπων. ὡς ἐνεκεν Ἰππὶ τὸ παρόντος καλῶς ἔχον ἀπαλλῆξ ἡμεῖς, καὶ αὐτὸς ἡμεῖς ἡμεῖς ἀρχινοῖα δροσίων ὑπερχομένη, ἢ ὅπως δ' ἀν καὶ τὴν Ῥωμαίων πόλιν, Ἰταλίαν τε καὶ ἀφρικὴν ἀπασαν, αἰθιοπῶν, ἰσπανίας, γαλλίας, βρετανίας, λιβύας, ὅλην τὴν ἐλλάδα, ἀσσανὴν τε διοικήσω καὶ ποικίλῃ, καὶ κελικίαν, μιᾶ καὶ συμφώνῳ φυλάτῃ ἡμεῖς, ἀσμένως τὸ ἕτος καὶ ὑμετέρας πρὸς δὲ ἡμεῖς συνείσοις. λογισαμένη ὡς ἐμόνον πλείων ἐστὶν ὁ τῶν καὶ ὅθεν προσηρημένους τόπας ἐκκλησιῶν ἀριθμὸς, ἀλλὰ ἐὼς τὸ μάλισα κοινῆ πάντας ὁσιότητος βεβέληται, ὅπως καὶ ὁ ἀκριβὲς λογισμὸς ἀπαλλῆξ δοκεῖ, καὶ εἰ μίαν μὴ τὴν ἰσραηλίων Ἰσραηλίας ἔχει κοινωνίαν. ἵνα ἡ τὸ κεφαλαῖον ἐσὶν ὁμοῦ εἶπω, κοινῆ πάντων ἡμεῖς κείσθ, τὸν ἀγνώστῳ τῶν πατέρα ἐορτῆν μιᾶ καὶ τῆ αὐτῆς ἡμέρας συνελθεῖσθ. εἰ δὲ γὰρ πρὸς ἐπὶ ἐν τοσαύτῃ ἀγιότητι εἶναι τινὰ διαφορεῖν, καὶ κάλλιον ἐπειδὴ τῆ γνώμη ταύτη,

ἐν ᾧ ἐδεμίαι ἐσὶν ἀλλοθείας πλάνης καὶ ἀμαρ-
τημάτων ἑπιμιξία. τῶντων ἔτω σοι χάριον, καὶ
ἀσμένως δέχεσθε τὴν ἐράνιον χάριν ἡ θείαν
ὡς ἀληθῶς ἐν ὁλοκλήρῳ. πάντες γὰρ ὅτι δ' ἂν ἐν τοῖς
ἀγίοις τῶν Ἐπισκόπων συνεδρῶσι προσηύχῃται,
τὸτο πρὸς τὴν θείαν βελήσιν ἐχρήτην ἀναφο-
ρῶν. διὸ πάντοτε ἀγαπητοὶς ἡμῶν ἀδελφοῖς
ἐμφανίσαιτες τὰ πρὸς ἐγράμματα ἡδὴ καὶ τὸν
πρὸς ἐρημίον λόγον, καὶ τὴν πρὸς ἀλήθειαν τῆς
ἀγιωτάτης ἡμέρας, ἵνα δέχεσθε αὐτὴ καὶ δια-
τάξιν ὀφείλετε. ἵνα ἐπειδὴ πρὸς τὴν πάλαι
μοι ποθεμένην τῆς ἡμέρας διαθέσεως ὄψιν
ἀφίκαμαι, ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τὴν ἀγίαν
μεθ' ἡμῶν ἐρῶν Ἐπιπέλασσαν δυνήσῃ, καὶ πάν-
των ἕνεκεν μεθ' ἡμῶν ἐνδοκίσω, σωσῶν τὴν
διαβολικῶν ὁμότητα ἵνα τῆς θείας διωά-
μεως διὰ τῶν ἡμετέρων πρᾶξεων ἀνηρημέ-
νῳ, ἀκμαζέσης πανταγὰ τῆς ἡμέρας πί-
σεως καὶ εἰρήνης καὶ ὁμοιοῦς. ὁ θεὸς ἡμᾶς δια-
φυλάξεν ἀγαπητοὶ ἀδελφοί.

Κεφ. ια΄.

Περί τῆς σιτηρεσίᾳς τῆς τῶν ἐκκλησιαστικῶν χορηγιῶν, καὶ
τῆς ἀλλοτρίᾳς τῆς βασιλείας ἀρτίᾳς.

Τὰτα μὲν τοῖς ἀπολεφθεῖσιν ἐπέσειλε.
ἔδῃ ἡ σωεληλυθότας, ὀκτωκαίδεκα δὲ
ἦσαν καὶ πεντακῶσι, πολλοὶς μὲν ἐφιλοφρονή-
σατο καὶ λόγοις καὶ δώροις, πολλὰς δὲ σιβάδας
ἐν ῥεπιδῆναι κελύσας, καὶ ταῦτ' ὅντας ἐν ἰσῆσιν
ἀπαντας ἔδῃ μὲν ἀξιώσεως ὁμοῦρα πείρας
λαβῶν, ἔδῃ δὲ ἄλλας διελῶν εἰς τὰς ἄλλας.
θεασάμενος δὲ τῶντων ἔδῃ θεσίως ὀφθαλμοῖς
ἐκκεκομμένως, καὶ ματῶν ὡς τὸ πρὸς τὴν ἐυσέ-
θειαν ἐδραῖον τῆς πάσης ἐγένετο πρὸς ἕνον, τὰ
χεῖρη τοῖς τεύμασι πρὸς ἐννοχεν, ἐλκυσθῆναι
ἐκείτην τῆς φιλήματι τὴν ἐυλογίαν πισθῶν.
πῶρας δὲ τῆς συμποσίε λαβόντος, ἔτερεα πάλιν
αὐτοῖς πρὸς ἐννοχεν δῶρα. καὶ μένοι καὶ γράμ-
ματα πρὸς ἔδῃ τῶν ἐδῶν προσεδύοντες δὲ
δῶκεν ἀρχίας, καὶ ἐκάστω πόλιν χορη-
γείας παρεγγύων ταῖς αἰ παρθένοις καὶ χήραις,
καὶ τοῖς ἀφικνωμένοις τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ, ἐτήσια
σῆψεία, φιλομῖα μᾶλλον ἢ χρεία ταῦτα
μερίστας. τῶντων τὸ τρίτη μέρος, μέχρι καὶ
τῆμερον χορηγεῖται, ἰσλιανὲ μὲν τῆς δυσε-
βῆς πάντα καθάπαξ ἀφελόμενος. τῆ δὲ μετῆ
ἐκείνων, τὰ νῦν χορηγεῖται πρὸς ἀρχίας τῆναι
προσέλαχότ' ὁ γὰρ λιμὸς ὀλίγῳ ἐποίησεν τότε

A
errotis scelerisque locietas atq; com-
munio. Quæ cum ita sint, cælestem
gratiam & plane divinum mandatum
libenter suscipite. Quidquid enim in
sanctis Episcoporum conciliis geritur,
id omne ad divinam referendum est
voluntatem. Quamobrem ubi ea quæ
gesta sunt, dilectis fratribus nostris in-
timaveritis, supradictam rationem &
sanctissimi diei observantiam suscipere
& constituere debetis; ut cum in dile-
ctionis vestræ conspectum jam pridem
à me desideratum venero, uno eo-
demq; vobiscum die sanctam festivitatem
peragere possim; utque de omni-
bus unâ vobiscum gaudeam, cernens
diaboli crudelitatem Divinâ potentîâ,
nobis operam navantibus esse sublatam;
florente ubique terrarum vestra
fide, & pace atque concordia. Deus
vos setvet fratres charissimi.

CAP. XI.

De annoniis quas Ecclesiis tribui iussit: & de
aliis Imperatoris virtutibus.

ET hæc quidem absentibus Impera-
tor scripsit. Eos vero qui Nicæam
conveniant: erant hi trecenti decem
& octo Episcopi: tum verbis, tum mun-
eribus humanissime excepit. Cumq;
stibadia plurima parari iussisset, cunctis
simul epulum præbuit: præcipuos qui-
dem suæ ipsius mensæ adhibens, reli-
quos vero in alia stibadia distribuens.
Et cum dextros oculos quibusdam ef-
fossos videret, competissetque eos ob
constantiam fidei istud supplicium
pertulisse, labra vulneribus admovit,
hinc se benedictionem percepturum
esse confidens. Finito deinde convi-
vio, alia rursus eis præbuit munera.
Litteras quoque ad provinciarum Re-
ctores dedit, quibus mandabat, ut per
singulas civitates virginibus ac viduis,
& iis qui divino ministerio erant con-
secrati, annona quotannis præberetur:
ex sua potius liberalitate quàm ex usi
ac necessitate, modum annonarum
definiens. Harum pars tertia nostrâ
quoque ætate Ecclesiis præbetur. Nam
cum impius Julianus omnes illas anno-
nas ademisset, successor ejus eas quæ
nunc erogantur, præberi iussit. Et
enim fames eo tempore, illationis tri-
butariæ modum imminuerat. Quod
si modus annonæ, qui tunc erogaba-
tureo, qui nunc præbetur, triplo major

fuit, quivis ex eo perspicere facile potest Imperatoris magnificentiam. Sed neq; istud silentio prætereundum puto. Quidam jurgis ac simularibus dediti, nonnullos Episcoporum accusaverant, & accusationum libellos Imperatori obtulerant. Eos ille cum ante restitutam concordiam accepisset, in unum fasciculum colligavit, & annulo suo obsignatos servari præcepit. Postea vero cum pacem inter Episcopos composuisset, prolatos in medium libellos coram ipsis exussit, jurejurando affirmans, nihil eorum quæ scripta essent, à se lectum fuisse. Nefas enim esse ajebat, ut Sacerdotum delicta ad vulgi notitiam pervenirent, ne populus offendiculi occasionem inde arripens, licentius ad flagitia prorumperet. Istud quoq; adjecisse dicitur: Se si Episcopum adulterium perpetrantem oculis suis videret, illegitimum facinus paludamento suo obtecurum esse, ne hujus facinoris spectaculum ipsis spectatoribus noxium esset. Cum igitur Episcopus hoc modo admonisset, & ejusmodi honore affecisset; ut ad suum quisque gregem redirent, hortatus est. Ego vero Arianorum improbitatis causa, qui non modo communes nostros Patres despiciunt, sed etiam suos ipsorum negant, Eusebii Casariensis epistolam quam ille scripsit de fide, huic operi intextere constitui, quippe quæ illorum vesaniam manifeste convincat. Nam cum Ariani præcipuum honorem ei tribuant, tanquam idem cum ipsis sentienti, iis tamen quæ ab illo scripta sunt, palam contradicunt. Scripsit autem eam epistolam ad quosdam Arianæ opinionis sectatores, qui, ut opinari datur, proditorum cum insimulabant. Verum verba ipsa consilium Scriptoris certius aperiant.

CAP. XII.

Eusebii Casariensis Episcopi epistola, de fide Nicæa exposita.

QUÆ de fide Ecclesiastica in magno concilio Nicæa congregato tractata sunt, ea quidem verisimile est, jam vos aliunde didicisse, fratres charissimi, cum accuratam rerum gestarum narrationem fama plerumque soleat præcurrere. Verum ne istiusmodi rumore res vobis aliter nuntietur quam se habet, necessarium putavimus ad vos mittere,

A τὴν εἰσοφορὴν εἰδὲν χορηγεμένην τριπλάσιον ἢ τὸ τυπικαῦτα ᾧ διαχέειν, ῥάδιον τὴν τῆ βασιλείας μεγαλοφυχίαν τῶ βελομένω καλαμαθεῖν. ἔ μὲν εὐδὲ ἐπέεινο δίκαιον ἠγεῖμαι ᾧ διαχέειν σιγῇ φιλαπεχθήμονες ῥά ἀνδρες, ἐγγράφαντο τῶν ἐπισκόπων τῶν καὶ τῶ βασιλεῖ τὰς ἐγγράφους κατηγορίας ἐπέδοσαν. ὁ δὲ πρὸς τῆς γενημένης ὁμονοίας ταύτας δεξάμενος, εἶτα δεσμὸν ἐπιτεῖς καὶ τῶ δακτυλίῳ σημηνάμενος, φυλαχθῆναι προσέταξεν. ἐπεὶ αὖ τὴν σύμθεσιν ἐργασάμενος, ταύτας κομίσας παρὲν ἰων αὐτῶν κατέκαυσεν, ὁμοιωτικῶς ἢ μὲν μηδὲν τῶν ἐγγεγραμμένων ἀνερωκέναι. ἔ γὰρ ἔφη χρῆναι τῶν ἱερῶν τὰ πλημμελήματα δῆλα γινώσκαι τοῖς πολλοῖς, ἵνα μὴ σκανδαλεπρόφασιν ἐπιτεῖσθαι λαβόντες, ἀδεῶς ἀμαρτάνωσι. φασὶ δὲ αὐτὸν καὶ τὸ δεῖν προδοῖν εἶναι, ὡς εἰ αὐτοῦ ἐπισκοπεύοντος ἀλλοτρίων διορύγιονος γινώσκοντες, συγκαλύψαι ἀντὶ τῆ πορφυρείδι τοῦ ᾧ διανόμως γινόμενον, ὡς ἀντὶ μὴ βλάβῃ οὐδὲ θεωμένους τῶν δρωμένων ἢ ὅψις ἔτω παρανέσας, καὶ τοσαύτης ἀξιώσας τὰς ἱερέας τιμῆς, καλαλαβεῖν ἕκαστον τὴν οἰκίαν παρεχόμενος ποιμῆν. ἐγὼ δὲ τῆς τῶν δρεανῶν ἕνεκα βδελυρίας, οἱ ἔ μόνον τῶν κοινῶν ἡμῖν καθαφρονέσαι πατέρων, ἀλλὰ ἔ τῆς ᾧ φέρους δρενῆσαι, τὴν ἐυσέβειαν τῆ καίσαρῆως ἐπιστολὴν ἣν ᾧ τῆς πίστεως ἐγγράφειν, ἐνθεῖναι βέλομαι τῆ συγγραφῆς τῆς τῶν λύτης ἐλεγχον ἐχρυσαν ἐναεργῆ. τῆτον γὰρ γεραίροῦντες ὡς ὁμόφρονά, τοῖς ᾧ τῆτε γραφεῖσιν ἀντικρὺς ἀντιλέγασιν. γέγραφε δὲ τὴν ἐπιστολὴν πρὸς τινὰς τὰ δρεῖς φρονέσας, προσοσίαν, ὡς εἰκός, ἐγκαλέσας αὐτὰ. δηλοῖ δὲ ἀμεινον τὰ γεγραμμένα τὸν τῆ γεγραφοῦ σκοπόν.

D

Κεφ. 16.

Ἐπιστολὴ εὐσεβίου τῆ καίσαρῆως ἐπισκόπου, καὶ τῆ ἐπιτεῖσθαι ἐν νικαῖα πίστεως.

ΤΑ ᾧ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πίστεως πραγμαθείσθαι καὶ τὴν μεγάλῃ συνοδὸν τὴν ἐν νικαῖα συκροῦνθεῖσαν, εἰκός μὴ ὑμᾶς καὶ ἄλλοθεν μεμαρτάνεσθαι τῆς φήμης προσέχον ὁμοθυμᾶς τὸν ᾧ τῶν πεπραγμένων ἀκερῆ λόγον. ἀλλ' ἵνα μὴ ἐν τοιαύτης ἀκοῆς τὰ τῆς ἀληθείας ἑτεροίως ὑμῖν ἀπαγγέλλῃ,

ἀναγκάως διεπευψάμεθα ὑμῖν, πρῶτον ἂν
μὴν τὴν ὑφ' ἡμῶν προθεθεῖσαν περὶ τῆς πίστεως
γραφὴν ἐπέτα τὴν δ' ἄλλαν, ἡ δὲ ταῖς ἡμέ-
ραις Φωναῖς προδήκας ἐπιδαλόντες ἐν δ' ἐδ' ὠ-
κασί, τὸ μὴν ἐν παρ' ἡμῶν γράμμα ἐπί παρα-
στάθ' θεοφιλεστάτου βασιλέως ἡμῶν ἀναγνω-
σθέν, δι' ἧς ἐχρὴν καὶ δοκίμως λαοφανθῆναι, τῶτον
ἐχρὴ τὸν τρόπον. ἡ ὑφ' ἡμῶν ἐκτεθεῖσα πίστις
καθὼς παρελάβομεν ἀπὸ τῶν προῆμῶν Ἰπ-
σιόπων, ἃ ἐν τῇ πρώτῃ κατηχήσει, καὶ ὅτε καὶ τὸ
λατρὸν ἐλαμβάνομεν, καθὼς διὰ τῶν θείων
γραφῶν μεμαθήκαμεν, καὶ ὡς ἐν αὐτῶν τῶν πρε-
βυτερίῳ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ ἐπισκοπῇ ἐπιστεύομεν τε
ἐδιδάσκομεν, ἕτω καὶ νῦν πισθύνοντες ἡμῶν
ἐραν πίστιν προσαναφρομεν ἐστὶν αὐτῇ. Πισθύν-
οις ἓνα θεόν, πάτερα πάντοτε, τὸν τῶν ἀ-
πάντων ὄρα τῶν ἡ ἀράτων ποιῆσαν, καὶ ἓνα
κύριον ἰσοῦν χριστόν, τὸν ἕθε λόγον, θεόν ἐν θεῶ,
Φῶς ἐν Φῶτι, ζωὴ ἐν ζωῇ, ἡ μόνον ἡμῶν,
πρῶτον τοῦ πάσης τῆς κτίσεως, πρὸ πάντων ἰσῶν
αἰώνων ἐν ἑσὶ πάτρὸς γεννηθῆσαν, δι' ἧς ἐγέν-
ετο πάντα, τὸν διὰ τῶν ἡμετέρων Ἰωσήφου Ἰσρα-
καθ' ἑσὶ ἐν ἀνθρώποις πολιθισάμενον, καὶ
πατέρα, καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, ἃ ἀν-
ελθόντα πρὸς τὸν πάτέρα καὶ ἡξόντα πάλιν ἐν
δόξῃ καὶ αἰῶνι καὶ νεκρῶν. Πισθύνομεν ἃ εἰς
ἐν πνεύμα ἅγιον. Τῶν ἑκατον εἶναι καὶ ὑπάρ-
χον πισθύνοντες, πάτερα, ἀληθινῶς πάτερα, καὶ
ἡ μόνον, ἀληθινῶς ἡ μόνον πνεύμα τε ἅγιον, ἀληθινῶς
πνεύμα ἅγιον, καθὰ καὶ ὁ κύριος ἡμῶν δότος ἑλ-
λων εἰς τὸ κήρυγμα σὺν ἑαυτῷ μαθηταῖς, εἶπε.
πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βα-
πτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τῆς πατρὸς, καὶ τῆς ἡμῶν
καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. ἀλλ' ἡμῶν καὶ διαβεβαιώμε-
θα ἕτως ἐχρὴν, ἃ ἕτως φρονῶν, ἃ πάλα ἕτως
ἐχρὴν κέναι, ἃ μέχρι θανάτου ὑπὲρ ταύτης συν-
ίστασθαι τῆς πίστεως, ἀναθεματίζοντες πᾶσαν ἄ-
θεον αἵρεσιν. Ταῦτα διὰ καρδίας καὶ ψυχῆς
πεφρονκέναι, ἐξ ἑσὶ ἡμῶν αἰῶνι, καὶ νῦν φρο-
νεῖν τε καὶ λέγειν ἐξ ἀληθείας, ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ παν-
τοκράτορος καὶ τῷ κυρίῳ ἡμῶν ἰσοῦ χριστῷ μαρ-
τυρεῖσθαι, ἀφ' ἡμῶν ἐχρὴν καὶ δι' ἀποδείξεως
καὶ παρὰ τὸν ἡμῶν, ὅτι καὶ τῶν παρεληλυθότων
χρόνους ἕτως ἐπιστεύομεν τε καὶ ἐκηρύσομεν.
Ταύτης ὑφ' ἡμῶν ἐκτεθεῖσης τῆς πίστεως, ἕ-
δεις παρὰ τὴν ἀντιλογίαν τόπου. ἀλλ' αὐτός
τε πρῶτον ὁ θεοφιλέστατος ἡμῶν βασιλεύς,

primū quidem eam fidei formulam
quæ à nobis propōita est: deinde alte-
ram, quam Episcopi quibusdam ap-
pendicibus ad nostram adjectis pro-
mulgarunt. Nostra igitur formula,
quæ in conspectu Imperatoris Deo cha-
rissimi lecta, recte ac probe se habere o-
mnibus visa est, sic habet. Fides à no-
bis expōita. Sicut ab antecessoribus
nostris Episcopis accepimus, tunc cum
primis fidei rudimentis instructi, &
cum salutari lavacro tincti sumus: sicut
ex scripturis Divinis didicimus, &
quemadmodum ipsi tum in presbyte-
rio, tum in Episcopali gradu constituti,
& credidimus & docuimus, ita nunc
etiam credentes, fidem nostram vobis
exponimus. Est autem huiusmodi. Cre-
dimus in unum Deum, Patrem omni-
potentem, visibilium omnium & invi-
sibilium Creatorem, & in unum Domi-
num Jesum Christum, Dei Verbum,
Deum de Deo, lumen de lumine, vitam
ex vita, Filium unigenitum, primoge-
nitum omnis creaturæ; ante omnia se-
cula ex Deo Patre genitum; per quem
omnia facta sunt: qui propter nostram
salutem incarnatus est, & inter homi-
nes verſatus: qui passus est & resurrexit
tertia die: ascendit ad Patrem, & ite-
rum venturus est cum gloria, ut vi-
vos judicet ac mortuos. Credimus
etiam in unum Spiritum Sanctum. Ho-
rum unumquemque esse ac subsistere
credentes: Patrem vere Patrem, Filium
vere Filium, & Spiritum Sanctum vere
Spiritum Sanctum: sicut & Dominus
noſter, cum discipulos suos ad prædi-
candum mitteret, dixit: Itē ac docete
omnes Gentes: baptizantes eos in no-
mine Patris & Filii & Spiritus Sancti.
De quibus etiam affirmamus, nos ita
tenere atque ita sentire, & olim ita te-
nuisse, & usque ad mortem ita retē-
turos, atque in hac fide constanter
permanētos esse, omnem impiam
hæresin anathemate damnantes. Hæc
nos omnia sincere atque ex animo
sensisse, ex quo nosmetipsi nosse po-
tuimus, atque etiam nunc sentire &
loqui verissime, coram omnipoten-
te Deo, & coram Domino nostro Jesu
Christo testificamur, parati certissimis
probationibus ostendere & vobis per-
suadere, nos præteritis etiam tempori-
bus ita credidisse atque ita prædicasse.
Cum hæc à nobis fides esset expōita,
nullus erat contradicendi locus. Sed &
Imperator ipse noſter

eam rectissime concepam esse, primus A
 omnium testatus est, atque ita sentire
 se affirmavit, cunctosque hortatus est,
 ut ei assentirentur atque subscriberent,
 utq; in hanc doctrinam omnes conspi-
 rant: una duntaxat voce, consubstan-
 tialis, adjecta. Quam quidem vocem
 ipse quoque interpretatus est, asserens
 non juxta corporis affectiones, consub-
 stantialem dici, neque per divisionem
 aut sectionem quandam Filium ex Pa-
 tre subsistere. Fieri enim non posse, ut
 materię expers, & intellectualis atque
 incorporea natura, corpoream ullam
 affectionem admittat: sed Divinis arca-
 nisque rationibus id esse intelligendū.
 Ac sapientissimus quidem & religiosissi-
 mus Imperator ita tum philosophatus
 est. Episcopi vero occasione vocis illi-
 us, consubstantialis, hujusmodi formu-
 lam conscripserunt. Fides in Concilio
 edita. Credimus in unum Deum Pa-
 trem omnipotentem, omnium visibili-
 um & invisibilium Creatorem. Et in
 unum Dominum Jesum Christum Fili-
 um Dei, genitum ex Patre unicum, hoc
 est, ex substantia Patris: Deum de Deo,
 lumen de lumine, Deum verum de
 Deo vero, genitum non factum: con-
 substantialem Patri, per quem omnia
 facta sunt, quę in celo sunt & in terra.
 Qui propter nos homines, & propter
 nostram salutē descendit, incarnatusq;
 & homo factus est, & passus. Qui resur-
 rexit tertia post die: ascendit ad celos,
 venturus est ut vivos judicet ac mortu-
 os. Et in Spiritum Sanctum. Eos au-
 tem qui dicunt: Fuit aliquando tem-
 pus cum non esset, & antequam gigne-
 retur non erat: vel quod de non extan-
 tibus factus est: aut qui ex altera sub-
 stantia vel essentia dicunt esse Filium
 Dei, aut conversioni mutationique
 obnoxium, anathematizat sancta Ca-
 tholica, & Apostolica Ecclesia. Cū D
 hæc ab illis dictata esset fidei formu-
 la, id quod ab illis dictum erat, ex
 substantia Patris, & consubstantialis,
 non prætermisimus absque examine.
 Hinc igitur varię quęstiones ortę sunt
 & responsiones: & quęnam esset eo-
 rum verborum sententia, accurate ex-
 pendebatur. Et has quidem voces, ex
 substantia, falsi sunt hoc significare:
 Filium quidem esse ex Patre, sed non
 tanquam partem ipsius Patris. Hunc
 sensum ut nos quoque amplectere-
 mur, æquum omnino videbatur, cū

ὀρθότατα φερέχην αὐτῶν ἐμαρτύρησεν ἄνω τῶν
 καὶ ἑαυτὸν φρονεῖν σωωμολογήσας, καὶ ταυτὴν
 οὕτω πάντα συγκαταλίθεως, ὑπογραφεῖν τε
 τοῖς δόγμασι, καὶ συμφρονεῖν τέτοις αὐτοῖς
 παρεκκλησίῳ ἐνός μόνου προσεγραφέντων
 ῥήματι τῆς ὁμοουσίας, ὃ καὶ αὐτὸς ἠρμήνευσε
 λέγων ὅτι μὴ καὶ ζωμάτων πάθη λέγοιτο
 ὁμοουσίῳ, ἕτερον δὲ διαίρεσιν, ἕτερά τινα
 διπομένη ἐκπατρός ὑποσῆσαι. μηδὲ γὰρ δύ-
 ναται τὴν αὐτὴν καὶ νοεράν καὶ ἀσώματον φύ-
 σιν σωματικόν τι πάθος ὑφίστασθαι, θεοῖς ἢ
 καὶ διπορήτοις λόγοις προσηκόντα ταῦτα
 νοεῖν. καὶ ὁ μὴν ζωμάτων ἠρῆν καὶ δισέβεια-
 τῶν βασιλέως, ταῦτα αὐτὰ διεφίλοσόφῃ. ἢ
 ἢ προφάσι τῆς τῆς ὁμοουσίας προσηκόντης, τὴν
 δετὴν γραφὴν πεποιήκασιν. Ἡ δὲ τῆς σωό-
 δω ὑπογραφῆς εἶσα πίστις. Πισθόμεν εἰς ἕνα
 θεὸν πατέρα πάντοκτορα, πάντων ὁρατῶν τε
 καὶ ἀορατῶν ποιητὴν. καὶ εἰς ἕνα κύριον ἰσθῆν
 χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, γεννηθέντα ἐκ τοῦ πα-
 τρός μονογενῆ, τῆς ἑσῆς ἐκ τῆς ἑσῆς πατρὸς,
 θεὸν ἐκ θεοῦ, καὶ φῶς ἐκ φωτός, θεὸν ἐκ θεοῦ ἀ-
 ληθινόν, γεννηθέντα ἐκ τοῦ πατρὸς ὁμοουσίον τῷ
 πατρί δι' ἃ τὰ πάντα ἐγένετο, τὰ τε ἐν τῷ ἔ-
 ρανῶ καὶ τὰ ἐν τῇ γῆ. τὸν δι' ἡμᾶς οὕτω ἀνθρώ-
 πους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόν-
 τα, καὶ σαρκωθέντα, καὶ ἐνανθρωπήσαν-
 τα. παθόντα καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ
 ἀνελθόντα εἰς οὐρανὸν, ἐρχόμενον κεῖναι
 ζῶντος καὶ νεκροῦ. καὶ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα. Τῆς δὲ
 λέγουσας ὅτι ἡν παρὲν ἕτερον, καὶ ἕτερον γεν-
 νηθέντα ἕτερον, καὶ ὅτι ἐξ ἕτερον ἐγένετο, ἢ ἐξ
 ἕτερας ὑποστάσεως ἢ ἑσῆς φάσκουσας εἶναι,
 τρεπτόν ἢ ἀλλοιωτόν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, ἀναθεμα-
 τίζῃ ἢ ἄγία καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλη-
 σία. Καὶ δὴ ταύτης τῆς γραφῆς ὑπὸ αὐτῶν
 ὑπογραφῆς εἶσης, ὅπως εἴρη) αὐτοῖς τὸ ἐκ τῆς
 ἑσῆς τῆς πατρὸς καὶ τὸ τῷ πατρί ὁμοουσίον, ἐκ
 ἀνεξέταστον αὐτοῖς καταλιμπάνομεν. ἐρωτή-
 σεις τοιγαρὲν καὶ διπορήσεις ἐντεθέντες ἀνεκινῆ-
 τοῦ ἑβασανίζετο λόγῳ τῆς διανοίας τῆς εἰ-
 ρηνῶν. καὶ δὴ τὸ ἐκ τῆς ἑσῆς, ὁμολογή-
 τῳ πρὸς αὐτῶν δηλωτικόν εἶναι τῆς ἐκ μὴν ἰσπα-
 τρός εἶναι, καὶ μὴ ὡς μέρος ὑπάρχειν τῆς πατρὸς.
 ταύτην καὶ ἡμῖν ἐδόξεν καλῶς εἶχεν συγκαταλί-
 θεως τῆς διανοίας, τῆς δισέβειας διδασκαλίας

inspirata scriptura istis unquam usata sit A
 vocibus: De non extantibus: & Fuit
 aliquando tempus cum non esset: & ali-
 is quæ ibidem subjiciuntur, vitum est
 nullatenus rationi consentaneum esse,
 ut hæc vel dicerentur vel docerentur.
 Proinde etiam huic recto ac salubri de-
 creto consensus, quippe qui nun-
 quam antea hujusmodi vocibus uti
 consuevissemus. Quin & istud, prius-
 quàm gigneretur non erat, anathemate
 damnare haud incongruum duximus,
 eo quod apud omnes in confesso sit, il-
 lum esse Filium Dei etiam ante corpo-
 ralem nativitatem. Jam verò Imp. no-
 ster Deo Charissimus ratiocinando ad-
 struebat, etiam secundum divinam i-
 psius generationem illum esse ante om-
 nia secula. Nam priusquam actu gi-
 gneretur, potentiâ erat in Patre, inge-
 nita quadam ratione: Cum Pater sem-
 per sit pater, Rex item semper atque
 Servator; Et omnia sit potentiâ, sem-
 perque eodem modo ac similiter se ha-
 beat. Hæc vobis necessario scribenda
 esse duximus, Dilectissimi, ut vobis li-
 quido demonstramus, quanto cum ju-
 dicio, tum dubitatio, tum assensio nos-
 tra librata sit: & quod recte atque ordi-
 ne, primum quidem ad extremam usq;
 horam restitimus, quamdiu non-
 nulla aliter quam oportuit scripta nos
 offendebant: tandem vero ea quæ ni-
 hil offensionis habebant, sine conten-
 tione amplexi sumus, postquam nobis
 verborum sententiam candidè exami-
 nantibus apparuit, ea prorsus cum illis
 convenire quæ nos ipsi in fide primum
 à nobis exposita confessi fueramus.

γενομένης, τὸ δὲ ἄλλο ὄντων, καὶ τὸ, ἡ πόλις ὅτε
 οὐκ ἔστι, καὶ τοῖς ἐξ ἧς ἑπιλεγομένοις κερση-
 μῶν, οὐκ ἄλογον ἐφάνη ταῦτα λέγειν καὶ
 διδάσκειν. ὡ καὶ αὐτὰ καλῶς δόξαν ἵστω-
 θέμεθα, ἐπεὶ μὴ ἴσιν τῶ πατρὶ τέτραχέον τῶ
 τοῖς εἰσὶ τῶν συγγρηῶν τοῖς ῥήμασιν. ἐπι-
 μὴ τὸ ἀναθεματίζεσθαι, τὸ πατρὶ τῶ γνηστῆ-
 ναι οὐκ ἔστι, οὐκ ἀτοπον ἐνομίδη, τῶ πατρὶ
 πᾶσι μὴ ὁμολογεῖσθαι εἶναι αὐτὸν ὑὸν ἔθευ
 πατρὶ τῆς κτ' σαρκὰ γνηστῆος. ἡ δὲ ἡ θεοφιλέ-
 σατος ἡμῶν βασιλεὺς τῶ λόγῳ καίσεσι δάξει,
 καὶ κτ' τῶ ἐνθεον αὐτῶ γνηστῆσιν τὸ περὶ πάντων
 αἰώνων εἶναι αὐτὸν ἐπει κτ' πρὶν ἐνεργεῖα γεν-
 νηστῆναι, δυνάμει ἡ ἐν τῶ πατρὶ ἀγεννήτως,
 ὄντος ἑ πατρὸς αἰὶ πατρὸς, ὡς καὶ βασιλέως
 αἰὶ καὶ σωτῆρος, καὶ δυνάμει πάντων ὄντος,
 αἰὶ τὲ καὶ κτ' τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἐχοῦντος.
 Ταῦτα ὑμῶν ἀναγκαίως διεπεμψάμεθα ἀ-
 γαπητοῖς, τὰ κεκεμῶρα τῆς ἡμετέρας ἐξέτα-
 σῆώς τε καὶ συγκαταθέσεως Φανερὰ κατι-
 σάντες ὡς διλόγως, τότε μὲν καὶ μετὰ τῶ
 σάτης ὡραὶ ἰσάμεθα, ὅτ' ἡμῶν τὰ ἑτεροῦ
 γραφέντα προσέκοπιε τότε ἡ ἀφιλονεικῶς τὰ
 μὴ ληπῆντα κατεδέξαμεθα, ὅτ' ἡμῶν ἐγνω-
 μόνως τῶ λόγῳ ἐξέταξισι τῶ διάνοιαν,
 ἐμφανῆ σύμπραξιν ἐχεν ἐδόξε τοῖς ὑφ' ἡμῶν
 αὐτῶν ἐν τῆ προσκλιθεῖσθαι πῖσι ὡμολογημέ-
 νοις.

C A P. XIII.

Κεφ. ιγ'.

Confutatio Arianorum nostri temporis, ex
 Scriptis Eusebii Casariensis.

ἔλεγχος τῶν ἐν ἡ βλασφημῶν ἀρειανῶν, ἐκ τῶν εἰσὶ τῶ
 κατιστορίας ἐπισκόπου συγγραμμάτων.

VOCEM igitur, consubstantialis no-
 vam non esse, nec à Patribus eo
 tempore congregatis primum excogi-
 tata, sed jam olim à majoribus transmissam
 ad posteros, Eusebius aperte testa-
 tur. Omnes verò qui tunc conven-
 rant, uno consensu fidem illic expositam
 suscepisse, idem ille tum in eadem epi-
 stola docet, tum in alio opere confir-
 mat, in quo Constantini Magni vitam
 & conversationem summis laudibus ex-
 tollit. Sic autem ait: Hæc ille cum La-
 tino sermone dixisset, quæ alius quispi-
 am Græce interpretatus est, deinceps

ΟΤΙ μὲν ἐν κανήλις ἡ ὁμοουσίως πρὸς-
 ρησις, ἐδὲ ὑπὸ τῶ τότε συναθροισθέντων
 πατέρων ἐξεδρεθεῖσα, ἀλλ' ἀνῶθεν ὡς προ-
 γόνων εἰς ἐξόντας καταγομῆ, σαφῶς με-
 μαξίυρηκεν ὁ εὐσεβῆς ὅτι ἡ ἀπάντες ἡ
 νικαῦτα συναθροισθέντες, συμφώνως τὴν ἐν-
 τεθεῖσαν κατεδέξαντο πῖσιν, καὶ αὐτὰ ἐφῆ-
 κτ' πάλιν ἐν ἑτέρῳ συγγράμματι μαρτυρεῖ ἑ
 μεγάλα κωισάντες τὴν πολιεῖαν ἐυφημῆσαι
 Γεραίων. λέγει ἡ ἑτος. Ο μὲν δὲ αὐτ' εἶπων ῥω-
 μαγο γλωτῆ, ὑΦερμηνεούος ἑτέρου, παρεδίδε
 τὸν

τὸν λόγον τοῖς τῆς συνόδου ἀπεδέχθη. ἐν-
 τῶν δ' οἱ μὲν ἀρχαῖοι καὶ ἡλιώτεροι ἐδὲ
 πέλας. ④ δ' ἀπελογεῖτο τε καὶ ἀνεμύ-
 φητο. πλείων δὲ τὰ ὑφ' ἐκείνου τάγμα-
 τος πρότερον ἐπισημασμένων, πολλῆς τε ἀμφιλογίας
 τὰ πρῶτα συνισαμένης, ἀνεξικακῶς ἐπι-
 κροῦντο ὁ βασιλεὺς τῶν πάντων, Σχολῆ τε
 ἐύλογος τὰς ἀποστάσεις ἀπεδέχετο. ἐν μέρει
 τὴν ἀνιλαμβανόμην τῶν παρ' ἐκείνου τὰ γυ-
 μασιῶν λεγομένων, ἡρέμα συνῆγε ἐδὲ Φι-
 λονείκως ἐπισημασμένους, πρῶτος τε ποιήσας
 τὰς ἀποστάσεις ὁμιλίας, ἐλλήνων τε τῆ
 φωνῆ, ὅτι μηδὲ ταύτης ἀμαθῶς εἶχε, γλυ-
 κερῶς τις ἴσως καὶ ἡδύς, τὴν μὲν συμπερίθων.
 τὴν δὲ καταδυσωπῶν τὰ λόγῳ. τὴν δ' οὐ
 λέγουσας ἐπανῶν. πάντας δὲ εἰς ὁμόνοιαν
 ἐλάων, ἕως ὅτε ὁμογνώμονας καὶ ὁμοδό-
 ξους αὐτῶν εἶπεν τοῖς ἀμφισβητούμενοις ἀπα-
 σι κατέστησεν ὡς ὁμόφρονον μὲν κερῆσαι
 τὴν πίσιν. τῆς δὲ σωτηρίας ἐορῆς τὸν αὐτὸν
 ἄρῳ τοῖς πασὶν ὁμολογηθῆναι καιρῶν. ἐκυ-
 ρετο δὲ ἡδὴ καὶ ἐν γεραφῇ δι' ὑποσημειώ-
 σεως ἐκείνου τὰ κοινῇ δεδογμένα. καὶ ἡ
 βραχεία, πάλιν καὶ ταῦτα πρὸς ἐδεικνεν.
 ἔτω δὲ συλαξάμην, εἶπεν ταῖς ἰσθμῶν οὐ-
 κεία τὴν πάντας ἐπανέειπεν ἡφίδη. ⑤ δὲ ἐπα-
 νῆσαν συνῆγε ἐφροσύνη. ἐκράτη τε τὸ λοι-
 πὸν ἄρῳ τοῖς πασὶν μία γνώμη, ἡ πρὸς
 αὐτῶν βασιλεῖ συμφωνηθεῖσα, σωματιομέ-
 νων ὡς πρὸς ὑφ' ἐνὶ σώματι εἶναι ἐν μακροῖς
 διαστημάτων. καὶ δὲ χαίρων ὁ βασιλεὺς εἶπεν
 τὰ καθ' ἑαυτῶν, τοῖς μὴ παραλυχοῦσι τῆ
 συνόδῳ χαρπὸν ἐνθαλῆ δι' εἰσοχῆς ἐδω-
 ρεῖται. λαοῖς τε πασὶν, τοῖς τε καὶ ἀγροῖς,
 καὶ τοῖς ἀμφὶ τὰς πόλεις, χρημάτων ἀφ-
 ἄθονος ποιῆσθαι διαδόσεως παρεκελεύθη,
 ὡς ἐπὶ γεραίρων τὴν ἐορτὴν τῆς εἰσοχῆς
 βασιλείας. ἐδὲ μὲν ἐν ἐδὲ τὰς ἀρχαίας φε-
 νῆσας, εἰ καὶ τοῖς ἄλλοις παλαιῶν ἀνιλε-
 γῶν ἐνὶ ἐνόμιζον δυσεβές, τὰ τῶν γὰρ πι-
 σάων, ὃν θαυμαστὴν εἰώθησαν, σύμφωνον γε-
 γνηῶς τὴν ὁμολογίαν ἐκείνων διδάσκοντι
 ἐπειδὴ δὲ καὶ πρὸς τὰς τῶν οικείων πατέρων
 διαμάχουσι δόξας, ἐχρῆν τὴν ἀρχαίαν τὴν αἰ-
 χρίων μεμαθηκότας καὶ Φερίκως γέμε-
 σαν τελευτήσας, φυγεῖν παντὶ σθένει τὴν ὑ-
 πὲρ ἐκείνων τεχθεῖσάν ἀσέβειαν. ἐπειδὴ ὅτι εἰκός

A Concilii Præsidentibus sermonem conce-
 pit. Tum vero alii proximos insimulare
 ceperunt: alii accusantibus responde-
 re & vicissim queri. Multis igitur hunc
 in modum ex utraque parte propositis,
 magnaue controversia in ipso princi-
 pio excitata, Imperator cuncta patien-
 tissime auscultans, intento animo pro-
 positas quaestiones excepit; & quae ab
 utraque parte dicebantur, vicissim a-
 struens atq; adjuvans, pertinacius cer-
 tantes paulatim conciliavit. Cumque
 omnes placide alloqueretur, & Graeca
 uteretur lingua, quippe qui ne hujus
 quidem linguae ignarus esset, suavissi-
 mus ac jucundissimus fuit; dum alios vi-
 rationum adductos in suam sententiam
 trahit; alios orat & flectit; eosque qui
 recte dixissent, laudibus afficit; & uni-
 versos ad concordiam incitat. Donec
 tandem eos concordēs in omnibus, de
 quibus antea certabatur, & consenti-
 entes effecit. Adeo ut non modo unius
 fidei consonantia apud omnes obtine-
 ret; verum etiam unum idemque tem-
 pus in salutaris festi celebratione ab om-
 nibus firmaretur. Porro ea quae in
 commune placuerant, scriptis manda-
 ta, & singulorum subscriptione robo-
 rata sunt. Paucisque interpositis rursus
 haec addit: Cum in hunc modum eis
 valedixisset, cunctis posthac in patri-
 am redeundi potestatem fecit. Illi igitur
 summa hilaritate domum reversi
 sunt; ac deinceps una apud omnes va-
 luit opinio, sub ipsius Imperatoris prae-
 sentia, communi omnium consensu
 firmata; cum ii qui jamdudum à se
 mutuo divulsi erant, in unum veluti
 corpus coaluissent. Hoc igitur retum
 successu letus Imperator, iis qui syn-
 odo minime interfuerant, gratissimi-
 mum fructum per litteras praebuit. Sed
 & universis populis, tam iis qui per a-
 gros, quam qui in urbibus habitabant,
 magnam pecuniae vim distribui iussit;
 publicam festivitatem ob vicefimum
 imperii sui annum hac ratione conce-
 lebrans. Quare Arianos, licet aliis
 patribus contradicere haudquaquam
 impium ducant, huic tamen quem
 praecipue admirari solent, credere o-
 portebat, unanimem fuisse professio-
 nem illam docenti. Sed quoniam suo-
 rum quoque patrum opiniones impu-
 gnant, decebat saltem, ut cum Arianum
 mortem fecidissimam atque horroris
 plenam didicissent, prolatam ab illo
 impietatem omni studio devitarent.

Quoniam vero genus mortis illius A
hauquaquam omnibus notum esse
verisimile est, ego, ejusmodi fuerit,
hoc loco exponam.

CAP. XIV.

De morte Arii, ex epistola Athanasii.

Hic igitur Alexandria diuturno
tempore commoratus, in con-
ventibus Ecclesiasticis iterum baccha-
ri studuit, pristinam quidem impieta-
tem suam abnegans, editam vero à pa-
tribus confessionem fidei suscepturum
se promittens. Sed cum neque divino
Alexandro, neq; cathedrâ simul ac pie-
tatis illius successori Athanasio id per-
suadere potuisset, rursus adjuvante Eu-
sebio Nicomediensi Constantinopo-
lim perrexit. Porro quæ ille ibi molitus
fuerit, & quam sententiam à justo
iudice exceperit, omnium optime ex-
ponit Athanasius in litteris quas scrip-
sit ad Apionem: quarum partem huic
operi intexam, quæ sit habet; Ipse qui-
dem aberam Constantinopoli, tunc
cum ille mortuus est. Macarius vero
presbyter aderat, qui mihi rem narra-
vit. Accitus fuerat Arius ab Impera-
tore Constantino, opera ac studio Eu-
sebianorum. Qui cum ingressus esset
in palatium, interrogavit eum Imper-
ator, utrum fidem Ecclesiæ catholicæ
retineret. Tunc ille juravit se recte
credere; & libellum fidei suæ porrexit:
ea quidem occultans, quorum causa e-
jectus fuerat Ecclesia ab Alexandro
Episcopo: per fraudem vero & simula-
tionem usurpans verba sacra Scriptura-
rum. Cum igitur jurasset se minime sen-
sisse ea, quorum causa ipsum eiecerat
Alexander, dimisit eum Imperator ita
locutus: Si recta est fides tua, recte ju-
rasti. Sin autem impia est fides tua, ac
nihilominus jurasti, Deus è cælo te ju-
dicet. Cum hoc modo digressus esset
à Principe, Eusebiani consueta ipsis
violentia utentes, eum in Ecclesiam in-
troducere voluerunt. Sed beatæ me-
morix Alexander Constantinopolita-
nus Episcopus reclamabat, negans au-
ctorem hæreseos in communionem
suscipi oportere. Tandem Eusebiani
minati sunt Alexandro, ita dicen-
tes: Quemadmodum te invito per-
fecimus, ut ab Imperatore Arius evoca-
retur, sic crastino die quamvis renuen-
te te, nobiscum in hac Ecclesia colle-
ctas aget. Erat tunc dies Sabbati, cum

μη πάντας εἰδέναι τὸ θανάτου τὸν τρόπον,
ἐγὼ καὶ τῆτον ὡς ἐγένετο διηγήσομαι.

Κεφ. ιδ'.

Περὶ τῆς ἀρείου τιμιότητος, ὡς τῆς ἀθανάσιου ἐπιστολῆς.

Πλείστοι δὲ ἐν ἀλεξανδρείᾳ διαλείψας
τὸν χρόνον, Ἰπικωμασίου πάλιν τοῖς ἐκ-
κλησιαστικοῖς συλλόγοις ἐβέβητο, δυνάμενος
τὸν ἀσέβειαν, ὡς τὴν ἐπιθεσίαν ὑπὸ τῶν πατέ-
ρων ὁμολογίαν ὑπογράφειν δέχεσθαι. ὡς ὅ-
τε τὸν θεῖον ἐκείνον ἀλέξανδρον ἐπεισεν, ἕτε-
ρῳ ἀθανάσιον τὸν τῆς ἐκείνης πρεσβυτερίας
καὶ εὐσεβείας διάδοχον, πάλιν διὰ τῆς εὐσε-
βείας τῆς νικομηδέως ἀσπιδῆς, εἰς τὴν κωνσταντι-
νόπολιν ἐδραμε. τὰ δ' ὑπ' ἐκείνου τυρωθέν-
τα, καὶ ὑπὸ τῆς δικαίας ψηφισθῆναι κελῖθ', ἀμει-
νον ὁ πάντα ἀεὶς ὁ ἀθανάσιος ἐν τοῖς περὶ
ἀπίωνα διηγήσας γραμμασι, ἐγὼ δὲ καὶ τῆ-
το τὸ μέγεθος ἐν ἰσχυρῶν συγγραφή. Ἐγὼ μὲν
ἐπαρήμην ἐν τῇ κωνσταντινῶν πόλει, ὅτε τῆς
ἐλύθηκεν ἐκείνῳ. μακάριος δὲ ὁ πρεσβύτερος
παρῶν, καὶ κείνῳ λέγοντος ἤκουσα. ἐκέκλιθον
μὲν πρὸς κωνσταντῆν βασιλείας ἀρείου ἐκ
ἀσπιδῆς τῶν περὶ εὐσεβείων. εἰσελθόντα δὲ τὸν
ἀρείον ἀνέκρινεν ὁ βασιλεὺς, εἰ τὴν πίστιν τῆς
καθολικῆς ἐκκλησίας ἔχει. αὐτὸς τὸν ὡμο-
σεπιστὴν ὁρθῶς, καὶ ἐγγραφοὶ ἐπιδέδωκε πί-
σεως. κρίνας μὲν ἐφ' οἷς ἐξελήθη τῆς ἐκ-
κλησίας ὑπὸ ἀλεξάνδρου ἐπισκόπου. ὑπο-
κρινάμενος δ' ἐτάξαι ἀπὸ τῶν γραφῶν λέξας. ὁ-
μολογίαν τὸν αὐτὸν μὴ πεφρονῆκεναι ἐφ' οἷς
ἐξέβαλεν αὐτὸν ἀλέξανδρος, ἀπέλυσεν εἰρη-
κῶς. εἰ ὁρθῶς ἡπίσις ἐστὶ, καλῶς ὡμοσεας. εἰ
δὲ ἀσέβης ἐστὶν ἡπίσις σὺ καὶ ὡμοσεας, ὁ θεὸς ἐκ
τῆς ἕραν κείναι τὰ κατὰ σέ. ἔτω δὲ ἔν αὐτὸν
ἐξελθόντα πρὸς βασιλείας, ἠθέλησαν εἰς-
αγαγεῖν αὐτὸν εἰς τὴν ἐκκλησίαν οἱ περὶ εὐσε-
βείων τῆς συνήθη αὐτῶν βία. ἀλλ' ὁ τῆς κωνσταν-
τινῶν πόλεως ἐπίσκοπος ὁ μακαρίτης ἀλέξαν-
δρος ἀνέλεγε. φάσκων μὴ δεῖν εἰς κοινωνίαν
δεχθῆναι τὸν τῆς αἵρέσεως εὐρέτην. καὶ λοιπὸν
ὁ περὶ εὐσεβείων ἠπέλησαν, ὅτι ὡσπερ μὴ
θελότων ὑμῶν ἐποιήσαμεν αὐτὸν κληθῆναι
παρὰ βασιλείας, ἕτως αὐρεῖον καὶ μὴ κατὰ γνώ-
μην σὺ τυχεῖν, σωμαχθῆσθαι ἀρείου μεθ'
ἡμῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ταύτῃ. σάββατον δὲ τῆς

ὅτε ταῦτα ἔλεγε. ὁ τοίνυν ἐπίσκοπος ἀλέξανδρος ἀκέσας ταῦτα, καὶ πάνυ λυπηθεὶς, εἰσελθὼν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ τὰς χεῖρας ἀρας πρὸς τὸν θεόν, ἀπώδυσεν ἑαυτὸν ἰσθμῶσιν ἐν τῷ ἱερῷ, κείμενος ἐπὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι. παρὼν δὲ καὶ μακάριος ἐυχόμενος σὺ αὐτῷ, καὶ ἀκούων τῆς φωνῆς αὐτοῦ. παρεκάλε δὲ τὸν θεόν, ταῦτα λέγων. εἰ ἄρειος ἀνεῖμι σὺ ἀγάθει, δόλουσον ἐμὲ τὸν δόλον σου, ἵνα μὴ σὺ ἀπολείης εὐσεβῆ καὶ ἀσεβῆ. εἰ δὲ φείδη τῆς ἐκκλησίας σου, οἶδα δὲ ὅτι φείδη, ἐπίδει ἐπὶ τὰ ῥήματα τῶν πατρῶν εὐσεβίων, καὶ μὴ δῶς εἰς ἀφανισμόν καὶ ὄνειδος τὴν κληρονομίαν σου. ἵνα ἀρῶν ἄρῳ, ἵνα μὴ εἰσελθῶς αὐτῷ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, δόξη καὶ ἡ αἵρεσις συνεχέσθω αὐτῷ, καὶ λοιπὸν ἡ ἀσεβεία νομιθῆ ὡς εὐσεβεία. ταῦτ' εὐξάμενος ὁ ἐπίσκοπος ἀνεχώρησε, πάνυ φρονησάντων καὶ γενομένων θάυμα Φρικτῶν καὶ ἀδόξων. τῷ γὰρ πατρῷ εὐσεβίῳ ἀπειρησάντων. ὁ μὲν ἐπίσκοπος παρενύστα. ὁ δὲ ἄρειος ἐτάρῃ τοῖς πατρῷ εὐσεβίῳ. πολλὰ τε φλυαρῶν, εἰσῆλθεν εἰς καθέδρας ὡς διαχρεῖαν τῆς γαστρῆς καὶ εὐθείως καὶ τό γεγραμμένοι πρηνῆς ἡρόμενος, ἐλάκησε μέσθω, καὶ πεσὼν εὐθὺς ἀπέβη. ἀμφοτέρων τε, τῆς κοινῆς καὶ τῆς ἑξωθεν ἐρήθης. τὸ μὲν ἐν τέλος τῶν ἀρῶν, τοῖσιν ἔγενε. καὶ οἱ πατρῷ εὐσεβίῳ μεγάλως ἀχμυθῆντες, ἐδαψαν τὸν ὁμόφρονα ἑαυτῶν. ὁ δὲ μακαρίτης ἀλέξανδρος, χαίρει τῆς ἐκκλησίας τὴν συναξίν ἐπέλεσε ἐν εὐσεβείᾳ καὶ ὀρθοδόξῳ, σὺ πᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς ἐυχόμενος ἵνα δοξάζων μεγάλως τὸν θεόν. ἔχ' ὡς ἐπιχαίρων τῷ θανάτῳ, μὴ γένοιτο. πᾶσι γὰρ ἀποκείσθαι τοῖς ἀνθρώποις ἀποθανεῖν ἅπασι. ἀλλ' ὅτι τῶν ὑπερτάτων ἀνθρώπων κείσθαι εἰδείχθη. αὐτὸς γὰρ ὁ κύριος δικάσας ταῖς ἀπειλαῖς τῶν πατρῶν εὐσεβίων, καὶ τῆ ἐυχῆ ἀλεξάνδρου, κατέκρινε τὴν ἀρειανὴν αἵρεσιν. δέξας αὐτῷ ἀναξίαν εἶσαν τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινῆς. καὶ πᾶσι φανερώσας, ὅτι καὶ πατρῷ βασιλέως, καὶ πάντων ἀνθρώπων, ἔχη τὴν μαρτυρίαν καὶ τὴν παρουσίαν, ἀλλὰ παρ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας κατέκρινε. τοιαῦτα τῶν ποιητῶν περμάτων ὁ ἄρειος δρεψάμενος δράγματα, καὶ τῶν μὲν ἐσομένων κολασθῆναι ἰδὼν τὰ παροῦσα, τῆς οἰκείας ἀσεβείας διὰ τῆς τιμωρίας

A hæc dicerent. Quibus auditis Episcopus Alexander incredibili merore affectus, manibus ad Deum sublatis lamentari cepit. Pronusque humi jacens intra confecta altaris Deum orabat. Aderat una cum illo Macarius, ipse quoque Deum orans, & Alexandri vocem audiens. Porro ille duo postulabat à Deo, ita dicens: Si Arius cras communicatus est, dimitte me servum tuum, nec pium cum impio simul perdas. Si vero parcis Ecclesie tue: novi autem quod ei parcas: respice ad verba Eusebianorum, & noli tradere hereditatem tuam in ruinam & opprobrium. Tolle è medio Arium, ne illo in Ecclesiam ingresso, hæresis quoque simul ingressa esse videatur, neve impietas deinceps eodem loco habeatur quo pietas. Hæc precatus Episcopus, Ecclesia abscessit mirum in modum sollicitus. Et continuo res accidit mira profus atque horrenda & inexpectata. Nam cum Eusebiani minas intentassent, Episcopus quidem preces ad Deum fuderat: Arius vero Eusebianorum præfidio confidebat, & multa inaniter jactans, ob urgentem alvi necessitatem latrinas petiit. Statimque pronus, sicut scriptum est, crepuit medius, collapsusque protinus animam exhalavit, & utroque pariter, communionem scilicet ac vitam, privatus est. Hujusmodi fuit exitus Arii. Et Eusebiani quidem maximo pudore affecti, illum, utpote idem cum ipsis sentientem, tumulto condiderunt. Beatus autem Alexander, cum gaudio totius Ecclesie collectas celebravit pie atque orthodoxe, simul cum universis fratribus Deum orans, & impense glorificans. Non quod morte illius lætaretur: absit. Cunctis enim hominibus præscriptum est semel mori. Sed quia id miraculum cunctis mortalium judiciis præstantius apparuerat. Nam Dominus ipse de minis Eusebianorum & de Alexandri precibus sententiam ferens, Arianam hæresin condemnavit, Ecclesie communionem indignam eam esse demonstrans: cunctisque palam ostendens, eam, licet Imperatoris ipsius omniumque mortalium suffragio ac præfidio muniatur, ipsius veritatis judicio esse damnatam. Hujusmodi manipulos perniciosæ sementis collegit Arius, & pœnarum quæ ipsi in futuro sæculo paratæ erant, intuitus præludia, propriam impietatem supplicio suo confessus est. Ego

vero ad narrandam Imperatoris pietatem sermonem transferam. Omnibus enim Imperio Romano subiectis epistolam scripsit, eos exhortans, ut pristina superstitionis errorem abjicerent; & Servatoris nostri doctrinam amplecterentur, cunctosq; ad hujus veritatis callem perducens. Singularum autem urbium Episcopos ad construendas Ecclesias excitabat, non litteris solum eos ad hoc invitans, sed etiam pecuniarum largitione & eorum omnium quæ ad fabricas erant necessaria. Idque declarant litteræ ipsæ, quæ sic habent.

CAP. XV.

Constantini Imperatoris epistola de Constructione Ecclesiarum.

Victor Constantinus Maximus, Augustus, Eusebio.

CUM usq; ad hanc diem impia præsumptio & tyrannica violentia ministros Servatoris nostri sit persecuta, pro certo habeo planeq; mihi ipse persuasi, omnium Ecclesiarum ædificia, aut per incuriam corrupta, aut pre metu ingruentis temporis iniquitatis minus honorifice exulta esse, frater charissime. Nunc vero cum libertas restituta sit, & draco ille providentiæ Dei optimi maximi, ministerio autem nostro à Republicæ administratione submotus; equidem existimo Divinam potentiam omnibus clarissime innotuisse; & eos qui seu metu, seu incredulitate aliquid peccaverunt, agnito illo qui vere est, ad rectam ac veram vivendi rationem esse reituros. Quotquot igitur Ecclesiis aut ipse præes, aut alios in singulis locis præsidentes Episcopos, & presbyteros ac diaconos nosti; cunctos admone, ut in opera Ecclesiarum omnium studio ac diligentia incumbant: quo aut reparentur quæ adhuc manent, aut augentur in majus, aut sicubi usus postulerit, nova ædificentur. Quæcunque autem necessaria fuerint, & ipse, & reliqui alii tuo interventu, tum à Præsidibus provinciarum petent, tum ab officio Præfecturæ Prætorianæ. His enim per litteras præceptum est, ut omni diligentia iis quæ tua sanctitas dixerit obsequantur. Divinitas te servet frater charissime. Atque hæc quidem de Ecclesiarum ædificatione scripsit ad Episcopos, qui in singulis erant

A καλὴ γόρξ. ἐγὼ δὲ Ἰππὶ τὴν τῆς βασιλικῆς εὐσεβείας δὴ ἡγήσω τρέφομαι. πᾶσι γὰρ τοῖς ὑπὸ τῶν ῥωμαίων τελευτήσων ἡγεμονίᾳ ἐπέσειλε δῆμοις. τῆς μὲν ἀσέβειας αὐτοῖς ἐξ ἀπατης ἀπαλλὰ γῆναι παρεγγυῶν. τὴν δὲ σωτῆρος ἡμῶν μετὰ μαθεῖν διδασκαλίαν παρέπεπον, καὶ Ἰππὶ ταῦτῶν ἀπαίτας τὴν ἀλήθειαν ξυναγαγόν. ἔδωκε γὰρ καὶ πόλιν Ἰπισκόπους Ἰππὶ τὰς τῶν ἐκκλησιῶν οἰκοδομίας δὴ ἡγεῖν, ἢ γράμμασι μόνοις ἐπὶ τὰ τὸ ἀσέβειον, ἀλλὰ καὶ χεῖμαλα φιλοτίμως δωρεῶν, καὶ τὰ τὸ οἰκοδομίας δαπανήματα χορηγῶν. δηλοῖ δὲ καὶ τὰ γραφέντα, τῆτον ἐχούσα ἴσον τρόπον.

B
Κεφ. 15.
Ἐπιστολὴ τῆ βασιλείας καὶ ἀντιῶν, καὶ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν οἰκοδομίας.
Νικητῆς καὶ σαυλῶν μείγιστος, σεβαστός, εὐσεβίω.

ΕΩς τὴν παρόντος χρόνον, τῆς ἀνοσίε βασιλευσεως καὶ τυραννίδος ἐδύ ὑπὲρ τῆς σωτῆρος ἡμῶν διωκτικῆς. περὶ δὲ καὶ ἀκελεύως ἐμαυτὸν πέπεικα, πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν τὰ ἔργα, ἢ ὑπὸ ἀμελείας διεφθάρθαι, ἢ φόβῳ τῆς Ἰππικεμένης ἀδικίας ἐλάττωσα τὴν ἀξίαν γεγενῆσθαι ἀδελφὸς πρεσβυτέρους καὶ τῆς ἐλευθερίας ἀποδοθείσης, καὶ τῆς ἐχούσης ἐκείνης ἀπὸ τῆς τῶν κοινῶν διοικήσεως, θεῶν τῶν μεγίστων προνοίας, ἡμεῖς δὲ ὑπηρεσία ἐκδωχθῆναι ἡγέμεθα καὶ πᾶσι φανερῶν γεγενῆσθαι τὴν θεῶν δύναμιν. καὶ ἔδωκε ἡ φέω, ἢ ἀπιστία, ἢ ἀμαρτήμασι τισὶ ἀπεισούσας, Ἰππικόντας τὸν ὄντως ὄντα, ἡξεν ἐπὶ τὴν ἀληθῆ καὶ ὀρθῶν τῶν βίβ καὶ ἰσασιν. ὅσων τοίνυν ἡ αὐτοῖς ἀσέβεια οἰκονομιῶν, ἢ ἄλλως ἐδύ τὸν τρόπον προξισαμένους Ἰπισκόπους, πρεσβυτέρους τε καὶ διακόνους οἰδοῦσα, ὑπομνήσον σαρδάξιν περὶ τὰ ἔργα τῶν ἐκκλησιῶν, ἢ ἐπανορθώσθαι τὰ ὄντα, ἢ εἰς μέγιστα αὐξάν, ἢ ἐνθα ἀνὴρ ἡ χρεία ἀπαίτει, καὶ νὰ ποιῶν. αἰτήσας δὲ καὶ αὐτοῖς καὶ διὰ σέο ὅλοιποι τὰ ἀναγκαῖα, ὡς ἂν τε τῶν ἡγεμονδὸν ὄντων, καὶ τῆς ἐπαρχικῆς τάξεως. τῆτοις γὰρ ἐπεσάλη, πᾶσι σαρδῶν ἔξυπηρετήσασθαι τοῖς ὑπὸ τῆς σῆς ὁσιότητος λεγομένοις. ὁ θεὸς διαφυλάξει σε ἀδελφὸς ἀγαπήσι. Ταῦτα μὲν ἐν περὶ τῆς τῶν ἐκκλησιῶν οἰκοδομίας πρεσβυτέρους καὶ ἐκαστῶν ἐπαρχίαν Ἰπισκόπους

ἐπέσφλεν. ὅποια ἢ καὶ αὐτὴ τῶν ἱερῶν βιβλίων
κατασκευῆς πρὸς διδασκαλίαν ἔγραψε τὸν παλαι-
στίνον, ἔξ αὐτῶν τῶν γεγραμμάτων καταμαθεῖν
δύναται.

Κεφ. ις'.

Ἄλλοις ἐπιπέσει αὐτῶν, περὶ τῶν θεῶν γεγραμμένων
Νικητῆρος κωνσταντίνου μέγιστος, Σεβαστός, εὐσεβείῳ
ΚΑΘ' ἡμῶν ἐπὶ τὴν πόλιν, τῆς ἑσθῆρος
θεῶν σωμαρομένης προνοίας, μέγιστον πλῆ-
θος, ἀνθρώπων τῆς ἀγιωτάτης ἐκκλησίας ἀναλέ-
θηκεν αὐτῷ. ὡς πάντων ἐκέλευσε πολλῶν λαόν-
των αὐξήσθαι, Ἐφόδρα ἀξίον καὶ φαίνεσθαι, καὶ
ἐκκλησίας ἐν αὐτῇ κατασκευασθῆναι πλείους.
Τοιαῖροι δὲ ἐδέξοτο προθυμότητα ἡ δόξα τῆς ἡ-
μετέρας προαρέσθαι, πρέπον γὰρ καὶ φανερὰ δηλώ-
σαι τὸ τῆς ἡμετέρας ὅπως ἀνὰ πνεύματι σω-
ματὰ ἐν διδασκαλίᾳ κατασκευάσει, ἐναντιώ-
σα τε καὶ αὐτῶν τὴν χεῖρα διδασκαλίας, ἡ δὲ
τεχνίτῳ καλλιγράφῳ καὶ ἀκριβῶς τὴν τέχνην
ἐπισταμύων γεγραμμένων κελύσθαι. τῶν θεῶν
δηλαδὴ γεγραμμένων, ὧν μάλιστα τὴν γεγραμμένην
καὶ τὴν χεῖρα, τῶν ἐκκλησίας λόγων ἀνακαί-
αν εἶναι γνώσκεις. ἀπέσταλ' ἡ ἱεραρχία πα-
ρὰ τῆς ἡμετέρας ἡμερότητος αὐτῶν τὸ διοική-
σεως καθολικῶν, ὅπως ἀνὰ πάντα τὰ αὐτῶν τὴν
ἐπισκοπὴν αὐτῶν ἐπιπέσει καὶ ἀγαθὴν φρον-
τίσθαι, ἡ γὰρ ὡς τάχιστα τὰ γραφέντα σωμα-
τὰ κατασκευασθῆναι, τῆς ἐπιμελείας ἐπιόντων
ἐπιπέσει, καὶ γὰρ δύο δημοσίων ὀχημάτων ἐξ-
εστῆσαν εἰς διακομιδὴν, ἐκ τῆς ἀνευθείας ἑξαμ-
μαλῶς ἡμετέρας λαβεῖν σε προσήκει. ἔτω γὰρ ἀν-
μάλιστα καλῶς γραφέντα, καὶ μέχρι τῶν ἡμε-
τέρων ὄψεων ῥάστα διακομιδῆν ἐνός δηλαδὴ
τῆς πληρέστερος τῶν ἐκ τῆς ἐκκλησίας διακό-
νων ὡς ἐπέσει ἀναφάνη, πρὸς ἡμᾶς, τῆς ἡμετέρας
παραθήσει, Φιλανθρωπίας ὁ θεός σε διαφυ-
λάξῃ ἀδελφεῖ ἀπαθῆ. ἰκανὰ μὴ ἐν ταῦτα
τεκμηριώσασθαι, μάλιστα ἢ διδασκαλίας, ἡ δὲ
ὅπως ὁ πανδύφημος βασιλεὺς πᾶσαν εἰς τὰ
θεῖα μετέθηκε τὴν σκευὴν, προσηύχων ἡμῶν
τοῖς εἰρημένους, τὰ πρὸς τὸν σωτήριον αὐτῶν
τάφον καλωπρωμένα. μαθὼν γὰρ ὡς ἡ κο-
ρυθαπώλης, καὶ αὐτὴ τῶν εἰδώλων θεοει-
πέων βεβακχιδῶν, ὅτι μὴ δεσποτικῶν κα-
τέχωσαν τάφον, ληθῆ ἀναθεῖναι φιλονεικῶν-
τες τῆς σωτηρίας τὴν μεμνημένη. Ἡ δὲ τῆς ἡ-
μετέρας ἀκολασίας δαίμων, ἡ δὲ ὁμοίαν, ταῖς
παρθενοκαῖς ὡδοῖσι ἐπιπέσει, κατα-

A provincii. De sacris autem codicibus
conficiendis quæ ad Eusebium Palæsti-
num scripserit, ex ipsis litteris facile
est cognoscere.

CAP. XVI.

Alia eisdem Imp. epistola, de conficiendis sa-
cris codicibus.

Victor Constantinus Maximus, Augustus,
Eusebio.

IN ea urbe quæ à nobis nomen sortita
est, Divinâ Servatoris nostri provi-
dentia, maxima hominum multitudo
ad sanctissimam Ecclesiam sese adjun-
xit. Itaque cum cuncta illic maximum
incrementum capiant, consentaneum
inprimis videtur, ut plures quoque in
ea construantur Ecclesiæ. Accipe igitur
libenti animo id quod facere decre-
vi. Visum est enim id significare pro-
videntiæ tuæ, ut quinquaginta codices
Divinarum scripturarum, quarum ap-
paratum & usum maxime necessarium
Ecclesiæ esse intelligis, in membranis
probe apparatus, ab artificibus antiqua-
riis venuste scribendi peritissimis de-
scribi facias; qui & legi facile & ad om-
nem usum circumferri possint. Litteræ
porro à nostra clementia missæ sunt
ad Rationalem Diocæcesis, ut cuncta ad
eorum codicum confectiorem neces-
saria præberi curet. Tuæ erit diligen-
tia, ut scripti codices quantocyus appa-
rentur. Ceterum duorum publicorum
vehiculorum usum auctoritate hujus e-
pistolæ accipies. Sic enim quæ eleganter
descripta sunt, ad conspectum no-
strum commodissime perferentur: uno
scilicet ex Ecclesiæ tuæ diaconis id mi-
nisterium obeunte. Qui quidem ubi ad
nos pervenerit, humanitatis nostræ ex-
perimentum capiet. Divinitas te ser-
vet frater charissime. Ex his quidem fa-
ctis colligitur, immo vero apertissimo
demonstratur, qualiter Imperator omni
laude dignissimus omne studium suum
ad res Divinas transfulerit. Adiciam
tamen ea quæ circa sepulchrum Serva-
toris nostri ab eodem præclare gesta
sunt. Nam cum didicisset, infantes
ac tutores peritos dæmonum cultores,
dum salutis nostræ memoriam student
abolere, sepulchrū quidē Domini con-
gesta humo adobruisse: de super vero fa-
num impudicæ dæmonis extruxisse, ut
Virginis patris ludibrio afficeret: primo

quidem execrandum illud ædificiū de-
strui iussit: humumque illam impuris
sacrificiis contaminatam exportari, &
quam longissime extra urbem projici:
Deinde vero Ecclesiam maximam ac
pulcherrimam eodem in loco ædificari
præcepit. Verum hæc evidentius o-
stendit epistola ipsa, quam ad Ecclesie
illius Antistitem misit. Erat hic Macari-
us ille, cujus supra mentionem fecimus;
qui etiam maxima Synodo interfuerat:
& una cum reliquis impietatem Arii
prostraverat. Est autem hujusmodi.

CAP. XVII.

*Alia ejusdem Imp. epistola ad Macarium Hierosolymitanum Episcopum, de constru-
tione sacrosanctæ Ecclesiæ.*

Vicior Constantinus Maximus Macario.

TANTA est Servatoris nostri gratia,
ut nulla sermonis copia ad præsen-
tis miraculi narrationem sufficere vi-
deatur. Nam sacratissima illius passio-
nis monumentum, sub terra jam pri-
dem occultatum tot annorum spatio
delituisse, quoad communi omnium
hoste sublato, famulis ejus inlibetatem
vindictis affulgeret, omnem revera
admirationem superat. Nam tametsi om-
nes quotquot ubique terrarum sapi-
entes habentur, in unum coacti, aliquid
pro hujus rei dignitate dicere institue-
rint, ne ad miniam quidem ejus partem
aspicere posse mihi videntur. Quippe
hujus miraculi fides omnem humanam
rationis capacem naturam tantum ex-
cedit, quantum humanis Divina præ-
cellunt. Quocirca hic unus mihi ac
præcipuus semper est scopus, ut quem-
admodum veritatis fides novis quoti-
die miraculis inclarescit, sic etiam me-
tes omnium nostrum ad sanctissimam le-
gis observantiam, cum omni modestia
& concordia alacritate incitetur. Quod
quoniam omnibus perspectissimum esse
confido, illud tibi imprimis perlusum
velim, nihil mihi antiquius esse, quam
ut sacrum illum locum, quem Dei jussu
turpissima adjectione simulachri, velut
gravi quodam pondere exoneravi; &
qui ab initio quidem Dei judicio san-
ctus fuit, postea vero multo sanctior ef-
fectus est, ex quo Dominicæ passionis
fidem in lucem protulit; eum, inquam,
locum fabricarum pulchritudine exorne-
mus. Decet itaque prudentiam tuam,
singula ad opus necessaria ita disponere

λυθῆναι μὴν προσέταξε τὸ μυστρὸν ἰκοδό-
μημα. τὸν δὲ χεὶν ἐκέεινον τὸν ἐναγέσι μολω-
θέντα θυσίαις ἐκφορηθῆναι, καὶ πόρρω παρὶ φῆ-
ναι τὰ ἄσπερα. εἶτα νεῶν ἰκοδομηθῆναι μεγα-
στόν τε καὶ κάλλιστον. δηλοῖ δὲ ταῦτα (σαφέστερον ἢ
ἔπιστολή, ἡ ὡς πρὸς τὸν πρέσβηρον τὸ ἐκκλησίας
ἐκέειν ἀπέστειλε. μακαρίῳ δὲ ἡ ἡ ἐστὶν, ἢ καὶ
πρὸς δὲ ἐμνήσθημεν, ὅς καὶ τὴν μεγάλης κακο-
νωνήκης σιωπῆς, ἐπὶ τὴν δὲ εἰς σὺ τοῖς ἀλλοῖς
καὶ ἡ γωνία σὺ βλασφημίας ἐστὶ ἄλλη.

Κεφ. ιζ.

B ἄλλη τὴ ἀυτῆ ἐπιστολῆ πρὸς μακαρίον τὸν ἐπίσκοπον ἱεροσο-
λύμων, περὶ τῆ ἰκοδομίας τῆ θείης ναῦ.

Νικητῆς κωνσταντίνου μεγιστοῦ μακαρίου.

TΟΣΑΥΤΗ τὴ σάβηθ ἡμῶν ἐστὶν ἡ χάρις,
ὡς μηδεμίαν λόγων χορηγίαν ἔπαρσίως
θαυμάσιον ἀξίαν εἶναι δοκεῖν. ὁ γὰρ γνώρισμα
τῶ ἀγνώστου ἐκείνου πάσης, ὑποτῆ γῆ παλαι-
κρυπτόμενον, τὸσούτοις ἐτῶν ἀειδοῦσι λα-
θεῖν, ἀχρεῖς ἐδία τὸ κοινὸ πάντων ἐχθρῶ ἀ-
ναιρέσεως ἐλευθερωθεῖσι τοῖς ἐαυτῶ θεράπε-
σιν ἀναλάμπειν ἔμελλεν, πᾶσαν ἐκπληξίαν ὡς
ἀληθῶς ὑπερβαίνῃ. εἰ γὰρ πάντες ἐδία πάσης
τὸ οὐκ ἐμνήσθαι εἶναι δοκεῖν ἐσοφοί, εἰς ἐν καὶ τὸ
αὐτὸ σιωπηθῆναι, ἀξίον τι ἔσπερ ἀγαθῶν
ἐθέλωσιν εἰπεῖν, εἰ δὲ ἀντὶ τὸ βραχυτάτου
ἀμιλληθῆναι διουήσον. ἐπιτοσέτον πᾶσαν
ἀνθρωπίνην λογισμῶν χωρητικῆν φύσιν ἢ τῶ
θαυμάσιον τῆς πίστεως ὑπερβαίνῃ, ὅσω τῶν
ἀνθρωπίνων τὰ ἐράνια συνέσκηκεν εἶναι δυνα-
τώτερα. διὰ τὸ γὰρ ὅσα αἰετὶ πρὸς τὸ καὶ
μόνον ἐστὶ μοι σκοπός, ἢ ὡσπερ ἐαυτὴν ὁσημέ-
ραι καινότεροι θαύμασιν ἢ τῶ ἀληθείας πίστεως
ἰσχυροῦσιν, ἔτι καὶ αἱ ψυχὴ πάντων ἡμῶν
ἀπὸ τὸν ἀγνόν νόμον σωφροσύνη καὶ ὁμογνωμο-
νίας ἐπιτοσέτον πᾶσαν ἀιότα ἰγνῶν. ὅπως ἐπὶ
δὴ πᾶσαν εἶναι νομίζω φανερόν, ἐκέειν ἡ μάλι-
σά σε πεπεῖσθαι βέλομαι. ὡς ἀρετῶν πάντων μοι
μᾶλλον μέλει, ὅπως τὸν ἱερὸν ἐκέεινον τόπον, ὃν
θεὸς πρὸς ἀγαθῶν αἰχίης εἰδὼς προεθήκης,
ὡσπερ πνος ἐπικέρμας βάρεσ ἐκέειν, ἀγνόν
μὴν ἐξ ἀρχῆς θεὸς κείσει γεφυρωθῆναι, ἀγνώ-
τερον δὲ ἀποφανθῆναι, ἀφ' ἐτῶ τῶ σάβηθ
πάσης πίστεως εἰς φάεισ πρὸς ἡγαθῶν, ἰκοδο-
μημάτων καλλῆ κοσμήσωμεν προσήκει
τοῖσιν τὴν σὺ ἀγχινοῖαν ἔτι διατάξαι τῶ

καὶ ἐκάστῃ τῶν ἀναγκῶν ποιήσασθαι πρόνοιαν, ὡς ἔμῳ βασιλικῆν τῶν πανταχῶς βελτίονα, ἀλλὰ καὶ ἄλοιπὰ τοιαῦτα γυνεῶς, ὡς πάντα τὰ ἐφ' ἐκάστης καλλιτεχνίας πόλεως, ὑπὸ τῆς κλισματὸς τέτῃ νικᾶσθαι καὶ περὶ μὴν τῶν τοίχων ἐγέρσεως τε καὶ καλλιτεχνίας, δρακιλλίαν δὲ τῆς ἡμέτερῃ φίλῳ, τῷ διέποντι τῶν λαμπροτάτων ἐπαρχῶν τὰ μέτρα, καὶ τῷ ἐπαρχίας ἀρχόντι, παρ' ἡμῶν ἐκτελεσθῆναι Φρονιδά γινώσκοντες κεκλευσθαι γὰρ ὑπὸ τῆς ἐμῆς εὐσεβείας, καὶ τεχνίτας καὶ ἐργάτας, καὶ πάντ' ὅσα περὶ τὴν οἰκοδομὴν ἀναγκαῖα ὑψιχρήσθαι, ὡς δὲ τῆς κατὰ μάθου ἀλχινοίας, ὡς δὲ ἀρχὴν διὰ τῶν ἐκείνων προνοίας δόξα ληθῆναι. περὶ δὲ τῶν κίωνων εἴτ' ἐν μαρμαρέων, ἀλλ' ἀνομιόφας εἶναι πμωτέρας τε καὶ χρησιμωτέρας, ἀλλ' ὅσοις σὺ ψεως ἡρομένους, πρὸς ἡμᾶς γράψαι σπέδασον ἢ ὅσων δὲ ἀνὴρ ὁποῖον χρῆσαι εἶναι διὰ τῆς σὺ γράμματός ἐπιβῶμεν, ταῦτα πάντα χόθεν μείνετε χθῆναι δυνήθη. τὸν γὰρ τῶν κόσμων θαυμασιώτερον ἴσπον, καὶ ἀξίαν Φαίδου νεοῦ δικαιον. τὴν δὲ βασιλικῆς καμάρων, ποτέρον λακωναρίας, ἢ διὰ τὸν ἐτέρας ἐργασίας γενεῶς δοκεῖ, ὡς δὲ σὺ γινώσκοντες βέλομαι. εἰ γὰρ λακωναρίας μέλλοι εἶναι, δμῶς ἢ καὶ χρυσῶ καλλιποδῆναι, τὸ λυπόμενον, ἢ ἀπὸ τῆς οἰοῦσθαι τοῖς πρὸς ἡμῶν δικασταῖς ἢ τὰ χροῖον γινώσκοντες ποιήσῃ, ὅσων τῶν ἐργῶν τῶν τεχνιῶν καὶ ἀναλωμάτων χρῆσθαι ἀλλ' πρὸς ἐμὲ εὐθέως ἀνευθεῖν σπέδασον, ἔμῳ μόνον περὶ τῶν μαρμαρέων τε καὶ κίωνων ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν λακωναρίας, εἴτε καὶ τὸ κάλλιον ἐπιτελεῖσθαι. ὁ θεὸς σε διαφυλάξῃ ἀδελφεῖ ἀγαπῆτε.

κεφ. ιη'.

Περὶ ἐλένης τῆς τῆ βασιλέως κωνσταντίνου μητρός, καὶ τῆς περὶ τὴν οἰκοδομίαν τῶν θεῶν ναῶν σπουδῆς.

Τάτοις τοῖς ἱερομασιν ἐκ ἄλλοις τῆς δικαιοσύνης, ἀλλ' ἀλλήτῃ βασιλέως ἡ μητρός, ἢ καλλιπαις ἐκείνης, ὡς δὲ πάντων ἀδομένη τῶν εὐσεβῶν, ἢ τὸν μέγαν τέτον Φωστῆρα τεκῶσα, ἢ τὴν τῆς εὐσεβείας αὐτῶν προσεπικῶσα τσοφλίω αὐτῶν τῶν ὁδοιπορίας πόνων ἀναχομένη, καὶ τῆς γήρωος ἐλογισαμένη τὰ πάθη πρὸ γδ' ὀλίγου τῆς τελευτῆς τὴν δόξα τῆς αὐτῆς ἐσεῖλατο, ὁ δὲ δοκῶν τις ἢ τῆς βίβης τὸ τέμα καὶ εἰληφεν. ἐπεὶ δὲ τὸ χωρίον εἶδεν ὀκνεῖν, τὸ τῆς κοινῆς ὡληρίας τὰ πάθη δεξάμενον, ἐνδὺς μὴ τὸν μυσταρὸν ἐκείνον νεῶν κατὰ λυθῆναι, καὶ τὸν χεῖν ἐκφορηθῆναι πρὸς ἑτάξε. δὴ λυθ

A & curate, ut non modo basilica ipsa omnium quæ ubique sunt, pulcherrima, sed & reliqua membra ejusmodi sint, ut omnes quantumvis eximia singularum urbium fabricæ, ab hac una facile superentur. Ac de parietum quidem substructione & elegantia, Draciliano amico nostro, agenti vices clarissimorum Præfectorum Prætorio, & Præsidii provinciæ scias curam à me esse commissam. Jussit siquidem pietas nostra, ut artifices & operarii, & quæcunque ad hoc opus necessaria esse ex prudentia tua cognoverint, protinus instante illorum sollicitudine dirigantur. De columnis vero & marmoribus, quæcunque & pretiosiora & utiliora esse inspectione operis facta judicaveris, cura ut ad nos perscribas: ut cum ex litteris tuis cognoverimus, quot & qualibus opus sit, ea undique possint comportari. Equum est enim, ut qui præ totius orbis locis maxime admirabilis est locus, pro dignitate sua exornetur. Porro cameram Basilicæ, utrum laqueatam, an alio quopiam operis genere faciendam censeas, certior à te fieri velim. Nam si laqueata fiet, auro quoque poterit exornari. Restat igitur ut sanctitas tua supra memoratis iudicibus quam primum significet, quot operariis & artificibus & sumptibus opus erit: ut quæ ad me celeriter referat, non modo de marmoribus & columnis, sed etiam de lacunaribus, si hoc opus venustius esse censueris. Divinitas te fervet frater charissime.

CAP. XVIII.

De Helena matre Imp. Constantini: deque ejus studio in edificatione Ecclesiæ.

HA S litteras non alius quispiam per tulit, sed ipsa Imperatoris mater, tanti filii parens illa, & ab omnibus piis tantopere celebrata, quæ & magnum illud lumen orbi peperit, & pietatis alimenta ei subministravit: ipsa itineris laborem subiens, & senectuti suæ incommoda pro nihilo reputans. Etenim paulo ante mortē hoc iter ingressa est: octogenaria vero decessit è vita. Postquam ergo ad locum illum pervenisset, qui universo orbi salutarem passionem exceperat, illico execrandum quidem illud fanum everti, & rudera exportari jussit. Cum verò sepulchrum quod hactenus latuerat, in lucem emerisset,

crucis tres juxta Dominicum monu-
mentum deoſiſſe apparuerunt. Ac u-
nam quidem illarum fuiſſe crucem Do-
mini ac ſervatoris noſtri Jeſu Chriſti:
reliquas vero duas latronum qui una
cum illo ſuffixi fuerant, cuncti pro cer-
to habebant. Sed quænam illarum
corpus Domini attigifſet & pretioſi
ſanguinis guttis conſperſa fuiſſet, pro-
fus ignorabant. Verum ſapientifſimus
ille ac plane divinus Macarius, urbis
illius Antifteſtes, hac ratione dubitatio-
nem omnem diſſolvit. Nam cum ma-
trona cuidam nobili, quæ diuturno
morbo laborabat, oratione facta, ſin-
gulas crucis intento animo admoviſ-
ſet, Dominicæ crucis efficaciam de-
prehendit. Hæc enim cum mulierem
attigifſet, gravem illum morbum pro-
tinus depulit, & priſtinam ſalutem mu-
lieri reſtituit. Hoc modo cum Impera-
toris mater, id quod tantopere cupie-
bat, didiciſſet, clavorum quidem partem
galeæ Imperatoris inſeruit, capiti filii
ſui proſpiciens, ut hoſtium tela ab eo
depelleret. Partem vero freno equi
illius admifcuit, ſimul Imperatori tu-
telam præſtans, ſimul veteris prophetæ
vaticinium complens. Nam Zacharias
propheta diu ante prædixerat: Et quod
in freno equi eſt, ſanctum erit Do-
mino omnipotenti. Dominicæ autem
crucis partem quidem palatio attribuit.
Reliquum argentea theca quam fabri-
cari juſſerat incluſu, civitatis Epifcopo
tradidit, hortata ut ſalutis noſtræ mo-
numentum ad poſteriorum memoriam
diligenter cuſtodiret. Collectis dein-
de artificibus, cum omnis generis ma-
teriam undique comparafſet, amplifſi-
mas illas ac pulcherrimas cõſtruxit Ec-
cleſias. Quarum amplitudinem ac ve-
nuſtatem deſcribere ſuperfluum puto,
cum omnes fere pii ac religioſi eo con-
fluant, & operum magnificentiam con-
templentur. Aliud præterea memoria
dignum geſſit laudatiſſima illa planeq;
admirabilis Regina. Nam cum puellas
omnes quæ perpetuam virginitatem
profitebantur in unum congregaſſet,
paratiſque pluribus ſtibadiis diſcum-
bere juſſiſſet, ipſa ancillæ munus im-
plevit, miniſtrans cibosque apponens,
& pocula portigans, & vinum infun-
dens. Sed & aquæ manile cum ſuppoſi-
ta pelvi ferens, aquam abluendis earum
manibus affudit. His ac ſimilibus aliis
ibi geſtis rediit ad filium. Nec mul-
to poſt ad meliorem vitam tranquillo

ἢ τὰ κεκρυμμένα τὰ φανερά γενησόμενα, ὡς φη-
σαν τρεῖς ᾧ τὸ μνήμα τὸ δεσποικὸν κατε-
χωσμένοι σαυροῦ, ἢ ὅτι μὴ εἰς ἐκ τῶν ὀκτὼ
δεσποτῶν ἡμῶν ἔστω ἡ ζωὴ τοῦ ἰσοῦ χριστοῦ ἐπι-
χαι-
νεῶν. (4) ὁ δὲ ἕτερος τῶν σὺν αὐτῷ περὶ σπλη-
νῶν λησῶν, ἀναμφισβητήτως Ἰππὸν ἀ-
πάντες ἠγνόουν ὅμως τὸν τῷ δεσποικῷ πελά-
σαντα σώματι, ἔστω ἡμῶν αἵματι. τὴν λιβά-
δα δεξιά μρον. ἀλλ' ὁ βρωτάτος ἐκείνῳ καὶ
θεῖῳ ὀπίως μακάρι. ὁ δὲ πόλεως ἀσπασθῶν,
τοιαῦδε πόρρω τὴν ἀπορίαν διέλυσε. γυναικὶ γὰρ
περιφανεῖ, νοσῶν καὶ ἐχομένη μακρᾷ, ἕκασον
τῶν σαυρῶν ἐκείνων μὲν προσευχῆς ἀσπασθῶν
ἀσπασθῶν, ἔγνω ἔστω ἡμῶν τὴν δύναμι.
ἀσπασθῶν γὰρ ἔστω τῷ γυναικῷ πελάσας, τὴν
χαλεπὴν ἐκείνῳ ἐξήλασε νόσον, καὶ τὸν ἀνδρω-
πον ἀπέφηνεν ὑγᾶ. ἔστω δὲ ἡ βασιλείας ἡ μή-
τηρ ματῶσα τὸ ποσὸν μρον, τῶν ἡλῶν τὰ μνη-
εἰς τὸ βασιλικὸν ἐνέβαλε κερατῶν. ἔστω παῖδος
κεφαλῆς περὶ τὴν ἐμρῶν, ἵνα τὰ τῶν πολεμῶ-
ν ἀποκρῆν βέλη. τὰ ἢ τῶν τῶν ἀνέμιξε
χαλινῶν, ἔστω ἀσπασθῶν μηχανομρῶν τῶν βα-
σιλείῳ, καὶ παλαμῶν προφητεῖα πέρασ Ἰππὸν θεῖα.
πόρρωθεν γὰρ ἡ χαλεπῆς ὁ περὶ τῆς ἐβόα, καὶ
ἔστω ἡ τῶν χαλινῶν ἔστω ἡ ἀνοῖα τῶν κυρίων
παντοκράτορι. ἔστω ἡ ζωὴ τοῦ ἰσοῦ χριστοῦ
μοῖραν ἡμῶν πᾶσι τοῖς βασιλείοις ἀπένεμε. ὁ δὲ
λοιπὸν, θῆκην ἐξ ὑλῆς ἀρβυρίων ποιοσά μρον, τῶν
τῶν πόλεως δέδωκεν Ἰππὸν ὀπίως, φυλάτῃν πα-
ρεχυσάσασα ταῖς ἐπίτα ἡμῶν τῶν σωτηρίας
μνημόσυνα. πάντοθεν ἢ δὴ παντοδῶν ὑλῆν
τοῖς τεχνίταις ἀσπασθῶν, ἔστω μρῶν ἐκείνων
καὶ λαμπρότατες νεῶς ἐδομήσασα. τὸ ἢ τῶν
καὶ ἡμῶν καὶ μρῶν ἐκφράσαι, ἀσπασθῶν ἀγᾶν
ὑπέληφα. πάντων, ὡς ἐπὶ εἶπῶν, τῶν φιλοθέ-
ων ἐκείσε θεοῦ ἡμῶν, καὶ θεομρῶν τῶν ἐρίων τὴν πο-
λυτέλειαν. πεποίηκε ἢ ἡ ἕτερον μνήμης ἀξιοῖ ἡ
παντοδῶν καὶ ἐκείνη καὶ ἀξιάσασα βασιλείς.
τὰς γὰρ διὰ βίον τὴν παρθενίαν ἀσπασθῶν συνα-
γέραςα πάσας, καὶ Ἰππὸν θεῶν πολλῶν ἀνα-
κλίναςα, ἀνὴν θεραπανίδος ἐρίων ἐπλήρη, δια-
κονῶσα καὶ ὄψα ἀσπασθῶν, καὶ κυλικῶν ὀρέγ-
σα, καὶ ὄνοχοῦσα, καὶ ἀσπασθῶν Ἰππὸν θεῶν φέ-
ρασα, καὶ ὕδωρ ταῖς ἐκείνων χερσὶν Ἰππὸν χέραςα.
ταῦτα καὶ τὰ τέτοις ὅμοια δρᾶσασα, ἐπανήλθε
μὴν πρὸς τὸν παῖδα. μετ' ἀθυμίας ἢ εἰς τὸν ἕ-
τερον μετέστη βίον, πλείεστα τῶν παιδὶ ἀσπασθῶν
σεβῶν

σεβές πολιείας ἐπιειλαμένη, καὶ ταῖς ἑξή-
 ροις αὐτὸν ἐπικύσασα ἐυλογίαῖς. ἐκείνη
 μὲν ἐν μὲν τὴν τελείω μὴ ἐτύχεν, ὅποιας
 τυχεῖν ἐξελύτῃ τὴν ἕτως ἐπιμελῶς καὶ θερμῶς
 τὸν τῷ ὅλων τεθεραπυκίαν θεόν. ὁ δὲ τῆς
 δόξης συμμορίας, τῷ παμπονήρων ὄκ-
 ἐπελάτοιο βελδυμάτων.

Κεφ. θ'.

Πεὶ τῆς ἀσθενείας εὐσεβίου ἡ νικομηδείας μεταστάσεως.

Τούτε γὰρ δὴ ἐνεκα τῆς πίσεως ὁμολο-
 γία συνετέθη ταῖς χερσίν, ὡς ἀνὰ τὰ κώ-
 δια ἀεὶ κείμενοι, τὰ τῶν λυκῶν ἐργάσαντο. **B**
 ὁ μὲν γὰρ θεὸς ἐκείνῳ ἀλέξανδρῳ, ὁ τῆ
 πρεσβυτή καλακονίστας τὸν ἀρεῖον, ὁ βυ-
 ζαντιῶ λέγω. ἕτως γὰρ ἡ κωνσταντινούπολις
 καὶ ἐκείνον ὠνομάζετο τὸν καρεῖν, εἰς τὸν ἀ-
 μείνω μετέβη βίον. εὐσεβίου δὲ τῆς δυσσε-
 βείας σωτήγορος, μικρὰ φερνήσις ἀνὰ πρε-
 βραχέως μετὰ τῶν ἀλλῶν συνέγραψεν
 δεχόμενος ὄρων, παρὰ τὴν νικομη-
 δεῖαν καλακίαν, τὸν τῆς κωνσταντινῆ πό-
 λεως ἤρπασε θεῖον ἀντικρυς τῶ κανόνῳ,
 ἐπισκόπος ὁμῶς καὶ πρεσβυτέρως ἀπαγορεύον-
 τῳ, ὅτι ἐτέρας εἰς ἐτέραν μὴ μεταβάλλειν πό-
 λιν. θαυμαστὸν δὲ ἐδέν, ὅτι ἕτω κτῆ τῆς τῶ μο-
 νοχρῆς μανείας θεότητῳ, ἀδελφῶς ὅτι ἄλλως
 ἀδελφῆναι νόμος ἐνδὲν ἢ τῆτο πρῶτον κεκαί-
 νοσθηκεν, ἀλλὰ καὶ ἡδη πρότερον αὐτὸ τῆτο
 τετέλεσθηκεν. τὴν βηρυλὸν γὰρ πάλαι πεπισδυ-
 μένῳ, εἰς τὴν νικομηδεῖαν μετέπηδησε. καὶ
 ταύτης ἢ μὲν τὴν σίνουδον διὰ τὸ τῆ δυσσεβείας
 προφανές ἐξηλάθη, καὶ σὺ ἀπὸ θεογονίου
 ὀνικαίας, καὶ τῆτο δῆλον ὁ βασιλεὺς κωνσταν-
 τίνος δούτερον διαγράμμάτων πεποίηκεν.
 ἐγὼ δὲ καὶ τὸ τέλῳ τῆς ἐπιστολῆς ἐνθήσω τῆ
 συγγραφῆ. ἐπέσειε δὲ ταῦτα νικομηδεῖσι.

Κεφ. κ'.

Ἐπιστολὴ τῆ βασιλεὺς κωνσταντίνος κατὰ εὐσεβίου καὶ θεογονίου
 γραφῆσα νικομηδεῖσι.

Τίς ἐστὶν ὁ ταῦτα διδάξας ἕτως ἀκακον
 πληθῶν; εὐσεβίου δηλαδὴ ὁ τῆς τυραν-
 νικῆς ὁμότητος συμμύσης. ὅτι γὰρ πανταχῶς
 τυράννης γενέσθαι πρὸς τοῦς, πολλὰ χόρην
 ἐστὶ συνοράν. τῆτο μὲν γὰρ αἰτῶν ἐπισκόπων
 ῥαγαὶ διαμαρτυροῦναι, ἀλλὰ τῶν ἀληθῶς
 ἐπισκόπων. τῆτο δὲ ἡ καλεσθῆναι τῆ χριστιανῶν

Animo migravit, cum multa de pia ac
 religioſa vivendi ratione mandasset fi-
 lio, cumque extremis omnis generis
 benedictionibus cumulasset. Et illa
 quidem post mortem cum honorem
 consecuta est, quem par fuit consequi
 illam quæ tam studioſe tamque arden-
 ti animo Deum coluerat. Ariani vero
 interim à perditis consiliis minime de-
 fistebant.

CAP. XIX.

De illegitima translatione Eusebii Nicome-
 diensis.

IDCIRCO enim expositioni fidei Ni-
 cene manuum suarum subscriptione
 consenserant, ut pellibus ovium te-
 cti, ea quæ luporum sunt, agerent. For-
 te divinus ille Alexander, qui Arium
 oratione sua perculit: Episcopum By-
 zantii intelligo: sic enim Constantino-
 polis eo tempore vocabatur: ex hac vi-
 ta ad meliorem sortem migraverat.
 Continuo Eusebius impietatis propu-
 gnator, parvi habitis regulis quas ipse
 unâ cum reliquis Episcopis paulo ante
 conscripserat, relicta Nicomediâ Con-
 stantinopolitanam sedem invasit: cum
 canon diserte prohibeat, ne Episcopi
 aut presbyteri ab una civitate in aliam
 transfiliant. Verum eos qui adversus
 unigeniti Filii Divinitatem tantâ de-
 mentia infutrexerant, alias leges licen-
 ter violasse, haudquaquam mirandum
 est. Nec vero ille tunc primum novi-
 tatis hujus auctor fuit: sed jam antea
 idem facinus admiserat. Nam cum
 Berytenſis Ecclesiæ Episcopus olim
 constitutus fuisset, inde ad Episcopa-
 tum Nicomediæ transfiliat. Ex quo
 deinde Episcopatu post Nicænum
 Concilium ob apertam quam profite-
 batur impietatem dejectus est, & unâ
 cum illo Theogonius Episcopus Ni-
 cææ. Idque Imperator Constantinus
 litteris suis iterum testatus est. Qua-
 rum partem hoc loco apponam: Scri-
 ptæ sunt autem ad Nicomedienses.

CAP. XX.

Epistola Imp. Constantini adversus Eusebium
 & Theogonium ad Nicomedienses scripta.

QUISNAM vero adeo simplicem
 plebem ista docuit? Eusebius ni-
 mirum tyrannicæ crudelitatis confe-
 crancus. Nam quod tyranni cliens
 perpetuo fuerit, ex multis percipi por-
 est. Id enim Episcoporum cædes te-
 stantur: sed verorum plane Episcopo-
 rum. Id crudelissima Christianorum

persecutio aperte clamat. Nihil enim de illatis mihi contumeliis dicam, per quas cum adversarum partium concursus plurimum laborarent, hic etiam oculos exploratores contra me emisit, & propemodum armatum ministerium tyranno præbuit. Nec me quicquam imparatum esse existimet ad harum rerum probationem. Certissimum enim argumentum est, etiam diaconos & presbyteros Eusebium assestantes, manifesto à me comprehensos esse constet. Verum hæc missa facio: quæ quidem à me non indignationis meæ testificandæ causâ, sed ad pudorem, eis incutiendum nunc prolata sunt. Id unum metuo; id recogito, quod vos in societatem criminis vocari video. Per institutionem enim ac perversam Eusebii doctrinam, conscientiam à veritate aversam induistis. Sed haudquaquam tarda erit curatio, si Episcopo fideli ac sincero nunc tandem accepto, ad Deum oculos convertatis. Quod quidem jam in vestra est potestate, & ex vestro iudicio pendere jam dudum oportuit, nisi supra memoratus Eusebius, iis qui tunc temporis valebant omni ope adjuvantibus, istuc venisset, & rectum ordinem disciplinæ conturbasset. Sed quoniam de hoc ipso Eusebio charitati vestræ pauca dici oportuit, meminit patientia vestra synodum in urbe Nicæna fuisse celebratam, cui & ipse, sicut conscientia meæ cultus poscebat, interfui: nullo alio consilio quàm ut concordiam inter omnes constituerem; inprimis vero ut coarguerem ac depellerem malum illud, quod ex Ario quidem Alexandrini dementia initium sumpserat, mox autem absurdo & exitiali Eusebii studio erat confirmatum. Idem vero iste Eusebius, amantissimi & charissimi cum quanta putatis concursatione, utpote ab ipsa conscientia convictus, quanta cum ignominia, confutatus undique falsitati patrocinator est: nunc diversos homines clam ad me mittens, qui pro ipso orarent: nunc auxilium aliquod à me postulans, ne tanti sceleris convictus, honoris sui gradu depelleretur. Testis hujus rei mihi est Deus ipse, qui & mihi, & vobis, semper propitius adsit. Nam & ille me circumvenit ac turpiter decepit, sicut & vos ipsi agnoscetis. Tunc enim omnia gesta sunt prout ipse cupiebat, qui nihil non mali in animo suo clau-

A ἐκδιώξεις διαρρήδην βοᾷ. ἐδὲν γὰρ αὐτῶν εἰς ἐμὲ γενημένων ὕβρεων νῦν ἐρῶ, δι' ὃν ὅτι μάλιστα αἰτῶν ἐναντίων μερῶν ἐπραγματίσασθε συνδρομαί. ἔδῃ καὶ ὁ φθάλμιος καί σκόπεος ἐπεμπε καὶ ἐμῆ, καὶ μόνον ἐκ ἐνόπλιος τῶ τυρῶν ὡς εἰσέφερον ὑπερβίας. μηδὲ με τίς οἰεῖσθαι εἶναι πρὸς τὴν τέτων ἀπόδειξιν ἀπαρασκόδου. ἐλεγχος γὰρ ἐστὶν ἀκριβής, ὅτι τις πρεσβυτέρως καὶ τῆς διακόνος τῆς εὐσεβίᾳ παρεπομένους φανερώς ὑπ' ἐμῆ στωεὶλῆ φθασίως κεν ἀλλὰ ταῦτα μὴν παρήμι. ἀ νῦν ἐκ ἀγανακλήσεως ἐνεκεν, ἀλλ' εἰς ἐκείνων αἰσχύνῃ ὑπ' ἐμῆ προσήνεκ. ἔκείνο μόνον δὲ δια, ἐκείνο διαλογίζομαι, ὅτι ὑμᾶς ὁρῶ πρὸς τὴν ἑκλήμαλος καλεῖσθαι κοινωνίαν. δια γὰρ τῆς εὐσεβίᾳ ἀγωγῆς τε καὶ διαστροφῆς, συνειδήσει τῆς ἀληθείας κεν χωρισμένῃ εἰρήφασε. ἀλλ' ἐστὶν ἐ βραδεία θεραπεία, εἴγε Ἰπισκοποῖν πισόν τε καὶ ἀκέραιον νῦν γὰρ λαβόντες, πρὸς τὸν θεὸν ἀπίδησε. ὅπερ ἐπὶ ἑ παρήμιος ἐν ὑμῶν ἐστὶ, ὅτι πάλαι ἐξελύτῃ ὑμῆρας κείσεως ἠρῆσθαι εἰμὴ ὁ προεφημένους εὐσεβίος, δεινῶς τῶν τότε συλλαμβανομένων αὐτῶν, ἐλαύθαι ἐλκλύθαι, ἐ τὴν τῆς τάξεως ὀρθότητι ἀναγνώσιος συνεπεπράχθαι. ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτῶν ἐτέτα τῆς εὐσεβίᾳ πρὸς τὴν ὑμῆρας ἀγάπην ὁλίγα προσήκε φράσαι, ἐμῆ μνησθαι ἢ ὑμῆρας ἀνεξικακία, Ἰπὶ τῆς καίων πόλεως γενησθαι σὺν ὁδον, ἢ καὶ αὐτὸς ἐγὼ παρὸν ὡς τῆ τῆς ἐμῆς συνειδήσεως λαίρεια παρήμιος, ἐδὲν ἕτερον βεβλόμῃος, ἢ ὁ μόνον ἀπασιν ἐργασασθαι, καὶ πρὸ γὰρ πάντων, ἐλέγξει τε καὶ ἀποσεισασθαι τὸ πρᾶγμα τῆτο, ὅτιν μὲν ἀρχῶν εἰλήφθαι διὰ τ' ἀρείς τῶ ἀλεξανδρέως ἀπονοίας, ἰχυροποίησθαι τῶ ἀλαχρήμα, διὰ τ' εὐσεβίᾳ ἀπαρτε καὶ ὀλεθρίας παρῆσε. ἀλλ' αὐτὸς ἔδῃ εὐσεβίος, προσφιλῆς αὐτὸ καὶ τιμιώτατος, μεθ' ὅσης νομίζεσθαι συνδρομῆς, ἀτε δὲ ὑπὸ τ' συνειδήσεως αὐτῆς ἠτῶμῃος, μεθ' ὅσης τ' αἰσχύνῃς, τῆ παλαιάχθαι ἐληλεμένη ψευδολογία συνίστατ. ὑποπέμπων μὲν μοι διαφόρος τῆς ἀξενίας ὑπὲρ αὐτῶ. ἔξαιέμῃος τ' παρ' ἐμῆ συμμαχίαν τινα, ὅπως μὴ ἐπιτοσῆτω ἐλεγχθῆς πλημμελήματι, τῆς ὑπαρχέσης αὐτῶ τμηῆς ἐκβάλλοιτ. μάρτυς ἐστὶ μοι τῆς ὁ θεὸς αὐτὸς, ὃς ἐμοί τε ἐν ὑμῶν φιλάγαθος ἐπιμένει, ἐπεὶ καὶ ἐμὲ ἐκείνος αὐτῆς ἠρεψε καὶ ἀπρεπῶς ὑφῆρπασεν, ὃ καὶ ὑμῆς ἐπιγνώσεσθαι. πάντα

μὴ γὰρ ἐπερχέσθαι τότε, καθὼς αὐτὸς ἐπόθει, ἅπαν ὅτι ἐν κακῶν ἐπὶ τῷ αὐτῷ διανοίας ἀποκρυπτόμενος. ἀλλὰ πρῶτον, ἵνα τὰ λοιπὰ τῶν τε σκαυότητος αὐτῷ, τί μάλιστα μὲν θεογονίαι, ὅν τῆς ἀνοίας ἔχῃ κοινωνῶν, διεπέξατο, ἀκρίτως αὐτῷ ἀκαλῶ. ἀλέξανδρος τινὰς τῶν ἡμετέρων πίστεως ἀναχωρήσαντας, ἐβλαψάκεν κελύκην ἀποσαλῆναι, ἐπειδὴ διὰ τῆς τέτων ὑποηρεσίας ὅτ' ἀνοίας ἀμείβετο πυρσός. ἀλλ' ἔτοι οἱ καλοὶ τε καὶ ἀγαθοὶ ἐπίσκοποι, ἕως ἀπαξ ἢ τῆς συνόδου ἀλήθεια αὐτῶν μένοιαν τέρηκός, ἕ μόνον ἐκείνους ἐδέξατο καὶ παρ' ἐαυτοῖς ἠσφαλίσατο, ἀλλὰ ἔκνοιων ἠσαν αὐτοῖς τῆς τῶν τρέπων κακοποιίας. διὰ τὸ αὐτῶν ἄχαριτες τῆς ἐκείνου πρῶται ἀρπαγέντας γὰρ αὐτῶν ἐκέλευσα ὡς πορρωτάτα ἔξορισθῆναι. καὶ ὑμετέρενοι, αὐτῶν τὸν θεὸν ἐκείνη τῆς βλάβης, ἢ ἀλλοίως γεγενησὶ σιωπῆσθε, καὶ εἶναι πρῆξι, καὶ διαπέξατο. ἔως ἑπισκόπους ἀγνῆς τε καὶ ὁρθόδοξος καὶ φιλανθρώπου ἐχόντες χαιρομεν. εἰς ἡμετέρας μνήμων τῶν λυμένων ἐκείνων ἢ πρὸς ἐπαινον ἀπεροῦσθαι ἔξορισθῆναι τοιμήσθαι, αὐτῶν ἡμετέρας τῆς ἰδίας τόλμης διὰ τῆς τῆς θεοραποῖος τῆς θεῶν, τῆς ἐν ἡμῶν, ἐνεργείας ἀνασταλίσει. ὁ θεὸς ὑμᾶς διαφυλάξῃ ἀδελφοὶ ἀγαπητοί. τότε μὴ ἐνέτοι καθρέθησαν, καὶ τῶν πόλεων ἔξορισθῆσαν. καὶ τὴν μὴ νικηθεῖσαν ἀμφοῖν ἐπιστάθη. τὴν ἡνίκαιαν χεῖρ ἔσθαι. ἀλλὰ πάλιν ταῖς ἔξορισθαι χεῖρ ἀμφοῖν μηχαναῖς, καὶ τὴν βασιλείας φιλανθρωπιαν ἐφόδιον ἔξορισθαι ἐνεργῆς, ἀνεπαλάσσαντε καὶ τὴν αὐτῶν δυνάσειαν ἀπέλασον.

Κεφ. κα'.

Περί τῆς ἐπιτομῆς ἑξ ἡμῶν ἀπὸ γενημένης κατὰ τὸ ἅγιον εὐσάδιον τῆς ἀποστολῆς ἐπιστάσεως δολίας συσκευῆς.

Ὁ Δε εὐσάδιος, ὡς ἡδη ἐφών, καὶ τὴν κωνσταντινικῶν ἐτῶν ἢ τῆς πλείονος ἐπιλαβομένη δυνάσειας, καὶ ἐκείνη βασιλείας φοιτῶν, καὶ τὴν παρρησίαν ἐκείνης συχνοῦσθαι σιωπῆσθαι λαβὼν, τὰς καὶ τῶν τῆς ἀληθείας αὐτῶν ἡμετέρας κατεσκευάσθη μηχαναῖς. καὶ πρῶτον ἡμετέρας τῆς ἐροσολύμων θεῶν σκηψάμενος, καὶ ταύτη τὸν βασιλεῖα βεκολίσας, ὡς τὸ πολυδρόμητον τῆς οἰκοδομίας ἐργον ὁ νόμος, καὶ πλείους ἐκείνων ἀπῆρε τιμῆς, τῶν

sum habebat. Sed ut alia improbitatis illius facinora prætermittam, quid nuper unâ cum Theogonio dementiae suae locio admiserit, quæso accipite. Alexandrinos quosdam qui à nostra fide desciverant, istuc abduci præceperam, propterea quod eorum operâ ac ministerio, discordiæ fax excitabatur. Verum isti egregii scilicet Episcopi, quos synodi clementia ad agendam penitentiam servaverat, non solum istos susceperunt, & apud se tuto degere iusserunt, sed etiam malitiæ illorum socios se ac participes adjunxerunt. Quamobrem adversus ingratos istos id agere decrevi. Abreptos videlicet quam longissime deportari iussi. Vestrum nunc est, ea fide in Deum oculos mentis conjicere, in qua vos semper fuisse constat, & esse decet: & efficere ut gaudeamus puros, orthodoxos atque benignos Episcopos nacti. Si quis vero mentionem illarum pestium facere, aut in laudem eorum temere excitari præsumpserit, statim operâ famuli Dei, hoc est nostri, audacia ejus comprimetur. Divinitas vos servet, fratres dilectissimi. Isti ergo eo tempore depositi & ex civitatibus suis ejecti fuere. Et Nicomediæ quidem Episcopatum Amphion; Nicææ vero Chrestus regendum suscepit. Sed cum denuo consuetas artes & machinas adhibuissent, & Imperatoris clementia ad fraudem faciendam abusi essent, pugnam redintegrarunt, & pristinam potentiam suam receperunt.

CAP. XXI.

De fraudulenta machinatione Eusebii & sociorum ejus adversus Eustachium Episcopum Antiochenum.

USEBIUS vero Episcopatum quoque Constantinopoleos, ut supra dixi, tyrannica quadam violentia occupavit. Atque ita majorem potentiam nactus, cum Imperatorem adiret de proximo, & ex crebrioribus cum eodem colloquiis fiduciam sumpserit, adversus veritatis propugnatores insidias machinatus est. Ac primum quidem desiderio visendi Hierosolyma flagrare se simulans, Imperatore hac ratione decepto, tanquam ad celeberrimum fabricæ illius opus spectandum, maximo cum honore illinc profectus est, cum Imperator vehicula & reliquum apparatus ei subministrasset.

G ij

Profectus est una cum illo etiam Theogonius Episcopus Nicæ, pessimorum eius consiliorum socius & participes, ut superius diximus. Qui cum Antiochiam venissent, amicitiam speciem preferentes, summo cultu atque honore excepti sunt. Veritatis enim defensor, magnus ille Eustathius, omnem illis fraternam charitatem exhibuit. Inde cum ad sacra loca pervenissent, & eos qui idem cum ipsis sentiebant, vidissent, Eusebium videlicet Cæsariensem, Paphroditum Scytopolitum, Actium Lydæ, Theodotum Laodicæ: & alios Ariana labe contaminatos: consilium suum eis aperit, & unam cum illis Antiochiam contendunt. Et aliorum quidem adventus causa prætexebatur, ut Eusebium honorifice deducerent: sed revera bellum adversus veritatem occulte parabatur. Conducta enim muliercula quadam que ex corporis sui pulchritudine questum faciebat, cum ei persuasissent, ut linguæ suæ ministerium ipsis locaret, ad Concilium conveniunt. Dein aliis omnibus exire iussis, miseram illam mulierem introducunt. Illa infantem uberibus suis admotum ostendens, illum ex Eustathii concubitu concepisse se ac peperisse dixit, & impudenter vociferabatur. Eustathius vero qui hanc calumniam adversus se concinnatam esse evidenter sciret, mulierem si quem haberet hujus facinoris conscium in medium proferre jubet. Cumque illa neminem objecti criminis testem habere se diceret, æquissimi iudices jusjurandum ei detulerunt: idque quamvis lex diserte clamat, ea que dicuntur, duorum aut trium testimonio confirmari oportere: & Apostolus aperte præcipiat, ne quidem contra presbyterum admittendam esse accusationem absque duobus aut tribus testibus. Verum isti contemptis Divinis legibus, contra tantum vitium accusationem sine ullo teste admiserunt. Itaque cum mulier dicta sua addito jurejurando confirmasset, clamans infantem revera Eustathii esse, statim iudices veritatis studiosi, tanquam adversus adulterum sententiam tulerunt. Porro, cum alii Episcopi aperte contradicerent, vetarentque ne Eustathius huic sententiæ acquiesceret: erant enim illic haud pauci, qui Apostolicam doctrinam tuebantur, & totius fraudis prorsus ignari erant: illi qui scenam hanc composue-

Α βασιλέως ἀπὸ τῆς ὀχλήματι καὶ τὴν ἀλλῶ ἀπονεύματιος θεραπείαν. σωματῆρε δὲ ἀπὸ καὶ θεογονίος ὀνικαίας, κοινῶς ὄν, ὡς καὶ πρὸς εὐεῖν εἰρήκαμεν, τῶν πονηρῶν βλαβημάτων. ἀφικόμενοι ἵεῖς τὴν ἀνιόχην, καὶ τὸ τῆς Φιλίας ἀπειθέμενοι παρῶπιόν, θεραπείας ἀπήλαυσαν ὅτι μάλιστα πλείους. ὁ γὰρ τῆς ἀληθείας πρέμαχος ὁ μέγας εὐστάθιος, πᾶσαν ἀνιόχην ἀδελφικὴν φιλοφροσύνην προσήνεγκεν. ἐπειδὴ ἡ ἑδὴ ἱερὸς κατέλαβον τόπος, καὶ ἑδὴ ὁμόφρονος ἐτάσσοντο, εὐσεβίον τε τὸν καίσαρος, καὶ τὸν σκυθοπολίτην πατρίφρον, καὶ τὸν λυδῶν ἀέτιον, καὶ τὸν λαοδικεῖας θεόδοτον, καὶ ἑδὴ ἄλλες ὅσοι τὴν λάβω εἰσεδέξαντο τὴν ἀρετὴν, ἐμήνυσαν τε τὸ τυρδόμενον, καὶ σὺν ἀνιόχῃ τὴν ἀνιόχην κατέλαβον. καὶ τὸ μὲν πρὸς ἄλλων ἐπιδημίας, προπόμπῃ τιμῆ. τὸ δὲ κατὰ τὸν ὄν, τῆς εὐσεβείας πόλεμον, γύναιον γὰρ ἱερὸν, τὴν ὥραν ἀπεμπολῆν μισθώσαντες, καὶ τὴν γλώττην ἀνιόχῃ ἀποδοῦναι πείσαντες, σιωπῆσαντες εἰς τὸ σιωπεῖν. εἴτα τὰς ἄλλας ἀπάντας ἐξω γῆρας κελύσαντες, τὸ τεισάθιον εἰσηγαγον γύναιον. ἡ δὲ παιδίον ὑπόπτητον ὑποδεικνύσα, ἐκ τῆς εὐσταθίου σιωπίας ἐλεγε τῆτο καὶ σιωπῆναι καὶ τελοκῆναι, καὶ ἀναδῆναι ἐξ ὅσα. ὁ δὲ τῆς συκοφαντίας τὸ προφανές ἐπιστάμενον, εἴτινα ἔχοι τετα σιωπῆσα, ἀγῆν εἰς μέσον ἐκέλευσεν. ἐκείνης δὲ μετὰ ἑαυτὴν ἄρῃν μάρτυρα τῆς κατηγορίας λεγέσης, ὅρκον προὔτειναν οἱ δικαιοτάτοι δικασταί. καίτοι ἔ νόμος διαρρήδην βροῦναι, ἵππῃ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων εἶναι βέβαια τὰ λεγόμενα. καὶ ἀντικρὺς τὰ ἀποσὸλε κελύσαντες, μὴ ἡ καὶ πρὸς ἐπιτέρε γνωμένῃ γραφῆναι δὶχα δύο ἢ τριῶν μαρτύρων προσδέχεσθαι. ἀλλὰ τῶν θείων ἔτοι νόμων κατὰ φρονήσαντες, ἀμάρτυρον καὶ ἀνδρὸς τὸσάτα κατηγοριαν ἐδέξαντο. ἐπειδὴ ἡ οὖς εἶπεν ἐκείνη τὸν ὅρκον προσέθηκε, βροῦσα ἡ μὲν εὐστάθιος τὸ βρέφος εἶναι, ὡς καὶ μοιχῶ λοιπὸν οἱ φιλαλήθεις τὴν ψῆφον ἐξήνεγκαν. τῶν δὲ ἄλλων δεχιστέων. παρήσαν γὰρ οὖς ὀλίγοι καὶ τῶν ἀποσολικῶν ὑπερμαχῆεις δογμάτων, καὶ τὰ τυρδῶν παύσασιν ἀγνοῦντες. παρῶπιός ἀντιλεγόντων, καὶ τὸν μέγαν εὐστάθιον τὴν ψῆφον ἐκείνῃ τὴν ὑπερ-

νομον δέξατο καλονόων, προς βασιλέα την Α
 ταχίστην. Το δόγμα συνελθόντες απήλθον.
 η πέσαιτες αυτον ως αληθινή γραφή, και δι-
 καια της καταρσεως η ψηφου, ως μοιχόν
 ομα η τυραννον δελαθηναι πασασκδαζουσι
 τον της ευσεβειας η ζωφρονης αγωνιστην. η
 κενου μην δια της θρακης εις ιλλυρικω πό-
 λιν απήχθη.

Κεφ. κβ.

Περί των μετά την έξοδον τῆς ἀγλίους ἀθῆς, κατασάντων ἐν
 αὐτοῖς ἐπίσκοπων ἀρετικῶν.

Οἱ τοὶ ἴπρωτον μὴ ἀπὸ αὐτῶν χρεθόντα-
 σιν διλάλιον. τότε ἡ ὀλίγον ἐπιβίω-
 σαυθῶ χρόνον, δυσέβιον μελαθῆναι τὸν πα-
 λαιωνὸν ἤθελσαν. ἐπεὶ ἡ και αὐτὸς δεξέφυγε
 τὴν μελάθῆσιν, η βασιλδὸς διεκώλυσεν, δι-
 φρονηον προσέαλοντο, και τετα ἡ τελθῆσαν-
 τῶ, ἐνικαυὸν ἡδὴ μῆνας ὀλίγας μὲ τὴν χη-
 ρδοιαν ἐβίω, πλακενίω της ἐκκλησίας ἐκεί-
 νης τὴν προεδριαν παρέδωσαν. πάντες ἡ ὁ-
 μοίως τὴν δρεκε λώβω εἶχον ἐγκεχυμυθην.
 δια τοις το πλείστοι τῶν δυσέβειν προαιρημέ-
 νων, και τῶν ἱερωθῶν, και τῶν πολλῶν, ὁδὸν
 ἐκκλησιαστικῶν καλαλεοιπότες συλλόγας,
 παρὸς εὐαλίς σινηθροῖοντο. Δίσα διαντες ἡ ἔ-
 τες ὠνόμαζον ἀπανίτες, ἐπεδὴ μὲ τὴν έξοδον
 τὴν ἐκείνη σιμῆσσαν. τὸ μῆρτοι τρισαθλιον
 ἐκείνο γύναιον, νόσω χαλεπωάτη ἡ μακρο-
 τάτη ἀεπεσον, δεξέφνη τὴν ἐπιβίω και
 τὴν τραγοδιαν ἐγύμνωσεν, ἡ δύο και τεείς,
 ἀλλὰ παμπόλις τῶν ἱερέων τὰ τυρβῆθῆλα
 διδάξασα. ἔφη γδ ἡ χημάσι τὴν συκο-
 φανίαν ἐκείνην τέλομκεναι, και τὸν μῆρ-
 τοι ὄρκον μὴ πάμπαν εἶναι ψευθῆ. Δίσα θῆε
 γάρ πηθῶ χαλκῆως γεχρηῶς τὸ βρέφῶ.
 ταῦτα μὴν ἐν ἐν ἀποχεια παρὰ τῶ βελίσης
 ἐτολμῆθη συμμοσείας.

Κεφ. κγ.

Περί τῆς ἰνδοῦ πίστεως.

Παρεθῆ ἰνδοῖς κῆ ἔτον ἀνέτφλετον χρεθον
 τῶ θεογνωσίας τὸ φῶς. τῶ γδ βασιλέως
 ἀνθρείας η δυσέβειας παναχεθουλημένης,
 και τῶν ἐν κύκλω βαρβαρων τὴν εἰρήνην αἰ-
 εῖσῶται παρὸ τῶ πολέμου τῆ πεῖρα μεμα-

rant, confestim ad Imperatorem perre-
 xerunt. Cui cum persuasisent, verum
 illud crimen & æquam esse depositio-
 nis sententiam, effecerunt ut pietatis &
 castitatis athleta, tanquam adulter si-
 mul & tyrannus, in exilium mitteretur.
 Atq; is quidem per Thraciam abdu-
 ctus est in urbem quandam Illyrici.

CAP. XXII.

De Episcopis hereticis qui Antiochia ordinati
 sunt post discessum beati Eustathii.

Αἱ τῶν πρώτων μὴ ἀπὸ αὐτῶν χρεθόντα-
 σιν διλάλιον. τότε ἡ ὀλίγον ἐπιβίω-
 σαυθῶ χρόνον, δυσέβιον μελαθῆναι τὸν πα-
 λαιωνὸν ἤθελσαν. ἐπεὶ ἡ και αὐτὸς δεξέφυγε
 τὴν μελάθῆσιν, η βασιλδὸς διεκώλυσεν, δι-
 φρονηον προσέαλοντο, και τετα ἡ τελθῆσαν-
 τῶ, ἐνικαυὸν ἡδὴ μῆνας ὀλίγας μὲ τὴν χη-
 ρδοιαν ἐβίω, πλακενίω της ἐκκλησίας ἐκεί-
 νης τὴν προεδριαν παρέδωσαν. πάντες ἡ ὁ-
 μοίως τὴν δρεκε λώβω εἶχον ἐγκεχυμυθην.
 δια τοις το πλείστοι τῶν δυσέβειν προαιρημέ-
 νων, και τῶν ἱερωθῶν, και τῶν πολλῶν, ὁδὸν
 ἐκκλησιαστικῶν καλαλεοιπότες συλλόγας,
 παρὸς εὐαλίς σινηθροῖοντο. Δίσα διαντες ἡ ἔ-
 τες ὠνόμαζον ἀπανίτες, ἐπεδὴ μὲ τὴν έξοδον
 τὴν ἐκείνη σιμῆσσαν. τὸ μῆρτοι τρισαθλιον
 ἐκείνο γύναιον, νόσω χαλεπωάτη ἡ μακρο-
 τάτη ἀεπεσον, δεξέφνη τὴν ἐπιβίω και
 τὴν τραγοδιαν ἐγύμνωσεν, ἡ δύο και τεείς,
 ἀλλὰ παμπόλις τῶν ἱερέων τὰ τυρβῆθῆλα
 διδάξασα. ἔφη γδ ἡ χημάσι τὴν συκο-
 φανίαν ἐκείνην τέλομκεναι, και τὸν μῆρ-
 τοι ὄρκον μὴ πάμπαν εἶναι ψευθῆ. Δίσα θῆε
 γάρ πηθῶ χαλκῆως γεχρηῶς τὸ βρέφῶ.
 ταῦτα μὴν ἐν ἐν ἀποχεια παρὰ τῶ βελίσης
 ἐτολμῆθη συμμοσείας.

CAP. XXIII.

De Indorum fide.

Αἱ τῶν πρώτων μὴ ἀπὸ αὐτῶν χρεθόντα-
 σιν διλάλιον. τότε ἡ ὀλίγον ἐπιβίω-
 σαυθῶ χρόνον, δυσέβιον μελαθῆναι τὸν πα-
 λαιωνὸν ἤθελσαν. ἐπεὶ ἡ και αὐτὸς δεξέφυγε
 τὴν μελάθῆσιν, η βασιλδὸς διεκώλυσεν, δι-
 φρονηον προσέαλοντο, και τετα ἡ τελθῆσαν-
 τῶ, ἐνικαυὸν ἡδὴ μῆνας ὀλίγας μὲ τὴν χη-
 ρδοιαν ἐβίω, πλακενίω της ἐκκλησίας ἐκεί-
 νης τὴν προεδριαν παρέδωσαν. πάντες ἡ ὁ-
 μοίως τὴν δρεκε λώβω εἶχον ἐγκεχυμυθην.
 δια τοις το πλείστοι τῶν δυσέβειν προαιρημέ-
 νων, και τῶν ἱερωθῶν, και τῶν πολλῶν, ὁδὸν
 ἐκκλησιαστικῶν καλαλεοιπότες συλλόγας,
 παρὸς εὐαλίς σινηθροῖοντο. Δίσα διαντες ἡ ἔ-
 τες ὠνόμαζον ἀπανίτες, ἐπεδὴ μὲ τὴν έξοδον
 τὴν ἐκείνη σιμῆσσαν. τὸ μῆρτοι τρισαθλιον
 ἐκείνο γύναιον, νόσω χαλεπωάτη ἡ μακρο-
 τάτη ἀεπεσον, δεξέφνη τὴν ἐπιβίω και
 τὴν τραγοδιαν ἐγύμνωσεν, ἡ δύο και τεείς,
 ἀλλὰ παμπόλις τῶν ἱερέων τὰ τυρβῆθῆλα
 διδάξασα. ἔφη γδ ἡ χημάσι τὴν συκο-
 φανίαν ἐκείνην τέλομκεναι, και τὸν μῆρ-
 τοι ὄρκον μὴ πάμπαν εἶναι ψευθῆ. Δίσα θῆε
 γάρ πηθῶ χαλκῆως γεχρηῶς τὸ βρέφῶ.
 ταῦτα μὴν ἐν ἐν ἀποχεια παρὰ τῶ βελίσης
 ἐτολμῆθη συμμοσείας.

libere ac sine metu ultero citroque omnes
commeabant. Ac multi quidem spe-
ctandi studio, multi vero etiam mer-
candi causa, longas peregrinationes
fufcepiebant. Quo quidem tempore
Tyrius quidam Græcorū philosophiæ
peritus, interiorem Indiam perlustrare
cupiens, cum duobus adolescentibus
fratris filijs eo profectus est. Cumque
desiderio suo satisfecisset, conscenda
nave in patriam redire cepit. Sed cum
navis aquationis causa ad portum que-
dam appulisset, irruentes Barbari alios
submerferunt, alios in servitutem ab-
duxerunt. Et ipse quidem unus fuit ex
numero mortuorum. Adolescentes ve-
ro ad regem perducti sunt. Eorum alter
Ædesius, alter Frumentius vocabatur.
Potro loci illius regulus, cum diuturno
experimento comperisset eos ingenio
ac solertia valere, domus suæ curam
gerere iussit. Quod si quis fortasse di-
ctis fidem derogat, is Josephum & re-
gnum. Ægypti velim consideret: ac
præterea Danielem Prophetam, tres-
que illos pietatis athletas sibi in memo-
riam revocet. Nam & isti cum essent
captivi, Babyloniorum regni præfectu-
ram gesserunt. Postea vero mortuo re-
ge, apud filium ejus mansere, majori
adhuc honore aucti. Et quoniam in
vera pietate fuerant educati, merca-
tores qui eo commeabant hortati sunt,
ut ex more institutoque Romanorum
simul convenire, ac Divina mysteria
celebrare vellent. Longo deinde tem-
pore elapso regem adeunt, & benevo-
lentia suæ mercedem hanc postulant,
ut ipsis in patriam redire liceret. Quo
impetrato, in Romanum solum re-
verſi sunt. Ac Ædesius quidem Ty-
rum profectus est. Frumentius vero re-
rum divinarum curam parentum suo-
rum conspectui anteposuit. Et Alexan-
driam profectus, Ecclesiæ illius Anti-
stitem certiorē fecit, quantopere o-
ptarent Indi Divinæ fidei radius illustra-
ri. Eo tempore Athanasius Ecclesiæ
illius clavum regebat. Qui cum eas
res audisset: Ecquis, inquit, melius
quàm tu ab animis hujus gentis caligi-
nem ignorantia depellere, & Divinæ
prædicationis lucem inferre possit. His
dictis, cum sacerdotalem gratiam ei
impertitus esset, ad gentis illius cultu-
ram eum dimisit. Ille vero relicta pa-
tria, & immensi maris spatia nullatenus
reformidans, petrexit ad gentem ad-
huc agrilestem & incultam, eamque

Αθηκότων αδείως ἀλλήλοις ἀπαντες ἐπεμίζνυ-
το. καὶ πολλοὶ μὴ ἰσοείας χάριν, πολλοὶ δὲ
ἐμποείας, τὰς μακροὺς ἀποδημίας ἐπέλ-
λοντο. τότε τις τυρίων ἡδονιστορῆσαι ποθή-
σας, σὺν δύο μετράκιοις ἀδελφοῖσι ἐξέδη-
μυσεν. ὡν ἐπὸ θησε ἡ τυχὼν, ναυιλία χροῖμε-
νὸν ἐπανήξασθαι ἡ χάριν εἰς τινα λιμένα
Σκάφης προσορμιᾶν ἐν τῷ, Βάρβαρον προσ-
πεσόντες, οὗ μὴν κατεπόνησαν, οὗ δὲ ἐξω-
δραπόδισαν. καὶ ἐκείνοι μὴ τοῖς τεθνεῶσι συν-
νηθῆναι. τὰ δὲ μετράκια προσήχθη τῷ βα-
σιλεὶ τέτων ὁ μὴ αἰδέσθαι, ὃν Φρεμύτιον
ὠνομάζετο. πᾶσαν δὲ τέτων τῶν χερῶν λαβὼν
ὁ τῆς ἐκείνης κρατῆρ, καὶ χίνας ἰδὼν, τὸ οἰκεί-
ας Ἰμμελείας προσεταξεν. εἰ δέ τις ἀπὸ
τοῖς λεγομένοις, τὰ καὶ τὸν ἰωσήφ καὶ τὸ αἰὺ πῆ-
την βασιλείαν σκοπῆσάτω παρὸς ἡ τέτοις, καὶ
τὸ προσφῆτες ἀναμιμνησκέσθω δαμιήλ, καὶ τῶν
περὶ ὧν ἐκείνων τὸ δυσεβείας ἀγωνιστῶν καὶ γδε-
κίνοι δοξαλοῦσι γυρόμενοι, τὴν τῆς βασιλευ-
νίαν ἡγεμονίαν παρέλαβον. ἔξ βασιλείως τε-
τελθῆναι, τῶ παιδι τῶ ἐκείνης σιωπῆσαν,
πλείον ἢ πηξ ἀπολαύσιες. δυσεβεία δὲ σιω-
πῆσιν ἀμύροισιν αἰὺσέτων ἐμπόρον ἀφικ-
νεύμενος, καὶ τὸ ρωμαίων ἐξ ἑσὺ σιωπῆσιν ἀφικ-
τε καὶ τὰς θείας Ἰπτελέν λῆστεργίας προσε-
πον. χερσὶν δὲ συχρῆ διελθόντων, προσίασι τῶ
βασιλεῖ, καὶ τὸ δυνόιας ἀπαμύσι μὴδ ὄν, τὴν εἰς
τὴν ἐνείκεσσαν ἐπάνοδον. τέτα ἡ τυχόντες, εἰς
τὴν ρωμαίων ἀφικόντων γῆν. καὶ ὁ μὴ αἰδέσθαι
τὴν τύρον κατέλαβεν ὃν Φρεμύτιον, τὴν πε-
ρελταθεῖα σπιδλιωτῆς τῶν γεφυροκότων προ-
τελίμηκεβείας. ἔξ τὴν ἀλεξάνδρην κατέλαβον
πόλιν, ὄν τῆς ἐκκλησίας ἐδίδαξε προσεδρον, ὡς
Δινδοίλιαν ποθέσι τὸ νοερον εἰσδέξασθαι Φῶς.
ἀθανάσιον δὲ τλιωκάτω τῆς ἐκκλησίας ἐ-
κείνης καλεῖχε σὺν οἰακας. ὃς τῶν διηρημάτων
ἐκείνων ἀκυσσας, καὶ πῆς σε, εἶπεν, ἀμύνοι καὶ
τλιω τῆς ἀγνοίας ἀχλὺν ἀποσκεδάσθαι ἐθ-
νας, καὶ τὰς θείας κηρύμασι αὐτοῖς ἀποτίσθαι τὴν
αἰγλίω. ταῦτα εἶπεν, καὶ τὸ δόχμιον ἀπὸ
αὐτῶν χάριτον μελάδης, εἰς τὴν τε ἐθνας ἐξ-
πεμψε γεωργίαν. ὃν, καὶ τὴν πατρίδα κα-
ταλιπὼν, καὶ τὰς μεγίστας πελάγους κατέφρο-
νήσας, κατέλαβε μὴ τὸ ἀγεώργητον ἐθῆ
ἐγεώργησε ἡ γεωργίαν, συνεργὸν ἔχων

τὴν θεοσδοσίαν χάριν. Δποσοδικαῖς γ' ἡ κεχρη-
 μένῃ θαυματουργίαις, τὰς ἀνυλόμεναι τοῖς λό-
 γοις πῆρω μένεις ἐθήρευε. Ἐ ἡ τερατουργία μαρ-
 τυροῦσα τοῖς λεγομένοις, παμπόλλας καὶ
 ἐκάστην ἡμέραν ἐζώγραφ.

A Divinâ adjuvante gratia studiose exco-
 luit. Apostolicis enim miraculis editis,
 eos, qui doctrinæ suæ contradicerent,
 capiebat: & signorum efficacia dictis il-
 lius fidem atq; auctoritatem adstruens,
 plurimos quotidie lucrabatur.

Κεφ. κδ'.

Περὶ τῆς ἰσχυρῆς τὴν ἰουδαίαν ποδηγίας.

IN δὲ μὴν ἐν ὀφραμείνῃ πρὸς θεογνω-
 σίαν ἐχόμενος ποδηγός. Ἰβηρας ἦν τὸν αὐτὸν
 χρόνον, γυνὴ διοραλῶτος πρὸς τὴν ἀλή-
 θειαν ἐξενάγησεν αὐτὴν ἡρωσσευχῆ μὲν ἐ-
 χρεῖτο δὲ ἰωκεῖ. ἐννὴ ἦν αὐτῆς κ' σρωμνὴ μα-
 λακῆ, σάκκῃ ἐπὶ τῆ δ' ἀπέδ' ἐ καθηπλωμέ-
 νῃ. πευφλῶ ἦ ἀκραι τὴν νησιάν ἐνόμιζεν.
 ὅσα ὁ πόντος ἰων δ' ποσοδικῶν αὐτῆς μετὰ δ' ἐδ' ὠ-
 κε χαρισμάτων. ἐπὶ δ' ἡ γ' οἱ βάρβαροι τῆς
 ἰατρικῆς σπανίζοντες ἐπισήμης, εἰώτασιν ἀρ-
 ρώσῃτες πρὸς ἀλλήλους φοιτῶν, καὶ πᾶσιν
 ἡδ' ἡ νεοσπυκῶν καὶ τ' ἀρρώστας ἀπαλλαχί-
 των, ματ' ἀντὶ τ' ὑγείας τὸν τρόπον, ἀφίκετο
 τις γυνὴ πρὸς τὴν ἀξίεπαμον ἀνδρωπον, παι-
 δίδιον ἀρρώσῃ ἐπέχουσα, καὶ ματ' ἀντὶ τὸ πσακίον
 ἀνυλοῦσα. ἡ ἦ τ' ὁ λαβῶσα, καί τις τὴν ἐν-
 νὴν ἀνακλίνασα, ἰκέτευε τὸν τῶν ὄλων δ' ἡμι-
 κργόν, νεδοῖ καὶ λδοῖ τὴν νόσον. ὁ ἦ τὴν
 ἰουδαίαν δεξάμενος, παρέχε τὴν ὑγίαν ἐν-
 τελέθει ἡ θαυμασία γυνὴ πολυτελεύθως γέ-
 γονεν. ἐδ' ἐγ' τὴν Ἰβηρασίαν ὁμοῦ γὰ τ' ἡ γε-
 γρημένον διέλαθε πᾶσι καὶ ἡ αὐτὴ χαλεπὴ κα-
 τεῖχε πᾶσιν. ἡ ἦ μετρίως κεχρημένη τῷ φρο-
 νήματι, τ' βασιλίδος τὴν αἴτησιν ἐκ ἐδέξατο.
 ἀλλ' ἡ τ' ἡ χρείας ὀκιστὴν βιαζομένη, τὴν βα-
 σιλικὴν ἀξίαν εἰς νῦν λαβεῖν ἐκ ἡδέλησεν, ἀλλ'
 αὐτὴ πρὸς τὴν διοραλῶτος ἐδραμεν. ἡ ἦ πάλιν
 ἐπὶ τῆς ἐυτελεῖς ἐννῆς αὐτὴν κατὰ κλίνασα,
 φάρμακον ἀλεξίκακον ἡρωσσευχῆ τῶ πᾶ-
 σιν τὴν ἡρωσσευχῆν. ἡ ἦ βασιλὶς τ' θεραπείας
 μισθὸν ἡρωσσευχῆν, ὃν ἐνόμιζεν ἀξιοκτῆ-
 τὸν χρυσόν καὶ ἀργυρον, καὶ χιτῶνας καὶ ἀμπε-
 χόνας, Ἐ ὅσα τ' βασιλικῆς ἐστὶ δ' ὄρα φιλοτι-
 μίας ἡ ἦ θεία γυνὴ τῶ τῶν ἐφ' ἡμῶν δ' εἰδ' ἡ μέταν
 ἡ ἦ γεία μισθόν, τὴν τ' εὐσεβείας ἐπίγνωσιν.
 Ἐ ἡρωσσευχῆν, ὡς ἐννῆ, τὰ θεία παιδεύ-
 ματα, καὶ θεῖον ἀνεγείρει παρεγχεῖν ἡ νεῶν τῶ

CAP. XXIV.

De Ibeorum conversione ad fidem.

AC Indos quidem Frumentius ad
 Dei cognitionem deduxit. Iberis
 vero per idem tempus captiva mulier
 viam ad veritatem monstravit. Hac
 enim assidue orationi vacabat. Ac pro
 lecto quidem mollique stragulo, sac-
 cum humi expansum habebat; pro sum-
 mis autem deliciis jejunium. Hujus-
 modi exercitatio, Apostolica ei dona
 conciliavit. Nam cum Barbari ob artis
 medicæ apud ipsos penuriam, ubi in
 morbum inciderint, moris habeant se-
 se mutuo adire, & ab iis qui jam antea
 ægrotaverint, ac morbo liberati sint
 curationis modum requirere, ad mu-
 lierem illam summa laude dignissimam
 accessit femina quædam cum infirmo
 puero, postulans quid facto opus esset.
 Illa acceptum puerum cum in lecto
 collocasset, Deum omnium auctorem
 orare cæpit, ut propitius esset ac mor-
 bum depelleret. Statimque admissa
 precatione Deus salutem ægro resti-
 tuit. Exinde admirabilis mulier omni-
 um sermone celebrata est: adeo ut ad
 ipsam quoque Regis uxorem fama ejus
 rei pervenerit. Illa igitur statim ad se
 accersit mulierem. Nam & ipsa gravi
 quodam morbo vexabatur. Verum illa
 modicè de se ipsa sentiens, Reginæ po-
 stulatis parere detrectavit. At Regina,
 urgente morbi necessitate, Regiam di-
 gnitatem minime consideravit; sed ipsa
 D ad mulierem captivam perrexit. Illa
 cum rursus in vili grabato Reginam
 collocasset, salutare medicamentum
 morbo adhibuit precationem. Regina
 igitur curationis mercedem eam ob-
 tulit quam expetendam esse censebat;
 aurum scilicet atque argentum & tuni-
 cas ac pallia, & quæcunque alia Re-
 galis magnificentia largiri solet. Sed
 Divina mulier, nihil sibi opus esse di-
 xit huiusmodi rebus: pro magna vero
 mercede habituram se, si veritatem a-
 gnosceret. Simul Divinis eam disci-
 plinis, prout poterat, erudit: utque
 Christo, qui ipsam sanaverat, factum

templum extrueret hortata est. His au-
ditis, Regina ad palatium rediit. Ac
statim quidem maritum tam subitæ cu-
rationis admiratione perculit. Deinde
vim ac potestatem Dei, quem captiva
mulier colebat, exposuit. Utque solum
illum Deum agnosceret, eique tem-
plum extruere, & universam gentem
ad cultum ejus traducere vellet, hortata
est. At ille, miraculum quidem
quod in uxore patratum fuerat, pluri-
mum laudavit: templum vero ædifica-
re abnuēbat. Brevi de hinc tempore
interjecto, ad venandum egressus est:
sed clementissimus Dominus, ut olim
Paulum, sic illum venatus est. Nam
caligo repente oborta, cum ulterius
progredi vetuit. Ac venationis qui-
dem comites solaribus radiis more so-
lito fruebantur. Ipse vero solus relictus,
cæcitatibus vinculis constrictus teneba-
tur. In has redactus angustias, viam
salutis invenit. Statim enim recorda-
tus incredulitatis suæ, & captivæ mu-
lieris Deum adiutorem sibi invocans,
cæcitatibus tenebris liberatus est. Et ad
mirabilem illam captivam profectus,
rogavit ut extruendi templi formam o-
stenderet. Tum vero is qui Befelelem
architecturæ peritiam instruxerat, isti
quoque mulieri tantam gratiam indul-
sit, ut Dei templum delinearet. Et illa
quidem formam operis describebat:
Illi vero, fodiebant atque extruebant.
Postquam absolutum esset ædificium,
tectumque impositum, solique jam sa-
cerdotes desiderarentur, istud quoque
Divina mulier levi negotio expedivit.
Persuasit enim gentis illius regulo, ut
ad Imperatorem Romanum legationem
mitteret, peteretque ab eo, ut
pietatis doctorem ad ipsos mitteret.
Rex igitur consilium mulieris ample-
xus, legatos ad Imperatorem misit. Im-
perator vero cum legationis causam
intellexisset: erat hic Constantinus, pi-
etatis amator ardentissimus, legatos
summa cum humanitate excepit: & vi-
rum fide ac prudentia, & sanctitate vi-
tæ exornatum, & sacerdotali dignitate
conspicuum, cum donis quamplurimis
ad gentem Iberorum misit, qui præco-
illis esset Divinæ cognitionis. Et Ibe-
ris quidem postulantibus Imperator in
hunc modum prospexit: eorum vero
qui in Perfide erant Christianorum,
sua sponte curam suscepit. Nam
cum illos ab impiis exagitari didicisset,
& Regem Gentis illius nihil non

σεσωκόπι χριστῷ. τῶτων ἐκείνη ἀπέσασα,
κατέλαβε τὰ βασιλῆα. καὶ ᾠδανίκα μὴν
ἔξεπλήξε τὸν ὁμόζυγα τῷ σωτῆρι τῆς θε-
ραπείας. εἶτα τῷ θεῷ τῆς ἀιχμαλώτε τῷ
δύναμιν ἐδήλωσεν καὶ παρεκάλει ἔστον μόνον
εἶδέναι θεόν, καὶ νεῶν αὐτῷ ᾠδασκευάσαι,
καὶ ἅπαν εἰς τῷ αὐτῷ θεραπείαν μεταθεῖ-
ναι τὸ ἔθνος. ὁ δὲ, τὸ μὲν εἰς τῷ ὁμόζυ-
γα θαῦμα γεγενημένον ἀπέμεινεν τὸν δὲ νε-
ῶν εὖ καὶ ἠθέλε δέμασθαι. ὀλίγη δὲ διεληθῆν.
τῷ χρέονε, αὐτὸς μὴν εἰς θῆραν ἔξῆλθεν.
ὁ δὲ Φιλάνθροπος αὐτὸν δεωσότης καὶ τὸν
παῦλον ἐθήρευσε. Ἰσοφῶς γὰρ αὐτὸν ἔξα-
πίνης προσαπέσων, εὖ καὶ εἰς πᾶσι πῶρον προ-
καίνην. καὶ ὁ μὲν σωτηροβόλος, τῆς ἀκ-
πίνης συνήθως ἀπήλων. ὅσα δὲ μόνον ἀ-
ποληθῆναι, τοῖς τῆς ἀπορασίας ἀπεδέθη
δεσμοῖς. ἐν ἀπορείᾳ δὲ ὡν, πόρον εὖρε τῆς
σωτηρίας. ἐνδὺς γὰρ εἰς νεῶν τῷ ἀπέθειαν
λαβῶν, καὶ τὸν τῆς ἀιχμαλώτε θεόν χα-
λέσας Ἰπικερρον, ἀπηλάγη ἔξ Ἰσοφῶς. καὶ
τῷ ἀξιάγασον ἐκείνῳ καλαλαξίων δορυά-
λων, παρεκάλει δέξειαι τῆς οἰκοδομίας τῆ
ἐργῆμα. ὁ δὲ τὸν βεσελελή τῆς ἀρχιτεκτονι-
κῆς σοφίας ἐμπήσας, καὶ ταυτῷ ἠξίωσε
χάριτῶς, ὡς τὸν θεῖον διαγεράσαι νεῶν.
καὶ ἡ μὲν διεγέρθη. ὁ δὲ ἄρρητον τε καὶ
ἀποδόμην. ἐπειδὴ δὲ ἐτελέθη τὸ οἰκοδό-
μημα, καὶ ὄρθῶς ἐπετέθη, καὶ μόνον
εἶδῆτο τῶν ἱερῶν, εὖρε καὶ τότε πόρον ἡ
θαυμασία γυνή. ἐπίσειε γὰρ τὸν ἔξ ἔθνης
ἠγέμερον, πρὸς τὸν ἑσμαιῶν προεσβύ-
σασθαι βασιλῆα, καὶ αἰτήσαι πεμφθῆναι
Ἰσοφῶσι διδάσκαλον εὐσεβείας. ὁ μὲν ἄνδρα
ἐξ ἀμύρων τῷ εἰσήγησιν, ὅθεν προεσβυσσομέ-
νες ἐξέπεμψεν. ὁ δὲ βασιλεὺς τῆς αἰτήσεως
τῷ αἰτῆσαι μαθῶν, κωνσταντῶν δὲ ἦν ὁ τῆς
εὐσεβείας θεομότης ἰσοφῶς, φιλοφροσύ-
νης μὲν παμπόλλης ὅθεν πρὸς εὖς ἠξίωσεν
ἄνδρα ὃ πιστῆ καὶ συνέσει καὶ βίῳ κοσμημένον,
καὶ τῷ ἀρχιερωσύνης ἠξίωμῶν, κήρυκα τῶ ἐθνοῦ
τῷ θεογνωσίας ἐξέπεμψε, μὲν δ᾽ ὡρον ὅτι μά-
λισα πλείων. ταυτῆς μὲν ἐν τῆς προσηθεί-
ας ὅθεν ἠτηκότας ἠξίωσε. τῶν ἐν πρῶτον
δὲ τῆς εὐσεβείας προφίμων, αὐτομάτως
προσηνοῦθη μαθῶν γὰρ αὐτῶν ὑπὸ τῶν δυοῦ-
βῶν ἐξελαίνεσθαι, καὶ τὸν ἐκείνων βασιλῆα
τῆ

τῆ πλάνῃ δεδωλωμένοι πάντες ἀπὸ αὐτοῦ
καὶ πῦρ ἐπιβλάσας, ἐπέσειλε, καὶ ὡσανῶν
εὐσεβῶν, καὶ ὅδ' εὐσεβῶν τμηθεὶς ἀπολαύων
αὐτῶν. ἀμεινον ὅ τὴν τῆ γεγενημένη ἀπο-
δωλεῖσθαι τὰ γεύματα.

Κεφ. κέ.

Ἐπιστολὴ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου πρὸς σατωρίων ἢ βασιλέα
περὶ τῶν ἡμετέρων χριστιανῶν γραφίσα.

Τὴν θείαν πίσω φυλάσων, τῆ τῆς ἀλη-
θείας Φωτὸς μελαλαχάνω. πρὸ τῆ ἀλη-
θείας Φωτὸς ὁδηγῶν, τὴν θείαν πίσω ἐπι-
γνώσκω· τοιγαρὶ τῆτοις ὡς περὶ γέματα Β
βεβαίωσι, τὴν ἀγιωτάτω θρησκείαν γνωρίζω
διδάσκων τῆς ἐπιγνώσεως τῆ ἀγιωτάτω θεῶ
λατρίαν τὴν λατρείαν ἐχθρὴν ὁμολογῶ. τῆτοις θεῶ
τὴν δύναμιν σύμμαχον ἔχων, ἐκ τῶν περὶ
τῶν τῆ ὡκεανῶν δρεξάμεν, πᾶσαν ἐφέξης
τὴν οὐκ ἐμὴν βεβαίωσι σαθηρίας ἐλπίσι δι-
γείρα. ὡς ἀπαντα ὅσα ὑπὸ τοσούτοις τυ-
ραννοῖς δεδωλωμένα, ταῖς καθημεριναῖς
συφοραῖς ἐνδύσασα, ἐξίτηλα ἐγεγόνε, ταῦτα
περὶ λαβῶν τὴν τῆ κοινῶν ἐκδικίαν, ὡς περ
ἐκ τῆς θεραπείας ἀναζωπυρηθῆναι. τῆτον
τὸν θεὸν πρὸς ἐδῶ. ἔτὸ σημεῖον ὅ τῶ θεῶ ἀνα-
κείμενος μὴ στρατός ὑπὲρ τῶν ὡμων φέρει, ἢ
ἐφ' ὅπερ ὁ ἀντὶ δικαίης λόγου ὡσανῶν
καλυθῆναι. ἔξ αὐτῶν ὅ ἐκείνων ἀειφανέσι
τερταίως ἀραυλίκα τὴν χάρι ἀνιλαμ-
βάνω· τῆτον τὸν θεὸν ἀθανάτω μνήμη τιμῶν
ὁμολογῶ· τῆτον ἀκραφνὴ καὶ καθαρῶ δια-
νοία ἐν τοῖς ἀνάτω τυχερῶν ὑπερευγάζο-
μα. τῆτον ἐπικαλέμα γονυκλίης. Φωτῶν
μὴ πᾶν αἶμα βδελυκίον, καὶ ὅσας ἀνδρείς
καὶ ἀπορηταίως, πᾶσαν τῆ γεῶδη λαμπρό-
να ἐκκλίων, οἷς πᾶσιν ἀξέμιλος καὶ ἀρρήθ
πλάνη χρανομένη, πολλὰς τῶν ἐθνῶν καὶ ὅλα
γένη κατέρριψε, τοῖς καλῶτάτω μέρεσι ὡσαν-
δῆσα. ἀγρὸ τῶν ὅλων θεός, πρὸνοία τῶν ἀν-
θρώπων διὰ Φιλανθρωπίαν οὐκίαν, χρείας
ἕνεκα εἰς τοῦ μφανέσι παρηγάσε, ταῦτα περὶ
τὴν ἐκείνη ἐπιθυμίαν ἐλκεδῶ ἔδαμῶς ἀνε-
χεῖ· καθαρῶ ὅ μόνῳ διανοίαν καὶ ψυχλῶ
ἀκνιδῶσιν ὡσανῶν ἀνθρώπων ἀπατεῖ τὰς τῆς
δρεθῆς καὶ εὐσεβείας πρᾶξας ἐν τῆτοις σαθ-
μάμεν. ἐπιμείας γρ καὶ ἡμεροτήθ ἔε-
γοις δρεθῆσαι, πρᾶξας Φιλῶν, μισῶν ὅδ'

A insidiarum adversus eos moliri, litte-
ras ad eum scripsit, quibus tum ad pie-
tatem amplectendam eum hortabatur,
tum ut pietatis cultores honore affi-
ceret postulabat. Verum epistola ipsa
Imperatoris, qui eam scripsit, studium
ac providentiam melius declarabit.

CAP. XXV.

Epistola Imperatoris Constantini ad Saporum
Regem Persarum, pro Christianis
scripta.

Ego quidem Divinam custodiens
fidem, lucis veritatis particeps fio:
& veritatis fidem praviam sequens, ad
divinæ fidei notitiam pervenio. Hac
ratione sanctissimam, ut res ipsæ con-
firmant, religionem agnoscens, ejus
cultum mihi magistrum esse profiteor
ad sanctissimi numinis notitiam hau-
riendam. Hujus ergo Dei auxilio ful-
tus, ab ultimis Oceani progressus fini-
bus universum terrarum orbem ad fir-
mam spem salutis erexi. Adeo ut pro-
vinciæ omnes, quæ tot tyrannorum
dominatione oppressæ, & continuis at-
trita calamitatibus propemodum de-
fecerant, reipublicæ vindicem tandem
nactæ, velut quibusdam medicinæ fo-
mentis restituta sint. Hunc ego Deum
prædico, cujus vexillum Deo dicatus
exercitus meus humeris gestat, & quo
æquitatis ratio postulat, fertur, & ob
hæc ipsa celeberrimas victorias illico
refert pro mercede. Hunc Deum
sempiterna memoria coli à me profi-
teor. Hunc in altissima sede positum,
pura & candida mente contemplor.
Hunc flexis genibus invoco, omnem
abominandum cruorem averfans, &
odores insuaves ac detestandos; om-
nem deniq; terrenum fulgorem pro-
cul fugiens: quibus omnibus quasi for-
dibus pollutus scelestus ac nefandus su-
perstitionis error, multos Gentilium,
totasque adeo nationes ad ima tartara
detrusit. Etenim quæ summus omni-
um Deus pro sua erga homines beni-
gnitate atque providentia, ad commu-
nem usum protulit in lucem, ea ad cu-
jusq; libidinem rapi haudquaquam su-
stinet. Sed puram duntaxat mentem
& animum immaculatum ab homini-
bus postulat, hisque virtutis & pietatis
actis quasi librâ quâdam expendit.
Quippe modestiæ & mansuetudinis
operibus delectatur; mitis diligens;
turbatarum auctores odio habens. Et

H

fidem quidem amat, infidelitatem vero supplicio afficit. Omnem cum arrogantia conjunctam. Dominationem destruens, superbiorum contumeliam punit. Et homines quidem insolentia elatos ab ipsis, ut ita dicam, fundamentis evertit: humiles vero & injuriarum patientes meritis præmiis afficit. Hinc est, quod Imperium justum magnificentiam, auxilio suo illud corroborat, & prudentiam regalem tranquillitate pacis perpetuo fovet. Nec mihi ipse videor errare mi frater, qui hunc unum Deum profitear omnium auctorem ac parentem. Quem multi ex iis qui apud nos Imperium tenuerunt, infano errore acti, pernegare quidem conati sunt. Sed eos omnes hujusmodi exitus quasi vindex oppressit, ut universonum nunc hominum genus, illorum Principum calamitates exempli vice proponat his qui illos imitari studuerint. Horum unus mihi videtur fuisse, ille quem divina vindicta instar fulminis ingruens, fugatum ex nostris regionibus vestras in terras propulit: qui quidem suo dedecore atque ignominia trophæum illud tantopere apud vos jactatum constituit. Enimvero commode factum videtur, quod nostra quoque ætate hujusmodi homines manifestissime pœnas dederunt. Nam & ego spectator fui exitus illorum, qui nuper iniquissimis jussionibus populum Deo consecratum exagitaverant. Proinde maximas Deo gratias ago, cujus singulari providentia cuncti mortales qui divinam legem observant, reddita sibi pace exultant ac gestunt. Ex quo plane mihi persuadeo, rectissime omnia ac tutissime se habere, cum per puram ac sinceram illorum religionem, perque concordem de divino numine sententiam omnes homines ad se ipsum aggregare Deus dignetur. Quanta porro voluptate me affici censes, cum audio id quod mihi maxime in votis est, horum hominum multitudine, Christianorum scilicet: de his enim in præsentia loquor: nobilissima quæque Perfidis loca longè lateque esse decorata. Opto igitur ut & tua res quam florentissima, & illorum perinde sint florentissima: hoc est ut tua, sic illorum. Hoc enim modo summum omnium Dominum, benignum & propitium ac placatum habiturus es. Hos itaque, quandoquidem talis tantusque es, tibi commendo.

Α ταραχώδεις, ἀγαπῶν τὴν πίστιν, ἀπίστῶν κα-
λάζων, πᾶσαν μὲν ἀλαζονείας διωκτικῶν
κατ' ἄρρηγνός, ὑβριῶν ὑπερφάνων τιμωρεῖται.
ὁ δὲ ὑπὸ τύφου ἐπαυρομένους ἐκ βάθρων ἀναμ-
ρεῖ, ταπεινόφροσιν καὶ ἀνεξικακούς τὰ πρὸς
ἀξίαν νέμων. ἔτω καὶ βασιλείαν δικαίαν καὶ
πολλῶν ποιῶντος, τοῖς παρ' ἐαυτοῦ Ἰπικερσίας
κραυγῆς, σύνεσόν τε βασιλικῶν τῶν γαλιναίων
τῆς εἰρήνης διαφυλάττει. ἔ μοι δοκῶ πλα-
νάσθαι ἀδελφεῖ μου, τὸ εἶναι θεῶν ὁμολογῶν
πάντων δέχνηγόν καὶ παύσαι. ὃν πολλοὶ τῶν
τῆδε βασιλευσάντων μακροδύσει πλάνας
ὑπαχθέντες, ἐπεχείρησαν ἀνεπίστασθαι. ἀλλ'
ἐκείνους ἀπαύσαι τοῖς τὸν τιμωρῶν τέλος καὶ
ἀνάλωσεν, ὡς πᾶν τὸ μὲν ἐκείνους ἀνθρώπων
γένος, τὰς ἐκείνων συμφορὰς ἀντὶ ἄλλης πᾶσα
δείγματι. ἔπαρτάς τε τοῖς τὰ ὅμοια ζηλοῦσι
τίθει. τῶν ἐκείνων ἕνα ἠγέμεθα γεγονέναι,
ὃν κατὰ πρὸς τὴν σκηπτικὴν ἢ θείαν μῆνιν τῶν τῆδε
ἀπελάσασα, τοῖς ὑμετέροις μέρεσι πᾶσα δέ-
δωκε, τῆς ἐπ' ἀνταρξίας πολυθεύλλητον τὸ
παρ' ὑμῖν τρέπαιον ἀποφῆναί. ἀλλὰ γὰρ
ἔοικεν εἰς καλὸν παρεκχωρηκέναι, τὸ καὶ ἐν τῷ
κατ' ἡμᾶς αἰῶνι τὴν τῶν τοιούτων τιμωρίαν
C πειφανῆ δειχθῆναι. ἐπεὶ δὲ ὄν γὰρ αὐτὸς ἐκεί-
νων τὰ τέλη, τῶν ἐναίχως ἀθεμίτοις πρὸς ἀ-
μασι τῶν τῶ θεῶ ἀνακείμενον λαὸν ἐκλερα-
ξάντων. διὸ δὴ καὶ πολλὴ χάρις τῷ θεῷ,
ὅτι τελεία πρὸς πᾶν τὸ ἀνθρώπινον τὰ
θεραπείων τὸν θεῶν νόμον, ἀποδοθείσης ἀν-
τὶ τῆς εἰρήνης ἀγαλλῆσαι καὶ γαυρεῖ. ἐν-
τὸ δὲ καὶ ἡμῖν αὐτοῖς ὡς περὶ σμαί, ὡς ὅτι
καλλισα καὶ ἀσφαλές αἶμα ἔχει ἀπαύσαι,
ὅποτε διὰ τῆς ἐκείνων καθαρῶς τε καὶ δο-
κίμης θρησκείας, ἐκ τῆς πρὸς τὸ θεῶν συμφο-
D νίας πάντας αὐτὸν ἀγείρειν ἀξιοί. τῶν τῶ
καλαλόγων τῶν ἀνθρώπων, λέγω δὴ τῶν χει-
σιανῶν. ὑπὲρ γὰρ τῶν ὅπως μοι λόγῳ,
πῶς οἶμαι ἡ δὲ ἀκούσῃ, ὅτι καὶ τῆς πρὸς
σὶ δὲ τὰ κράτιστα Ἰπικερσίας, ὡς περὶ ἐξ
μοι βελομένῳ, κοσμεῖ. (οἶ τὸ ἐν ὡς ὅτι
καλλισα, ἐκείνους τε ὡσαύτως ὑπάρχει
τὰ καλλισα, ὅτι σοὶ κακίνοισ. οὐ γὰρ γὰρ
τὸν τῶν ὅλων δεσποτικῶν πρῶτον ἰλεῶ τε καὶ
ἐμμενῆ. τῶν τῶν τοιγαρεῖν ἐπεὶ δὴ τοσούτῳ
εἶ, σοὶ παρατίθειμαι, ὁ δὲ αὐτὸς τῶν
ὅτι καὶ εὐσεβεία Ἰπικερσίας εἰ ἐγγχεῖται.

τάτους ἀγάπα ἀρμολίως τ' αὐτῷ Φιλανθρῶ. **A** πίας. σωλῶτε γδ κ' ἡμῖν ἀπειργασθῆν δώ-
σας διατῆς πίσεως τὴν χάριν. Τοσαύτῳ ὁ
πάντα ἀείσος βασιλεύς τῷ εὐσεβείᾳ κοσμη-
μένων ἐποίειτο Φροσίδᾳ, ἐμόνον τῷ ἰσση-
κῶν Πιμελέμῳ, ἀλλὰ κ' τῶν ὑφ' ἑτέρω
σκήπτρῳ τελευτήων, εἰς δὲ δύναμιν παρρησιάζε-
ται. διάτοι τῆτο, Ἐ αὐτὸς τῆς θείας κηδεμο-
νίας ἀπήλασε. καὶ τῆς τε εὐεργείας ἀπάσης κ' τῆς
λαβείας, ὡς ἂν ταύταις καὶ τῆς πλείους τῆς
ἀσίας κατέχων τὰς ἡνίας, ἕνεκεν εἶχεν τὰς δε-
χομένους, κ' τῶν χαλῶν μετ' ἡδονῆς πειθόμε-
νες, κ' μὴ δὴ κ' τῶν βαρβάρων, Ἐ μὴ ἐκόν-
τες ἐδέχθησαν. Ἐ ἡ πολέμου κρατέμῳ, καὶ
πανταχῶς ἐπέπαυσε ἰσάως, Ἐ νικηφόρος ὁ βασι-
λεύς ἀνεδείκνυται. ἀλλὰ ταῦτα μὴ κ' ἑτέροι
διὰ πλείονων διήμνησαν. ἡμεῖς ἡ τῆς παρρη-
καμένους ἰσορίας ἐχώμεθα. ὁ μὴ ἐν πανδι-
φμος βασιλεύς, τὰς ἀποστολικὰς Φροσι-
δας ἐν τῇ ψυχῇ παρρησέφεν. Ἐ δε γὰρ τ' ἰερο-
σύνης ἡξιαμένοι ἐμόνον οἰκοδομεῖν ὁδοὺς ἐξ-
λοισ, ἀλλὰ Ἐ αὐτὰ τὰ τῆς ἐκκλησίας ἀνορύτ-
την ἐπεχέειν θεμέλια. τὰς γδ δὴ τῶν μῦ-
τῶν ἀποστολικῶν ἡγεμένους δογματῶν, παν-
τοδαπὰς συκοφαντίας ὑφαινόητες, κατὰ τὴν
τεσσάρων. Ἐ γδ δὴ ἔλαβον κόρον τῆς φθό-
νης, τὸ πολυδρῦλον ἐπὶ τοῦ κ' εὐσεβείας τῆ
μεγάλῃ δεῦμα σωλεθεικότες. ἀλλὰ καὶ
ἄλλοι πύργον μέγιστον τ' εὐσεβείας ὑπερῆσαν
ἐπεχέειν, καὶ τὰς παντοδαπὰς παρρησιάζον
μηχανὰς. ἐν σωλῶμ ἡ καὶ τὴν δὲ τὴν τε-
γαθίαν ὡς ἐν μάλισσᾳ διηγῆσομαι.

Κεφ. κς'.

Περὶ τῆς κατὰ τὸ ἀγίου ἀθανασίου τυρωθείας
ἐν Κολύβῃ.

Aλεξάνδρου τῆς θαυμασίως ἐπισκόπου, ὃς
τὴν ἀρετὴν καὶ ἡλικίαν ὡς βλασφημίαν,
πρὸς τὸ τέρμα κατεληφότος μὲν μῆνας πέν-
τε τῆς ἐν νικαίᾳ συνόδου, τὴν τ' ἀλεξανδρέων
ἐκκλησίας ἀθανάσιος διεδείξατο προεδρείαν.
ἀντὶ τῆς παιδότητος μὴ τῶν θεοῖς μαθήμασιν
ἐξήραθαι. ἐν ἑκάστῃ τῶν ἐκκλησιαστι-
κῶν χορῶν ἡρόμῳ ἀξιάγασθαι. ὅσα ἐν
μεγάλῃ συνόδῳ τὰς ὑπὲρ τῶν ἀποστολικῶν
δογματῶν ἀγῶνας ἀναδείξαμεν, ὡς
μὴ τῶν τ' ἀληθείας ἐμφανέτω προμάχων.
τῶν δὲ γὰρ ἀληθῶν, ὡς ἀληθῶν ἡσ, ἐχθρὸς

Hos quandoquidem pietate excellis,
tibi in manum trado. Hos pro tua hu-
manitate complectere. Sic enim & ti-
bi ipsi, & nobis, hac tua fide immen-
sum beneficium præstabis. Tantam om-
nium qui pietate præditi essent, cu-
ram ac sollicitudinem Imperator gere-
bat, quippe qui non suis solum subditis
confuleret, sed iis etiam qui aliorum
regum parebant Imperio, pro virili
parte prospiceret. Hanc ob causam &
ipse peculiarem Dei curam ac provi-
dentiam expertus est: & cum totius
B Europa, & Africa, ac præterea majoris
partis Asiae habenas regeret, subditos
tamen habuit benevolens atque morige-
ros. Sed & ex Barbaris, alii sua sponte
ei serviebant, alii armis subacti. Ubique
certe erigebantur tropæa, & Imperator
victor renuntiabatur. Verum hæc alii
pluribus celebrarunt; nos vero institu-
tum opus prosequamur. Ac laudatissi-
mus quidem Imperator curas plane A-
postolicas animo versabat. Hi vero
qui sacerdotali dignitate præditi erant,
non solum Ecclesiam ædificare abnue-
bant, sed ipsa quoque ejus fundamenta
subruere conabantur. Eos enim qui
juxta Apostolicam doctrinam Ecclesias
C administrabant, confictis cujusque ge-
neris calumniis, deposuerunt atque ex-
turbarunt. Nam cum famosam illam
fabulam adversus magnum Eustathium
composuissent, invidia satietas eos non
cepit: sed alterum quoque pietatis pro-
pugnaculum subruere aggressi sunt, om-
nesque ad id machinas adhibuerunt.
Quam quidem tragædiam, quoad ejus
fieri potest, brevissime exponam.

CAP. XXVI.

De insidiis adversus sanctum Athanasium
comparatis.

CUM admirabilis ille Episcopus A-
lexander, qui Arii blasphemiam
expugnavit, post quinque menses à Syn-
odo Nicæna vivendi finem fecisset, A-
lexandrinae Ecclesiae præfulatum Atha-
nasia suscepit: vir a puero divinis lit-
teris innutritus, & in singulis Ecclesia-
stici ordinis gradibus summa cum ad-
miratione versatus. Qui cum in ma-
gno illo Concilio Nicæno pro Aposto-
licæ doctrinæ defensione certamen
subisset, à propugnatoribus quidem
veritatis laudem retulit: eorum vero
qui veritati adversabantur, utpote æ-
mulus, hostis atque inimicus extitit.

H ij

Verfabatur autem in comitatu eximii A
Alexandri, etate juvenis ipse quidem,
sed Princeps ordinis Diaconorum.
Hanc igitur ejus in tuenda veritate a-
lacrinitatem cum experti essent ii, qui
unigenito Deo bellum inferre decre-
verant; simul atque cum Alexandrinæ
Ecclesiæ gubernaculis admotum esse
didicerunt; ejus præfatum everfio-
nem esse potentia suæ judicaverunt. Hac
de causa tale quidpiam machinantur.
Cum Meletius is quem synodus Nicæ-
na abdicaverat, motus ac turbas in
Thebaide & per Ægyptum in vicinam
excitare non desisteret, illi conductis
quibusdam ex illius factione, ut suspi-
cione careret accusatio, persuadent B
eis ut ad Imperatorem contendant,
crimenque confingant, Athanasium
Ægypto vestigal imponere; & aurum
inde collectum, cuidam viro Imperium
invadere meditati subministrare.
Hac ratione cum Imperatorem dece-
pissent, effecerunt, ut Athanasius Con-
stantinopolim accerferetur. Qui cum
venisset, criminum falsitatem coar-
guit; & Ecclesiam sibi à Deo commis-
sam recepit. Id declarat Imperatoris
Epistola, quam scripsit ad Ecclesiam
Alexandrinorum, cujus extremam
partem hic adscribam.

CAP. XXVII.

Epistola Imp. Constantini ad Alexandrinos.

NIHIL potuerunt improbi adver-
sus Episcopum vestrum, mihi cre-
dite fratres. Nihil aliud studuerunt,
quam ut postquam tempus nostrum
contriverint, nullum in hac vita ha-
beant penitentia locum. Subvenite
igitur vobismetipsis quæso: & amo-
rem vestrum diligite: eos vero qui ve-
stre concordia gratiam dissolvere cu-
piunt, totis viribus persequimini. Et
mentis oculis ad Deum erectis, vos-
metiplos diligite. Ego enim Episco-
pum vestrum Athanasium libenter ex-
cepi. Atque ita allocutus sum, ut qui
persuatum haberem, illum esse homi-
nem Dei.

CAP. XXVIII.

Alia infida adversus eundem Athanasium.

VERUM nescit quidem impios il-
los puduit. Sed aliam denuo fa-
bulam composuerunt, cujusmodi nul-
lus unquam tragicorum aut comico-
rum Poetarum commentus est. Accu-

ἐγένετο κ' πολέμου. σπεινὴν δ' ἀλεξάνδρου πῶ-
παν, νέος μὲν ὢν τὴν ἡλικίαν, τὴν χροίαν δ' ἰσχυρῶς
διακόνων ἡγεμῶν. ταύτῃ αὐτὸν τὴν ἰσχυρῶς
τῆς ἀληθείας προθυμίαν τῆς πίστεως μεμαδι-
κότες οἱ τῶ μονοθεῖ θεῷ πολεμῶν ἐγνωκό-
τες, καὶ γνώτες τῆς ἀλεξανδρείαν ἐκκλη-
σίας ἐχειρῶ ἐν τῷ οὐρανοῦ, καὶ ἀλλοτρίων
τῆς (Φεβρίας δυνάμεως) ἐπέλαβον τὴν ἐκεί-
νην ἡγεμονίαν. τότε δ' ἐνεκα τοιούτων δὲ τιμη-
χανῶν. ἐπεὶ μελέτιον ἐπέειπεν ὅτι ἢ ἐν ν-
καία σύνοδος ἀπεκήρυξεν, ἐπέμψεν κυκλῶν
καὶ ταροπίων τὴν τε θηβαίδα, καὶ τὴν ταύ-
την πελάζουσαν αἰγυπτιον, τῶν τότε εἰσασιω-
τῶν τινος μισθώσαντες, ἢ ἢ ἀνύποπτον τῆς
καθηγορίας τὸ σχῆμα, πείθεισιν ὡς βασι-
λέα δραμῶν, καὶ συνοφανίαν ὑφάναι, ὡς
ἀθανάσιος τελώνει μὲν τὴν αἰγυπτιον. τὸ δ'
συναφροζόμενον χροσίον, ἀνδρείωνι τυραν-
νίδα καὶ ασκιδιάζου χρογῆ. καὶ τὰς βασι-
λέως δεσπαρῆσαντες ἀκοῆς, εἰς τὴν κωνσταν-
τινέπολιν τὸν ἀθανάσιον ἤγαγον. ὃ δ' ἀφαι-
μένος, διήλεγξε τῶν καθηγορημάτων τὸ ψευ-
δος, καὶ τὴν θεοῦ ἐν ἐχειρῶ εἶσαν ἀπέλαβον
ἐκκλησίαν. δηλοῖ δ' ταῦτα ἡ ἀ' ὁ βασιλεὺς
ὡς τὴν ἀλεξανδρείαν ἐγραψεν ἐκκλησίαν,
ὡν τὸ τέλος αἰὼν μέρος ἐν τῇ σὺν συγγραφῇ.

Κεφ. κζ.

Ἐπιστολὴ τῆς βασιλείας κωνσταντίνου πρὸς ἀλεξάνδρειαν.

ΟΥδ' ἐν ἰσχυρῶν οἱ ποιοῦντες τῆς
ἐπιτοκίας, ἐμοὶ πισθῶσατε ἀδελφοί. ἔδ' ἐν
ἕτερον ἑσώδ' ἀκασιον, ἢ ἢ καὶ ἀείδαντες τὰς
ἡμέρας χρόνος, μηδεμίαν χώραν ἐν τῇ ζωῇ
ταύτῃ μετὰ μελέας ἔχουσι. Πικρῶσατε
τοῦν ὑμῶν ἀνύοις ὡς ἀκαλῶ, τὸ φίλτρον τὸ
ὑμέτερον ἀγαπήσατε, καὶ πανίσι θεῶν διώξατε
ἐν τὴν τῆς ὑμετέρας ὁμοιοῖας χάριν ἀφανί-
ζον Ππθυμῆνας. Ἐπρὸς τὸν θεὸν ἀπιδόντες,
D ὑμᾶς ἀνύοις ἀγαπήσατε. ἐγὼ γὰρ τὸν ὑμέτε-
ρον Ππσκοπον ἀθανάσιον ἀσμένως ὡσεση-
κάμην. ἔτω τὴν ὡσεσηφ' ἐγγάμην, ὡς ἀν-
δρωπον ἀνύον ἐναυθεῶ ὡσεπισμῶν.

Κεφ. κη.

Ἄλλη κατὰ ἀθανάσιον ἐπιστολὴ ἐπιτοκίας.

Αλλ' ἔδ' ἔτας οἱ δυναστεῖς ἐνεβράπη-
σαν. ἀλλ' ἕτερον δὲ ὑφ' ὅσον δρᾶμα, ὡ
ὡσεσομοιον ἔδ' εἰς τῶν παλαι γερημένων
παραγδοποιῶν ἢ κωμφοδοποιῶν διέπλασε

πρόποτε καθήγορες ἄλλοι ἐκ τῆ αὐτῆς συμ-
μοχίας μισθώσαμενοι, πρὸς ἀγαστὶ βα-
σιλεὶ θεοδότῃ ἀνοσιουργίας ἀρρήτες τέλομη-
κέναι πολλὰς τὸν τῆ δόξης ἀθλητὴν. ἠγάτο ὁ
τέτων δὲ σέβας τε καὶ θεογόνοιο καὶ θεοδώροιο
ὁ σέβας διὰ τὴν ἐρακλίαν ἡνὶ τὴν πέρηντον ὀνο-
μάζουσιν, ὅσα ἀνεκὰ ταῦτα εἶναι λέγοντες, ἔ-
ξ ἀκοαῖς φορητὰ. πείθει δὲ ἐν τῷ βασιλείᾳ,
συνόδου ἐν καισαρείᾳ τῶν παλαιστίνης ἀθροῖσαι,
ἐνθα δὲ πλείους ἦσαν ἄδυσμυρεῖς, καὶ κείσε
κρηθῆναι κελύσαι τὸν ἀθανάσιον. πείθει
ὡς ἱερῶσιν ὁ βασιλεὺς, πανάπασιν ἡγνὸς
τὰ τυρσοῦμα, ἢ το γνέσθω πρὸς ἑτάξεν.
ἀλλ' ὁ θεὸς ἀθανάσιος, τὴν τῆ δικαζόντων
δυσμυρεῖαν ἐπισάμενος, ἔχ' ἤκεν εἰς το συνέ-
δριον. ὡς ἔδεν δὲ πλείους πρὸς ἑτάξεν εἰς συ-
κοφανίαν λαβούσας ἄτον καὶ τὴ ἀληθείας ἀ-
ναδέξασθαι πόλεμον. πρὸς ταῖς ἄλλαις πα-
ρανομίαις, τυραννίδος αὐτοῦ, ἱρασύτητος
ἐπὶ τῆ βασιλείας ἐγράψαντο καὶ ἐπάμπαντ
ἐλπίδος ἐβλάδυσαν. ἐκ τῶν δὲ τῶν εἰρημέ-
νων θυμωθεὶς ὁ πρῶτος βασιλεὺς, ἐπέστει-
λεν ἀπὸ τῆς ὀργῆς ὑποφάνων, ἔκαλα λαβῆν
τὴν τυρσοῦ παρεγνῶν. ἐκείσε ἄλλο πρὸς ἑτάξεν
ἀθροῖσαι τὴν σύνοδον, ὑποπλάσας, ὡς οἴ-
μαι, τὸν ἀθανάσιον ὑποφάνων τὴν καισαρέων,
διὰ τὸν ἐκείσε ἠγόμενον. ἐγράψεν ὁ καὶ τῆ
συνόδου, ἄλλ' ἐχρησάμενος ἐπιστάται τὸν ὀσεβείας
κοσμέμενοι. ἐστὶ ταῦτα.

A factores enim ex eadem illa factione ite-
rum conductos, ad Imperatorem ad-
ducunt, insignem illum virtutis athle-
tam multa infanda patrasse vociferan-
tes. Eorum duces erant Eusebius ac
Theognius, & Theodorus Perinthius:
est autem Perinthus civitas quæ nunc
Heraclea vocitatur: affirmantes ea esse
intolerabilia, ac ne simplici quidem au-
ditu ferenda. Perfluadent igitur Princi-
pi, ut Cesareæ in Palaestina synodum
cogat, ubi plures erant infensi Athana-
sio; ibique causam illius jubeat judicari.
Imperator vero fidem illis habens ut
sacerdotibus: fraudulentam enim eorum
confilia penitus signorabat: id fieri præ-
cepit. Verum Divinus Athanasius,
cum perspectam haberet judicium ma-
levolentiam, ad Concilium non venit.
Hinc validiorem anam calumniandi
arripientes ii qui veritati bellum indi-
xerant, præter alia crimina, tyrannidis
etiam & contumaciæ coram Imperato-
re eum insimulant. Neque verò spe sua
protus frustrati sunt. Etenim Impera-
tor, alioqui clementissimus, eorum
verbis exasperatus, scripsit ad Athana-
sium, iram suam satis ei prodens, &, ut
Tyrum pergeret, mandavit. Hic enim
synodum congregari jussit, conjectans,
ut opinor, suspectam esse Athanasio
Cesaream ob illius urbis antistitem.
Scripsit etiam ad Synodum ea quæ par-
erat scribi ab homine eximia pietate
decorato. Epistola autem sic se habet.

Κεφ. κθ.

Ἐπιστολὴ τῷ βασιλεὺς καισαρίῃ πρὸς τὴν σύνοδον.
Κωνσταντίνου σεβαστοῦ, τῆς ἁγίας συνόδου
τῆς τῆς τυρον.

ἮΝ μὲν ἴσως ἀκόλυθον καὶ τῆ τῶν καιρῶν
ἐνκαίρια μάστις πρὸς τοὺς ἀσεβείας
εἶναι τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν, καὶ πάσης λοι-
δοθείας ὅτις ἔχει ἐν τῷ ἀπληλῶ χθαμὴν
ποῦλας. ἐπεὶ δὲ ἔχ' ὑγίης φιλονεικίας οἰσρω-
πίνες ἐλαυνόμενοι, ἔχ' ἄν εἴποιμι βινῆτες
ἰαυτῶν ἀναξίως, τὰ πάντα συχέειν ἑπιχρ-
ρῶσιν, ὅπως πάσης συμφορῆς ἐπέκθια κεχρη-
κέναι μοι δοκεῖ τέτα χαρὴν θεοῦ ὑμᾶς, ὅτι
λαβῆτε, πρὸς ἑτάξεν, ἡμεῖς ὑμῶν ὡς ἐσέως εἰς
ταῦτο συνδραμεῖν, καὶ πληρῶσαι τὴν σύνοδον
ἐπαμῶναι τοῖς χροῖσιν ἐπιχειρίας, τὰς ἀδελ-
φούς ἰατρῶσαι κινδυνεύοντας εἰς ὁμόνοιαν

CAP. XXIX.

Imp. Constantini epistola ad Synodum Tyri.

CONSTANTINUS Augustus, fan-
cta Synodo congregata in urbe
Tyro. Congruum plane & felicitati
temporum nostrorum consentaneum
erat, ut Ecclesia catholica experta sediti-
onis esset, & Christi famuli ab omni
nunc probro vacui essent ac liberi. Sed
quoniam nonnulli improba contentio-
nis stimulis agitati, ne dicam vitæ pro-
fessione sua indignam agentes, cuncta
turbare conantur, quod malum quavis
calamitate gravius mihi videtur: idcirco
vos sponte, ut ajunt, currentes ad-
hortor, ut absq; ulla dilatione in unum
coeuntes, synodum constituatis, & ope
vestra indigentibus subveniatis, fratri-
bus perichitantibus medicinam adhibea-
tis, dissidentia inter se membra ad con-

cordiam reuocetis; delicta deniq; dum tempus adhuc patitur, colligatis: quo scilicet tot ac tantis provinciis per vos restitatur concordia, quam proh sce- lus! paucorum hominum arrogantia evertit. Id porro lummo omnium Domino ac Deo acceptum esse, mihi que præ omnibus votis optabile, vobis postremo ipsis, siquidem concordiam restitueritis, honorificum in primis & gloriosum, inter omnes constare arbitror. Nolite ergo cunctari; sed alacritatem animi veltri magis ac magis intendentes, date operam ut præsentis dissensionis convenienti sententia terminetis, cum omni, ut par est, sinceritate & fide, quam seruator ille quem colimus, in omni negotio tantum non in- clamans, à nobis præcipue flagitat, in unum convenientes. Caterum quantum ad religionem nostram pertinet, nihil quod mearum partium sit, vobis deerit. Cuncta siquidem quæ literis vestris significastis, à me impleta sunt. Scripsi ad quos voluistis Episcopos, ut venientes communi vobiscum cura ac sollicitudine fungerentur. Misi etiam Dionysium ex Consulari, qui & Episcopos illos qui vobiscum adesse debent, commoneat; & omnium quæ gerentur, maximæ vero modestiæ inspector sit. Si quis vero, quod minime arbitramur, præceptum nostrum etiamnum violare præsumens, adesse renuerit, mittetur quamprimum à nobis aliquis, qui Imperiali auctoritate hominem in exilium pellens, docebit Imperatoris sanctionibus pro veritate editis minime esse repugnandum. Quod superest, vestra Sanctitatis erit providere, ut nec odio nec gratia, sed iuxta Ecclesiasticas & Apostolicas regulas, delictis & iis quæ per errorem contigerunt convenienti remedium exquisitis: quo & Ecclesiam omni probro liberetis, & meas curas leuetis, & pacis amenitate turbatis nunc Ecclesiis restituta, vobis ipsis maximam gloriam comparetis. Divinitas vos seruet fratres charissimi. Cum igitur hoc modo Episcopi Tyrum convenissent, eo accesserunt tū alii quidam, qui ob perversam doctrinam accusabantur ex quorum numero fuit Aselepas Episcopus Gaza: tum admirandus Athanasius. Sed primum quidem accusationis ipsius tragediam, deinde vero res in famosissimo illo confellu gestas libet exponere.

Ἐπαναλαγῆν τὰ διεσώτα τῶν μελῶν διορθώ-
σα δὲ τὰ πλημμελῆ μενὰ ὡς καμρὸς ἐπιτρέψῃ
ἵνα ταῖς τοσαύταις ἐπαρχίαις τὴν πρέπουσαν
ἀποδώτε συμφωνίαν, ἡ φῶν τ' αἰτοπίας, ἐ-
λαχίστων ἀνθρώπων ἀπώλεσεν ὑπερφία. ὅτι
ἢ τὸ κ' τῶν δεσποτήτων ὅλων θεῶ ἐστιν ἄρετον,
ὅ ἡμῖν πάσης δόξης ὑπέβλεπον, κ' ὑμῖν αὐτοῖς,
εἰάν γε τὴν εἰρήνην ἀνακαλέσῃσθε, εἴ γε τυ-
χέσης ἀξίον διδούσας, ἀπάντας ἀνθρώπους
συνομολοεῖν ἡσμαι. μὴ τῶν μελῶν εἰς εἰλοπῶν,
ἀλλ' Ἰππικῶν ἐκείνων ἡδὲ τὰ τ' προδουμί-
ας, τοῖς προκείμενοις ὀρον ἐπιθεῖναι ἀπεδύσα-
τε τὸν προσήκοντα, μὴ πάσης εἰλικρινείας δη-
λαθῆ ὅτι πείσως συνελθόντες, ἡ ἐκασταχῆ μο-
νονεχί φωνῶν ἀφίεις ὁ ὁ κ' ἡ ἐκείνος ὁ λατρεύ-
ομεν, ἀπαίει μάλιστα. παρ' ἡμῶν ἢ εἰδέντων εἰς
τὴν ἐμὴν εὐλαβήσαντων ἐκείνων. πάντα μοι
πέψακ' ὅσα γραφοντες εἰδηλώσατε. ἐπέστ-
λα πρὸς ἑσ' ἐβελήθη τῶν ἐποκόπων, ἵνα πα-
ραγγρομένοι, κοινωτήσωσιν ὑμῖν τῶν φροντισ-
μάτων. ἀπέστλα διουσίον τὸν ἀποῦπαλικῶν,
ὅς κ' ἦς ὁ φείλοιας εἰς τὴν σύνδοσιν ἀφίεισθ' μεθ'
ὑμῶν ὑπομνήσῃ, κ' τῶν πεποιημένων, ἐξαιρέ-
τως ἢ τ' ἐν ἑξίαις καλῶ σκοπος παρῆσαι. εἰάν γάρ
πρὸς ἑσ' ἐβελήσῃ, τὴν ἡμέτεραν κέλευσιν κ'
νῦν διακρέσασθ' πρῶτον, μὴ βελήθη πα-
ραγγρέσθ', ἐβελήθη παρ' ἡμῶν ἀποσταλήσῃ,
ὅς ἐκ βασιλικῆς προσάμαθ' ἀυθὸν ἐμβαλῶν,
ὡς ἐπροσῆκεν ὅραϊς ἀυτοκράτορος ὑπὲρ τ' ἀλη-
θείας ἐξενεχθεῖσιν μὴ ἀνυψήσῃν, διδούσθ' λοι-
πὸν ἑσ' αἰ τ' ὑμῶν ὅσιότητος ἔργον, ὁμογνω-
μονίᾳ κ' ἡμῶν, μὴτε πρὸς ἀπέχθειαν, μὴτε πρὸς
χάριν, ἀκολούθως τῶν ἐκκλησιαστικῶν κ' ἀπο-
στολικῶν κανόνων, τοῖς πλημμεληθεῖσιν, εἴτ' ἔτι
D Ὁ φάσμα συμβεβηκόσιν ἡν ἀεμότησαν θεα-
πείαν ἐπινοῆσαι. ἵνα κ' πάσης βλασφημίας ἐ-
λευθερώσῃ τὴν ἐκκλησίαν, κ' τὰς ἐμὰς ἐπι-
κεφίση φρονήσας, ὅ τὴν τ' αἰρήνης χάριν τοῖς
νῦν σασιαζομένοις ἀποδοῖσθ' ἡμῶν ἐν ἐκκλη-
σιᾷ ὑμῶν αὐτοῖς προξενήσῃ. ὁ θεὸς ὑμᾶς διαφυ-
λάτῃσι ἀδελφοῖς ἀγαπητοῖς. Οὕτω δὲ τῶν ἐπι-
κόπων εἰς τὴν τῶν συναλιθῶν ἐντων, ἀφίει-
το μὴν κ' ἄλλοι τινὲς δογματῶν διαφθορῶν
εἰκαλέμενοι, ὧν εἰς ἡμῶν ἐκκλησίας ὁ σαζαῖος
ἀφίεισθ' ἢ ὁ θαυμασίος ἀθανάσιος. βελο-
μαι ἢ πρῶτον τὸν τῆς κατηγορίας διηγήσα-
σθ' παραγωγίαν, εἴτ' ἔτιως συζητήσασθ' τὰ
κ' τὸ πολυεργῆτον δικασθῆτον.

Κεφ. λ'.

Περί τῆς ἐν τύρῳ γεινομένης συνόδου.

CAP. XXX.

De Synodo apud Tyrum celebrata.

ΑΡΣΕΝΙΟΣ τις τῶν μελέτικων κοινωνικῶν Ἐπι-
 σκοπος ἦν. τῶτον ὁ τῆς ἐκείνης συμμο-
 ρίας κατὰ κρυφάντες, λαθεῖν Ἐπιπλείστον ἠξί-
 ωσαν. εἶτα χεῖρα δεξιὰν ἀπὸ τοῦ σώματος
 ἐκτεμόνης νεκρῶ, καὶ ταύτην ἐν λαβρακί ξυ-
 λίνῃ τελευτησάμενον ἐκτείνετο, πάντοσε παρῆ-
 φερον, κατὰ εἰρήμῳ λέγοντες τὸν Ἀρσένιον, καὶ
 μωμῶνον ἀποκαλέσιντες τὸν Ἀθανάσιον. ἀλλ'
 ὁ πάλιν ἐφορῶν ὀφθαλμῶς, εὐκείασεν Ἐπι-
 πλείστον λαθεῖν τὸν Ἀρσένιον. ἀλλὰ πρῶτον
 μὴν ἐν αἰγύπτῳ καὶ θεβαΐδι, διήλθε γεγονός
 ὅτι τῆ ἐπεισὶ ἡ αὐτὸν εἰς τὴν τύρῳ ἠγαγεν,
 ἔνθα ἡ παραγωγὴ αὐτῆς χεῖρ ἐπὶ τῆς χειρὶ προ-
 εφέρετο. τῶτον ὁ Ἀθανάσιος θηροῦσαντες
 σύνοικοι, ἠγαγόν τε καὶ ἐν τῇ καταγωγῇ λα-
 θεῖν τῶς ἐνάγκασαν, αὐτὸς δὲ ὁ μέγας Ἀθα-
 νάσιος ἔπεισεν τὴν ἐκαστὴν ἐκαστὴν τὸ συνέδριον.
 καὶ πρῶτον μὴν γυναῖον εἰσήγαγον ἀκολα-
 σία συνεζήκως. ἡ δὲ ἀναίδω ἐβόα, παρθενίαν
 μὴν ἐπιηέλθαι λέγασα· τὸν δὲ Ἀθανάσιον
 ἐπιξενωθέντα βιάσασθαι, καὶ κέκασαν διαφ-
 θείραι. τῶτον ὁ ἐκείνης ἐρημῶν, εἰσήλθε
 μὴν ὁ κατήγορος μὲν ὁ σὺν τῷ ἡμῶν καὶ πρε-
 βύτερος ἀξιόπατος, πιόδοτος τῶ ὀνομα-
 λῶ. τῶ δὲ δικαστῶν ἀπολογήσασθαι παρὰ τῶ
 γραφῶν παρὰ εἰσάχουσαν τὸν Ἀθανάσιον, ὁ
 μὴν ἐσίγησεν, ὡς δὲ ἦεν ἐκαστὸν Ἀθανάσιος. ὁ
 δὲ τιμόδοτος ἔφη παρὰ τὴν γυναῖκα. ἐγὼ οὐκ ὄ-
 γυναι σὺν ἐτυχον πώποτε, εἰς τὴν σὴν εἰσελθ-
 λυθα οὐκ ἔστιν ἡ ἀναίδεσθαι ἐβόα, τῶ τιμοθέω
 διαμαχομένη καὶ τῶ χεῖρα ἐξάγασα, καὶ τῶ
 δακτύλῳ δεικνύσα καὶ λέγασα· σὺ με τῶ
 παρθενίαν ἀφείλα· σὺ με τῆς ζωφροσύνης
 ἐγύμνωσας, καὶ τ' ἄλλα ὅσα λέγειν εἶάθα-
 σιν αἰδὶ ἀκολασίας ἔπαρθε οὐκ ἔχουσαι
 τῶ αἰδῶ. ἔτω δὲ τῶ τὸ δράμα σὺν τε θεϊκό-
 των κατὰ χρονοῦντων, ἐρυθριασάντων ἡ καὶ
 τῶ δικαστῶν, ὅσοι συνίστορες ἦσαν, ἐξήγε-
 τοῦ γυνή. τότε δὲ ὁ μέγας Ἀθανάσιος ἐλε-
 γε, μὴ χεῖρ ἀφείηται τὸ γυναῖον, ἀλλ'
 ἐξείασαι καὶ μαθεῖν τὸν ταῦτα συνιθε-
 κότα. ὁ δὲ ἐβόων, ἕτεροι αἶναι κατήγορήματα
 χαλεπώτερα, ἔδα μὲν τέχνη τῶ καὶ δεινότητι

ARSENIUS quidam erat Meletianæ
 factionis Episcopus. Hunc Mele-
 tiani cum occultassent, ut diutissime in
 latebris manere vellet orarunt. Dextra
 deinde mortui cujusdam abscessa, eam
 sale conditam & in arca lignea repositam,
 ubique circumtulere, Arsenio
 precifam esse dicentes, & Athanasium
 vocantes homicidam. Sed ille qui om-
 nia intuetur providentiæ oculus, Ar-
 senium diu latere haudquaquam passus
 est. Nam primum quidem in Ægypto
 ac Thebaide compertus est vivere. De-
 inde vero Tyrum quoque eum adduxit
 Divina providentia, ubi decantata illa
 manus coram iudicibus proferebatur.
 Hunc ergo cum deprehendissent con-
 tubernices Athanasii, adduxerunt, &
 in diversorio aliquandiu delitescere
 eoegerunt. Ipse vero magnus Athana-
 sius prima luce ad Concilium venit. Ac
 primo quidem introducta est quædam
 impure vitæ muliercula. Hæc impu-
 denter vociferati cæpit, se quidem vir-
 ginitatem Deo vovisse dicens, Athana-
 sium vero, quem hospitio exceperat,
 vim sibi intulisse, & in vitam violasse.
 Quæ cum dixisset, ingressus est is qui
 accusabatur, & unâ cum illo presbyter
 quidam egregius, Timotheus nomine.
 Cumque iudices Athanasium objecto
 crimini respondere iussissent, ipse qui-
 dem conticuit, perinde ac si non esset
 Athanasius. Timotheus vero mulie-
 rem alloquens: Egone, inquit, tecum
 aliquando confabulatus sum, mulier,
 aut in ædes tuas unquam ingressus?
 Tum illa multo impudentius clamare
 cæpit, contendens adversus Timothe-
 um & manum exerens, eumque digito
 demonstrans: Tu, inquit, mihi virgini-
 tatem eripuisti; tu me castitate spolia-
 sti: & alia ejusmodi addens, quæ dici
 solent à mulieribus propter intempe-
 rantiam omni proflus verecundia de-
 stitutis. Hunc in modum pudore con-
 fusis iis qui fabulam composuerant, e-
 rubescentibus quoque Iudicibus qui
 conficere erant, dimissa est mulier. Tum
 magnus Athanasius mulierem dimit-
 tendam non esse dixit, sed inquirendum
 quis ista concinnasset. Illi vero ela-
 marunt, alia superesse crimina longe
 graviora, quæ nulla arte ac solertia

disfolvi possent. Oculis enim, non A auribus, judicanda esse quæ proferrentur. His dictis famosam illam arcam in medium protulerunt, & manum sale conditam monstrarunt. Tum vero spectantium singuli clamorem sustulerunt: alii id scelus verum esse existimantes: alii id quidem falsum esse minime dubitantes; Arsenium vero adhuc occultum esse credentes. Tandem vero ægre impetrato modico silentio, reus iudices percontatur, num quis ex ipsis Arsenium nosset. Cumque multi respondissent se hominem probe nosse, eum adduci iussit. Ac rursus interrogavit, num is ipse esset Arsenius, quem ipse quidem peremisset, illi autem requireretur: & qui post eadem contumelia affectus & dextra manu truncatus esset. Illis consentientibus hunc Arsenium esse, Athanasius reducto ejus pallio, utramque illius manum ostendit, dextram ac sinistram. Aliam vero, inquit, nemo præterea requirat. Duas enim duntaxat manus à Conditore omnium Deo singuli homines acceperunt. Quibus in hunc modum demonstratis, cum accusatores & iudices qui fraudis conscii erant, occultare se debuissent, & optare ut tellus ipsis dehisceret, tumultu ac seditione Concilium compleverunt: præstigiatores vocantes Athanasium, qui artibus quibusdam ac machinamentis oculos hominum deciperet. Eumque discerpere ac jugulare conabantur, quem paulo ante cædis reum egerant: Verum ii qui ad conservandam in Concilio modestiam ac disciplinam ab Imperatore præpositi fuerant, eadem prohibuerunt. Nam cum egregium illum victorem ex eorum manibus ereptum, navigio imposuissent, hoc modo salutem ejus consuluerunt. Atque is quidem ad Imperatorem profectus, totam illam tragediam sicut acta fuerat, edocuit. Illi vero Episcopus quosdam ejusdem cum ipsis sceleris atque sententiæ in Marcoten miserunt; Theognium scilicet Nicææ, Theodotum Perinthi, Marinum Chalcedonensem, Narcissum Cilicem, cum aliis eadem sententibus. Est autem Marcotes Alexandria regio, à Mario lacu cognomentum fortita. Illic contexto mendacio, & falsis actis compositis, cum calumnias jam ante convictas tanquam veras accusationes concinnassent, eas ad Imperatorem miserunt.

διαλυθῆναι διωάμνρα. ὅψις γδ ὅσα ἀκοή, δι-
κάσῃ τοῖς δίκηνυμοῖς. ταῦτα εἰπόντες, τὴν πο-
λυθύλητον ἐκείνου ὑπέδειξαν λάρνακα, καὶ
τὴν τε αὐτοῦ χερσὶν ἐγύμνωσαν χεῖρα. τῆν
ἴθρα σαυμῶν, ἕκαστος ἀνεβόσεν. Ἐμὴ ἀ-
ληθῆς εἶναι τὸ μυσθὺ ὑπερήφοτες. Ἐπὶ τὸ
μὴν ψῦδος εἰδότες, κεκρύφθαι τὸν δρῶσιον
ἐπινομίζοντες· μόλις ἴθρα χείρας γυμνῶν
σιγῆς, ἤθετο τὰς δικάζοντας κατηγορευμῶν,
εἰ πῶς ἐν αὐτοῖς εἴη τὸν δρῶσιον ἴθρα σαυμῶν.
πολλῶν ἴθρα εἰρηκότων ἀκελεύως εἰδέναι τὸν ἀ-
δρα, ἐκέλευσε τὸν ἀχθῆναι καὶ πάλιν ἤθε-
το, εἰ ὅσα ἐκεῖνος εἴη δρῶσιον, ὅ παρ' ἐμῆ
μὴ ἀνησημῶν, ὅσα ἴθρα τῶν ἴθρα ἴθρα
νῶν, καὶ ἴθρα ἴθρα ἴθρα καὶ τὸ δεξιῶν
ἐσημῶν. σιωπολογησάντων ἴθρα ἴθρα
τον εἶναι, τὸ ἐφερίδῶν αὐτὸν γυμνῶν ὁ ἀ-
θανάσιος, ὑπέδειξε ἀμφὺ τῶν χεῖρας, καὶ
τὴν δεξιῶν καὶ τὴν ἀριστερῶν. ἀλλῶν ἴθρα ἴθρα
ταῖς μὴδεις. δύο γδ ἀνθρώπων ἕκαστος ὅσα
ἴθρα ποιητῆ τῆν ὅλων ἐδείξε τὸ χεῖρα. ἀλλὰ καὶ
τῶν ἴθρα δὲ χθόντων, καὶ τῶν δρῶν ὅσον
κατηγορευτῶν, καὶ τῶν δικάζοντων ὅσον
συνέ-
δότας, καὶ δὲ χεῖρας χάναι ἴθρα τὴν γῆν, ἴθρα
C ἴθρα ἴθρα ἐπέπλησαν τὸ συνέδριον, γο-
τα καλῶντες τὸν ἀθανάσιον, καὶ ποιητῶν
νείας ἴθρα πατῶν αὐτὸν λέγοντες τῶν ἀνθρώ-
πων τὰς ὄψις. καὶ διασπῶν ἐπεχείρειν ἴθρα
τασθῶν, ἴθρα τῆς μισθοῖας ὅσον βραχί-
ος κατηγορευτῶν, ἀλλ' ἴθρα βασιλέως τὴν
τῆς ὁδοῦ πρὸς τὸν πῶν, τὸν φῶ-
νον ἐκάλυσαν. ἴθρα πασάντες γδ τὸν νικηφῶ-
ρον, καὶ ἴθρα ἴθρα ἴθρα ἴθρα ἴθρα
D θεῶν ἐδείξε τῶν γῶν. ἐκεῖνοι ἴθρα τῶν
μαρῶν τῶν ὁμογενῶν πῶν ἐπισκόπος
ἀπὸς ἴθρα θεογόνιοι φημὶ τὸν νικαίας, ὅσον
δωρον τὸν ἴθρα, καὶ μάριον τὸν χαλκῶν
μῶν, καὶ τὸν κίλικα νάρκισον, καὶ τὰς τῶν
ὁμογενῶν· ὅσον μαρῶν, ἴθρα πῶν ἀ-
λεξανδρείας, τῆς λίμνης μαρίας ἐπάνω μῶν.
ἐν ταύτῃ τὸ ὑπέδειξε ἴθρα ἴθρα ἴθρα
πομῶν ἴθρα διαπλάσαστες, καὶ τὰς γυμνῶν
θεῶν συκοφαντίας ὡς ἀληθεῖς συνδέει
κατηγορίας, ἀπὸς ἴθρα βασιλέως.

Κεφ. λδ.

Περί τῆς ἱερουσαλὴμ ἐν ἱεροσολύμοις γερουμένων, καὶ τῆς ἰεροσολύμοις ἐξορίας ἡ ἀγία ἀθανάσιος.

ΑΥτοὶ δ' εἰς τὴν αἰλίαν παρεγένοντο. τὴν γὰρ δὴ σὺν ὁδοῦ ἀπασαν ἀπὸ τῆς τύρας κα-
ταλαβάν τὴν αἰλίαν ἐβασιλεύσας παρηγήσασθε.
συνελθεῖν δ' ἐδὲν ἄλλας ἀπασίας παύλαχό-
θεν ἐκέλευσε, καὶ ἐδὲν ἑσὶ αὐτῆς δομηθείας
καθιερωσασμενός. σωμαπέλυσε δ' ἐκ τῶν εὐνα-
σέρων δ' ἐχούων τινας, ἐυσεβείας καὶ πίσυ λαμ-
πρωμένους, φιλομίως ἀπασί πάλια χορη-
γηθῆναι κελεύσας, ἐμόνον δ' ἐχειρδοσι καὶ τοῖς B
τέτοις σωμαπομένοις. ἀλλὰ καὶ τοῖς δεομένοις
ἀπασιν οἱ πάλιαχόθεν συνέτερον. διεκοσ-
μεῖτο δ' ἐπὶ τὸ θεῖον θυσιασῆλον βασιλικῶς τε
ᾠδαπέλασμασι, καὶ κειμηλίαις λιθοκολλή-
τοις χρυσοῖς. ἔτω δ' ἐκ τῆς ἐορθῆς λαμπροῦσας
γεχηρμείας, οἱ μὴν εἰς τὰς οἰκίας ἐπανήλθον
παύλαχόθεν, ὁ δ' ἐβασιλεύσας τὴν τῆς πανηγύρεως
μεμαθηκῶς φαιδρότητά καὶ πολυτέλειαν, θυ-
μηδείας τε ἐνεπλήθη, καὶ τῶν ἀγαθῶν τὸν
πύσαν ὑμνησεν, ὅτι καὶ ταύτῃ αὐτῶν τὴν αἰ-
τησιν ἔδωκεν. ἐπειδὴ δ' ἡ ἀθανάσιος ἀθανά-
σιος τὴν ἀδικον ὁδὸν ἄρῳ κείσιν, ἀφιέει δ' C
ἐδὲν αἰτία θείας τῶν ἁποστόλων ἐκέλευσε.
Ἐπὶ τῶν ἀθανάσιος, καὶ τὸ τῶν ἐλέγχων προ-
φανῶς ἀπειρομένοι, τὰς μὲν ἀπειρομένους συ-
κοφανίας κατέλιπον. ἔφασαν δ' τὸ βασιλεῖ,
ἡπειρὴ κέναι τὸν ἀθανάσιον τὴν σίτοπομπίαν
κωλύσθαι. τέτοις πισύσας τοῖς λόγοις ὁ βα-
σιλεύσας, εἰς τινὰ πόλιν τῶν καλεμένων γαλ-
λιῶν αὐτὸν ἔξωσέσασθε. τελεσε δ' ὁ ὄνομα
ταύτη. τετακὸς δ' ἐπὶ τέτολι αὐτῶν τῆς βα-
σιλείας ἔτε.

Κεφ. λε.

Περί τῆς μακαρίου κωνσταντίνου βασιλέως διαθήκης.

ΕΝιαυτὸ δ' ἄλλας καὶ μνηῶν διεληλυθῶτων
ὀλίγων ἐν κωμῶν δ' αἰ τῆς βιθυνίας δια-
γων, κέρωςησε. τὸ δ' τῆς ἀνθρωπίνης βιότητι
ἀδύλον ἐπιστάμενος, τὸ θεῖον βαπτισματὸν
τὸ δ' ὄρον ἐδέξατο. ἀνεβάλθη δ' ἐμὲ μεχρὲ τῆ-
δε τῆς χροῆς, ἐν ἰορδάνῃ τῶν πόσμων τετα-
χῆν ἡμερομένοι. ἐδὲν μὲν τρεῖς παῖδας
κληρονομήσας τῆς βασιλείας κατέλιπε. κων-
σταντίνον καὶ κωνσταντίνον καὶ κωνσταντίνον νεώτερον.

CAP. XXXI.

De Ecclesie dedicatione Hierosolymis facta:
deque exilio sancti Athanasii.

IPSI vero Eliam profecti sunt. Et
enim Imperator universum Conci-
lium relicta Tyro, Eliam proficisci
iusserat: aliosque complures undequa-
que eo convenire præceperat, ut Basi-
licas ab ipso constructas dedicarent.
Quosdam etiam sibi charissimos re-
ctores eo misit, pietate ac fide conspi-
cuos: mandans, ut cuncta abunde om-
nibus præberentur, non Episcopis
solum & illis qui eos comitabantur, sed
cunctis etiam egentibus qui eo undiq;
confuebant. Porro sacrum altare re-
galibus velis, & aureis donariis gem-
marum fulgore distinctis cernebatur
ornatum. Hunc in modum splendi-
dissima festivitate celebrata, Episcopi
quidem ad suas quisq; civitates reverti
sunt. Imperator vero de conventus il-
lius splendore ac magnificentia certior
factus, maximam animo cepit volu-
ptatem, & bonorum omnium auctori
gratias egit, quod ejus quoq; voti com-
potem ipsum reddidisset. Et quoniam
Athanasius ipsum adierat de iniquitate
judicii graviter conquerens, Episcopos
de quibus querebatur, ad Comitatum
venire iussit. Qui cum adessent, aper-
tissime se convincendos esse præviden-
tes, priores quidem calumnias missas
fecere: Imperatori vero suggererunt,
comminatum esse Athanasium, prohi-
bitum se exportationem annonæ.
His sermonibus inductus Imperator,
in urbem quandam Galliarum, cui no-
men est Treviris, Athanasium relega-
vit. Agebatur tunc tricesimus Imperii
ejus annus.

CAP. XXXII.

De testamento beatissimi Imp. Constantini.

ANNO deinde uno ac mensibus
paucis elapsis, Imperator Nico-
medie degens morbo corripitur.
Cumque incertum esse exitum vitæ
animadverteret, divini lavacri gratiam
suscepit. Quod quidem ad id usque
temporis distulerat, cum in Jordane
illud suscipere desideraret; ac tres qui-
dem Imperii hæredes reliquit, Con-
stantinum scilicet, Constantium, &
Constantem natu minimum. Magni tunc

autem Athanasium Alexandriam redire iussit, idque praesente Eusebio, & ne hoc fieret magnopere disfluadente.

CAP. XXXIII.

Eiusdem Imperatoris defensio.

NEMINI porro mirum videatur, quod fraude circumventus, tantos viros in exilium egerit. Episcopis enim decipientibus credidit, qui malitiam quidem suam tegebant, sed alioqui clari atque illustres erant. Sciunt autem sacrarum litterarum periti, divinum prophetam Davidem perinde deceptum fuisse. Decepit autem illum non Pontifex, sed servus vernaculus ac furcifer: Siba scilicet, qui adversus Mephiboseth mentitus est regi, & agrum illius ita obtinuit. Atq; hæc dico, non ut prophetam incusem, sed ut Imperatoris nostri defensionem proponam, & humanæ naturæ imbecillitatem ostendam: doceamque credendum non esse accusatoribus solis, quamvis fide digni videantur, sed aurium alteram reis esse reservandam. Ac Imperator quidem à terreno regno ad alterum longe præstantius migravit.

CAP. XXXIV.

De morte sanctissimi Imperatoris Constantini.

PRÆFECTI vero & rei militaris duces ac reliqui omnes, corpus ejus in arca aurea conditum Constantinopolim transfulerunt, universo exercitu, partim præeunte, partim subsequente, & orbitatem suam graviter lamentante. Illum quippe patrem mitissimum experti omnes fuerant. Porro quantus honor delatus sit cadaveri, & quam diu in palatio manserit, dum proceres adventum filii expectarent, superfluum arbitror scribere, cum hæc alii scriptis suis prodiderint. Quos quidem legere quis facile potest, atque inde cognoscere, qua ratione omnium arbiter ac moderator Deus fideles sibi famulos remunerari solet. Quod si quis istis non vult credere, is ea intuentis quæ nunc ad ejus loculum & statuam geruntur, credat iis quæ scripta sunt, & Domino qui dixit: Glorificantes me glorificabo, & qui me spernunt, ipsi spernentur.

Finis Libri primi.

Αἰς τὴν ἀλεξάνδρειαν ἐπανελθεῖν τὸν μέγαν ᾠροσέβαξεν ἀθανάσιον, καὶ ταῦτα εὐσεβῆ παροῦντι καὶ τὰναντία παύειν ἐπιχειροῦντι.

Κεφ. λγ'.

Ἀπολογία ὑπὲρ τοῦ ἀπὸ βασιλείου.

ΘΑυμαζέτω ἡ μνηδὲς, εἰ τηλικέτες ἀνδρας δεξαπαλήθειος δεξωσρακίσειεν. δεχρεοῦσι γὰρ κρύπτεισι μὴ τὴν ποικίλειαν, τὴν δὲ ἀλλίω ἔχουσι ἀειφάνειαν, δεξαπαλήθειον ἐπίσδουεν. ἴσασι γὰρ οἱ τὰ θεῖα πεπαυδουμένοι, ὡς καὶ ὁ θεὸς δεξηπαλήθειος δαδιδ ὁ παροφίτης. δεξηπατήσε γὰρ αὐτὸν ἐκὼ δεχρεοῦσι, ἀλλ' οἰκέτης οἰκότερ ψυχασιγίας τὸν σὺ ἀλέγω τὸν κτ' ἐμεφίδοσέτα ψυδοῦ τὸν βασιλέα διδιδάξαι, καὶ τὸ ἐκείνω χροῖον ἄφεισεσάμνον. καὶ ταῦτα λέγω, εἰ δὲ παροφίτη κατηγοροῦν, ἀλλ' ὑπερτέδδε τὸ βασιλέως τὴν ἀπολογία παροφίτων, καὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἐπιδεικνύει τὴν ἀδένειαν, ἢ διδιδάσκων ὡς ἐχρημόνοισ τῶν κατηγοροῦσι πισθίην, καὶ ἀγαν ὡσιν ἀξίόχρεοι, ἀλλὰ θαίρεαν τῶν ἀκοῶν τὸ κατηγορομένω φυλάττειν. ὁ μὲν γὰρ βασιλδὺς εἰς τὴν ἀμείνω βασιλείαν μετίστη.

Κεφ. κδ'.

Περὶ τῆς τιλητύου τοῦ ἀπὸ ἀγίου κωνσταντίνου βασιλέως.

Οἱ ὑπαρχοὶ καὶ οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ λοιποὶ ἀπάντες, ἐν λάρνακι τέτον κατὰ δένειες χροσθῆ, εἰ τὴν κωνσταντινουπολιν μελέκομισαν, τὴν στρατιάς ἀπάσσης ἠγεμείνης καὶ ἐπομείνης, καὶ πικρῶς ὀλοφουρεμένης τὴν εἰρησιν. παύρεσ γὰρ ἠπίε πείρεαν εἰλήθεσαν ἀπάντες. ὁπόσους δὲ τιμῆς τὸ σῶμα ἐκείνο τέλυχηκε, καὶ ὁπόσους ἐν τοῖς βασιλείοις διέμεινε χροσθόν, τῶν δεχρόντων τὴν τε παιδοῦ ἀειμυρόνων ἐπάνοδοι, περὶ τὸν ἠγεμῖναι χροσθόν, ἀλλων ταῦτα συζηγραφοῦτων. οἱς ῥαδιδιον ἐνήχρειν, καὶ μαθῆν, ὅπως τῶν ὄλων ὁ πρύτανις γεραίρεσ ἐδὲ εὐνης θεράπονας. εἰ δὲ τις ἐκείνοισ διαπιστεῖ, τὰ νῦν ἀεὶ τὴν ἐκείνω θήκην καὶ τὸν ἀνδραλίνα γνώμωρα βλέπων, πῶς δισάδω τοῖς γεγραμμένοις, καὶ τὸ φήσαντι δεσπότη, ἐδὲ δόξασοντάς με δόξασω, ἢ οἱ δεξενεῖνές με δεξενωθήσον.

Πρώτε λόγε τέλθ.